مامۆستا

عومەر رێشاوی

لە نیگای شاگرد و دۆستانیەوە

١٩٣٤ - ٢٠٠١/١٠/١٨

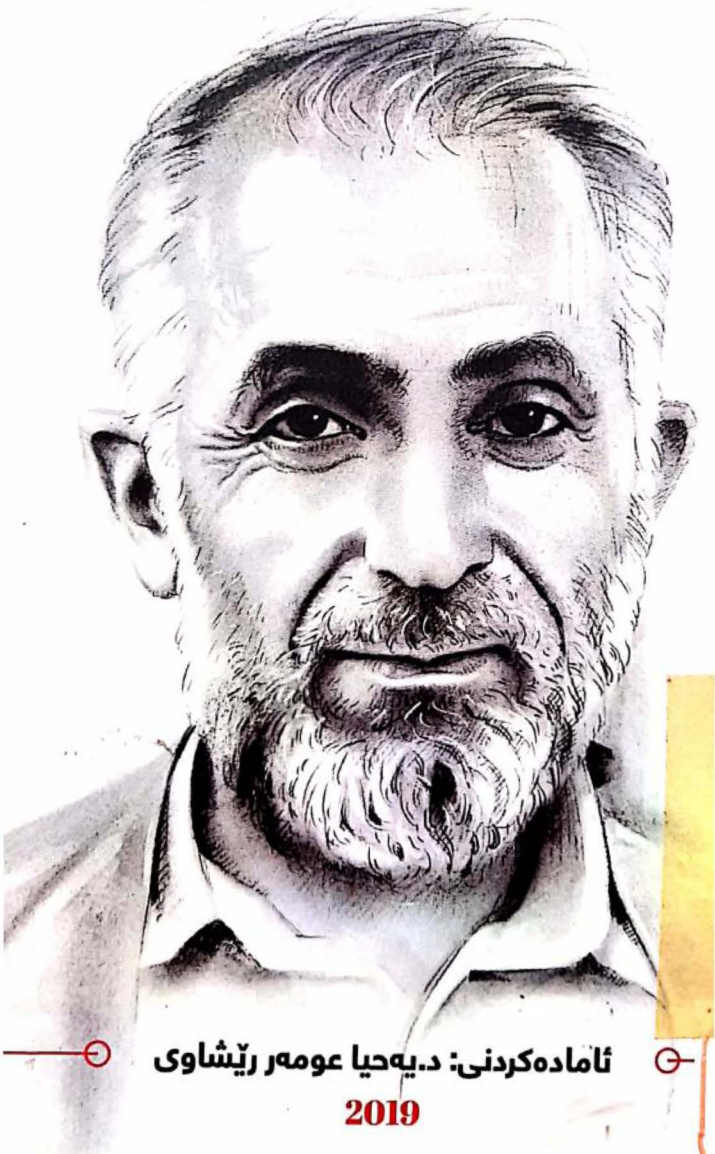

ئامادەکردنی: د.یەحیا عومەر رێشاوی

2019

مامۆستا عومەر ڕێشاوی
لە نیگای شاگرد و دۆستانیەوە

(١٩٣٤-٢٠٠١/١٠/١٨)

ئامادەکردنی:
د.یەحیا عومەر ڕێشاوی

بەناوی خودای گەورە و میهرەبان

ناسنامەی کتێب

- ناوی کتێب: مامۆستا عومەر رێشاوی
  لە نیگای شاگرد و دۆستانیەوە
- ئامادەکردنی: د.یەحیا عومەر ڕێشاوی
- دیزاینی بەرگ: سەعد سالم الحاج
- وێنەی بەرگ: عبدالرحمن میرزا
- دیزاینی ناوەڕۆك: هونەر عوسمان
- قەبارە: ١٤*٢١ سم
- ژمارەی لاپەڕە:٣٢٩ لاپەڕە
- تیراژ: ٥٠٠ دانە
- نۆبەی چاپ: چاپی یەکەم/٢٠١٩
- شوێنی چاپ: ناوەندی سارا_ سلێمانی

لە بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی کتێبخانە گشتییەکان
ژمارەی سپاردن(١٨٧٩)ی ساڵی ٢٠١٩ی پێدراوە

پێرست

سەرەتا	بنەماڵەی مامۆستا عومەر ڕێشاوی
١- مامۆستا (ڕێشاوی) و (١٠) ساڵ لە ژیانی فەقێیەتیدا	حەسەن مەحمود حەمە کەریم
٢- عرفت الأستاذ عمر ريشاوي مربيا هادئا هادفا	أ.د. علي محيى الدين القره داغي
٣- بۆ من ، بەنایەکی دیواری کەسایەتیم بوو	صەلاحەدین محمد بەهادین
٤- پەیڤێک بۆ مامۆستا عومەر ڕێشاوی	عەلی باپیر
٥- وتەیەک لە خزمەت مامۆستا عومەر ڕێشاوی	عرفان علی عبدالعزیز
٦- مامۆستا عومەر ڕێشاوی لە پێودانگی مادییگەری و ناییەنگەرایدا	محەمەد فەرەج ئەحمەد
٧- الأستاذ عمر ريشاوي كما عرفته	عابدين رشيد
٨- چۆن مامۆستا (عومەر ڕێشاوی)م ناسی ؟	جەعفەر مصطفى
٩- پەیڤێک بۆ زانا و دانا عومەر ڕێشاوی	فاروق ڕەسوول یەحیا
١٠- مامۆستا عمر ڕێشاوی ئیماندارو بانگخوازێکی هەمیشەیی	محمد ڕەئوف محمد
١١- ڕێشاوی ... مەلێکی سەوز ... بەسەر بانی سپی هەورەوە	عەبدولڕەحمان سدیق
١٢- مامۆستا عومەر ڕێشاوی کەسایەتیەکی پێشەنگی ڕێگای خوا ناسین	هادی علی
١٣- پەیف و یاداوەری بۆ مامۆستا عومەر ڕێشاوی	حەسەن شەمیرانی
١٤- پەیڤێک بۆ مامۆستا عمر ڕێشاوی	علي محمد احمد
١٥- مامۆستا عومەر ڕێشاوی نموونەی مامۆستایەکی دانا و زانا	د.محمد احمد
١٦- کێوێکی بەرز لە بروا و متمانە و خۆڕاگریی	بێخاڵ ئەبوبەکر

١٧- و إنما المرء حديث بعده ... فكن حديثاً حسناً لمن وعى	حاجی علی سیلوکانی
١٨- لە مامۆستاکەمەوە فێر بووم	تۆفیق کەریم
١٩- ئەزمونێک لەگەڵ یەکێک لە پیاوچاکان	شێخ عومەر بەرزنجی
٢٠- چەند پەیڤێک لەیادی مامۆستا «عومەر فەتاح» ڕێشاوی دا	صادق شێخ عوسمان سازانی
٢١- پەروەردشیارێک ..زانایەک.. دانایەک	اکرام کریم
٢٢- مامۆستا عومەر ڕێشاوی پەروەردشیارو شارەزا و زمان	ناظم عبدالله
٢٣- چەند بیرەوەرییەکم لە خزمەت (مامۆستا عومەر ڕێشاوی) دا	د.عومەر عەبدولەەزیز
٢٤- لە مەلا عەبدولەتیف بامۆکییەوە بۆ مامۆستا مەلا عومەر ڕێشاوی	عبداللطیف بامۆکی
٢٥- بەرهەمدارانە ژیاو سەربەرزانە گەرایەوە بارەگای پرمیهری خودایی	خالد علی
٢٦- وتەیەک لە خزمەت مامۆستا عومەر ڕێشاوی زانا و فەقیهدا	د. ئەحمەد شافیعی
٢٧- ئەو مامە عومەرەی من هەمە...	تەها سۆڵەیی
٢٨- یاقوتەکانی یەعقوب ون نابن	مهدی محمود
٢٩-هاوڕێیەتیم لەگەڵ مامۆستا عومەر ڕێشاوی	مەلاکەریم مۆردینی
٣٠- پەیڤ و یاداوەری بۆ (عومەر ڕێشاوی)	قاسم گلالی
٣١- فرمێسکێکی بە خوڕ، بۆ مامۆستا عومەر ڕێشاوی	عومەر چنگیانی
٣٢- یادەوەرییەک سەبارەت بە مامۆستا عمر ڕێشاوی	محمد ملا عمر
٣٣- مامۆستا عمر ڕێشاوی نموونەی دیدی ستراتیژی بوو	بورهان حاجی هادی
٣٤- عومەر ڕێشاوی(مرۆڤ و مامۆستا و بانگخواز)	عومەری حاجی عنایت
٣٥- یادێک بۆ مامۆستای بیر و خامە جەنابی مامۆستا عومەر ڕێشاوی	صباح بەرزنجی

٣٦- كلمات من القلب الى الاخ و المربى و العالم عمر	د.قيصر الحافظ
٣٧- مامۆستا و پەروەردشیار عومەر ڕێشاوی	صبری غفار
٣٨- مامۆستا ڕێشاوی، هێمای حیکمەت و میانڕەوی	سعید عبدالرحیم
٣٩- مامۆستا عومەر ڕێشاوی مەلا و مامۆستا و بانگخواز	بکر حمە صدیق
٤٠- لە خزمەت پەروەردشیار و زانا مامۆستا ڕێشاویدا	بەیان نوری تۆفیق
٤١- لە خزمەت حەکیمێکی بۆ خوا صولحاودا	محمد محمد حمەمیرزا
٤٢- مامۆستا مەلا عمر ڕێشاوی : خواناس و خۆناس و خەڵک ناس	طاهر بامۆکی
٤٣- مامۆستا و زانا و شەرعزان بوو	محمد صالح بامۆکی
٤٤- مامۆستای کردار سەنگین و بە وێقار	عمر اسماعیل
٤٥- یاداوەرییەک لە خزمەت بانگخوازی گەورە مامۆستا عومەر ڕێشاوی	د.عالیە فرج
٤٦- چەند وێستگەیەک لە بیرو باوەڕ و بوچوونەکانی	سالم سلیمان حاجی
٤٧- مامۆستا ڕێشاوی، بانگخواز و زانا و پەروەردشیار	عبدالرحمن عوسمان عبدالعزیز
٤٨- زانا و حەکیم و دڵسۆز مامۆستا عومەر ڕێشاوی	د.یاسین مصطفی هە ورامی
٤٩- نمونەی کەسایەتیەکی هیمن و ڕاستگۆ و خۆنەویست	حەیدەر عوسمان
٥٠- لە یاداوەریی مامۆستای گەورە عومەر ڕێشاویدا	د.سید أحمد پینجوینی
٥١- یادەوەرییەکانم لەگەڵ بەڕێز مەڕحومی مامۆستا عومەر ڕێشاویدا	ئەکرەم ئەنوەر عبدالرحمن
٥٢- خۆزێکی درەوشاوەی دونیای پەروەردە و بانگەواز	حمە ڕؤوف محمد غیاث
٥٣- لە خزمەت ڕەفتار و گوفتارەکانی مامۆستا ڕێشاویدا	ئەوزەر علی محمد سعید
٥٤- پەیژێک بۆ مامۆستا عومەر ڕێشاوی	د. عمر محمد محمد کریم
٥٥- زانا و پەروەردشیار مامۆستا عومەر ڕێشاوی	محمد امین فرج بیارەیی
٥٦- مامۆستا عومەر ڕێشاوی.. پە ڕوەردشیار و فە قیە و بانگخواز	حامد محمد علی

٥٧- یادەوەریم لەگەڵ مامۆستا عومەر ڕێشاویدا	سید غەفور / خانەقای بیارە
٥٨- بانگخواز و زانا... مامۆستا عومەر ڕێشاوی	عبدالرحمن طه فتح المبین
٥٩- چەند یاداوەرییەک لە خزمەت مامۆستا ڕێشاویدا	برهان محمد امین
٦٠- یاداواریم لەگەڵ هاوری و زانا مامۆستا عومەر ڕێشاوی	نوري فارس
٦١- چەند پەیڤێک بۆ مامۆستا ڕێشاوی	محمد صادق
٦٢- کەنزێکی پر لە گەوهەر و زانست	عوسمان جوتیار
٦٣- مامۆستا عومەر ڕێشاوی بیرییارێکی گەورەی بواری	محمد عبدالرحیم
٦٤- یاد و نەمەکداری بۆ پەروەرشیارەکەم	لطیف جلال حسین
٦٥- الداعیة عمر فتاح الریشاوي	شیخ فائق نامق
٦٦- چەند سەرهڵەدانێک لە کەسایەتی مامۆستا عومەر ڕێشاوی	ناسک توفیق
٦٧- پەیڤێک بۆ ..... مامۆستایەک .....سەرکردەیەک	بارزان أحمد رشید
٦٨- مامۆستا (ڕێشاوی)م چۆن ناسی؟	علی صالح میران
٦٩- زانا و دانا پەروەرشیار عومەر ڕێشاوی	کوردستان سێوکانی
٧٠- مامۆستای عیلم و عیرفان عومەر ڕێشاوی	غەفور حسەین
٧١- یاداوەریم لەگەڵ مامۆستا عومەر ڕێشاوی	حسن شیخ عبدالله
٧٢- یاداوەرییەک لەگەڵ مامۆستا عومەر ڕێشاویدا	هەڵاڵە محمد نەڵماس
٧٣- ورجل قلبه معلق بالمساجد	جهاد عمر ڕێشاوی

سەرەتا

بنەماڵەی مامۆستا عومەر رێشاوی

زۆرێک لە دۆستان و هاوڕێیانی مامۆستا عومەر رێشاوی، لە دڵسۆزیی و خەمخۆریان، هەمیشە هانیان دەداین کە زەخیرەی زانستیی و بانگەوازیی و رۆشنبیریی ئەو زاتە بپارێزین و ژیاننامەی ئایندارییی و پەروەرشیارییی و سیاسیی بنوسینەوە، ئەو بەرێزانە دەیانوت بگەرێن بە شوێن نوسین و گوفتار و هەڵوێست و راوبۆچون و تێروانینەکانی مامۆستا عومەر رێشاویدا و بە زیندوویی بیهێڵنەوە، پێیان دەوتین ئەو زەخیرەیە بۆ ئەم نەوە و نەوەکانی داهاتوو پێویستە و ئەو گەوهەرانە دەبێت لە ناوچوون و فەوتان بپارێزین.

ئەو پەرۆشیی و خەمخۆرییەی ئەوان هەمیشە هاندەر بووە بۆ ئیمە کەوا هەوڵ بدەین -گەر هەمووشی نەبێت - بەشێک لەو کارە گەورەیە ئەنجام بدەین و خەونی ئەوان و ئیمەش بەدی بهێنین، ئەوەبوو ٢ لە بەرهەمەکانی مامۆستای رەحمەتی (تاوانە دەرونیەکان و بەرەو رێبازی ئیسلام) لە چاپدرانەوە و کتێبی (پەیڤە رۆحانیەکان) یش -کە کۆکراوەی دید و تێروانینە کۆمەڵایەتیەکانی مامۆستایە - چاپکرا و لە تۆری کۆمەڵایەتی فەیسبوکیش پەیجێکمان بە ناوی (مامۆستا عومەر رێشاوی) دانا

و لـە هەوڵیشـداین بـۆ کۆکردنـەوەی نوسـینەکانی لـە گۆڤـار و ڕۆژنامەکاندا و لەچاپدانی لە شێوەی کتێبێکدا.

بۆ پرکردنەوەی بەشێک لەو ئەرکە پیرۆزە بە باشمان زانی ئەو کەسایەتی و دۆستانەی ڕۆژانێک لەگەڵ مامۆستا عومەر ڕێشاویدا ژیـاون، یـاخود ئاگـاداری ژیـان و تێروانینـەکانی مامۆسـتا عومـەر ڕێشاوین بیاندوێنین و لە دوو توێی کتێبێکدا ئەو نوسین و هەست و دەربرینانە بخەینە بەردەست خوێنەران، هەربۆیـە ئـەم داوایەمان ئاراستەی ١٠٠ کـەس لـە دۆسـت و هاوڕێیـانی مامۆسـتا عومـەر ڕێشـاوی کـرد و لـەو نوسـینانە ٧٣ وەڵاممـان بەدەسـت گەشـت و بوویە ئەم بەرهەمەی کە لە بەردەست ئێوەدایە.

ئێمـە لـە دیـاریکردنی ئـەو ناوانـەدا و دوانـدنی کەسـەکاندا هەوڵماندواوە زۆربـەی ئەو کەسانە بەسـەر بکەینـەوە کـە پەیوەندی ڕاسـتەوخۆ یـان ناڕاسـتەوخۆیان بـە ژیـان و کەسـایەتی مامۆسـتا عومـــەر ڕێشـــاوییەوە هـــەبووە و بـــە دڵنیاییـــەوە دۆســـتان و خۆشەویستان و هاوڕێیانی مامۆستا عومـەر ڕێشاوی لـەو ژمـارە زیاترن، هەر بۆیە داوای بەخشین و لێبوردن لـەو ئازیزانـە دەکـەین کـە لـە یادمـان چـوون و بـە نوسـینەکانیان شـەرەفمەند نـەبووین و بێگەڕێننەوە بۆ هەڵەی مرۆڤانە و سەلیقە پێنەشکانمان، ئەمە و ئێمە داوامان لـەو بەڕێزانـە کردبـوو کـە نوسـینەکان لـە ٥٠٠ وشـە زیـاتر نـەبن، بـەڵام دیـارە هەندێک لـەو ئازیزانـە لـە ڕوی خۆشەویستی و دڵسۆزییان بۆ مامۆستا عومەر ڕێشاوی لەو ئەندازەیە زیاتریان بۆ ئێمە نووسیبوو، ئێمەش پێمان خۆش نەبوو هیچ دەستکاریەکی ئەو نوسینانە بکەین و وەک خۆی بڵاویان دەکەینەوە.

ئەوەی زۆر دڵی ئێمەی خۆشکرد و جێگەی سەرنجمان بوو، ئەو هەستە جوان و یاداوەریە ناوازانە بوو کە لەو نوسین و پەیڤانەدا بەرچاومان کەوت، کە بۆ ئێمە مانای شانازی و دڵخۆشیەکی گەورە بوو، لەو نوسینانە زۆر گۆشەی شاراوە و لایەنی نهێنی ژیانی مامۆستا عومەر ڕێشاویمان دۆزیەوە و ئەوەندەی تر شانازی بۆ ئێمە بە ئەو زانا و پەروەرشیارە دروستکرد، هەر بۆیە سوپاسێکی بێ پایان ئاراستەی سەرجەم ئەو بەڕێزانە دەکەین کە بەدەم داواکەمانەوە هاتن و بە پەرۆشەوە نوسینەکانیان ئاراستە کردین و خامەیان پر بەرەکەت بێت.

هیوادراین بەم کارە توانیبێتمان گۆشەیەک لە ژیانی مامۆستا عومەر ڕێشاوی بە ئێوە ئاشنا بکەین و بەشێک لە ئەرکی سەرشانمان جێبەجێ کردبێت.

مامۆستا(ڕێشاوی) و (١٠) ساڵ لە ژیانی فەقێیەتیدا

حەسەن مەحمود حەمە کەریم

لە جیاتی پێشەکی :

هەرکات ناوی پارەزانی و ڕێشاوییەکان دەبیستم، وێنەی ئاپارتمانێکی هەوربڕم دەێتەوە خەیاڵ، کە لەسەر سێ پایەی مەزن ڕاگیرابێت ... یان وێنەی سێ کانیاوی شیرین و سازگار، لە بیابانێکی قات و قڕو وشکدا، کە هیچ هیوایەکی ژیانی تیا نەمابێت .. یان دەرکەوتنی مانگی چواردە، لە شەوەزەنگێکی ئەنگوستەچاودا، کە خەڵکەکەی هیوایان بڕی بێ جارێکی تر ڕۆشنایی ببینەوە!!..

سەردەمێک بوو هەموو خاکی کوردەواری وێرانە، هەست و سۆزی ئیسلامەتی لە دڵی پەیڕەوانیدا مردبوو، مزگەوتەکان تا بڵێی قەرەباڵغ بوون، دەنگی بانگ و سەلاوات تا دوور دەچوو، فەقێ سەرگەرمی دەرس و دەور بوون، بەڵام بە بابەتە وشکە بێگیانەکانی وەک منتق، بەلاغەو عەقائیدو نحو سرف و فەلسەفییەکانەوە خەریک بوون، کادیری بیر وشک و لە هەستی ئیسلامی درووست دەکرد، بانگەواز و هەوڵدان بۆ سۆزی ئیسلامی بە کارێکی لاوەکی و بیدعە دەبینرا، بەڵکو هەر بیریشی لێ نەدەکرایەوە، بەشێک لە پیاوانی ئایینی ئەوکاتە بە سەرفیترە و زەکات و وەقفی مزگەوت و خوانی ئەم و ئەو دەژیان، هەندێک لە فەقێکانیش جگە لە خوێندنی وانە وشکەکان، بە گۆرەوی بازی و

کلاوێن و دامە و نۆرسکێن و مەتەڵ هێنانەوەو سێباز و کاری منداڵانەوە خەریک بوون، ئەمە لە کاتێکدا بیروهۆشی موسڵمانان بەنجکرابوو، دزە کرابویە عەقڵی زۆر لە زاناو فەقێ و حوجرەو مزگەوتەکەوە، بیرۆکە زەمینیەکان جێی خۆیان کردبووەوە، غەفڵەت باڵی ڕەشی کێشا بوو، لەم چۆڵی قوڵفەیەدا، هەر تۆوێکت بچاندایە سەوز دەبوو، هەر دەبوو ئەم بۆشاییەش پڕ بکرایەتەوە، ئالێرەوە بڕوای لادینی چەسپا، ڕەگی داکوتا، لەم کاتانەداو، لەم کەش و هەوا ناسازەدا، (پارەزانی و ڕێشاوی) لە ڕۆژئاواو ڕۆژهەڵاتەوە هاتنە هەڵەبجە، ئەمە دەستی قەدەریشی لەگەڵ بوو، بەدوای فەقێیەتیدا، دێهات و شارو حوجرە و مزگەوتی زۆریان کرد، پلەکانی سوختەو موستەعیدییان بڕی و لە هەڵەبجە بوونە مەلا .. هەر لەم دەمەدا کە ئەمان هاتنە هەڵەبجە، کۆمەڵێک مەلای عەرەبیش هاتنە هەڵەبجە و چەند وتارێکی حەماسییان داو تەقەیان لە دڵی زۆر زانای ئیسلامی هەڵساندو وریایان کردنەوە، پارەزانی و ڕێشاویش لەو کۆڕەدابوون، ئەمانیش هەژان، ئیتر لەو ڕۆژەوە ڕەوتی مەلا و فەقێ و حوجرە و مزگەوتی کوردستانیان گۆڕی و بە ئاقارێکی تردا بردیانن..

ژیان پڕە لەیادگاری، ئەوەی لە نزیکەوە لەگەڵ ئەم پیاوانەدا نەژیابێ و لەزەتی خۆش گوفتاری و جوان ڕەفتاری ئەمانەی نەچەشتبێ، نازانێ ئەمانەی کە من وەسفیان دەکەم ژین و کێن ... ئەوانەی کە شەو و ڕۆژیان پێکەوە گرێدابوو بۆ گەیاندنی ئەوەی کە بڕوایان پێی هەبوو، هەموو ساتێکیان ژوان بوو، ئەمانە مەردانێک بوون، لە مێژوودا وێنەیان کەمە، لەم قۆناغەدا ئەمانە

پیاوانی پێش سەردەمی بە سیاسەت کردنی دین بوون، جەماوەری و بۆ هەموو کەس بوون، کەسیان لێ نەدەبوارد..

چیرۆکی ئەمانە درێژە، ئەوەندەی هەوڵ و ژیانیان، ئاو زۆر دەکێشێت، قسەی ناو گۆڤارو ڕۆژنامەیەک نییە هەربۆیە لەم هەل و دەرفەتەدا، دەتوانم تەنها چمکێک لە قۆناغێکی یەکێکیان بخەمە ڕوو، لەم ساتەدا، تەنها باس لە (دە) ساڵی فەقێیەتی مامۆستا ڕێشاوی دەکەم، قۆناغی پێش بە مەلا بوونی، کە سەردەمێکی ونە لە ژیانی ئەو مەزنەدا، باسی بانگەواز و دەعوەکەی هەڵدەگرین بۆ دەرفەتێکی ترو هەلێکی تر، بە ئومێدی خوا..

کورتەیەک لە ژیانی:

مامۆستا (ڕێشاوی) ناوی (عومەر فەتاح یەعقوب)ە لە ساڵی ١٩٣٤ لە دێی ڕێشاو لە ڕۆژهەڵاتی هەڵەبجە لەدایک بووە.

دەوروبەری ساڵانی ١٩٤٣-١٩٤٤ دەستی بە خوێندنی فەقێیەتی کردووە، سەرەتا بە دێکەی خۆیان لای مەلا عەزیز ڕێشاوی پاش دوو ساڵ چووەتە لای مەلا شێخ محمد لە دێی (سازان)، پاشتر چووەتە (بامۆک) و دوای ئەو لە عەنەب لای مامۆستا مەلا مەحمودی عەنەب هەندێک لە زانستەکانی تەواوکردووە، پاشان چووەتە دێی (عەبابەیلێ) لای مامۆستا مەلا حەسەن و پاشتر هەڵەبجە و سلێمانی و کۆیەی بەدوای زانستە شەرعییەکاندا بە سەرکردۆتەوە، هەتا لە حوجرەکەی (تەپی سەفا) لای مامۆستا شێخ عەزیزی پارەزانی خوێندنی حوجرە تەواو دەکات و لەسەر دەستی مامۆستای خواناس مەرحومی مامۆستا مەلا عوسمان

عەبدلعەزیز پریسی ئیجازەی مەلایەتی وەردەگرێت، ئەمە لە ساڵی ١٩٥٦ دا بووە..

- ساڵی ١٩٥٩ لە دەورەیەکی وەزراەتی مەعاریف دا دەبێتە مامۆستای سەرەتایی.
- لە ١٩٦٠/١١/١٦ دەبێتە مامۆستا لە دێی (سەرگەت)ی هەورامان.
- ساڵی ١٩٦٢ گوازراوەتەوە بۆ قوتابخانەی پریسی سەرەتایی.
- چەندین جار شوێنی مامۆستایی گواستۆتەوە، چەندین جاری تر لە پەیمانگای ئیسلامی هەڵەبجە و ناوەندی و دواناوەندی، وەک (وانەبێژ) وانەی وتۆتەوە.
- چەندین بلاوکراوە و وەرگێرانی هەیە وەک : (تاوانە دەروونیەکان، بەرەو ڕێبازی ئیسلام، با منداڵانمان وا پێبگەن، خێزانی موسڵمان).
- لەگەڵ چەند مامۆستایەکی پسپۆڕدا دەستیانکرد بە وەرگێڕانی کتێبەکانی (البیت المسلم،الزکاة، معالم فی الطریق) و پێداچوونەوەی (تێزکاری ئیمان بۆ قەومی کوردان، کە نوسراوی عەلامە (خواهزاد)ە.
- ناميلكەيەكى لەسەر (چۆن حەج دەكرێت ؟) نوسیوە و بڵاوکردۆتەوە.
- دەیان وتاری بڵاوکراوەتەوە.
- دەیان وتار و بڵاوکراوە و دەستنووسی هەیە و دەیان وتاری بۆ ڕادیۆ و تەلەفزیۆن تۆمارکردووە و بڵاوکراونەتەوە.

• ساڵی ١٩٩٢ لەگەڵ پۆلێک لە پسپۆڕان دەستیان کرد بە وەرگێڕانی کتێبەکانی پەروەردەی ئیسلامی بۆ هەموو قۆناغەکانی خوێندن بە کوردی.

• سااڵنی کۆتایی پەنجاکان پەیوەندی بە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی برایانی ئیسلامی کردووە و پاشتر پۆستی بەرزی وەرگرتووە و هەتا ساڵی ١٩٩٢ لەسەر ئەو ڕێبازە درێژەی بە کارەکانی داوە.

• یەکێکە لە دامەزرێنەرانی یەکگرتووی ئیسلامیی کوردستان، پاشتر بووەتە ئەندامی سەرکردایەتی و پاشتر ڕاوێژکاری ئەمینداری گشتی یەکگرتوو بووە .

• چەندین جار پلەی قازیەتی وەرگرتووە و چەندین پۆستی تری ئاڵوگۆڕکردووە.

• چەندین بابەتی زانستی و فیقهی و تەفسیری لە ڕۆژنامەی یەکگرتوو و گۆڤاری پەیامی ڕاستی و گۆڤاری ڕاوێژ و گۆڤاری بانگەواز و گۆڤاری بانگی ئیسلام و منبر الحوار بڵاوکردووەتەوە.

لەو ڕۆژەوەی لە ئیسلام حاڵی بوو، گیانێکی تر لە ژیانی دا کەوتە گەڕو، شەو و ڕۆژی خستە سەریەک و ساتێک نەما خەریکی گەیاندنی نەبێت،گرنگی دەدا بە هەموو گۆشەکانی ژیان زۆر سەنگین و ڕاستگۆ و مەحکەم بوو، نەیدەهێشت کەس پێشی بداتەوە لە خێردا، بەردەوام پێشەنگی مامۆستایی خۆی پاراستبوو،کەسم نەدیوە بەردەوام ئیستیقامەی هەبێت وەک ئەو، بەردەوام خەریکی بانگەواز و وانە وتنەوە و نوسین و خوێندنەوە و ئامادەکردنی بابەت بۆ بڵاوکراوەکان و ئامادەکردنی بەرنامەی

دەنـگ و ڕەنگەکـان و زۆر سـوور بـوو لەسـەر نوێژەکـانی بە جەماعەت.

سەردانی خزم و دراوسێ و شایی و شیوەنی دەکرد، سەری لە قوتابی و حوجرە و تەکیەی خەناقا دەدا و هەموو کەسایەتییەکی بەسەردەکردەوە، زۆر پایەندی مەوعید بوو، هانی خەڵکی دەدا بۆ خوێندن و خوێندنەوە، نەرم و لەسەرخۆ بوو، هەمیشە بڕوای بە ئاسانکاری هەبوو لە دین و ناساندنی ئیسلامدا هەمیشە زمانی بە وێـردو نـزاو قورئـانەوە بـوو، زۆر حەزی لە سـوننەت زیندووکردنەوە و سوجدە و شەونوێژ و وانەوتنەوە بوو، ئەوەی بەدەم دەیووت لە کردەوەیدا هەبوو، غەمی نەبوو، دونیا نەویست بـوو، نیـازی بە کەس و بە پـلەو پـایە نەبـوو لە هەمـوو کەس بەرهەمی چاکی زۆرترە، تەواو لە ژیان و مردن گەیشتبوو، خۆی و خـواو خەڵکی ناسـی بوو، لە کیمیابـارانی هەڵەبـجە و ڕەوەکەدا، میللەتێک ڕایدەکرد، ئەو خـێمەی بـۆ مـزگەوت دروسـت دەکـرد و هەڵدەدا، مامەڵەی نەرم و حەکیم و عارف بوو، عەزمی جەزم بوو، فیکری فـراوان بـوو، هەمیشـە پۆشتەو خـاوێن بـوو، دەمـی پـاک و وتار و گوفتار و کرداری شـیرین بـوو، کەسـی لەسـەر هـیچ شتێک زوێر نەدەکرد، لە هەر مزگەوت و قوتابخانەی ئۆردوگا و کۆڕێک بـوایە هەمـوو خەڵکـی کەمەندکێش دەکـرد، لە یەک کاتـدا عـالیم و موتـەعـەلـیم بـوو، ڕۆشـنبیرێکی ڕۆشـن دڵ و ڕۆشـن فیکـر و کراوەبوو، مانگێک پێش وەفاتی هـاتەوە نـاو خـزم و هـاوەڵانی لە سـلێمانی و هەڵەبـجە و هەورامـان و هەموویـانی بەسـەرکردەوە، ڕەنگە هەوالی پێدرابێت کە ئەمە دوا دیدار بێ ! چەند کاسێتێکی

لەگەڵ خانەوادەی خوشک و براکانی تۆمارکردووە، هەتا ئەو شەوەی وەفاتی کرد، وانەی بە کۆمەڵە لاوێک دەوتەوە، هەر لەو شەوەدا لە نوێژی سەحەردا کە خوای گەورە لە ڕێگەی فریشتەکانیەوە دەفەرموێت چیتان دەوێ بۆتانی بکەم ؟ ڕەنگە مامۆستا عومەری ڕەحمەتی لای خوای بە باشتر زانیبێ تا لای خەڵک و ئەوەی داوا کردبێت، هەربۆیە لە سوجدەی تولانی شەوی بەتاریکی هێشتەوە هەتا ڕۆژی دوایی، سوجدەیەکی برد لە هەموو سوژدەیەک درێژتر بێت، بە ئەمری خواو بە دەنگی نەفخی سوور ڕەنگە سەر بەرزبکاتەوە و لەگەڵ پێغەمبەران و شەهید و سدیقین حەشر بکرێت، سەد ڕەحمەت لە ژیان و لە مردنت.

شەوی ١٧-٢٠٠١/١٠/١٨ بەرامبەر (١)ی شەعبانی ١٤٢٢ ک دڵە گەورەکەی لە شاری هەولێر لە لێدان کەوت..

هەر ئەو ڕۆژە تەرمەکەی لە ئاپۆڕایەکدا بەرەو گۆڕستانی هەڵەبجەی شەهید و لە پاڵ مەرقەدی مامۆستا ئیبراهیمی برای و نزیک مەرقەدی مامۆستا مەلا عوسمانی پریسی و لەناو نزرگەکانی شەهیدانی کیمیابارانەکەی هەڵەبجەدا بەخاک سپێردرا .(السلام علیک یوم ولدت ویوم تموت ویوم تبعث حیا)

تۆ ئۆغرت کرد .. بەڵام کردارو گوفتاری جوانت لەبەر چاومان ون نابێت .. !! وا دەزانین هەر خۆتی بە لاشەی نورانیت بەسەرمان دەکەیتەوە.

مامۆستا ڕێشاوی لە دەمی فەقێیەتیدا:

چاکترین سەرچاوەی شارەزابوون لە کەسایەتیەک، باس و خواسی خۆیەتی کە باس لە ژیانی خۆی بکات، مامۆستای

ڕەحمەتیمان باس لە سەردەمی فەقێیەتی خۆی دەکات و دەفەرموێت: (.. هەر لە منداڵیەوە دەستم کردووە بە زانستی شەرعی، لە دێیەکی سێ سەعات دوور لە هەڵەبجەوە کە ناوی ڕێشاو بوو، لەوێ من دەستم بە خوێندن کرد .. لەو سەردەمەدا دێکەمان مامۆستایەکی هەبوو ناوی (مەلا عەزیزی ڕێشاوی) بوو، دێکەمان لە ناو هەموو دێهاتەکانی ناوچەکەدا بەناوبانگتر بوو بەوەی کە حەزیان دەکرد هەمیشە مەلایان هەبێ، گرنگیان دەدا بە مەلا، چونکە چەند کەسایەتییەکیان تێدابوو کە هەمیشە بەبێ هاوڕێیەتی و تێکەڵی مەلا حەزیان بە ژیانی خۆیان نەدەکرد، لەبەر ئەوە مامۆستایەکیان هێنابوو بۆ دێکەمان، چەند منداڵێکی لێ کۆبوونەوە دەرسی پێ دەوتن بۆ فێرکردنی (ئەلف و بێ)، منیش وەکو منداڵێکی دێیەکە لەگەڵ هاوڕێیانی ترمدا، چونکە باوکمان لە ماڵەوە نەبوو، ناومان نەنوسرابوو، ڕۆژێک باران بوو، (منداڵ لە باران و شت ناترسێت و گوێی ناداتێ) لەناو دێکەدا ڕاوڕاوێنمان دەکرد، سەرمان هەڵتەقی بەو جێگە دەرسەدا، سەیر دەکەین وا مامۆستاکە جزمی (عەممە)ی داناوەو نزیکەی بیست منداڵ دەبوو دەرسی پێ دەوتن، حەزمان لە دەرسەکە کرد، چوینە حوجرەی فەقێکان چاومان کەوت بەو قورئان و دەرس خوێندنە، مامۆستا بە حورمەت سەر بەرمالەکەی دانیشتووەو منداڵەکان هەریەکە بۆ خۆیان خەریکی خوێندنن، منیش یەکسەر وتم :. مامۆستا ئێمەش دەخوێنین، وتی ئاخر باوکتان لە ماڵەوە نییە، با بێتەوە . باوکمان چوو بوو بۆ (ماهیشت) نزیک (کرماشان) لەو کاتەدا گرانی بوو، چوو بوون بۆ گەنم، کە باوکمان هاتەوە، هەردووکمان لەگەڵ

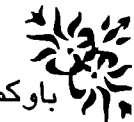

باوکمان بردینی بۆ لای مامۆستاکە، مامۆستاکە دەفتەرێکی هێناو شتی بۆ نوسین، وتی پێمان : ئەوانە بڵێن، نوسرابوو : یا ئەڵڵا تەوفیقم بدەی، یا فەتاح فەتحم بدەی، یا ڕەزاق ڕزقم بدەی، گوێمان لە قسەکان بوو دەنگەکان خۆش بوو، ئێمەش لەگەڵیان دەمانوتەوە، من کە لە فەتحەکەدا گیرۆدە بووم، نەمدەزانی بیڵێم، مامۆستا وتی: ناوی باوکت چیە ؟ وتم فەتاح، وتی بڵێ فەتاح فەتحم بدەی، ئێمەش دڵمان کرایەوە و پەیوەندیمان کرد بەو دەستە منداڵەوە، بوینە قوتابی و لای مامۆستا دەمانخوێند، ڕۆژ بە ڕۆژ حەزمان لە خوێندنەکە دەکرد و دەمانویست زیاتر و باشتر فێر ببین، لە دێهاتە نزیکەکان وەکو (کۆساوا) و لە دورەکانیشەوە وەک (دەڵەمەڕ) منداڵ دەهاتن بۆ دێکەمان، من سەرم سوڕمابوو ئەم منداڵانە چۆن دەتوانن بێن، نزیکەی بیست کەسێک خوێندنمان بەردەوام بوو، توانیمان خەتمی قورئان بکەین و هەندێک نامیلکەی فارسی تریش وەک پەندی عەتار و بە کوردیش وەک ئیقباڵنامە و ئەساسی سەعادەت بە شێوەیەکی تەواو فێری کردین، ئەگەرچی نوسینمان دواکەوتبوو بەڵام فێری خوێندنەوەیەکی چاک بووین، قورئانێکی باشمان دەزانی بیخوێنینەوە، بەو شێوەیە کە مامۆستا پەسەندی بوو، مامۆستاکە زۆر بەڕێز و بە حورمەت و کەم تەماع بوو، لایەنێک نەبوو گرنگی بدات بە لایەنی مادیان، ئەو لایەنەیان لاواز بوو، ئەم مامۆستایە بە زگورتێتی هاتبووە دێکەمان لەوەوپێش مامۆستای تری هەبوو من بیری ئەوەم نایەت، خەڵکی دێ بڕیاریان دا ژنی بۆ بهێنن، ئەوە بوو ژنیان لە دێیەکی تر بۆ هێنا، ئەو کاتە ئێمە ئیسترمان هەبوو، باوکم چوو لەگەڵ خەڵکی دێکەمان

هێنایـان و گواسـتیانەوە، ئەو کـاتە خەڵکـی ڕێشـاو بە دوو جـۆر دەژیـان، لەلایەکەوە لە دێ خانویـان هەبـوو، لەلایەکـی تریشـەوە لە جـاف و کـۆچەری دەچـوون، چـونکە بەهـارو هاوینیـان بەدوای لەوەڕەوە لە (شنرۆێ) لە جێیەک ناوی (نەورۆڵە)یە تەواو دەکرد، بە دوو قۆنـاغ، قۆناغێکیـان لە (ڕاسـتەمله) کەپێیـان دەوت (مـلەی شـنرۆێ) دەوریمـان هەڵـدەدا، ئـێمە دەوارێکـی گەورەمـان هەبـوو، هەمـوو جـار جێـی مامۆسـتا مەلا عەزیـز و خـاو خێزانەکەیمـان دەکـردەوە، دوایـی دەچـوینە خـوارەوە بـۆ نـاو شـنرۆێ – دێیەکە لەوێ هەندێ دارتوو و کەپریان هەبوو، دەمـاینەوە، دوایـی بـۆ پـایز لە قۆناغی دووەمدا دەهاتینەوە بـۆ نـاوچەی (کـانی گـوێز) لەوێش کەپریـــان هەڵ دەدا، دێکەمـــان نـــزیکەی ٤٠ مـــاڵ دەبـــوو، زۆر موتەعـاون و مـوحتەرەم بـوون، بەم جـۆرە ژیانیـان دەبـردە سـەر، بەندەش کە حەزم لە خوێندن دەکرد، هەر لەگەڵ خوێندن و جزم و قورئـانی خۆمـدا دەژیـام، ئەوەنـدە حەزم نەدەکـرد بەلای ئەوانەوە بچـم کە دێکە خەریکی بـوون، لە دڵمـا وابـوو کە دەبـێ یەکێ ببـێ خەریکـــی ئەم خوێنـــدنە بـــێ، بـــۆ نمـــونە لەو دێهـــاتەدا چەنـــد مامۆسـتایەکم دەبینـی، مامۆسـتا مەلا عەزیـز هەمـوو جـار بـانگی دەووت، مامۆسـتا مەلا عەبـدولکەریم لە دێـی دەڵەمەڕ بانگەکـانی دەفەرموو، منیش دەمـوت : خوایە ئەوە ئەگەر ئەم دوو مامۆسـتایە بمـرن کـێ جێگەی ئەمـانە دەگرێتەوە، خۆ تەمەنیـان هەیەو مـردن هەیە و چـونکە کەسـی تـرم نەدەبینـی گرنگـی بە نوێژەکـان و بانگەکـان جـگە لەوان، ئەم پرسـیارانە هەمیشـە لەدڵمـدا پەنگـی خواردبووەوە، هەوڵمدەدا کە من بزانم بانگ بڵێم و بزانم قورئان

بخوێنم، چونکە ئەگەر ئەمان مردن، کێ لە دوای ئەوان ئەم کارانە بکات، لەبەر ئەوە خۆم تەرخان کردبوو، چەند جارێش لە ماڵەوە بە گیریان دەهێنام، بچۆ بەلای بەرخەکانەوە و بەخێویان کە، من هەر گوێم نەدەگرت و باوکم و دایکیشم زۆر بەڕێز بوون، زۆریان لێ نەدەکردم بگرە حەزیان دەکرد بەردەوام بم، ئەو مەلا عەزیزە لەو ملەی شنرۆیێە لە بنی داربەنێکدا نزیکەی ١٥-٢٠ منداڵ دەبوێ کۆی دەکردینەوە لەسەر بەردێک جزمی قورئانەکەی پێ ڕەواز دەکردین، ڕەنگە دوو ساڵێکی پێ چوو بێ، توانیمان قورئان ڕەواز بکەین، ئەوکاتە لە دێکەمان چەند کەسایەتیەک هەبوون، دیاربوون من نەمدەزانی چین، سۆفین دەروێشن، ئەوەندە دەروێش و سۆفێتییەکەیان دەرنەخستبوو موسڵمان بوون، موسڵمانێکی ڕێک و پێک، و تەقواو تاعەت و گەرم و گوڕی مزگەوتیان هەبوو، دڵی مامۆستاکەیان مەتلەب بوو کە لە مزگەوتدا بمێنێ، دڵی ئێمەشیان خۆش دەکرد کە بەردەوام بین لەسەر خوێندن، ئەوەی کە دافع بو بۆ ئێمە بخوێنین و زۆر هانی دەدایین، مامۆستایەک بوو لە عەبابەیلێ ناوی (بابە ڕەسول) بوو، لە کاتی مەولودنامە خوێندندا دەچوون بەشوێنیدا و دەیانهێنا، لە یادمە جارێکیان وتیان مامۆستا بابە ڕەسول دێ بۆ دێکەمان بۆ مەولودنامە، ئێمەش ئەو پانزە بیست منداڵە چوین لەسەر ڕێگەکەی ڕیزبوین هەر بۆ ئەوەی ببینین، بەمجۆرە خوێندنی لادێیەکەمان تەواو کرد، قورئانم خەتم کرد و هەندێ فارسی و کوردی و شتی ترم لە خزمەت ئەو مامۆستایەدا خوێند، بیرم کردەوە ئەو ئسلوبەی لە کوردستان باو بوو، کە کەسانێک دەچوون بەدوای زانستدا، لەهەر کوێ بێ

دەستیان دەخست، هەروەک چۆن لە کۆکردنەوەی فەرموودەکاندا ژناکان شارو دێهات و وڵاتان دەگەڕان بۆ کۆکردنەوەی فەرموودەکان، لەم بەینەدا وای لێ هاتبوو فەقێکان بزانن لە هەرکوێ زانستێک هەیە بۆی دەچوون، چونکە فەرموودە کۆکرایەوە و لێ بوبەوە، ڕەوشی کوردستان وابوو .

مەلا عەزیز لە دێکەمان نەما، ماوەیەک کتێبەکانم نایە بن دەستم و چوومە سازان کە دوو سەعات و نیو دوور بوو، بۆ ماوەیەک لەوێ لای مەلا (شێخ محمد) خوێندم، هاوڕێی تریشم هەبوو هەموو ڕۆژ دەچووم و دەهاتمەوە، نانمان لەگەڵ خۆمان دەبرد، لە نیوەی ڕێگادا بەهار بوو درەختە دار بەرەکان گەش و جوان بوون، لقە بەرزێکی داربەڕوویەکمان ڕادەکێشاو نانەکەمان دەخستە سەر لەپی لقە دارە بەرزێک و نانەکەمان پێوە دەبەست و لقەکەمان بەردەدا لقەو نان بەرزدەبوونەوە بە سەلامەتی لەوێدا دەمایەوە هەتا لەو سەرەوە دەهاتینەوە، ئیتر نیوەڕۆ نانەکەمان دەخوارد، لە سازان لای مامۆستا مەلا شێخ محمد دەمانخوێند، بەڕاستی زۆر بەڕێز بوو، چونکە لەسەر حیسابی خۆی دەژیا، و پێویستی دێکەشی دەبرد بەڕێوە و ئێمەشی تا ڕادەیەک ڕاگیر دەکرد، خەریکی باخ و زەراعەت و کاسپی خۆی بوو، کەمتر دەیپەرژا، بەڵام پەرژانەکەی لە کیسی خۆی نەدەدا، دەیتوانی کاتمان بۆ دانێت، دەرسی پێ دەوتین، لای ئەو گوڵستان و بۆستان و فەتحولقەریبم دەخوێند مامۆستایەک بوو، حوڕ و ئازاد دەژیا و کاروباری دێکەشی دەبرد بەڕێوە، شانبەشانی خەڵکی دێکەش مەرەزە و کاری دەکرد و باخی دەکرد، ماوەیەک من هەر لە مالّی

خۆیان دەژیام، وەکو فەقێیەک لەو قۆناغەدا هەندێ دەرسیشی پێ دەوتم بە تاک، بەردەوام خەریکی خوێندن بوو، دەقیقەیەک نەمابوو مەیلم بۆ لایەکی تر بڕوات، هەر کاتم بۆ بڕەخسایە بۆ خوێندن بە زایەم نەدەدا، لە بیرمە لە دێی خۆماندا کاتێ نەدەکرا بچم بۆ دێی سازان، لەو لاشەوە مەلاکەمان باری کردبوو، منیش بە کتێبەکانمەوە هەڵ دەمام و دەچوومە ئەشکەوتێک لە پشتی دێکەمانەوە، ئەشکەوتەکە وشک و برنگ بوو، چاوم لە دێکەش بوو، لەوێ دەستم دەکرد بە خوێندنی ئەو شتەی کە هەم بوو، وەکو قورئان و بۆستان و گوڵستان و پەندی عەتار و ئەو شیعرە فارسیانەم دەخوێندەوە و بەردەوام قورئانم لەبەردەکرد، لەو ڕێگەوبانەش تا دەگەیشتمە لای مامۆستاکەم، ئەوەی لەبەردەم نەبووایە هەوڵم دەدا باشتر بێتە بیرم، زۆرجار دەموت بەخوا لەباتی ئەوەی گۆرانی بڵێم قورئان دەخوێنم، جار جار هاوڕێی ڕێگەکەم ڕازی نەبوو، بەڵام هەر بەردەوام دەبووم ناچار ئەویش ڕازی دەبوو..

ڕەوشی کوردستان وابوو، منیش توانیم لە دێی خۆمان دەربچم ئەو دێیە جێبهێڵم، باوک و دایکیشم ڕێگەیان پێدام و پێخۆشحاڵ بوون کە من ئاوا بەدوای زانست دا بگەڕێم، بەر لەهەموو شتێک دێی بامۆکیان نیشان دام، کە چووم دەبینم مامۆستای مزگەوت گوێ ناداتە خوێندن، گەرموگوڕ نییە، ئیتر بەجێم هێشت، هاتمە دێی عەنەب، ماوەیەک مامۆستا مەلا (مەحمودی عەنەب) کە پیاوێکی دەنگ خۆش بوو و خۆی بانگەکانی دەوت، بەرنوێژییەکی گەرم و گوڕی دەکرد، زۆر گرنگی بە خۆ ژیان نەدەدا، ئەو کاتە مەلاکان لە

دێیەکاندا بە ژیانێکی کەم ڕازی بوون، منیش لەگەڵ چەند کەسێکی تر لە خزمەت ئەودا دەستمان بە خوێندن کرد، هەڵبەت ئەو مامۆستایە مامۆستایەکی پێشکەوتوو بوو، دەرسی بەمن نەدەوت، بەڵام مەلا (عەبدوڵای گوڵپی) کە لای ئەو فەقێ بوو منیش دەرسم لە خزمەت ئەودا دەخوێند، تا ئەوەندەی توانی وانەی (نەحو صرف و صەمەدیە)ی پێ دەوتم.

لە جێیەکی تردا مامۆستا ڕێشاوی لە وەڵامی نامەیەکدا کە بۆم ناردبوو لە سەر ژیانی مامۆستا پارەزانی، باسی فەقێیەتی خۆی دەکات، لە تەپی سەفا و دەفەرموێت : (مامۆستا پارەزانی لە دێی (تەپی سەفا) لەسەر مزگەوت و مەدرەسەیەک دامەزرا لە دەوروبەری ساڵەکانی (١٩٥٤ – ١٩٥٥) بوو بە مودەریس و هەر فەقێیەک زیرەک نەبوایە و لە قۆناغی پێشەوەی نەبوایە نەیدەتوانی بچێت بۆ ئەم مەدرەسەیە، بۆیە ژمارەی فەقێکانی مامۆستا لەم مەدرەسەیەدا هەرگیز لە (١٠) کەس تێنەدەپەڕین، نیوەیان لای خۆی دەرسەکانی نەحو و سەرف و بەلاغە و مەنتیق و تەفسیر و فەلسەفە و عەقائید و گەلێک جاری تر بیرکاری و فەلەکیان دەخوێند نیوەکەی تریشیان لای ئەم دەیان خوێند منیش یەکێک بووم لەو کەسانەی لەم مەدرەسەیەدا وەرگیرام و دەستم بە خوێندن کرد لای مامۆستایەکی تازە مااڵ و تازە تەمەن و تازە ئیجازە، لە مەدرەسەو مزگەوتێکی تازە بیناو تازە بیرو تازە نیاز.)

هەر لەو نامەیەدا دەفەرموێت : (کەم مەدرەسەو کەم وانەبێژ مابوون کە قوڵایی و وردەکاری علومەکانی پێشویان وەکو خۆی تێدامابێت، بەوەدا دەزانم : من لای ئەم مامۆستا پایەبەرزە لە دوای

خوێندن (١٠سالّ)ی لەوەوبەر زانیم کە خوێندن لە حوجرەکانی کوردستاندا ئاسۆیەکی بەرز و بەربلّاوی هەبووەو هەیە، بەلّام ئەم ئاسۆیە لە ئاستی گەلێکیان ئاواو داکەوتوو بوو، یەکێ لەوانەی کە بەرزی ئەم ئاسۆیانەی هێشتا لێوە دیاربوو، مامۆستا شێخ (عەزیز و مەدرەسەی مامۆستا شێخ عبدالعزیز) بوو، پاشان باسی میواندارییەکی خۆی و مامۆستا پارەزانی دەکات و وەسفی کەسایەتی مامۆستا پارەزانی دەکات و دەفەرموێت : (مامۆستا پارەزانی لەگەلّ چینی شێخ و سۆفی و دەرویشاندا زۆر بە لوتف و میهرەبان بوو، بە قسەی خۆش و بەلّگەی تێکەلّی بە مەزاق و دەم بە خەندە هابەشی دەکردن و دەیهێنایەوە سەر ڕێگەی ڕاست و ناوەڕاستی شەقام.

لەگەلّ ئەوەدا جێگەی ئیعجاب و خۆشەویستی هەموو لایەک و ناسراوی هەموو چینەکانی کوردەواری بوو، لەبیرمە جارێکیان پێی وتم : بابچین بۆ سەردانی (شێخ عوسمان) لە بیارە، کە چوین دەبینم شەو لە مالّی شێخ خۆی میوانەو ئێوارە لە مالّی خۆیان لەگەلّ شێخدا نانمان خوارد، نانێک کە بۆ میوانێکی بەڕێز ئامادە بکرێ . شەو لە مالّی خۆیان لەبیارە ماینەوە و بەیانی مالّئاواییمان کرد، شێخ خۆی ئامادەی پێشوازی و مالّئاوایی و بەڕێکردنمان بوو..)

جارێکی تر بە تەسجیل وتوێژێکم لەگەلّ جەنابی مامۆستا عومەر تۆمارکردوو هەندێکم لە پەیامی ڕاستی ژمارە (١٠)ی سالّی ١٩٩٢ بلّاوکردەوە، تێیدا دەفەرموێت: (بێئەوەی مامۆستا پارەزانی

بیرکاری خوێندبێت، بوو بوویە مامۆستای بیرکاری و لە ماڵی خۆیدا دەیوتەوە بە هەندێ کەس کە منیشی تێدابووم ..)

لەجێیەکی تری ئەو بابەتەدا دەفەرموێت : (من خۆم وانەی (منطق)م لای مامۆستا پارەزانی خوێندووە، ئاسۆیەکی وای تیابوو کە هەموو کەس لێی حاڵی دەبوو، یەکێک بوو لەوانەی کە تەواو حاڵی بوو بوو لە زانیارییەکانی حوجرە، کە هەتا ئێستاش مامۆستاکان نەچوونەتە ناوەڕۆکی، یەکەم کەسێک بووە لەسەردەمی خۆیدا لە ڕیزی خوێندکارانی مزگەوتدا کە موناقەشە لەگەڵ مامۆستای خۆی بکات .. فەقێی زیرەکی زۆر خۆشدەویست و پشتگیری لێ دەکرد. .)

هەرچەند خۆی باسی ناکات بەڵام دەنگوباسی وا هەیە کە مامۆستا ڕێشاوی بۆ خوێندنی فەقێیەتی چووەتە دێی عەبابەیلێ و لای مەلا حەسەن چەند وانەیەکی خوێندووە .. پاشان و لە کۆتایی قۆناغی فەقێیەتیەوە ئیجازەی مەلایەتی لای جەنابی مامۆستای ڕەحمەتی مامۆستا مەلا عوسمان پریسی وەرگرتووە کە ڕەنگە ئەمە لە ساڵی ١٩٥٦ بووبێت.

بەم جۆرە کورتەیەک لە ژیانی فەقێیەتی مامۆستا ڕێشاوییمان باسکرد، کە ڕەنگە ماوەکەی لە ساڵی ١٩٤٤ بۆ ساڵانی ١٩٥٦ خایاندبێت، چونکە مامۆستا لە ساڵی ١٩٤٤ دا دە ساڵان بووەو خۆیشی دەفەرموێت منداڵ بووم یاری منداڵانەم دەکرد کە دەستم بە حوجرە کرد، کە ڕەنگە هەر ئەو ماوەیە بکات، ئەمەش پێویستی بە وردەکاری زیاترو پرس و ڕای زیاترو لێکۆڵینەوەی تێرو تەسەل هەیە، خوای گەورەش خۆی ڕاستی زانیارییەکانی لەلایە،

چونکە مامۆستا باسی ساڵەکانی دەستپێکردن و گواستنەوەکانی بۆ دێکان و حوجرەکان ناکات، دەبێت وەک سەرەتایەک هەر بەم جۆرە دەست پێ بکەین، و انشاء اللە لە پاشتر هەوڵدەدەم سەرەداوو وردەکارییەکانی ئەو کەسایەتیە مەزنە بدۆزمەوە، کە فەزڵی زۆری بەسەرمانەوە هەیەو هەرگیز لە قەرزاربارێ ئەو دەرناچین .. هیوادارم هەوڵێکمان دابێ و دڵی بنەماڵەکەیان و هاوڕێکانی خۆش کردبێ و هەندێکم – هەرچەندە کەمیش بێت – بەرامبەر ئەو کێوە دامەزراوە کردبێت..

سەرچاوە و بەڵگەنامەکان

١-گۆڤاری (پەیامی ڕاستی) ژ/١٠ی ساڵی ١٩٩٢ چاوپێکەوتنێکی نوسەر لەگەڵ مامۆستادا.

٢-ڕۆژنامەی یەکگرتوو ژ/٢٢ و ٢٣ی /١٢ ١٩٩٤، بابەتێک لەسەر ژیانی مامۆستا پارەزانی . ن/حەسەن مەحمود حەمەکەریم

٣-ڕۆژنامەی یەکگرتوو ژ/٢٣ لە ١٩٩٤/١٢/٣٠ بابەتێک لەسەر ژیانی مامۆستا ئیبراهیم ڕێشاوی .نوسینی حەسەن مەحمود حەمەکەریم.

٤-وەڵامی نامەیەکی مامۆستا ڕێشاوی بۆ نوسەر کە ساڵی ١٩٩٥ بۆی ناردووە لە وەلامی نامەیەکی بۆ جەنابی، لەسەر ژیانی مامۆستا ئیبراهیم ڕێشاوی.

٥-وەڵامی نامەیەکی مامۆستا ڕێشاوی بۆ نوسەر ساڵی ١٩٩٥ بۆ ناردووم لە وەڵامی نامەیەکدا بۆ جەنابی لەسەر ژیانی مامۆستا پارەزانی.

٦-گۆڤاری (دوانگە) ژ/٢ ی ساڵی ١٩٩٩.

٧-بەرنامەی (ناوداران) کە کۆمەڵەی نوسەرانی ئیسلامیی کوردستان بۆ تەلەفزیۆنی یەکگرتوو، لەسەر ژیانی مامۆستا پارەزانی ئامادەی کردبوو.

٨-گۆڤاری (خۆری ئیسلام) ژ/١٦ ی حوزەیرانی ٢٠٠٢، سەرنجێک لەسەر ژیانی یاڕەزانی، نوسینی :حەسەن محمود حەمە کەریم.

٩-بابەتێکی بەرنامەی (دیدار) لە ڕادیۆی هەڵەبجەی شەهیدی یەکگرتوو، وتوێژێکی تێرو تەسەل لەسەر ژیانی مامۆستا کە لەگەڵ خۆیدا تۆمارکراوە.

١٠-دوو نامەی مامۆستا (جەعفەر مستەفا) بۆ نووسەر، لەسەر ژیانی مامۆستا پارەزانی و مامۆستا ئیبراهیم ڕێشاوی لە وەڵامی دوو نامەیدا کە بۆ جەنابی ناردووە.

عرفت الأستاذ عمر ريشاوي "رحمه الله" مربيا هادئا هادفا

أ.د. علي محيى الدين القره داغي

عرفت الأستاذ عمر ريشاوي " رحمه الله" منذ أكثر من ربع قرن: داعية يحمل هم الإسلام قبل كل شيء، ينشر رسالته بالحكمة والموعظة الحسنة، وأنه محور حياته كلها ففيه كان يفكر، وعنه يتحدث ، وإليه يدعو، ومن أجله يحيا، وعليه يموت، أحسبه مخلصاً لدينه مستعداً للتضحية بكل شيء في سبيله ، متجرداً له ومفعماً بحبه وشوقه ..

لمّا كنت في السليمانية في ستينيات وسبعينيات القرن العشرين كنت أسمع با وبنشاطاته المباركة في مدينتي حلبجة والسليمانية، وحبّ المؤمنين له، وثنائ العاطر، ولكن لم يتسن لي اللقاء المباشر به إلاّ في العام ١٩٩٢م عندما افتتحنا في مدينة السليمانية فرعاً للرابطة الإسلامية الكوردية ، فسعدنا به أيما سعادة، وكان خير معين لنا - بعد الله تعالى- حيث أبدى استعداده ، واستعداد مَنْ يسمع له لخدمة الرابطة وأهدافها الخيرية والإنسانية، ولا سيما في ذلك الوقت الذي كان فيه اقليم كوردستان شبه مدمر ، بعد حادثة حلبجة الأليمة ومأساة الأنفال عا ١٩٩٨م التي قام فيها النظام البعثي العراقي بتدمير حوالي ٤٥٠٠ قرية ومدين صغيرة ، وكان معظم الشعب الكوردي في المخيمات ، وفي أحوال صعبة من حيث المعيشة والغذاء والدواء.

وبعد ذلك توطدت العلاقة بيني وبين الأستاذ عمر ريشاوي ، وكنا نسعد به في معظم لقاءاتنا في مدينة السليمانية ، ونستفيد من خبراته الدعوية والاجتماعية، ويحضر محاضراتنا.

فقد وجدت الأستاذ عمر ريشاوي مربياً عظيماً يربي تلامذته بلطف وحكمة وهدوء ، ويغرس في قلوبهم حبّ الدعوة الحقّة من خلال السيرة النبوية العطرة

وسيرة الخلافة الراشدة، والقدوة الحسنة، كما كان داعية موفقاً يحسن توظيف ثقافته الإسلامية وثقافته العامة في خدمة دعوته بوعي عميق و بصيرة نافذة ، وحكمة بالغة كما أمر الله تعالى :﴿ ٱدْعُ إِلَىٰ سَبِيلِ رَبِّكَ بِٱلْحِكْمَةِ وَٱلْمَوْعِظَةِ ٱلْحَسَنَةِ ۖ وَجَٰدِلْهُم بِٱلَّتِى هِىَ أَحْسَنُ ﴾ **النحل: ١٢٥.**

وبالإضافة إلى ذلك فإن الأستاذ عمر ريشاوي كان رجلاً اجتماعياً من الطراز الأول يصلح بين الناس، ويهتم بمشاكلهم فيسعى لحلها بكل الوسائل المتاحة، وفوق ذلك عرفته - رحمه الله - زاهداً عن متاع الحياة الدنيا عائشاً على الكفاف، غير منافس لأحد في مغريات الحياة، فكل مَنْ عرفه أحبه وتأثر بسمته، وأخلاقه ودعوته الهادية الهادئة الهادفة.

فرحم الله الأستاذ عمر ريشاوي داعية ومربياً ومصلحاً اجتماعياً ، وزاهداً في الدنيا ، فسلام الله عليه حينما التحق بقافلة الدعاة الصالحين، وسلام الله عليه حين يُبعث حياً ، سائلين الله تعالى أن يجمعنا به في الفردوس الأعلى مع النبيين والصديقيين والشهداء والصالحين وحسن أولئك رفيقاً . آمين يا ربّ العالمين .

بۆ من، بەنایەکی دیواری کەسایەتیم بوو

صەلاحەدین محمد بەهادین

بۆ من، بەنایەکی خۆشەویست و خەمخۆر و کارامەی دیواری کەسایەتیم بوو، هەروەک بۆ چەندین کەسانی تر وایان ناسیوە ..

دڵسۆز و خەمخۆر بوو بروا بەخۆ بوو سەرکردە بوو، زانا و توێژەر و نوسەر بوو، پێشەنگی کرداری بوو پێش ئەوەی کە بە گوفتار مەبەستەکە دەربببرێت، شەرع رەوو و عیبادەتکار بوو، رێزی لە بچوکەکان لە تەمەن و زانست و ئاستدا زۆر دەگرت.

لە ناخۆشییەکاندا دڵقایم و خۆراگر و بە ئارام بوو هەروەک لە خۆشیەکاندا گەش و دڵخۆش و سوپاسگوزرا بوو.. خولیای رێنماییکردن و دەرس وتنەوە و گەیاندنی چاکە بوو بە کەسانی تر .. لەگەڵ ئەوەی پاپەند بوو بە کاروباری رێکخستنی جەماعەت و پرنسیبی حزبایەتی یەکگرتووەوە، بەڵام هەمیشە وەک کەسایەتیەکی گشتی و متمانە پێکراوی هەموولایەک و زانا و دڵسۆزێکی هەموان دەرئەکەوت و هەڵوێستی ئەکرد .. هەمیشە خاوەنی قسەی بەجێ و حیکمەتی کرداری و گوفتاری و نەستەق بوو.

بە کورتی مامۆستا عومەر بەردەوام پێشەوا و مامۆستا بوو .. تا کۆچی دوای کرد و بەجێیهێشتین هەر پلەو پایەی مامۆستایی خۆی بۆ هەموان پاراست.

پەیڤێك بۆ مامۆستا عومەر رێشاوی

عەلی باپیر

مامۆستا عومەر رێشاوی "خوا لێی خۆشبێ"و پلەو پایەی بەرزو بالا بکات لە بەهەشتەکانی خۆیدا، هەرچەندە تەنیا چەند جارێک لەهەندێک کۆڕو مەجلیس و بۆنەدا بەخزمەتی گەیشتووم و تێکەڵیی زۆرم لەگەڵی نەبوو، بەڵام یەکێک لە مامۆستا و زانا دڵسۆز و بەویقار و هێدیی و مەزنەکان بوو و گەلێک خەسڵەتی ڕەندو پەسەندم تێدا دەبینین و پێم وایە بەهرەی زۆری گەیاندوە بەحاڵەتی بێداریی و هۆشیاریی مسوڵمانانی کوردستان.

لەهەموویشی گرنگتر "لە خەسڵەتە جوانەکانی" ئەوەبوو کە هەستم نەدەکرد دەمارگیریی بۆ لایەک هەبێ و خۆی بە موڵکی ئیسلام و مسوڵمانان دەزانی بەگشتی.

خۆزگە ئاشنایەتیی و تێکەڵیی زیاترم لەگەڵ مامۆستادا ببووایە، تاکو هەندێک بیرەوەریی نێوانمان بیگێڕمەوە، چونکە بێگومان هەرکام لەو مامۆستا بەڕێزانە، قوتابخانەیەک بووە بۆ خۆی و شایستەی هەموو ڕێزو حورمەت و پێزانینێکن و دەستخۆشییش لە کوڕەکان و نزیکانی دەکەم کە ژیاننامەو قسەو سەرنجی برادەرو دۆستەکانی بڵاودەکەنەوە، بەهیوای ئەوەی ژیاننامەو سەرگوزشتەو هەڵوێستەو ئاکارەکانی چرایەکی ڕێ ڕۆشنکەرەوەی وەچەی ئێستامان بێ.

وتەیەك لە خزمەت مامۆستا عومەر رێشاوی

عیرفان علی عبدالعزیز

دیارە جەنابی مامۆستا عومەر رێشاوی خوای گەورە لێی خۆشبێت و دەرەجاتی عالی بکات پیاوێک بوو وەک ئەوەی کەوا ئەوترێ ئینسان بەینی خۆی و خوای خۆی چاککرد خوای گەورەش ئەیخاتەی دڵی عەبدەکانیەوە کە خۆشیان بوێ و بە گوێی بکەن، ئەو پیاوەش ئەوە بوو بەراستی کە ئینسان ئەیبینی لەبەر ئەوەی کەوا ناوچەوانیت ئەبینی دیاربوو کە ئەهلی سوژدەیە، ئەهلی تەقوایە، ئەهلی ئەو جۆرە مرۆڤانەیە کە خوای گەورەیان خۆش دەوێ و بەینی خۆیان و خوای گەورەیان چاککردووە، بۆیە بەندەکانی خوای گەورەش هەمویان حورمەتیان ئەگرت و خۆشیان ئەویست هەیبەتێکی وای دروستکردبوو هەر لە منداڵیەوە و لەو سەردەمانە کە بۆیان گێراوینەتەوە گەنج بووە و هەر لەو کاتانەوە روی کردوەتە ئەو مەدرەسە گەورە، هەر لەو کاتەوە هەیبەتێکی وای دروستکردووە کە خەڵکی خۆشی ویستووە خەڵکی پێیان خۆشبوە کە خۆی لە دڵی خۆیەوە گوێرایەڵی بێ و کاریگەریەکی گەورەی کردە سەر ناوچەکە و بەو رەفتارە جوانەی خۆی، ئەوەی ئێمە لە یادمان بێت هەرچەندە ئەو لە تەمەنی ئێمە نەبووە تا ئێستا یاداوەریەکانی بگێرینەوە، بەڵام ئەوەی ئێمە لە خەیاڵماندا بێ هاتوچۆی مزگەوتی شافیعیمان کردووە لەوێ

تەشریفی بووە و لە خزمەتیا بووین و بینیومانە و ئەو دەرسانەی ئەیوتەوە بە گەنجەکان بە تایبەت بەو نوخبە ئەوەڵیەی کە لەسەر دەستی ئەوان ئەم صەحوەیە بەتایبەتی ئاوا گەشەی پێکرد هەموو ئەگەرێتەوە بۆ جوهد و ماندوبوونی مامۆستا عمر ڕێشاوی خوای گەورە ان شاءالله لێی خۆش بێت و مەقامی بەرزتر بکات ئەوەی ئێستا هەیە لە کوردستاندا ئەم صەحوە موبارەکە بەشێکی زۆری ئەگەرێتەوە بۆ شەونوخونی و جوهدو ماندوبون و ڕەفتاری جوانی ئەو پیاوە گەورە خوای گەورە لێی خۆش بێ و ان شاءالله پایەدەری بکات .

مامۆستا عومەر رێشاوی
لە پێودانگی مادییگەری و ئایینگەرایدا

محەمەد فەرەج ئەحمەد

ئەو پێودانگانەی هەڵسەنگاندنیان پێ دەکرێت بۆ نرخاندن یان بۆ شیکردنەوە و ناساندنی مرۆڤەکان یان شتەکان یان کردەوە و چالاکیەکان، زۆر و فرە جۆرن و بە پێی ئایدیاکان جیاوازیەکانیان بەدیار دەکەوێت. بۆ نمونە ئەگەر بمانەوێت هەڵسەنگاندن بۆ ناسینی کەسێکی سالّح و باش بکەین، دوو جۆر پێودانگمان لەبەردەستن:

یەکەمیان: سەربە قوتابخانەی مادیگەرایە.

دوەمیان: سەربە قوتابخانەی ئایینگەرایە .

بە پێودانگی قوتابخانەی مادیگەرایی، بەها و ئاکارە جوانەکان (نقشە – الطبع) و لە مرۆڤەکاندا هەیە، و هیچ پەیوەندی بە ئیمان بە خواوە نیە، بەڵگەشیان بۆ ئەمە بوونی ژمارەیەکی زۆری خەڵکی بێباوەڕە کە ئاکاریان جوانە، هەر بەپێی ئەو پێودانگە مادیە، ناسینەوەی ئەو ئاکارە جوانانە بە ئاسەوارەکانیانە – الاثر- یان لەسەر زەوییە .

بەڵام پێودانگی قوتابخانەی ئایینی دەڵێت: ئاکار و بەها جوانەکان (طبع) نیە بەڵکو پەیوەندی بە مافەوە هەیە –حقوقیە- ، چونکە ئەگەر ئاکار و بەهاکان تەبع بن، ئەوا خاوەنەکانیان مولزەم نین

بەکاریان بهێنین بۆ خەڵک، بەڵکو بۆ خۆیەتی و بۆ بەرژەوەندی خۆی بەکاریانی دەهێنێت و لەسەر ئەوە لێپرسینەوەی لەگەڵدا ناکرێت. ئیتر خۆپەرستی -الانانیە- زاڵ دەبێت، و کاریگەری نەرێنی لەسەر پەیوەندییە ئینسانیەکان نێگەتیف دەبێت .

ئەو قوتابخانەیە بۆ ئەنجامدانی هەر کار و چالاکیەک هیچ جۆرە مەرجێکی نیە ، گرنگ ئەوەیە لەسەر ئەرزی واقیع کارێک کرا بێت .

بەڵام پێودانگی قوتابخانەی ئایینی کە ئاکار و بەها جوانەکان بە حقوقی دەزانێت ، کەواتە خاوەنەکەی مولزەمە بۆ بەرژەوەندی و سودی ئەوانی تر بەکاریان بهێنێت، و لەوە زیاتریش پێویستە بە جوانترین شێوە پێشکەشیان بکات. هەروەها پێیوایە هەروەکو پێویستە ئاسەواری کار و چالاکیەکان لەسەر ئەرزی واقیع دیار بێت، هەروەها پێویستە پاڵنەری ئەو کار و چالاکیە ڕوون و دیار بێت ، پێویستە تەنها بۆ خوا و لەبەر خوا بێت .

ئەگەر لە ڕوانگەی ئەو دوو پێودانگە ، (ماددیگەرا و ئایینگەراکان) هەڵسەنگاندن بۆ کەسایەتیەکی کاریگەری ماندوونەناس لە سنوری کار و تواناکانی خۆیدا بۆ کەسایەتی مامۆستا عومەر ڕێشاوی بکەین، وێنەیەکی ڕاستەقینەی ئەو کەسایەتیەمان دەست دەکەوێت کە دەتوانین بێ دوودڵی بڵێین: ئەوە وێنەکەی کەسێکی (جوان و سالح)ـە.

من مامۆستا عومەر ڕێشاویم لە ساڵی (١٩٦٥) وەک مامۆستا لە قوتابخانەی سەرەتایی ئاینیی لە هەڵەبجەی شەهید ناسیوە، هەتا ئەو ڕۆژەی لەشاری هەولێر کۆچی دوایی کردووە ، جگە لەوەی پتر لە سی ساڵ یەکێک بووم لە هاوبڕیار و نزیکەکانی مامۆستا .

یەکێک لە سیفاتە جوان و جیاکەرەوەکانی مامۆستا ئەوەیە لەگەڵ ئەوەی هەموومان پێکەوە لەم نیشتمانەدا ناخۆشی و هەڵبەز و دابەزی زۆری سیاسی و ئابووری و دەربەدەری و لێقەومانی زۆرمان بینیوە ، بەڵام بۆ یەک ساتیش نەمبینیوە کە بێ هیوا بێت، بە پێچەوانەوە، هەمیشە هیوابەخش بوو ، و بەردەوام لە تەواوی ساتە سەختەکاندا دەم بە خەندە و ڕووگەش بوو ، تەنها جارێکیش بە تورەیی و قەڵسی نەمبینیوە .!

ئەو سەردەمە مامۆستا عاریفێکی بێ دەنگ و باس بوو ، کە ئێمە هیچمان لە عیرفان نەدەزانی . مامۆستا لەو پیاوانە بوو ، کورد وتەنی (سینەی بێ کینە موحەمەد سەڵەوات) . مامۆستا ئیمان و تەقوا و عەقڵی لە زانستی زیاتر بوو، بێگومان یەکێک هەڵگری ئەو جۆرە سیفەتانە بێت دەتوانێت بەرپرسیارێتی کارێکی پیرۆز و گەورە و گرانی وەکو (بانگەواز بۆ دینداری و بۆ خۆشەویستی خەیر و مرۆڤ) لە ئەستۆ بگرێت.

ئەو سەردەمە بە گشتی هەموومان و تەنانەت هاوپیشەکانی مامۆستاش ، مامۆستا عومەر ڕێشاویمان وەک مامۆستا و کەسایەتیەکی گەورە و جیاواز قبوڵ بوو، هەر بۆیە لەسەرەتای شەستەکانی سەدەی ڕابردووەوە هەتا ڕاگەیاندنی یەکگرتووی ئیسلامیی کوردستان و دواتریش، مامۆستا وەکو کەسی یەکەم دەور و کاریگەری و ئاڕاستە ئیمانیەکانی دیار و بەرچاو بوون .

مامۆستا عومەر یەکێک بوو لەو کەسە دەگمەنانەی سەردەمی خۆی کە پەیوەندی و عەشقێکی دیاری هەبوو لەگەڵ قورئاندا . بە خوێندنەوەی بەردەوام و لەبەرکردنی و تەفسیرکردن و وتنەوەی

وانەکانی تەفسیر لەسەر ڕێبازی (التفسیر الدلالی) یانی مانای دەلالەتی ، کە گەیاندنی مەفهوم و ناوەڕۆک بوو . ئیتر هەمیشە بۆچوون و لێکدانەوەی زۆر جوانی دەوت ، و زۆر خۆی ماندوو دەکرد بۆ دۆزینەوەی مەبەست و مەقاسیدەکان بەبێ ئەوەی زیان بە مەبەستی بنەڕەتی بگەیەنێت، بۆ نموونە زۆر خۆی ماندوو کردبوو بۆ دۆزینەوەی بەڵگەی شەرعی لەسەر ئەوەی (ئەمیر) لە دوای پێغەمبەر لە موهاجیرین بێت .

لە چوارچێوەی تەفسیری دەلالەتیدا بەم جۆرە ئەو مانایەی دۆزیبویەوە لە ئایەتی ﴿ إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا۟ وَجَٰهَدُوا۟ بِأَمْوَٰلِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلصَّٰدِقُونَ ﴿١٥﴾ ﴾ الحجرات: ١٥ لە ئایەتێکی تردا لە سورەتی التوبە :﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَكُونُوا۟ مَعَ ٱلصَّٰدِقِينَ ﴿١١٩﴾ ﴾..

کەواتە مادەم خوای گەورە (ابوبکری صدیق) و هاوڕێیانی لە موهاجیرەکان بە ڕاستگۆکان (صادقون) ناوزەد بکات و دواتریش لە ئایەتەکەی تردا دەفەرموێت (ئەی ئیمانداران لە خوا بترسن و لەگەڵ ڕاستگۆکاندا بن) کەواتە دەگونجێ و زۆر ئاساییە کە (ئەمیر)ی مسوڵمانان لە موهاجیرین بێت .

مامۆستا عومەر بەدرێژایی ئەو چەندین ساڵە مامۆستا و بەرپرسی کاری ئیسلامیی بووە لە هەڵەبجە و هەورامان و حەوزەی شارەزوور ، توانی دڵی هەموان ڕابگرێت و برا و مامۆستایەکی میهرەبان و دڵسۆز و پراوپڕ خاکی بێت ، و خاوەنی سینەیەکی ساف و بێ کینە بێت .

لە خوای میهرەبان (ئەو خوایەی کە مامۆستا عومەر عاریفانە و عاشقانە دەیپەرست و کورنوشی بۆ دەبرد) ، داواکارام ئێستا بە خۆشترین شوێنی بەهەشت مامۆستا بحەوێنێتەوە، هەروەها هیواخوازم و داواکارم لە کچ و کورەکانی مامۆستا عومەر وێنەی هەقیقی مامۆستا بە زاهیر و باتینیدا لە ناخ و ویژدانیاندا بەرز ڕابگرن چونکە مامۆستا زۆر بە گرنگیەوە کاری دەکرد بۆ گرێدانی هەردوو جەمسەری (الظاهر و الباطن) هەر بۆ ئەو مەبەستەش کتێبی (باطن الاثم)ی وەرگێڕابویە سەر زمانی کوردی لەگەڵ چەند بەرهەمێکی دیکەی نایابدا . خوایە غەریقی ڕحمەتی خۆتی بکەیت ..

لە پەیڤ و جیهانبینییەکانی مامۆستا عومەر ڕێشاوی:

خودا مرۆڤی خولّقاند چونکە خۆشیویست، ئێمەش لەبەر
خۆشویستنەکەی ئەو بۆ مرۆڤ ،
مرۆڤەکانمان خۆشدەوێت با هەر فکرێك و ئاینێکیشی هەبێت.

❊❊❊❊

خودایە تۆ لەبەر خاتری ئێمە بە زمانێك قسەمان لەگەڵ دەکەیت، کە
ئێمە لێت تێبگەین.
ئەگەر بە زمانی رەهای خۆت قسە بکەیت گومان دەکەم ئیمە بتوانین
لێت تێبگەین.

❊❊❊❊

کاتێ پزیشك چارەی نەخۆش دەکات خۆ رقی لە نەخۆشەکە نیە
بەڵکو رقی لە نەخۆشییەکەیەتی، ئێمەش دەبێت هەستمان بەرامبەر
بە مرۆڤی خراپ هەر وابێت.

الاستاذ عمر ريشاوي كما عرفته

عابدين رشيد

لقد فكرت كثيرا لأتذكر شيئا ما بقي في أرشيف ذاكرتي عن أخي الحبيب الأستاذ الفاضل ذي الوزن الثقيل في عالم الرجال، كاك ((عمر ريشاوي)) عبر كل تلك السنوات الطويلة التي قضيناها في طريق الدعوة المباركة والتي كانت تربطني و إياه به في مسيرتها الناهضة بفضل الله عنايته وعونه.....

الا أنني مع كل الأسف والأسى معاً لم تحضر عندي سوى نتف لا ترضيني ولا ترضي القارئ المتشوق الكريم. و أنا أمرؤ- كما يعرفني بعض إخواني- نسَّاء شديد النسيان للأرقام والأحداث والأشخاص والتواريخ- الى حد النكتة والطرفة، منذ طفولتي. ومن العجب أنني أتذكر جيدا هذه القصة عن نفسي كيف؟ لا أدرى!

وهي أنني كلفتني والدتي الحبيبة غفر الله لها ورحمها، أن أذهب الى السوق القريبة من بيتنا و أشتري لها باقة من الخضار وسمتها باسمها ((كرفس)) فخرجت من البيت منطلقا و أتجهت الى السوق ففي وسط الطريق نسيت ماذا أشتري؟ فرجعت توا راكضا الى أمي أسألها ماذا أشتري فضحكت مبتسمة بحب وحنان متقطع النظير ذاكرة الشيء المطلوب. فلكي لا أنساه مرة ثانية بدأتُ أردد أسمه طوال الطريق وهكذا حصلت عليه و جئت لها بما تريد و قد كنت في الثامنة أو التاسعة من العمر. وفي المرة ثانية و أنا رجل بلغت من عمري خمسين أو أكثر عاما قمنا مع بعض الاخوة الأحبة بزيارة أخ لنا كريم مريضاً. فبعد عودتنا بعد يوم أو يومين و أنا أقصّ على أخ لي تفاصيل زيارتنا وقد كان معنا يرافقنا في تلك الزيارة وهو ينصت الي مبتسما الا أنني لا أدرك شيئا حتى إذا انتهيت من كلامي

قال لي معلقا بصفاء قلب ألم أكن معكم يا مسكين؟ فتذكرت ونحن نضحك!.

نعم ولكنني وجدت طريقا لعلي أكون أكثر توفيقا وصدقا وبياناً من حديث ذكرياتي عنه - وما كانت أكثرها! وهو ذكر سجاياه ومزاياه، راسما صورة شخصيته المرموقة عندي بكل أمانة وثقة وبشعور ممزوج من الخجل على تقصيري في حقه فأقول وبالله التوفيق: كان عالما في وسط أقرانه، مؤدباً، وقوراً، متواضعاً، ذكياً، متزناً، جاداً، شعبياً، مجاهداً، حليماً، شجاعاً، سخياً، جندياً مطيعاً. لا يختلف ولا يتذمر ولا يغتاب ولا يجرح أحداً ولا يؤذي ولا يتكلم بسوء على أحد، ناصح خبير باللغة العربية والفقه، مجتهد، تقي، يتبع السنة بعفوية وسليقة، له آراء ومواقف، لا يتكلم عن نفسه، حسن المعشر، محبوب لا يحمل حقداً ولا حسدا ولا يكره أحدا، خدوما لأهله، لا تجد عنده عجبا ولا كبراً ولا كبرياء ذو صحة وقوة، لا يستغل أحدا لخدمته ومصالحه أو لمصلحة أسرته.

يحب و يقدر إخوانه في الله يهمه أحوالهم و يتفقد أوضاعهم، نظيف اللسان لا يكلّف ولا يتكلف انسان طبيعي، نادر الغضب و الخروج من الطور أثناء الحديث و الحوار، يتحمل المشاق يحترم أساتذته بكل أدب و توقير، لا يشكو، صامد، عامل أمين، مرشد، دؤوب في عمله و مسؤوليته، متفرغ للدعوة و شؤونها، متفائل غير متشائم، لا تزحزحه الأحداث ولا تثبطه ولا تغيره كأنه جبل من جبال كوردستان في ثباته و استقامته و حلمه و شجاعته و تواضعه و رزانته، ذو شخصية قيادية هادئة فطرية و ذو خلق راق، كثير القراءة، و التتبع و الدراسة، وذو بصيرة ملهمة، و ذو روحانية طبيعية، نسيج وحده بين أقرانه و خلانه كالعلم في أوساطهم. وكان أمام مسؤوله تلميذ مهذب بعزة وشهامة. يناقش بأدب و يحاور بلطف ولا يعاند أو يشاغب انسان طبيعي في مأكله و ملبسه و أثاث بيته، لا اسراف ولا تبذير، مغمور مشهور، ذو ورع و لا يضيع وقته بأمور تافهة و دنيويات رخيصة، متطلع الى الاخرة و يحسب حسابها بجد و سكينة، حلو معاملة،

يمشي هونا، ويبيت ساجدا، لا يخرجه جهل الجاهل عن طوره ،رطب اللسان بالذكر والدعاء ،ولا ينسى حقوق أهله وأولاده فكان يراعيهم و يخصص جزءا من حياة دعوته اليهم ليربيهم تربية إسلامية ايمانية و دعوية ليتزا من بعده أولادا - بحمد الله و فضله- صالحين، خلوقين، طيبين، لهم مشاركتهم في مسيرة الدعوة الى الله الرحمن الرحيم في قليل أو كثير باعتدال وبلا تشنج ولا استفزاز .. لم تكن تشعر بالتعصب والتطرف بقوميته بل كان حافظا ومعتزا بإسلاميته بشكل ظاهر بارز في غاية الاعتدال، نشيط في مجالات الدعوة كلما وجد فرصة سانحة وفائدة وضرورة كالكتابة والترجمة والدروس والمحاضرة. في أسلوب كلامه سكينة ووقار وهدوء و أدب من غير خشونة ولا صياح ولا توتر. وفيّ مع إخوانه و أسرهم. لا يكاد يعرف التعب و لا السأم و لا الفتور و الضجر و لم أسمع منه ما يعكر صفو حياة الدعوة و أعبائها من اعتراض أو رفض أو تحدي أو سوء تصرف أو خلاف بغيض كان يقرأ و يفكر و يكتب و ينشر و يذيع ويعمل من غير توقف، لا تكاد تراه في فراغ وبطالة.. بل كان متفرغا بكل كيانه في شؤون الدعوة ليلا ونهارا صيفاً وشتاءً.

هذا و أذكر بعض نتف من ما علّق حتى الان في ذاكرتي و ياللعجب!.

١ - كانت- ولا تزال-علاقتنا العائلية حميمية وطيبة .

٢ -لقد كانت علاقته مع أهله وعشيرته علاقة طيبة ايجابية ولذلك كانو يحبونه ويجلونه بل يكاد كانوا يعتبرونه كبيرهم فيقدرونه كل التقدير ويحترمونه كل الاحترام من قبل أشقائه وشقيقاته وذوي قرباه ولم أسمع و لم أعرف عنهم أنهم كانوا يعادونه أو يقفون حجرة عثرة في طريقه في الدعوة، بل بالعكس فقد استجابوا له وعاونوه وذلك إن دلَّ على شيء فإنه يدل على حسن تعامله معهم وحسن خلقه في معاشرته لهم.

٣ - و إن أنسى لا أنسى سفرتي معه لأول مرة -مع اخوة كرام- الى قرية (پێنجوێن) للمرة الأولى على سيارة جلسنا فوقها ننظر الى جمال الطبيعة و نستمتع بمناظر الطريق بشوق و تلق شديدين في زيارة الى أحد معارفه من

علماء تلك القرية فمكثنا فيها سويعات مباركات في الحديث عن الاسلام و الدعوة و الأخوة و كان الجو رغم الصيف باردا، و نحن في وقت الضحى.. حبا وهدفا لنشر الدعوة في تلك الربوع عن طريق بعض رجالها الأحباء الاخيار.

٤ - و ذات سنة من سنوات الدعوة المباركة كلفتنا قيادة الاخوان بقيام دورة خاصة للدراسة في مصيف شقلاوة مع جمع من الاخوة و كان كاك عمر ريشاوي واحدا منهم فأجرنا بستانا من بساتين شقلاوة و قضينا فيه أسبوعين و أقل نتدارس و نتناقش و نتبادل الآراء في أمور الدعوة وكانت أحلى ذكرى من ذكريات الدعوة في ظلال أشجار بساتين تلك البلدة الحبيبة المشهورة في عالم السياحة في العراق- مع سرية تامة بعيدا عن عيون الرقابة للسلطات المحلية حذراً من أي مفاجأة مكروهة تحت اشراف أحد قيادي الأخوة في بغداد محطاطين أمورنا بكل ما يؤدي الدورة الى كشفها تفاديا للأذى والاعتقال، فاتفقنا أن ننادى بعضنا البعض بأسماء مستعارة.

٥ - وبصدد سجنه في مديرية شرطة كركوك، لأنه جاء مرة في زيارة لإخوته في مدينة كركوك سلّم له رزمة من المنشورات الاسلامية، فلدى عودته الى حلبجة وهو يخرج من كركوك في سيطرة التفتيش وجد في حوزته تلك الأوراق، فأعيد الى كركوك و أودع في سجن لإجراء اللازم الى محاولات الاخوة في كركوك عن طريق أحد أقرباء بعض المسؤولين أطلق سراحه بعد أسبوع أو أكثر أو أقل، فلما سألناه كيف كان حالك في السجن خلال تلك الايام قال رحمه الله: - لو بقينا مدة اكثر لأصبحنا أولياء! (او لقد كدنا أن نكون اولياء!)

٦ - و أذكر جيداً كلوحة مرسومة في ذاكرتي مشهدا من مشاهد طريقنا و نحن نتوجه بالآلاف المؤلفة نحو الحدود الايرانية مخافة المدافع العراقية و هي تلاحقنا طوال الطريق ظلماً و عدواناً لإقاع الموت والأذى بنا، رجالاً و ركباناً فلم نكن نحن و بعض عوائل اخوتنا في السليمانية نملك غير أرجلنا فكنت أرى أخي الأستاذ عمر يحمل أحد أبنائه الصغير (أحمد) على كتفه

مشمرا عن ساقيه وهو ينطلق به و بأهله و نحن معه كمرشد و دليل و معين، بكل همة وشهامة مراعيا حاجاتنا في المأكل و المشرب و الملجأ و الدفيء في الليالي الباردة و المطر الربيعي الدائم ينهمر علينا عبر أيام حتى اجتزنا الحدود و دخلنا ايران في مخيمات اللاجئين (المنتشرة المتخصصة في القرى والمحافظات الحدودية هنا و هناك و بقينا تحت اشراف ورعاية الأخ الكريم حتى اذن الله لنا بالعودة الى ديارنا بعد شهور من الغربة و المحنة و لله الحمد عز وجل.

٧ – لعل من أروع موقف رأيته منه هو هذا الموقف:- اذ كنا نخبة من الاخوة الأعزاء اجتمعنا نتداول في شؤون الدعوة في كوردستان بعدما أنعم علينا فرصة تاريخية مواتية تعم المنطقة بأكملها بالحرية والسلام في ربوعها وقد ذهبت الفئة الحاكمة الظالمة في العراق الى غير رجعة بإذن الله . وفي استعراض حالة في حالات واقع الدعوة آنذاك صرح أخ مسؤول كبير من اخواتنا في تلك الجلسة و أدلى بملاحظة مبشرة بما يخص عدد الأخوة الحالي في كل محافظات كوردستان، فلم أصدقه و رأيته يبالغ في الرقم بما عندي من معلومات فبدر مني لفظة خشنة أتهمه بالخطأ والكذب بما لا يليق المقام والشخص بالذات انزعج أخي الكريم (عمر الريشاوي) وهو من هو في وسطنا المجمع عليه من كل الأطراف على مستوى الإقليم، فلمحت في وجه ما استغرب مني بما قذفت وجه الأخ المسؤول فقال لي بكل صراحة واستنكار – رغم ما كان فيما بيننا من ودّ واحترام وعلاقة فوق العادة :- كيف تقول له هذا ؟!! ليس لك حق و لم يكن صحيحا بما أبديت بهذا الأسلوب. والحق أنني لم أصر على موقفي وسكتُّ متندما ثم بعد أيام مضت بعثت لذلك الأخ الكريم برسالة أخوية اعتذر متأسفا مبيناً له حكمة الله في هذا الموقف المفاجئ مني منه عسى أن يكون درسا و عبرة للجميع فنحن في الحقيقة أخوةً مباركة لا ينبغي لنا جميعا أن نفرط فيها أو أن نسيء الأدب مع بعضنا في جلساتنا فقبل الاعتذار مني جزاء الله عن الكل خيرا.

ولما كانت الأوضاع في العراق في العهد الملكي والجمهوري في تلك الأيام المشؤومة السوداء تسير أمورنا غالبا بشيء من السرية والكتمان في حركة دعوتنا مع عهود الحكومات الضالة المنحرفة الظالمة المعادية للدين و أهله الدعاة، فلم يكن لنا حديث احداث كثيرة،أولا،ولشدة حقيقة اتصافي بالذاكرة الضعيفة ثانياً، اتبعت واخترت هذا الأسلوب و أنا أقرأ سلوكه و حركاته في كل مرة التقي به ونتحدث في شؤون الدعوة و الأخوة يومذاك في كل من حلبجة و السليمانية، محتفظا بحمد الله، و لطفه على خلقه و معاملته و سلوكه بكل وضوح و تبيان. هذا والشهادة لله وينسحب كثير من هذه الصفات الكريمة والخصال الحميدة على من كانوا معه وحوله من الاخوة النجباء وحتى اليوم بالنسبة للجيل الأول وربما الجيل الثاني الى حد ما.

چۆن مامۆستا (عومەر رێشاوی)م ناسی ؟

جەعفەر مصطفی

ئەوا پـایزە، بەلام لە بەهـار دەچێـت، چـونکە کەش و هەوای هەورامان لەو دوو وەرزەدا زۆر خۆش و دڵڕفێنە و زیاتر لەبارە بۆ خزمەتی مرۆڤ و دروستکراوەکانی تری سەر زەوی، هەروەها زۆر گونجاوە بۆ گەشت وگوزار و سەیران، بۆیە ڕۆژانە پۆل پۆل لە هەمـوو لایەکەوە گەشـتیاران ڕوو دەکەنە نـاوچە جۆراوجۆرەکانی ئەم هەورامانە خۆش و ڕەنگینە بە تایبەت لەم دوو وەرزەدا.

ڕۆژ ڕۆژی پێنجشەمەیە، کاتیش نزیکەی یانزە و نیوی پێش نیـوەڕۆیە و بەرواری (١٩٦٠/١١/٢٦)ە، ئـێمەی مامۆسـتایانی (قوتابخانەی سەرگەتی کۆران) لە ڕێوڕەسمی شایی و زەماوەندی هەردوو بووک و زاوای دوو بنەماڵەی بەڕێزی گوندەکە، گوندی سەرگەتی خۆشەویست بۆ پیرۆزباییان....

پاش ماوەیەک چەند قوتابیەکی قوتابخانەکە بە ڕوپەکی خۆش و گەشـەوە، خۆیـان گەیانـدە لامـان و هەواڵـی هـاتنی مامۆسـتایاکی تازەیان پێ گەیاندین و وتیان: مامۆستایەکی تازە هاتووە و ئەوەتا لە سێبەری چنـارە گەورەکەی مزگەوتـا نـوێژ دەکـات، لە ڕاسـتیدا ئـێمەش زۆر خۆشـحاڵ بـووین بەو هەواڵە مـژدە بەخشـە چـونکە پێویسـتیمان بە مامۆسـتایەک هەبـوو بـۆ پڕکـردنەوەی

بۆشاییەکان(الشـــواغر)، لەبەرئەوە مۆڵەتمـــان لە هەردوو بنەمـــاڵە بەڕێـزەکە وەرگـرت و بەرەو مـزگەوت ڕۆشـتین بـۆ پێشـوازی مامۆستاکە کە نزیک بوینەوە لە مـزگەوت، دەبینین مامۆستایەکی گەنجی نورانی قاتێکی قاوەیی جوانی لەبەردایە و نوێژدەکا، دیارە ئەوە نوێژی سوننەتی چێشتەنگاو (سنه الضحی) بوو. پاش ئەوەی ســەلامی دایەوە و لە نـوێژ کـردنەکەی بـوەوە، زۆر بە گەرمـی پێشـوازی و بەخێرهاتنمـان کـرد فەرموومـان لێکـرد بەرەو شـایی یەکە و بە تەواوی بەشـــداری و پیرۆزبـــایی خۆمـــان ئاڕاســـتەی هەردوو بنەماڵەکە کرد، پاشان گەڕایەوە بۆ قوتابخانە و مامۆستای تـازەش نوسـراوی بەڕێـوەبەرێتی پەروەردەی پارێزگـای سـلێمانی پێشکەش بە بەڕێوبەرێتی قوتابخـانەکە کرد و بە پێی نوسـراوەکە هەر ئەو ڕۆژە پەیوەنـدی بـۆ نوسـراو پاشـان خانویەکیشـی بـۆ دابینکرا و مامۆستا گەڕایەوە بۆ شاری هەڵەبجە بۆ ئەوەی ڕۆژی شـــەممە ١٩٦٠/١١/٢٨ کەل و پەل و پێداویسـتی خـۆی بهێنێـت و لەگەڵ مامۆستایانی قوتابخـانەکە سـەرگەرمی پڕۆسـەی پەروەردە بێت و خزمەت بە ڕۆڵەکانی ئەو سێ گوندە بکات کە دەوامیان لە قوتابخـانەکە دەکـرد گونـدەکانیش: (سـەرگەت، هـانەی دن، دەرەی مەڕ).

ئەوە یەکەم جـار بـوو ئەو مامۆسـتا بەڕێـزە بناسـم: (مامۆسـتا عومەر فەتاح یەعقوب) ناسراو بە (مامۆستا عومەر ڕێشاوی) کە (ڕێشـاو) ئەو گونـدەیە، تێیـدا لە دایکبـووە ئینجـا بێینە سـەر باسـی چۆنیەتی ئەنجامـدانی ئەرکەکانی لە بـواری پەروەردە فێرکردندا و

چۆنیەتی مامەڵە لەگەڵ:مامۆستایان، قوتابیان، کەس و کاری قوتابیان بە تایبەتی و دانیشتوانی بەڕێزی دەڤەرەکە بە گشتی.

ڕۆژی شەممە ١٩٦٠/١١/٢٨ مامۆستا ڕێشاوی بە خۆی و پێداویستیەوە گەڕایەوە و بە تەواوی دەستبەکاربوو، باش دیاریکردنی وانەکانی هەفتەی ئیتر ڕۆشت بە هیمەت و دڵسۆزی و پەرۆشەوە لەگەڵ مامۆستایاندا سەرگەرمی کاری پیرۆزی پەروەردە و زانست بوو، دەتوانم بڵێم وێڕای سەرکەوتوویی لە بواری پەروەردەدا، ڕۆڵێکی بەرچاوی هەبوو لە ڕووی کۆمەڵایەتی و ئاینی پیرۆزی ئیسلامەوە، بۆیە ڕێزی تایبەتی خۆی هەبوو لای مامۆستایان و قوتابیان و کەس و کاری قوتابیانەوە چونکە بەڕێزیان خاوەنی زانیاریەکی باشبوو لە زانستە ئیسلامیەکان کە پلەی دوانزە عیلمی خوێندنی لە خزمەت چەندین کەڵە زانای بە توانای خاوەن ئەزموون و لە خواترسی وێڕای بەشداربوونی لە خولی پەروەردەیی تایبەت بوو بە زانایانی ئیسلامی بوو ((الدورة التربوية الخاصة بعلماء الدين)) کە وەزارەتی پەروەردە بۆ ماوەی چەند مانگێک ساڵی ١٩٥٩ لە سلێمانی سازی کردبوو، کە تیایدا بەپلەی زۆرباشە دەرچووبوو، شارەزاییەکی باشی هەبوو لە قورئانی پیرۆز و تەفسیر و فەرموودە و زانستەکانی تری شەریعەتی ئیسلام و بە کار و کردەوەکانیەوە دیاربوو، هەر بۆیە ئیمەی مامۆستایانیش وێڕای قوتابیان، سوودمان لە زانیاریە ئیسلامیەکانی وەرگرت و زۆر بە جوانی وەڵامی پرسیارە جۆراوجۆرەکانمانی بە ڕوونی و بە وردی دەدایەنەوە و بە ڕوویەکی خۆشەوە و بە بەڵگە و نمونەی جوانەوە و بە متمانە بە

خۆیەوە، و گەلێ جار پێشنوێژی بۆ دەکردین، چونکە زۆربەی کات بەتایبەت پاش دەوامی قوتابخانە پێکەوە بووین و دڵمان بە یەکتر خۆشبوو، دەتوانم بڵێم مامۆستا (ڕێشاوی) هەر خۆی بۆ خۆی قوتابخانە بوو بۆ هەموان. بۆیە ماوەی ئەو چەند ساڵە چەندین قوتابیان بەسوود بوون، و مامۆستا و ئەندازیار و فەرمانبەریان تێدا هەڵکەوت، بەڵام بەداخەوە زۆریشیان نەیانتوانی چەند قۆناغێکی تری خوێندن تەواو بکەن بە هۆی باری نائاسایی ناوچەکە و کەمدەرامەتی و هەژاری خەڵکەکە.

بەڵێ ئەو ماوەیەمان بە جوانی لە قوتابخانەی سەرگەت گوزەراند، پاشان بۆ ساڵی خوێندنی ١٩٦٢- ١٩٦٣ بەندە گوێزرامەوە بۆ قوتابخانەی (بامۆک) و مامۆستا ڕێشاویش بۆ قوتابخانەی پریسی سەروو، لە قەزای هەڵەبجەی ئەوسا و پارێزگای ئێستا، بەهۆی ئەوەی پاش دەوامی قوتابخانە هەردووکمان دەگەڕاینەوە ناو شاری هەڵەبجە و دیسان بە دیداری یەکتر شاد دەبوینەوە، چونکە ماڵەکانیشمان لە یەکەوە نزیک بوو، لە جاران زیاتر برایەتی و دۆستایەتی و خۆشەویستیمان بۆ یەکتر زیاتر پەیوەندی پەرەی سەند بەڵام پاشماوەیەک مامۆستا بە هۆی باری نائاسایی ناوچەکەوە گوازرایەوە بۆ گوندێک لە نزیک سلێمانیەوە، پاش چەند مانگێک بەندە لەسەر داوای خۆم گوازرامەوە قوتابخانەی عەنەب لەوێش پاش نزیکەی دوو مانگ بە یەکجاری گوازرامەوە بۆ قوتابخانەی (التقدم) لە ناو شاری هەڵەبجە پاش ناوی قوتابخانە گۆڕدا بە (حمدون)، ئەوکات سەرەتای ساڵی خوێندنی ١٩٦٤-١٩٦٥ بوو، مامۆستایش بۆ

قوتابخانەی (خورمال)، ئەو کاتەش هاموشۆی یەکتریمان ئاسانتر بوو بە ماڵەوە سەردانی یەکترمان دەکرد.

پاشان خۆشبەختانە مامۆستای بەڕێزیش بە یەکجاری گوازرایەوە بۆ (قوتابخانەی هەڵەبجە) لە ناو شاری هەڵەبجە، سوپاس بۆ خوا ئیتر تەواو نزیک بوینەوە لە یەک بە جۆرێک لە بازار و لە مزگەوت و لە دەشت و دەر و لە زۆربەی کات پێکەوە بووین، بە جۆرێک خەڵکی وایان دەزانی کەوا برای دایک و باوکین، تا وای لێهات خزمایەتی هاوسەرگیری بە شێوەیەکی سەرکەوتوی کەوتە نێو خێزانەکانمان بۆ نمونە برازای بەندە بووە خێزانی مامۆستای خوالێخۆشبوو (ئیبراهیم)ی برای، خوشکی مامۆستا عومەریش بوویە خێزانی مامۆستا سەید عەلی سەید حەسەنی برای خێزانم، کچی بەندە بووە بوکی مامۆستا عومەر، خوشکەزای ئەویش بوویە خێزانی خوشکەزای بەندە و چەندانی تریش.

سوپاس بۆ خوا نەوەی باشیان لێ کەوتەوە لە کوڕ و کچ لە ڕاستیدا هەموویان جێگای دڵخۆشین، خوای گەورە پشت و پەنایان بێت، جێگای خۆیەتی لە ناخەوە بڵێین :

﴿ وَٱلَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَٰجِنَا وَذُرِّيَّٰتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَٱجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا ﴿٧٤﴾ ﴾ الفرقان: ٧٤ .

بە کوردی و بە کورتی لەو هەموو ماوە دوور و درێژانەدا بێجگە برایەتی و دۆستایەتی و خۆشەویستی نێوان هەموومان بچوکترین کێشەمان نەبووە، بێگومان ئەویش هەموو سۆز و میهرەبانی خوای میهرەبانە لەگەڵ بەندەکانی خۆی دەیکات وەک

نمـــونە چەنـــد وێســـتگە و هەڵوێســـتێکی هەر لە ســـەرەتای دامەزراندنیەوە تا کۆتای ژیانی وەک دڵۆپێک لە دەریایەک:

١ – لە ساڵی خوێندنی ١٩٦٠-١٩٦١ لە قوتابخانەی سەرگەت بۆ یەکجار کۆبونەوەی ئەنجومەنی باوکان و مامۆستایانمان ئەنجامدا لە کەش و پـڕ ســۆز و برایەتـی، مامۆســتا ڕێشــاوی وتــارێکی پەروەردەیی ئاڕاستەی ئامادەبوان کرد هێندە کاریگەر بوو کەس و کاری قوتابیان بە یەک دەنگ وتیان بە ڕاستی تەنها ئەمەمان بەسە ئەگەر بە جــوانی پەیــڕەوی بکەیــن، هەر لەو کــاتەوە بــووە سەرچاوەیەکی ڕوون بۆ وەڵامدانەوەی هەر پرسیارێک کە لەلایەن مامۆستایان یان قوتابیان یان کەس و کاری قوتابیانەوە ئاڕاستەی بکرایە.

٢ – لە هەڵەبـجە و دەوروبەری پێشـەنگ بـوو لە خزمەتـی ئـاینی پیرۆزی ئیسلام و گرنگیدان بە مزگەوت و نوێژخوێنـانی مزگەوت، وێڕای کاری پەروەردە لە قوتابخانەکاندا.

٣ – زیندووکردنەوەی سوننەتەکان، کە پێشتر خەریک بوو لەبیر بچنەوە و گوێیـان پـێ نەدرێـت، وەک ئـاهەنگی منـداڵ ناونـان و، و زیندوو ڕاگرتنی جەژن و بۆنەکان وەک (اسراء و معراج).

٤ – خــولێکی پەروەردەیــی ئیســلامی لە بەغــدا کــرایەوە لە (پەیمانگـای مەشـقی پەروەردەییـدا) (معهـد التـدریب التربـوی)، کە بەندەش لەگەڵیا بەشداری ئەو خولە بووم کە مامۆستا بە یەکەمـی خولەکە دەرچـوو، بەنـدەش بە زۆرباشـە، لە نێوان زیـاتر لە پەنجـا مامۆستا لە هەموو پارێزگاکانی عێراقەوە لە ئافرەت و پیاو بەشدار

بوون شیاوی باسە ڕۆڵێکی بەرچاوی بینی لە ناو ئەو هەموو مامۆستایانەدا، وەک بانگخوازێکی سەرکەوتوو دڵسۆز دەرکەوت.

٤ –هەر لە کاتی کۆتایی خولەکەدا جوانترین پێشنیاری پێشکەش بە مامۆستایانی بەشداربوان کرد، ئەویش ئەوە بوو پەیوەندی بە زۆربەیانەوە کرد بۆ ئەوەی ئەو پێشنیارە بەرز بکرێتەوە بۆ وەزارەتی پەروەردە، پێشنیارەکەش بریتی بوو لەوەی کە (وانەی پەروەردەی ئیسلامی) هەفتانە بکرێت بە سێ جار لە حەفتەیەکدا و گرنگی بایەخی زیاتری پێ بدرێ، چونکە پێشتر دوو جار بوو لە حەفتەیەکدا، ئەوەبوو پێشنیارەکەی پەسەند کرا و وەزارەتیش پەسەندی کرد و بە ناو هەموو قوتابخانەکەدا گشت(تعیم) کرا و هەموومان دڵخۆشبووین، بەڵام مەخابن پاش ساڵ و نیوێک هەڵوەشایەوە و وەک جارانی لێکرایەوە.

ئەمانە و گەلێ هەڵوێستی بەرز و پیرۆزی تری کە لێرەدا ناتوانرێت باس بکرێت هەزاران سۆز و میهرەبانی خوات لێ بێت و پاداشتی گەورە وەربگری لای خوای خاوەن بەزەیی و دلۆڤان.

پەیڤێك بۆ زانا و دانا عومەر رێشاوی

فاروق ڕەسوول یەحیا

سەرەتای ئاشنایەتیم بە خوالێخۆشبوو "مامۆستا عومەری رێشاوی" دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی خوێندنی (١٩٧٢-١٩٧٣ز) کە ئەو دەمە قوتابی پۆلی چوارەمی ئامادەیی بووم و قەدەری خوای گەورە منی لە سلێمانییەوە گەیاندە هەڵەبجە و قۆناغی ئامادەییم لە پەیمانگای ئیسلامیی ئەوێ تەواو کرد کە دواتر ناونرا "دواناوەندیی زانستە ئیسلامییەکان".پێش ڕۆشتنم بۆ ئەوێ، ناوی مامۆستا عومەری رێشاویم نەبیستبوو.

ئەو ساڵانە مامۆستا عومەر وەکو وانەبێژ لە خوێندنگەی ناوبراودا چەند وانەیەکی بە قوتابیان دەوتەوە، ئیتر لەم ڕێیەوە بۆ یەکەم جار کەسایەتی مامۆستا عومەرم ناسی. ئاشکرایە کە قوتابی لە کاتی وانەکاندا سەرنجی ڕەفتاری مامۆستاکەی دەدات. ئەوەی کە سەرنجی منی ڕادەکێشا هێمنیی مامۆستا بوو لە ڕاڤەکردنی بابەتەکان و تێگەیاندنی قوتابیانیدا، هەروەها لەسەرخۆیی و خەندەی سەر لێوی بوو لە مامەڵەی لە تەک قوتابیاندا، چ لە ناو پۆل و چ لە دەرەوەی پۆلدا.

لێرەدا چەند یاداوەرییەکی لە بیر نەچووم سەبارەت بە مامۆستا عومەر دەگێڕمەوە کە دواتر ڕوویان داوە و، لە بیرەوەریمدا وەک نەخشی سەر بەرد جێی خۆیان گرتووە:

یەکەمیان:

پـــاش گەڕانەوەی مامۆســـتا عـــومەر و خـــانەوادەکەی لە ئاوارەبوونیان بەرەو وڵاتی ئێران بە هۆی کیمیابارانی هەڵەبجەوە، مامۆســتایەکی هــاوڕێم هەواڵــی بــۆ هێنــام کە جەنــابی مامۆستا عـومەری ڕێشـاوی و خـانەوادەکەی گەڕاونەتەوە بـۆ ئەم بەشـەی کوردستان و، لە ماڵی خزمێکیانن لە گەڕەکی گردەکەی سەرچناری ســـلێمانی. بـــۆیە لەگەڵ ئەو هـــاوڕێیەم بڕیارمـــان دا کە بـــۆ بەخێرهاتنەوەی مامۆستا عومەر سەردانی بکەین.

جا لەبەرئەوەی وەرزەکە هاوین بوو، من پێم باش بوو لە دەمی فێنکـایی ئێـوارە و لە دوای پشـــوودانی پـــاش نیـــوەڕۆ بـــڕۆینە ســـەردانی، بەڵام لەبەر ئەوەی بە ئۆتـومبێلی هـــاوڕێکەم بڕیـاربوو بڕۆین بۆ لای مامۆستا عومەر و، ئەو هـاوڕێیەش وا دیار بوو کە پابەندی ژوانێکی دیکە بوو لە دەمەوئێوارەی ئەو ڕۆژەدا، پێداگریی کـرد کە لە گەرمـــای دوای نیـــوەڕۆدا بـــڕۆین بـــۆ لای مامۆســتا. هەرچەنـدە مـن زۆر هەوڵـم دا کە لەو کـاتە نەگونجـاوەدا نەڕۆین، هەوڵەکانم بێسوود بوون! بۆیە لە گەرمـای کاتی حەوانەوەی پاش نیوەڕۆدا ڕۆیشتین و، لە دەرگامانداا! کاتێک دەرگایان لێ کردینەوە پێشـبینییەکەی مـن ڕاسـت دەرچـوو، چـونکە لە خەو بێـدارمان کردبوونەوە!

دوای ســلاولێکردن و بەخێرهێنـانەوەی، پۆزشـم بـۆ مامۆسـتا هێنـــایەوە کە لێمـــان ببوورێـــت، چـــونکە لە کـــاتێکی نەگونجـاوەدا هاتووینەتە ســەردانی. مامۆســتاش وەڵامێکـی واتـاداری دامەوە کە هەرگیز لە بیرم ناچێتەوە، فەرمووی:

(دەبێ من سوپاسی خودا بکەم کە ئێوە لە خەو خەبەرتان کردمەوە، ئەی ئەگەر خەوتان لێ بخستمایە چیم بکردایە)!

دووهەمیان:

پاش چەند ساڵێک و، لە سەرەتای ساڵەکانی نەوەدی سەدەی پێشوودا، مامۆستا عومەر هاورێ لەگەڵ مامۆستایەکی بەڕێزی دیکەدا هاتن بۆ سەردانم بۆ ماڵەوە. لە نێوان گفتوگۆکانی ئەو سەردانەدا باس هاتە سەر بابەتی "پابەندبوونی موسڵمان بە دەستنوێژەوە".

مامۆستا عومەر بەم واتایەی خوارەوە فەرمووی:

(دەستی هەر کەسێک ببینم دەزانم ئەو کەسە دەستی بە دەستنوێژەوەیە یان نا، هەروەها دەزانم ئەو کەسە هەمیشە پابەندی نوێکردنەوەی دەستنوێژە، یان دەستنوێژەکەی کاتییە)!

سێیەمیان:

مامۆستا عومەری رێشاوی زۆر هۆگری خوێندنەوەی "پەیامەکانی نوور" بوو، هەر بەرگێکی نوێی سەرجەمی پەیامەکان لە ساڵەکانی نەوەدەکاندا بە زمانی عەرەبی دەردەچوو، یان لە لایەن منەوە یان لە لایەن مامۆستا ئیحسانەوە، نوسخەی بە دەست دەگەیشت.

لە بیرمە تازە بەرگی (الملاحق) بە زمانی عەرەبی دەرچووبوو، هێشتا نە من نە مامۆستا عومەر نوسخەی چاپکراوی ئەو بەرگەمان لە لا نەبوو. لەو دەمەدا سەفەرێکی ولاتی تورکیام بۆ هاتە پێش، مامۆستا عومەر لێی پرسیم کە: ئایا لەم سەفەرەدا

چاوم بە مامۆستا ئیحسان دەکەوێت؟ لە وەڵامدا وتم: بەڵێ، نیازم وایە بە خزمەتی بگەم، ئەگەر خوای گەورە ویستی لە سەری بێت.

فەرمووی: دە باشە، سەلامم بە مامۆستا ئیحسان بگەیەنە و، بڵێ: مەلا عومەر ئەیوت: (مەلاحیق بۆ مەلا حەقە)!

مەبەستی ئەوە بوو کە نوسخەی کتێبی (الملاحق)ی لە لا نییە و، داوا دەکات کە مامۆستا ئیحسان نوسخەیەکی لەو کتێبە بە منداڵ بۆ بنێرێت!

ئەمانە هەندێکن لە یادەوەرییەکانم لەگەڵ مامۆستا عومەری ڕێشاویدا.

لە خوا داواکارم لە مامۆستای ئازیز خۆش ببێت و پلەی بەرزی لە بەهەشتدا پێ ببەخشێت، هەروەها وەچە و نەوەکانیشی لەسەر ڕێبازی ئەو ئیسلامە پیرۆزە دامەزراو بکات کە مامۆستا عومەر هەموو تەمەنی خۆی لە خزمەتکردنی و پابەندبووندا پێی بردەسەر، بە هیوای سەرفرازیی ڕۆژی دوایی هەمیشەیی بۆ هەموان.

مامۆستا عمر ڕێشاوی
ئیماندار و بانگخوازێکی هەمیشەیی

محمد ڕەئوف محمد

یەکێک لەو مامۆستایانەی بە منداڵی لام خۆشەویست کرابوو مامۆستا عمر ڕێشاوی بوو، بۆیە هەر کە بەخزمەتی بگەشتمایە لەسەر بەرائەتی منداڵیەکەم بە متمانەوە گوێم لێدەگرت و چێژم وەردەگرت .

مامۆستا عمر هەزار ڕەحمەت لەڕۆحی پاکی لەم کاتانەدا لێی بەهرەمەند بووم:

لە پۆلی یەکەمی ناوەندیدا وانەی جوانخوێندنەوەی قورئانی پێدەگوتین، بەڵام زۆر وەستایانە زانستەکەی تێکەڵ دەکرد بە پەروەردەیەکی ئیمانیی و ئەخلاقی و بەردەوام بە نمونەی سادەو بەدەنگێکی ئارام هەوڵیدەدا وشەو مەبەستەکانی بگەیەنێتە ناو دڵەکانەوە.

وانەو یادەوەریەک لەو ساڵەدا:

جارێکیان لە بازاڕەوە بەرەو گەرەکی (کانی قوڵکە) دەڕۆیشتم لەگەڵ هاوڕێیەکم و لەبەرخۆمەوە بەدەنگێکی نزم سەروگوێلاکی گۆرانیەکم دەشکاند و مامۆستاش لەپشتمانەوە ڕێی دەکرد و گوێی لە ورتە ورتەکەم بوو تێگەشت کە لەبەرخۆمەوە خەریکی گۆرانی ژێر لێوم دای بەلامانداو هیچ خۆی تێنەگەیاند ، بۆ سبەی

لەقوتابخانە وانەمان هەبوو لەکاتی ئاماژە پەروەردەییەکاندا زۆر مامۆستایانە بە ئاماژەیەک کەمن تێگەیەنێت و سودیشی هەبێت بۆ هاوپۆلەکانم وەک کەبابێکی گەرم پێچایەوە بە نانێکی گەرمەوە بەمەمنونی لێم وەرگرت.

لە دواناوەندیدا وانەی بیروباوەڕی ئیسلامی پێدەگەتین و ڕۆژێک وانەکەمان لەسەر تاوانە گەورەو بچوکەکان بوو ئەم نمونەی بۆباسکردین:

لە قاتی سەرەوەی قوتابخانە بووین و لەقوڵایی وانەکەدا دەیویست وێنای گوناهی بچوک و کاریگەریی بەردەوام بوونی لەسەردڵ و مایەپووچی ئیماندار ئەگەر خوو بگرێت بەتاوان و گوناهی بچووکەوە چۆنە ئەم نمونەی هێنایەوە وتی:

دینارێک چەند فلسە وتمان هەزار فلسە، وتی ئایا دەزانن لەڕووی بەهاوە یەک فلس هەمان بەهاو کاریگەریی یەک دیناری هەیە وتمان چۆن ؟ دەرگای پەنجەرەی ژوورەکەی کردەوەو وتی ئەگەر ئێستا دینارێک وردکەینەوەو بیکەین بەهەزار فلس و لەسەر ئەم میزە دابنێین و یەک فلسیان هەڵگرین و فڕێیدەینە خوارەوە ئایا ئەوەی مایەوە بەیەک دینار دەمێنێت؟ وتمان: نەخێر ، وتی: ئەی هەریەکێک لەم فلسانە وەک ئەویتر نیە؟ وتمان: بەڵێ، وتی: دەی ئەگەر بەهەر فلسێک بڵێین یەک فلس هیچ نیە ئەوکاتە بۆ ئەوەی بەخۆمان بزانین دینارەکەمان هەموو ڕۆشت ومایەپووچ دەرچووین ، وتی بەڕێزان هەربەم شێوەیە گوناهی بچووکی بەردەوام سەرمایەی ئیمان لەناو دڵدا لەناودەبات و مایە پوچمان دەکات، بۆیە یەک گوناهی بەردەوامی بچووک سەردەکێشێ بۆ

گونـاهی گەورە، چـونکە دڵ لاواز دەکـات و خـۆی پێناگیرێـت لەبەردەم گوناهە گەورەکانیشدا.

یاداوەریەک لەمزگەوتی شافیعی لەهەڵەبجە:

لەسـاڵی١٩٨٥/١٩٨٦ بەردەوام سـەردانی مەرحـومی جەنـابی مامۆستا مـەلا عوسمانمان دەکردو جـوجرەکەی ئەویش جۆرەهـا دەرس و وانەی تێدا بوو، بۆ ئێمەش هەموو وانەکان کراوە بـوون، یەکێک لە فرسەتە گەورەکان دەرسێک بوو کە مەرحومی مامۆستا عمـر رێشـاوی کتێبـی (زاد المعـاد)ەکەی دەکـردەوەو چەنـد پەرەگرافێکی لێ دەخوێندەوەو پاشان خۆی و جەنابی مامۆستا ملا عوسمان قسەیان لەسەر دەکرد، ڕۆژێکیان کە هەرگیز بیرم ناچێت، مامۆستا عمر لەکاتی خوێندنەوەی کتێبەکە دڵی پڕبوو لەناخەوە هەستت بەپرمەی گریان دەکردو سەری بەرزکردەوە سەیری کرد مامۆستاش دەکوڵێت، بۆ مـن وشـەکان ئەوەندە کاریگەر نەبـوون، بەڵام ئەوان هەردوکیـان دەکـوڵان و وامـدەزانی بەزمانێـک لەگەڵ یەکتر قسەدەکەن من هیچی لێ تێناگەم، لەزەتی ڕۆحی ئەو ڕۆژەم لەبیر ناچێت و وزەیەکی زۆریان پێبەخشیم چونکی مـن لەوکاتەدا گەنج بووم و لە بەغداش خوێندکار بووم و بەرپرسی ڕێکخسـتن و پەروەدە بووم.

ساڵی ١٩٧٩ و یاداوەریەکی گرنگ:

ئـێمە سـێ هـاوڕێی هەمیشـەیی گیـانی بەگیـانی بـووین مـن و مامۆستا محمود علی سعید (فقێ محمود) و مامۆستا برهان حاجی هـادی، لەسـەر کۆبـونەوەو وانەی هەفتـانە ڕێکەوتبـووین مامۆسـتا

محمود مان بە مامۆستای خۆمان قبوڵ کردبوو چونکی لەهەمور شتێکدا لەئێمە لەپێشتر بوو ، عەسرانێک لەبەردەم دوکانەکەی مەرحومی حاجی مەلا عبدالله ی مام برهان وەستابووین ، جەنابی مامۆستا عمر لەو بەرەوە ئەهات و بەرەو مزگەوتی پاشا دەڕۆیشت کە ئێمەی بینی ڕاستەوخۆ لایدایەوە بەرەو ئێمەو سەرقوڵی چاکەتەکەی بردە دواوە و پەنجەی خستە سەر چرکە ژمێرە سوورەکە و وتی: سەیرکەن ئەو سانیە ژمێرە دەبینن؟ وتمان بەڵێ، وتی: ئەوە ژیانی ئێوەیە دەڕوات و ناوەستێت و جوان سەیر کەن ناشگەڕێتەوە، کاکی خۆم نەهێڵن بەفیڕۆ بڕوات هەوڵبدەن مسابقەی لەگەڵ بکەن و یەکسەر وتی سلام علیکم و خواحافیز..

پیاوی گەورە لەبەرئەوەی بە گەورەیی دەژی یادەوەریی تەواو نابێت، ڕۆحت شادو پلەت بەرزبێت.

رێشاوی... مەلێکی سەوز... بەسەر باڵی سپی هەورەوە

عەبدولڕەحمان سدیق

ئەو بە ســەرو ریشــێکی ســپی و ، دەموچــاوێکی نــوورانیی و ، بەدڵێکی ناسک و ، بە کۆڵێک کتێب و زانستی زەمانی خێرەوە .. رێک لەو مرۆڤانە دەچوو کە بۆ ئاشتیی و ئارامیی و رێنماییکردنی ئەوانی دی، رێگەی کەوتبێتە ســەر ئەم هەســارە پڕ ئاشــووب و ژاوەژاوو شەڕانگێزە.

ئەو مرۆڤێکی خاکیی بوو ، وەکو مانگ لە ئاسماندا دەژیا ، بەڵام وێنەی لە نێو ئاوی سەر زەوییدا دەردەکەوت ، حەیفێ هەندێک جار ئاوە لێخنەکانی دنیای حزب وێنەی ئەویان دەشێواندو، وایان پیشانی ئەوانی دی دەدا، کە ئەو ئیدی هی زەمانێکی دوورو ، هی زەمەنێکی بەسەرچووە.

ئەو لە فرۆفیڵ و رێگە پێچاوپێچەکانی دنیای حزبایەتیی هیچی نەدەزانیی، ئەو بەڕاستیی شایانی نازناوی پەپولەی پاکیی و بەرائەت بوو.

ئەو بەو تەمەنەوە لەزۆربەی گەنجەکان کراوەتر بوو لەتێگەیشتنی دەق و بیرکــردنەوەی نوێــدا، ئەو بە پێوەرەکــانی ئەم ســەردەمە لە نەوەی کــۆن دەژمێــردرا ، بەڵام لە نەوەی ســەردەمی خــۆی زۆر گەنجتر و لاوتر بوو.

ئەو بەدوای پۆست و پلەو پایەوە نەبوو، ئەو حەزی دەکرد کار بە باشی بەڕێوە بڕوات ، بۆیە لای ئەو : چی بکرێت؟ و چۆن بکرێت؟ گرنگ بوو، نەک کێ بیکات؟

ئەو هەمیشە دەم بەخەندە بوو ، خەندەیەک پڕ لە ویقارو پڕ لەهەیبەت، ڕووخۆش بوو، وانەی ڕووخۆشیی دەدایە ئەو کەسانەی وایاندەزانی دینداریی مرۆمۆچکردنی ڕووخسارو حوزندارییە.

من بەش بەحاڵی خۆم، ئەوسا نەمدەتوانیی هەندێک لە بیروبۆچوونە تازەکانم لای زۆرێک لە کەسەکانی نێو حزب باس بکەم، بەڵام زۆر بە ئاسوودەییەوە بۆ ئەوم باس دەکرد، ئەوسا یان پەسەندی دەکردو لای جوان بوو، ئەگەر پەسەندیشی نەکردبا، تەنها تەماشایەکی دەکردم و زەردەخەنەیەکی دەکرد و دەیگوت: ئیتر ئەوەش بیروڕایە.

ئەو لە هەموو هاوتەمەنانی خۆی زیاتر خاوەن ڕۆحێکی ئازاد بوو، ئازاری کەسی نەدەدا ، دەتگوت پەپولەیە لە فڕین و نیشتنەوەدا، بۆیە لە کاتێکدا ڕێڕەوی مرۆڤەکان لێرەوە بوو بۆ قیامەت، کەچی واتەدزانی ئەو لە قیامەتەوە ڕێگەی کەوتۆتە سەر ئەم دنیا فانییە.

ئەو لە هەموو شتێک زیاتر حەزی دەکرد دوو تەمەنی دیکەش قەرز بکات و ، هەموو ژیانیشی لە دەرس و وانە گوتنەوە و ڕێنماییکردنی مرۆڤەکاندا بەخەرج بدات، بۆیە لە هەر شوێنێک و لە هەر کاتێکدا دەرفەتی بۆ بڕەخسایە، لەو کاتەدا ئەو شوێنەی دەکردە قوتابخانەو ، ئامادەبووانیش وەک قوتابی هێمن لەحزووریدا دادەنیشتن و، گوێیان بۆ پەیڤە جوانەکانی شل دەکرد.

ئەو بەو تەمەنەو، لەو قۆناغەی تەمەنیشدا، بڕوای بە فەرزکردنی ڕای خۆی نەبوو ، ئەو حەزی لە سەلماندن بوو ، حەزی لە سەپاندن

نەبوو ، بۆیە زۆرێک لەوانەی گوێیان لە بۆچوونەکانی دەگرت داوای بەڵگەی کۆنیان لێ نەدەکرد ، چونکە قسەکانی خۆی بەڵگە بوون بۆ جوانیی بیروڕاکانی.

وەک خودا بەرەکەتی باوکان دەبەخشێتە نەوەکانی ، ئاواش بەرەکەت و کەسایەتیی مامۆستا رێشاوی لە مال و بنەماڵەیدا رەنگی داوەتەوە ، ئێستا کە دەڕوانیتە کوڕو کچەکانیشی راستیی زۆرێک لەم قسانەی منتان بۆ دەردەکەوێت ، کوڕو کچەکانی خاوەن کەسایەتییەکی هێمن و لەسەرخۆن ، تووشی دۆگماو چەقبەستوویی هزریی نەهاتوون ، ئازادن لە بیرکردنەوەدا ، بەچاوی تۆڕینەوە و لێکۆڵینەوەوە لە هەر دەقێک دەڕوانن، بەڕێزەوە رای خۆیان دەڵێن و، بەڕێزەوە رای بەرامبەریش تاوتوێ دەکەن، رق و قین لە کەس هەڵناگرن، بەوەفان، راستگۆن، دوورن لە درۆکانی دنیای حزب و سیاسەت، هەرچی بکەن لە قەناعەت و راستگۆییەوە دەیکەن، لە لۆمەی لۆمەتکاران ناترسن کاتێک رای خۆیان دەڵێن، بێ قیناع و بێ دەمامک دەژین.

سڵاو لەو مامۆستایەی قوتابخانەکەی پشووی تێدا نەبوو ، وانەکانیشی نەبڕاوە بوون.

سڵاو لەو پیرەی کە شێخی گەنجان بوو ... سڵاو لەو مرۆڤەی دانیشتنی نەدەزانی .. چونکە ئەو لە درەخت دەچوو... درەختەکانیش بەپێوە دەمرن!!

مامۆستا عومەر رێشاوی
کەسایەتیەکی پێشەنگی رێگای خواناسین

هادی علی

قسەکردن یان نووسین لەبارەی کەسایەتیەکی وەک خوالێخۆشبوو مامۆستا عومەر رێشاوی رەنگە کارێکی سادە و ئاسان نەبێت چونکە پێویستە لە چەندین رەهەندەوە قسەی لە بارەیەوە بکرێ، بەڵام بۆ ئێمە وەک قوتابی و دەرچووانی قوتابخانە پڕ نورەکەی ئیسلامخوازی هاوچەرخ کە لە هەڵەبجەدا رابووردوویەکی زێرین و پڕ سەروەری هەیە، دیارە هەر لەسەردەمی گەنجێتیمانەوە لە نزیکەوە بە کەسایەتی ئەو مامۆستا بەرێزە ئاشنابووین وەک یەکێک لە پێشەنگان و رێبەرانی بانگەوازی ئیسلامی لە ناوچەکەدا..

مامۆستا رێشاوی لە زۆر بواردا رۆڵی پێشەنگ و مامۆستایەتی هەبوو، بەتایبەتی لە بواری پەرپێدانی هزری میانڕەوی ئیسلامی و پەروەردەی دروست و دوور لە تووندڕەوی و دەمارگیری و رق و کینە و پابەندبوونی کردارەکی بە ڕەوشت و بەها ئیمانیەکانەوە.

مامۆستا رێشاوی بەو شێوەی ئێمە لەنزیکەوە دەماننناسی، بە زانستە ئاینیەکەی و فیقهە کراوەکەی و رەوشتە بەرزەکەی هەمیشە چرایەکی رۆشنکەرەوە بوو بۆ شوێنکەوتووانی رێبازی ئیسلامەتی و رێگای خواناسینی ڕاستەقینە لە ناوچەکەدا.

لە ڕۆژگارە سەختەکاندا و لەبەرامبەر ڕووداوو هەوراز و نشێوە دژوارەکانـدا خـۆگر و ئـارام و بە ئیسـتقامەت بـوو، مامۆسـتای ڕەحمەتـی لە نـاو خەلکـی دەڤەرەکەدا بەگشـتی وەک مامۆستایەکی بەڕێز و خواناسێکی هاوشێوەی پێشینان و کەسایەتیەکی ئیسـلامی گەورە سـەیردەکرا و لەلای هەمـوو چـین و توێژەکـان و ئاراسـتە سیاسـی و ئایـدۆلۆجیە جیاجیاکـانیش خۆشەویسـت و ڕێزلێگیـراو بوو.

دواتریش وەک یەکێک لە دامەزرێنەرە سەرەکیەکانی یەکگرتووی ئیسلامیی کوردستان بەهەمان گوڕوتینەوە لەسـەر ڕێبازی خەبات و خزمەت و مامۆستایەتی خۆی بەردەوام بوو.

لەهەمووی گرنگتر و ناوازەتر کە مامۆستا ڕێشاوی توانیویەتی ڕۆڵی مامۆستایەتی و پێشـەنگی تێدا ببینێت، ئەوە بـوو کە گەرم و گوری و ڕۆڵ بینینی پەیوەست نەبوو بە پلە و پۆستی حزبیەوە، بـوون و نەبـوونی پلە و پۆسـتی حیزبـی هـیچ کـاریگەریەکی نەبـوو لەسـەر هەڵوێست و دڵسۆزی و ئاستی بەشداریکردنەکانی لە کـارو چالاکیەکـانی لە مەیـدانی کـارو خزمەتـدا لەو بـوارەدا نمـونەیەکی سەرمەشق و لەخۆبردووی بێوێنەی بۆ هەمـووان تۆمـار کـرد، تـا دوا سـاتەکانی ژیانیشـی بەردەوام بـوو لە پێشکەشـکردنی وانە بەسـوودەکانی و ڕێنمـاییە جوانەکـانی کە پشـت بەسـتوو بـوون بە تێگەیشـتنی قـوڵی لە زانسـتە شـەرعیەکان و ئەزمـوونی دەیـان ساڵەی لە مەیدانی کاری ئیسلامی و خواناسینی ڕاستەقینەدا.

پەیڤ و یاداوەری
بۆ مامۆستا عومەر رێشاوی

حەسەن شەمیرانی

لەبەر ڕۆشنایی ئەم فەرمووده {اذکروا محاسن موتاکم} جێی شانازیمە لە (محاسن)ەوە زۆرەکانی جەنابی مامۆستا عومەر رێشاوی کەمێکی بنووسم لە چەند دێڕێکدا و پێم باشە باسی ژیانی هەر یەکێ ئەکرێ، خەیاڵمان یەکسەر بچێت بۆ زەحمەت و ئەو بارودۆخەی ئەو کەسەی تیا ژیاوە نەک لە مەزەندەی خۆمانەوە هەڵسەنگاندنی بۆ بکەین چونکە ﴿ لَا يَسْتَوِي مِنكُم مَّنْ أَنفَقَ مِن قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلَ ۚ أُولَٰئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً ﴾ **الحديد:** ١٠ .

١ – جەنابی مامۆستا عومەر لە سەردەمێکا خوێندەواری علوم شەرعی تەواوکرد کە زۆر بە زەحمەت زانست وەرئەگیرا و ئەبوایە شار بە شار و دێ بە دێ بگەڕانایە و بە هەژاری و مامۆستایی.

شارەزایان بدۆزیایەتەوە و هەوڵیان بدایە جێی خۆیان بکەنەوە تا هەندێ عیلمیان لێ وەرئەگرتن و بەو شێوەیە جەنابی مامۆستا توانی زانستە شەرعییەکان بە زمانی ئەو سەردەمە(١٢) عیلمەکە تەواو بکات و ئیجازە وەربگرێت.

٢ – زۆربوون ئەوانەی علوم شەرعییان تەواو ئەکرد، بەڵام کەمیان هەبوو ئەو فەرمووده شمولی بکات کە ئەفەرموێت:

{العلماء ورثة الانبياء } یان وەک ئەو ئایاتە ئەفەرموێت:﴿إِنَّمَا يَخْشَى ٱللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ ٱلْعُلَمَٰٓؤُا۟﴾ فاطر: ٢٨، بەڵام جەنابی مامۆستا ڕێشاوی یەکێک بوو لەو مامۆستا(کەمانە)ی کە ئەو زانستانەی خوێندبووی کردیە هۆی تێگەیشتن لە قورئان و فەرموودەکانی پێغەمبەر(دروودی خودای لەسەر بێت) چووە خزمەتیان و بە تایبەت کە لەو کاتەدا (ساڵەکانی پەنجا و سەرەتای شەستەکان)، ئاشنا بوو بە قوتابخانەی برایانی موسوڵمان و زیاتر تێگەشتن ئەم ئاینە پیرۆزە پێویستە خەڵکی لەسەر پەروەردە بکرێ و ئاڕاستەی هەبێت لە هەموو بوارەکانی ژیانا و ببێتە ڕەحمەت بۆ هەموو مرۆڤەکان.

٣ - لە کۆتایی پەنجاکانا بە بڕیارێکی حکومەتی ئەو کاتە زانایان بۆیان هەبوو بە تاقیکردنەوەیەک ببنە مامۆستای قوتابخانە سەرەتاییەکانی ئەو کاتە و جەنابی مامۆستاش بوو بە یەکێک لەو مامۆستایانە و لە ناو ئەو مامۆستایانەش بوو بە یەکێک لەو مامۆستا کەمێنانەی توانی جێی خۆی بکاتەوە لە ناو دڵ و دەروونی مامۆستایان و قوتابیانی ئەو قوتابخانانەی کە وانەی تیا دەوتەوە بە زانستە زۆرەکەی و ئوسولوبە جوان و کاریگەرەکەی و پەیامداری و تەوازع و لەسەرخۆیی و سینگفراوانی و وردە وردە مامۆستا ناسرا و ئەستێرەی ژیانی زیاتر ئەدرەوشایەوە و لە ناو مامۆستایان زیاتر ناسراو بە کرداری جوانی ئاڕاستە و قسەکانی باوەڕ پێکرا و وەرگیراو بوو.

٤ – لەبەر ئەو زانست و تێگەشتنەی و ڕەوشتی بەرزی و کەسایەتی بەهێزی جەنابی مامۆستا دەستنیشان کرا بە بەرپرسی کاری برایانی موسوڵمان.

٥ – جا منیش لە سەر و بەندەدا و لە کۆتای شەستەکاندا ئاشنا بووم بە قوتابخانەی (برایانی موسوڵمان) کە کاتێک قوتابی بووم لە پەیمانگای ئیسلامی لە هەڵەبجە و لە خزمەتی مامۆستادا بووم وەک قوتابی کە دەرسی پێ دەوتین لە مەعهەدی ئیسلامی، کە ئەو کە ئەو دەرسانەی پێی دەوتین جگە لەوەی زانستەکەی فێر ئەکردین لەگەڵیا وەک بانگخوازێک هەوڵی دەدا لە ئایینەکەش تێمانگەیەنێت و ئوسلوبی وانەوتنەوە و پەروەردەکردنیش جیا و بەهێز بوو و سوودی زۆرمان لێ دەبینی.

٦ – من وەک ئەندامی (برایانی موسوڵمان) و جەنابی مامۆستاش وەک بەرپرس، دەچوومە خزمەتی و وانەی ڕۆحی و پەروەردەیی پێ دەوتین و سوودمان لێ وەرئەگرتن ئەمانە لە کاتێکا دەرس وتنەوە و ڕێکخستنی ئیسلامی لەسەر قەدەغە کرابوو ، مامۆستا بێباک بوو لەو بارودۆخە و خەریکی کاری دینداری خۆی بوو لە هەر کۆڕ مەجلیس و مزگەوت و قوتابخانە و ئاهەنگێکدا وتە و ئاڕاستە و ئامۆژگاری خۆی ئەفەرموو.

٧ – جەنابی مامۆستا بە جورئەت بوو لە فتوای فیقهدا و ئەوەی بە ڕاستی ئەزانی ئەیفەرموو با پێچەوانەی بۆچونی هەندێک لە زانایانیش بوایە.

٨ – جەنابی مامۆستا بەردەوام بوو (بێ دابڕان) لە کاری دەعوە و پەروەردە و وانەوتنەوە و وتار و نوسین لەکۆتایی پەنجاکانەوە

تا ڕۆژی وەفاتی. کاتێ مەلابوو دواتر مامۆستای قوتابخانە دواتر مامۆستا و بانگخوازێکی گشتی، کاتێک سەرکردە و بەرپرسی یەکەم بوو کاتێک بەسەرکردەیی نەما ژیانی دینداری وەک خۆی مایەوە و تا ئەو شەوەش کە بەیانیەکەی وەفاتی کرد دەرسی پەروەردەیی وتەوە بە چەند برایەک بۆیە وا ئەزانم ئەم ئایەتە پیرۆزە شمولی ئەکات کە ئەفەرموویت:﴿ يَٰٓأَيَّتُهَا ٱلنَّفْسُ ٱلْمُطْمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾ ٱرْجِعِىٓ إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ﴿٢٨﴾ فَٱدْخُلِى فِى عِبَٰدِى ﴿٢٩﴾ وَٱدْخُلِى جَنَّتِى ﴿٣٠﴾ ﴾ **الفجر: ٢٧ - ٣٠ .**

پەیڤێک بۆ مامۆستا عمر ڕێشاوی

علی محمد احمد

هەر لە قۆناغی ناوەندیدا ناسیم، وەک مامۆستای وانەی عەقیدەو، پاشان وردە وردە لایەنی پەروەردەیی مامۆستا وەدەرکەوت،بەڵام چ پەروەرشیارێک؟ لێوان لێو لە حیکمەت و عەقڵ و تەوازون، زۆرێک لە بیرەوەریەکانم لە خزمەت مامۆستادا شایانی نووسینەوەو بڵاوکردنەوەن، بەڵام لێرەدا چەندانێکیان دەخەمە ڕوو ، چونکە لە نێوان ناوەڕاستی شەستەکانەوە، هەتا ناوەڕاستی نەوەدەکان بێدابڕان لەخزمەتی ئەو زاتەدا ژیاوم، ئەو ماوە زۆرەش کە ٣٠سی ساڵ زیاترە هەڵگری کۆمەڵێک لە بیرەوەری و تێروانینە لە هەموو ڕەهەندەکانی پەیوەند بە ئەو زاتە. لە هەمویان خەست و خۆڵتر سەفەری حەج و دوو ساڵ دراوسێتی و کاری یەکگرتوو . هەروەک لەسەرەتاوە ئاماژەم پێدا مامۆستا پیاوێکی لەسەرخۆو هێمن و پڕ بوو، مامۆستایەکی خاوەن پەیام بوو، بۆیە سەرجەم وانەو قسەو وتوویژەکانی لامان گرنگ بوون ، هیچ کات هەراسان نەدەبووین لە وانەکانی و بە تامەزرۆوە گوێڕایەڵی دەبوین، وانەو وتەکانی چونکە لە ناخیەوە دەهاتە دەرێ، دەگەشتە ناخمان و جێگای خۆی لە دڵ و دەروونماندا دەکردەوە، وەلامی پرسیارەکان کەلێی دەکرا ئەوەندە کورت و پوخت و پڕ مانا بوون ئاوی دڵی خاوەن پرسیارو گوێگرانی دەدا، هیچکات

شک نابەم حەزمان کردبێت کاتی دیاریکراوی وانەکانی بە خێرایی تێ بپەڕێت و کۆتایی پێ بێت. جارێک بۆمانی باسکرد لە یەکێک لە قوتابخانەکان کە دەرسی تیا دەوتەوە لە نێو مامۆستاکاندا ئەو جەدەلەی کە لەو سەردەمەدا باوبوو وریژێنرا، ئەویش بریتی بوو لەوەی کە موسڵمان بەویژدانترە یان غەیری موسڵمان، زۆرێک ڕایان لە سەر ئەوە بوو کە دووهەمەکە بەویژدانترە، بەڕێوەبەری قوتابخانە پیاوێکی خانەقینی بوو ، هەڵیداو وتی: مامۆستاینە با من بەسەرهاتێکتان بۆ بگێڕمەوە لە ژیانی خۆمدا، ئەویش ئەوەبوو کە لەخانەقین بووین دراوسێیەکی مەسیحیمان هەبوو، هەمیشە دایکم دوعای دەکرد خوایە ئەم ماڵە مەسیحیە بڕۆن و موسڵمانێک ببێتە دراوسێمان، پاش ماوەیەک وادەرچوو، مەسیحی ڕۆشت و ماڵێکی موسڵمان بوونە دراوسێمان ، هەر یەکەم شەو هەندێک دارمان هەبوو لە سەربان دزیان، مامۆستاکان زۆربەیان دایانە قاقای پێکەنین . مامۆستا عمر وتی منیش بێ دەنگ بوم هەتا هۆسەی پێکەنین و هەڵا کەیان دامردەوە، وتی منیش وتم :مامۆستا ئەوە دوعاکەی دایکت گیرانەبووە، ئەو ویستبوی موسڵمانێک بێتە دراوسێتان بەڵام دزێک هات !

لەساڵی ١٩٧٩لە خزمەتیدا ڕۆشتین بۆ سەفەری حەج زۆر بەئارامی و لێهاتویەوە ڕێنوێنێ دەکردین و ئەمیرێکی بەماناو شیاو بوو ، ئێمە نۆ کەس بووین هەتاکو ئێستاشی پێوەبێت ئەوانەمان لەژیاندا ماوین لەکاتی بەیەک گەشتنمان تام و چێژی ئەو سەفەرە یاد دەکەینەوە کە بەڕای من هۆکاری زۆربەی دەگەڕێتەوە بۆ فەزڵی ئەو پیاوە. لایەنی هیمەت بەرزی و ئازایەتی مامۆستا کاتێک

بۆ من دەرکەوت کە خۆپیشاندانەکەی ساڵی ١٩٨٧ لەهەڵەبجە ڕوویدا، کە دەکاتە ساڵێک پێش کارەساتی کیمیابارانەکە، لەو ڕووداوەدا زۆرێک لە مامۆستا مێزەر بەسەرەکانی شار چون دەرەوەو شاریان بەجێهێشت، لەو سەرووبەندەدا مامۆستا ن ڕیشی هێشتەوەو، نە سەریشی دەپێچا بە مێزەر، چونکە مامۆستای قوتابخانە بوو واش عورف بوو کە مامۆستای قوتابخانە ئەبێ وابێت، لەبیرمە مامۆستایانی ماوە لەشاردا، حەزەریان لەرژێم دەکرد زۆربەیان کەم دەردەکەوتن هەندێکیش مێزەری سپی لابردبوو جامەدانی دەپێچاو جلی ڕانک و چۆغە یان لەبەر دەکرد ، بەسەریدا جبەیان لەبەر دەکرد، ئا لەو سەرودەمەدا مامۆستا ڕیشیشی هێشتەوەو جامەدانی یەکی لەسەر نا ، هەروەک وڕە خستنە پێش چاوی خەڵک و دەرکردنی ڕیش و مێزەر لە قاچاغی و نامۆیی. لە بارەی گەورەیی مامۆستاوە پێویستە زۆر بنووسم ئەوەی کە دەیزانم بەڵام کەمی دەرفەتەکە ڕێگرمە، ئەوەندەم ماوە بڵێم هەزار ڕەحمەت لە ڕۆحی مامۆستاو عومری پڕ بەرەکەت بۆ منداڵ و شاگرد و شوێنکەوتوانی.

مامۆستا عومەر ڕێشاوی
نموونەی مامۆستایەکی دانا و زانا

د.محمد احمد

یەکەم جار بەخزمەتی گەشتین لە هەڵەبجە دوای ئەو ڕاپەڕینە بچوکە بوو کە لە هەڵەبجە و سەیدصادق ڕوویداو گەڕەکەکانی کانیئاشقانی هەڵەبجە و حەساری سەید صادق ڕوخێنراو زۆر کادیر و زانای ئیسلامی هەڵهاتبون بۆ ئێران کاری ئیسلامی جۆرێک لەقاچاغ بون وهەڕەشەی لەسەر بوو، ئا لەو کاتەدا ئەو میزەری کردەوە سەر و سیمای ئیسلامی خۆی تۆخکردەوە، بۆ وڕە بەرزکردنەوەی خەڵک و گەنجەکان، وتمان مامۆستا ئەوسا بەڕێزت سەرت ڕوت و چاکەت و پانتۆڵت لەبەر دەکرد کەچی ئێستا میزەر دەبەستی و ڕیشت دەهێڵیتەوە؟ فەرموی ئاخر ئێستا زەروڕە تا خەڵک نەڕوخێن گوێ بەترس و تۆقاندن نەدەن.

جارێکی تر لە سلێمانی چوین بۆ مااڵی خۆیان دوای ئەوەی هاتەوە بۆ سلێمانی ڕۆژێک حاڵەتێکی زۆر نائەمنی ڕوویدابوو ترس دنیای داگرتبوو کەچوینە خزمەتی وتمان مامۆستا وەزعەکە زۆزۆر خراپ بووە .

ئەویش گوێی گرت لێمان دوایی زۆر بەلەسەر خۆییەوە فەرمووی کەسەکانم هیچ خۆتان تێک مەدەن ئیتر کاتی چاک بوونە.

زۆرمان لاسەیر بوو وتمان مامۆستا دنیا تەواو خراپ بووە چۆن کاتی چاکبوونە؟ فەرموی ئاخر هەندێک شت هەیە هەتا زۆر

خراپ نەبێ چاک نابێ، ئیتر هەندێ بەڵگەی بۆ بۆچونەکانی هێنایەوە تەواو قەناعەتی گۆڕین، هەتا ئێستاش کە کێشەیەک زۆر ئاڵۆز دەبێ هیوایەک دەبەخشمەوە دەوروبەر بەهەمان زمانی ئەو ئەڵێم کەسەکانم هەندێ شت تا زۆر خراپ نەبێت چاک نابێت.

جارێکی تر بڕیاربوو لەخزمەتیا لەگەڵ چەند مامۆستایەک چەند شتێک بگەیەنمە خزمەتیان، بەڵام من ئەوم بیر چوبوو ،بەیانی بەخزمەتی گەشتم عەرزم کرد داوای لێبوردن دەکەم بیرم چوو بێمە خزمەتی بەڕێزتان، ومامانسانیە الا الشیطان،فەرمووی ئەزانم بیرت چووە بەڵام پرسارەکە ئەمەیە بۆچی بیرت چوو؟ من پرسیارەکەم زۆر لاسەیر بوو، وتم مامۆستا گیان مرۆڤ شتی بیر ناچێ؟ فەرمووی بەڵێ بەڵام مرۆڤ ئەوشتانەی زۆر لەلای گرنگن بیری ناچن، ئەوە نیشانەی ئەوەیە ئەو ئیشەی منت زۆر لاگرنگ نەبووە بۆیە بیرت چووە، ئیتر زۆر هەستم بە خەجاڵەتی کرد، بەڵام هەرزوو هێنامیەوەو دڵی دامەوە.

ئەو هەڵوێستەشم هەرگیز لەبیر ناچێت فەرموی دەرسی گشتی دانێن ، کەهاتن وتیان مەمنوعە دەرسی گشتی تۆ عینادی مەکە، خۆتی لێ کەرکە تاجارێکی تریش ئەڵێن مەمنوعە، ئەنجا بێدەنگ وباس دەرسەکە مەوعیدەکەی بگۆڕن، دوای تادێنەوە سەرتان، زۆری دەوێ، کەهاتنەوە ئەمجارە شوێنەکەی بگۆڕن، تا ئەتانبەن بۆ سجن، ئەنجا لەسجن دەسبکەنە دەرس بۆ زیندانیەکان، چونکە ڕەنگە ئەوان پێویستیان بەتۆبێ بۆیە تۆ چوی بۆئەوێ، بەس نابێ کۆل بدەین.

کێوێکی بەرز لە بروا و متمانە و خۆراگریی

بێخال ئەبوبەکر

پێش ئەوەی بە دیداری جەنابی مامۆستا عومەر ڕێشاوی شەرەفمەندبم، ناوبانگی چاکیی و پاکیی و ڕاستگۆیی و خەمخۆریی مامۆستام لە دایک و باوکم و خزمانی هەڵەبجە بیست بوو. دواتر ساڵی ١٩٨٧، کاتێک لە کۆلیژی ئادابی زانکۆی صەلاحەدین، بە فاتمە خانی کچی ئاشنا بووم، جێدەستی نەخشی مامۆستام لە ئاکار و کەسێتیی کچەکەیدا بینیی و زۆر شادمان بووم بە ناسینی کەسێکی نزیک لە مامۆستا، ئینجا ئەو کەسەش جگەرگۆشەکەی بێت.

پاش ڕاپەڕین بە خزمەتی مامۆستا گەیشتم، لە دیدار و گفتوگۆ و ڕێنمایی و وتە شیرینەکانی بەهرەمەند بووم، بەڵام لەمانە گرنگتر ئاکار و ڕەفتار و کەسێتیی بەرزی مامۆستا بوو، کە نمونەی مرۆڤێکی باوەڕداریی کردارەکیی بەرجەستەدەکرد. هەر کات مامۆستام دەبینی کێوێکی بەرزم لە بروا و متمانە و خۆراگریی و کۆڵنەدان بەرامبەر ئاستەنگ و هەوراز و نشێوەکانی ژیان، نیگا دەکرد.

مامۆستا، بوێر و چاونەترس بوو، نەک بەرامبەر ستەمی چەکمەی ڕەشیی بەعس چۆکی دانەدابوو، بەڵکو لەگەڵ خوالێخۆشبوو جەنابی مامۆستا ئیبراهیم ڕێشاوی برایدا، ڕۆلێکی

گەورەیان گێڕا لە هۆشیارکردنەوەی لاوان و خەڵکی هەڵەبجەی سەربڵند، کە ئاسەواریی کەسێتی و پەروەردەی ئەو دوو کەسێتیە مەردە، بەسەر قوتابیەکانیانەوە، هەتا ئەمڕۆش بەدیدەکرێت.

مامۆستا خاوەن ڕێبازێ خۆی بوو لە بواری بانگخوازیی و زانست و ڕۆشنبیریدا، بە تایبەت لە بواری فیقهی ئیسلامیدا سیمای فەرموودەکەی پێغەمبەری پێشەوای لەخۆگرتبوو (بشروا و لا تنفروا، یسروا و لا تعسروا). بە زانستی قوڵ و ڕووی خۆش و زمانی شیرین، بە شێواز و ئەتەکێتی بەرز بەرامبەری دەدواند و ناروونییەکانی ڕۆشندەکردەوە. هەروەک زۆر ڕۆشنبیر بوو سەبارەت بە هونەری مامەڵە لەگەڵ دەوروبەر لە هەر تەمەن و ئاستێکی کۆمەڵایەتی و ڕۆشنبیریدا بووایە، وەک دەروناسێکی بەتوانا ، سەرکەوتوو بوو ببێتە جێی متمانە و ڕێز و رازونیاز و خۆشەویستیی کەسانی دەوروبەریی، بەجۆرێک هەتا ئەمڕۆش لە بۆنە و کاتە جیاوازەکاندا وتە و پەند و ئامۆژگارییەکانی ئاماژەپێدەدەن و یادی خێری دەکەن و لە ژیانی خۆیاندا سوودی لێ وەردەگرن.

چەند لە پەیڤی وەفاداریی و ئەمەک و پێزانین بۆ مامۆستا بنوسرێت ناکاتە ئەو گەشیی و شادییەی کە لە سڵاوێکدا بە بەرامبەری دەبەخشی، هەزاران سڵاو لە ڕۆحی بەرزەفری جەنابی مامۆستا و سەرفرازییش بۆ بنەماڵە و ڕۆڵە و نەوە سەربەرزەکانی، و سوپاس بۆ پێزانین بۆ زیندوو ڕاگرتنی یاداوەریی جەنابی مامۆستا عومەر ڕێشاوی.

وإنما المرء حديث بعده...
فكن حديثاً حسناً لمن وعى

حاجی علی سێوکانی

ئاشنایەتی من لەگەڵ مامۆستای ڕەحمەتی ئەگەڕێتەوە بۆ سەرەتای نەوەدەکانی سەدەی ڕابردوو، لەم یاداوەریەی مەرحومدا من هەڵوێستێکی جوامێرانەی مامۆستاو چەند پەیڤێکی ناو کۆڕێکی گفتوگۆی مامۆستا کە دەلالەت لەئاستی فیکری و مەعریفی بەڕێزیان دەکات باس دەکەم .

لە مانگی ئابی ساڵی ١٩٩٨ دا یەکگرتوو دووەم کۆنگرەی خۆی لەهەولێر ئەنجامدا، هەڵە نەبم پێش هاتنە ناو کۆنگرەوە مامۆستا ئەندامی مەکتەبی سیاسی بوو، مامۆستا بەو ڕۆح سوکیی و نەرمە خەندەکانیەوە کەسیمای هەمیشەیی بوو، یەکێک بوو لەئەندامە چالاکەکانی هەڵسوڕێنەرو ئیدارەدانی زۆربەی جەلسەکان، تا کات هاتە سەر هەڵبژاردنی ئەندامانی سەرکردایەتی و بەداخەوە مامۆستا هەڵنەبژێردرایەوە بۆ سەرکردایەتی!....

بەڕاستی مەوقیفێکی موحریج و سەختیش بوو، ئاسان نەبوو لەسەری سەرەوەی هەرەمەکەوە داگەڕێیتە خوارەو!!..بۆ مێژوو ئەیڵێم مامۆستا دەریشچوایە هەر هێندە موتەئەسیر دەبوو!!..

ئەصڵەن ئەو کەڵە پیاو هەر خۆی لێڵ نەکرد، ڕووی گرژ نەکرد، بەپێچەوانەوە هەر بەو ڕۆح سوکی و نەرمە خەندەیەوە بەردەوام بوو، تا کۆتایی کۆنگرە مەنەصەکەی چۆڵ نەکرد!!.

فهل من معتبر ..؟!؟

هێشتا ئیعلانی یەکگرتوو نەکرابوو، بەڵام ڕابیتە دامەزرابوو، بارەگاکەشی لە عەقاری بوو، دیاربوو مامۆستا زۆر جاران لەوێ دەبوو، لەجارێک لەو جارانەدا منیش لەوێ بووم باس و خواس گەرم بوو لەسەر هەندێک مەسائیلی بەزۆر حەرامکراوی ئەو کاتەو ئێستاش، باس لە مۆسیقا و گۆرانی و جۆری جل و بەرگ و وەرزش هتد ئەمانە بوو!....

مامۆستا کە خۆی پیاوێکی ئصولی بوو، شارەزای قواعیدە فقهی و ئصولیەکان بوو، لەوێوە دەستی پێکرد کە فەرمووی : الاصل فی الاشیاء الاباحة!...

لەڕاستیدا بۆ ئەو کاتەی ئێمە، بۆ ئێمەیەک کە هیچمان لەو ئصول و قەواعیدانە نەدەزانی ، ئەو مەفاهیمانەی مامۆستا لەسەر ئەو بنەمایانە باسیکرد تازە بوون و مایەی دڵخۆشی سوکنایی بوون ، ئیتر لەو ڕۆژە بەدواوە من بۆ خۆم وەکو فریادڕەسێکی شارەزا تەماشای مامۆستام دەکردو بیروبۆچونەکانیم بەهەند وەردەگرت .

لە مامۆستاکەمەوە فێربووم

تۆفیق کەریم

چۆن دارێک کە دەسوتێت سەرەتا دەیکات بە چرە دووکەڵ و پرش دەهاوێژێت و نالە و نرکە دەکات، بەڵام بە سوتاندنی دەبێتە پشکۆیەکی گەشی بێ دووکەڵ و سوودبەخش، دەروونی مرۆڤیش بە هەمان شێوەیە، ئەگەر بتەوێت بە کەڵک بێت دەبێت قۆناغەکانی پاکژ کردنەوە ببڕێت.

دەتوانم بڵێم ئەمە پوختەی بۆچوونی جەنابی مامۆستا عومەر رێشاوی بوو لەسەر پەروەردەی مرۆڤ، ئەو وایدەبینی دەبێت مرۆڤەکان قۆناغەکانی خۆپاکژکردن ببڕن تا بەشە (بەد)ەکەی دەروون ڕام دەبێت و جڵەو دەکەوێتە دەست بەشە بااڵکە، کە پەیوەستە بەرزی مەلەکوت و دانابەزێتە خوارەوە و ژەنگ و ژاری سەر زەوی نایگۆڕێت.

بە درێژایی ئەو چەند ساڵەی هەشتاکان کە جەنابیان لە ناوەندی و دواناوەندی مامۆستامان بوو، زۆر جەختی لەم بنەمایە دەکردەوە، خۆیشی بە کردەیی گەیشتبووە ئەو قۆناغە، بیرمە جارێک ئۆتۆمبیلەکەیان وەرگەڕا بوو، کۆمەڵە قوتابیەک چووینە سەردانی، جەنابی کەوتە باسکردنی وەرگەڕانەکە، تا بیهۆشکەوتووە و ئەو ماوە بیهۆشییەی ئەوەندە بەچێژ بۆ دەگێڕاینەوە، کە هاتینە دەرەوە سەد خۆزگەم خواست منیش کارەساتێکم لێبقەومایە ! بەڵام وەک ئەو چێژم لێوەرگرتبا. ئاخر

ئەو زۆر لێی دووبارە دەکردینەوە، کە باوەڕدار وەک حەماڵێک وەهایە کە هەتاکو فەردە گەنم و جۆکان زۆرتر و قورستربن حەماڵەکە دڵخۆشترە، ڕاستە هەموویان بە کۆڵی ئەو دەگوازرێنەوە، بەڵام لەبەر قورسی و زۆرییان، کرێی گواستنەوەکەی زیاترە.

من لەو کەسانە بووم مامۆستا عومەر ڕێشاویم بە عومەر تەلمەسانی ڕابەری گشتی برایانی موسڵمان دەچووانند، لە ڕێز و دینداری و وێقار و تەنانەت لە شێوە و ڕوخساریشدا.

نەرم و نیان و هێمن و لەسەرخۆ بوو، بەڵام دامەزراو و نەگۆڕ و پشوودرێژ بوو، زۆر لەوانەی لە ئاستی ئەودا بوون و ڕێبازی برایانیان گرتبوو، لە ژێر فشاری دەسەڵات یان لەبەر دووری ڕێگاکە، یان بە هەر هۆیەکی دیکەوە، کاروانەکەیان پێ نەبڕاو لە قۆناغێکدا لێی دانیشتن، بەڵکو تیایاندا بوو بەردی قورشاویشی دەخستە ناو ئەو کانیە سازگارە، کەچی مامۆستا عومەر ڕەوتی سااڵنی شەستەکان و نەوەدەکانی لەو کاروانەدا وەک یەک وەهابوو، کاتێک کە سەرقافڵە بوو، کاتێکیش کە لەگەڵ قافڵە بوو، هەر بەو نەفەسەوە ڕێگەی دەبڕی، دامەزراو و لەسەرخۆ و دڵسۆز.

ساڵی ١٩٩١ کە ئاوارەی ئۆردوگای ئێران بووین، لەگەڵ دۆستێک باسمانکرد، وتی: کۆمەڵێک لە قوتابیە نزیکەکانی لە ئۆردوگا بەبێ ئاگاداری ئەو هاتبوونە کرماشان، کە گەڕابوونەوە مامۆستا لەو ئاگادارنەکردنەی نیگەران بووبوو، عەرزیانکردبوو ئەگەر پرسیشمان کرد جەنابت چیت دەفەرموو پێمان، گوتبووی چۆن چیم پێ دەوتن، خۆ هەر نەبێت دوعایەکی خێرم بۆ دەکردن،

بۆ ئێوە دوعا بە کەم دەزانن؟ مامۆستا ئەوەندە بە کول و لە ناخەوە ئەم قسەی کردبوو، ئەوان خۆیان بە شەرمەزار زانیبوولە ئاگادارنەکردنەوەکەی.

وانازانم پێ لێ هەڵبڕینبێت، ئەگەر بڵێم مامۆستا عومەر ڕێشاوی لەو کەسانە بوو کە بە بینینی موسڵمانێتی ڕاستەقینە و خوداپەرستی و دامەزراوەیی و بۆخوا سوڵحانی بیردەخستینەوە، هەر ئەوەش وەهای کرد ئێمەی نەوەی هەشتاکان خۆمان بە قەرزاری بزانین و هەرکە مێژووی نوێی ڕابوونی ئیسلامی لە کوردستاندا بنوسرێتەوە، دەبێت جەنابی وەک سەرقافڵەیەکی ڕچەشکێن و کاریگەری تۆمار بکرێت، خودایە ئەویش و ئێمەش بە بەهەشتی بەرین شاد بکە.

ئەزمونێك لەگەڵ یەكێك لە پیاوچاكان

شێخ عومەر بەرزنجی

پیاوچاكان تەرجومە ی وشە ی (صالحین)ە كە لە قورئانی پیرۆزدا لەگەڵ پیغەمبەراندا باس ئەكریت ،لەم وشەیە كەمتر بە شایان نازانم بۆ مامۆستای گەورەی كۆچكردوو مامۆستا عمر ریشاوي، ئەو پیاوە مەزنەی كە لە سالی ١٩٩٢ بە خزمەتی شاد بووم كە قوتابخانەیەكی گەورە بوو هەموو وانەكانی رەوشت و هێمنی و عەقل و دوربینی و معاصری و خاوەن منطق و زمان شیرین و بە لوتف نمونەی باشترین باوك بوو كە ئەگەر بتەوێت بڵێی كەسێكم بۆ دەستنیشان بكەن بۆ هەموو كەس جوانترین وباشترین نمونەی باوكێكی دڵسۆزی میهرەبان بێت بێ دووڵی ئەتوانین بڵێین مامۆستای مە رحومی كۆچكردوو مامۆستا عمر ریشاوي خوا لیی رازبێت، ئەو فەرمودەیەی پێغەمبەری خوا درودی خوای لەسەر كە ئەفەرموێت (الناس معادن) كە لێرەدا معادن بە هەموو پێكهاتەكانی ئەم زەویەوەیە كە بێگومان مامۆستا عمر ریشاوی جێگای بەهەشتی بەرین بێت لەو مەعدەنانە هەمووی لە ئاڵتونی عەیارە بیست و چواری بەركەوتبوو . ئەم قەناعەتەی من بۆم دروست بووە تەنها ٣ ساڵ لە خزمەتی ئەو پیاوە گەورە یا بووم. جێگای ئیعجاب و سەرسورمانم بوو كە هەر كێشەیەك ئەهاتە پێشەوە ئەوەندە دانا بوو بە هیچ تێك نەئەچوو، یەكسەر زۆر بە هێمنی حەللی ئامادەی پێ بوو، من زۆر شتی لێوە فێر بووم گەورەترینیان ئەوە بوو كە زۆرجار خەلك كە خەڵكێك

ڕوو ئەدات بە هەزار شێوە بیر لەوە ئەکاتەوە تا بزانێت ئە م خەلەلە چیە تەنها بیر لەوە ناکاتەوە کە خەلەل لە خودی خویا بیت، بەلام مامۆستای کۆچکردوو ئوسلوبێکی تایبەتی شیرین و هێمن و سەرسامکەری هەبوو، زوو وای لێ ئەکردی یەکسەر جاری پێش هەموو شتێک خۆت بزانی ئەگەر خەلەل لە خۆتەوەیە لە شوێنی تر بۆی نەگەڕا بیت و خۆت بناسی کەسێک بیوتایە لەگەل خێزانەکەما کێشەیەکم هەیە زوو پێی دەوت تۆ فەحسێکی خۆت بکە جارێ لای ئەو مەگەرێ، بە خۆتا بچۆرەوە بزانە خەتای خۆت نیە ئەمجا ئەگەر کەسەکە نەیتوانیایە عەیبەکانی خوی ببینێت حەللی ئەوەشی پی بوو بە دوو سێ پرسیار هەمووی بۆ دەئەخست ئەمجا باوکایەتی و دلسوزی و پەروەردەی و لێزانینەکانی هەموو ئە خستە کار هەر لەویا کەسەکەی وریا ئەکردەوە و ڕەفتارەکانی پی ئەگۆڕی و کێشەکەی حەل ئەکرد من ئەمەم وەکو نمونەیەک هێنایەوە بۆ توانای دانایی و لێهاتوویی ئەم پیاوە گەورەیە ، چونکە خاوەن ڕۆحێکی پاک و باوەڕێکی بتەو و میهرەبانیەکی زۆر بوو وەک دوکتۆرێکی دەروونی هەزار شیفای لا دەست ئەکەوت و هە زار گرێکویرەی ئەکردەوە ، پیاوێکی زۆر قسەخۆش بوو کینەی لە دلا نەبوو نە چاوی لە مالی کەس بوو نە بە لایەوە گرنگ بوو حەزی لە خێری هەموو کەس بوو، ڕق و کینە و حەسادەتی نە ئەزانی و هە ر گالتەشی لەو شتانە ئەهات بە زەردەخەنەکەی ئارام بەخش بوو ، مامۆستاو داناو زانای پیاوچاک بوو نمونەی دڵساغی و ڕەوشت بەرزی بوو خوای گەورە پلەی بەرزو بالای بە هەشتی پی ببەخشێت.

چەند پەیژێک
لەیادی مامۆستا «عومەر فەتاح» رێشاوی دا

صادق شێخ عوسمان سازانی

نوسین ولێدوان سەبارەت بە سیرە و ژیاننامەی عاریفان و زانایان هەم ئاسانە و هەمیش هەستیارە و گران، سانایە چونکە سێبەرو سەمەریان هێند پەخش و بەردەستە خامەو زمان لەئاستیاندا راناوەستن دەستەوسان. لەو لاشەوە ئەستەمە و گران، چون هەر زەلە و کورتهێنانێک لەپێناسە کردنیاندا، یان نادیدەگرتنی هەر زەڕەیەک لەبەرهەم و مافیان بێ ئەمەکی دەبێت لەئاستی رەنج و ماندوبونیان و بێبەشکردنی خەڵکیشە لەبەهرەو بەرهەمیان، بۆیە جێی خۆیەتی بڵێم:

قەڵەم وریابە باس باسی عومەرە
کەم وکورتی دەرهەق بەوو زیادەڕەویش لەوەسفیدا
هەردوو وەک یەک هەر خەتەرە!

مامۆستا« عومەر رێشاوی» یەکێکە لەئەستێرە فرەو پرشنگدارەکانی ئاسمانی دەقەری هەڵەبجە، ناوی هەربۆ خۆی «عەلەم» و، ناوبانگی نەسڕاوەیە، پەیامی بەردەوام و نەبڕاوەیە، زانستەکەی پەیامەکەی چرایەکی نەکوژاوەیە. بەندە لەناوەڕاستی شەستەکانی سەدەی بیستەم بەدواوە، لەرێی شاگردە پەرە مەعریفەکەی « مامۆستا ئیبراهیم رێشاوی» ی برایەوە ئاشنا

بەهرەمەند بووم بەئاکارو پەیڤە پڕ واتاو سەنگینەکانی. وا لێرەدا چەند سەرنجێکی تایبەت و بەدواداچوونم بۆ کەسایەتیی مامۆستامان دەبەخشمە ئەم بەرهەمەی فەرزەندانی جەنابیان کە لەجیاتی گشتمان و تەواوی دۆستانی بەئاکامیان گەیاندوەو بڵاوی دەکەنەوە. ئەوەش بەمەڵۆیەکی تری سەرخەرمانی پڕ بەرەکەتی عیلم و عیرفانی باوکی ڕەحمەتییان دێتە ئەژمارو دەشبێتە تێشوویەک بۆ نێو تۆماری کاری چاکەی هەموولایەک پشت بەخوا..

مامۆستای ڕێشاوی کەسێکی تابڵێی مەنگ و سەنگین، پڕ ویقارو کەمدو، هێدی و ئارام و لەسەرخۆ، وردو پڕ سەرنج، خۆبەکەمزان و گوفتار شیرین. خۆی زۆر لە موناقەشەو بەتایبەت چەلەحانێ بەدوور دەگرت. دوربینی بەئامانج و پڕپێک بوو، زۆر هەوڵی دەدا بەکوردی پەتی و ڕەسەن و، بەکورتی پەیام بەبەرانبەرەکانی بگەیەنێت و بیاندوێنێت، بەوەش هاو مەجلیسانی هەردەم سەرسام دەکرد. لەکاتی پەیڤیندا پتر گوێی دەگرت، قسەی بەکەس نەدەبڕی و ڕێزی لەڕای بەرانبەر دەگرت و ڕاستەوخۆ ڕەتی نەدەکردەوە، وەلێ لە دەرفەتی گونجاودا حەکیمانە هەڵەکانی بۆ ڕاستەکردەوەو، بە بۆڕوانینێکی میهرەبانانە دڵی خاوەنەکەی ڕادەگرت. هاو کۆڕو مەجلیسی لێی بێزار نەدەبوون، ناوبەناوو بەپێی پێویست سەیرێکی هاونشینانی دەکردو لەپڕێکدا دەیوت« سلام علیکم»، یان بەڕێزەوە ناوی یەکێکیانی دەهێنا بەمەبەستی پتر جۆشدانی هەزری گوێگران سەبارەت بەبابەتی بەردەست. خوالێخۆشبو هێند هۆگری مزگەوت و، سەرقاڵی سوود لەکات

بینین بوو بە مەبەستی ئامۆژگاری و وانەی فیقهی و کۆمەلایەتی هەروەها بەسەرکردنەوەی خزمان و دۆستان... بەدەگمەن ڕێی دەکەوتە چایخانەو شوێنە گشتیەکانی کات بەسەربردن لەتەک هاوپیشەو هاوڕێیاندا... ئەو کەسایەتیی جیاواز بوو.!

مامۆستای کۆچکردو لەسەر دەستی چەند زانایەکی ئایینی دەڤەرەکەو کوردستان بابەتەکانی قورئان و فەرمودە و زانستە شەرعییەکانی خوێندوە، تا لەئاکامدا ئیجازەی عیلمیی پێ بەخشراوە. سەرەتاکانی فێربوونی قورئانی لەخزمەت مامۆستا مەلا عەزیزی زەردۆیی و پاشان مامۆستا شێخ موحەممەدی سازان وەرگرتوە، هەر لای مامۆستا شێخ موحەممەد چەندین بابەتی فیقهیی خوێندوە. هێندە کاریگەربوە بەکەسایەتیی مامۆستای سازانی .. لەزۆربەی سیفات و ئاکاردا چوبۆوە سەر جەنابیان، ئەمەش سەرەتایەک دەبێت بۆ دروستبوونی کەسایەتیی شیاوو بەهێزی مامۆستا ..ڕێشاوی، بەئەندازەیەک کاتێک ڕێکخستنی «برایانی موسڵمان» دوای ناوەڕاستی پەنجاکان دەگاتە هەڵەبجە و پۆلێک زانای مامۆستا پەیوەندییان پێوەدەکەن ، لەلایەن هاوکاروانیانی ئەوکاتەوە راستەوخۆ دەعوەت دەکرێت بۆ پەیوەندیکردن بەو ڕێکخستنەوەو، پاش ئەوەی لەلایەن سەرکردایەتی عێراقیی برایانەوە دوو کەس دێنە هەڵەبجە بەمەبەستی هەڵسەنگاندنی ئاستی زانستی و توانای کاری ڕێکخراوەیی بەڕێزیان... پەسەندی دەکەن و دەبێتە یەکێک لەهەڵگرانی ئەو پەیامە لەسنورەکەدا . ئیتر هەر لەو کاتەوە تاکۆچی دواییشی دڵسۆزانە درێژەی بەتێکۆشان و کاری دەعوەو

پێگەیاندنی گەنجان داوە، کە لە ڕاستیدا شایستەی یادکردنەوەو ڕێزلێنانی بەردەوامە بەتایبەت لەلایەن هاوکاروانیانیەوە .

ماوەتەوە بڵێین کانیاوی وشەو پەیڤەکانی مامۆستای ڕێشاوی زۆر لەوە پاراوترە و زیاتر هەڵدەگرێت ئێمەمانان بتوانین گوزارشتی شیاوی لێبکەین. ئومێدەکەم لەم بەرهەمە بەپێزەدا هەندێک لە ڕوە گەشەکانی دی ژیانی مامۆستا بە خوێنەران ئاشنا بکرێت.

لەکۆتاییدا ئەم دوو بەیتە شیعرە بەدیاری پێشکەش دەکەم بە گیانی پاکی جەنابیان:

لەسێبەری تاڵ تانی ڕیشی چەرموی دا چیرۆکێک خۆی حەشاردابوو
سیماو نێوچاوانی ڕوونی هێمای سەجدەی دیرۆکێکی تیا نەخشابوو
ئەوعاریف و جامیعی زانستی ئەدیان و ئەبدانە
پەیڤی سەنگین و شیرینی دەوای دڵی بیمارانە

لە پەیف و جیهانبینییەکانی مامۆستا عومەر ڕێشاوی:

موسڵمان ئەو کەسەیە کە هەم ڕۆشن(بیر)ە و هەم ڕۆشن(دید)ە هەم ڕۆشن (دڵ)ە بۆیە توانیویەتی چاکساز بێ لە کۆمەڵدا.

* * * * *

نەفسی ئێمەی مرۆڤ وەکو گوێز وایە تا نەیشکێنیت، کاکڵەکەی دەرناکەوێت.

* * * * *

مرۆڤێك کە بەهەشتی بوێت ، ئەبیت لەدونیادا بەهەشتی بێت، لەبەهەشتا نەحەسودی ، نە رق، نەکینە، نە خراپەگەیاندن بەوی تر بونی نیە، کەوابوو تۆش لیرە وابە، تا لەوێ بەهەشتی بیت .

پەروەرشیارێك..زانایەك.. دانایەك

اکرام کریم

لە قوتابخانەی سانەوی کوران بووین لە هەڵەبجە ساڵی ١٩٨٨، مامۆستایەکمان هەبوو زۆر ڕقی لەدین بوو، هەرچەندە ئێمەی قوتابی زۆر باشبووین لەگەڵیدا، بەڵام ڕۆژێکیان قوتابیەک بەناوی شیروان چەند دەقیقەیەک لەدەرسی یەکەم دواکەتبوو، هاتە ژوورەوەو"سلام علیکم"ی کردو ئێمەش وەڵاماندایە و مامۆستاکە تورەبوو بەسەر قوتابیەکەداو وتی: (سلام علیکم)یانی چی؟ بۆ خۆ ئێرە مزگەوت نیە! قوتابییەکە وتی: جا مامۆستا فەرقی ئێرەو مزگەوت چیە؟ مامۆستا قوتابییەکەی کردە دەرەوەو ئێمەش ڕەخنەمان لەو هەڵسوکەوتەی مامۆستاگرت و لەیەکتری زویربووین، بۆیە ئێمەش بەدوایدا چووینە دەرەوە، ئەو مەسەلەیە بوویە مەسەلەیەکی گەورەو لەژووری ئیدارە منیان بانگ کرد، بەڕەحمەت بێت ئەو کاتە مامۆستا عومەری ڕێشاوییان لەئیدارەوە تەکلیف کردبوو کە قسە لەگەڵ منداا بکات، ئەویش بانگی کردم بۆ ئیدارەو دوو قۆڵی بۆ چارەسەرو لێپرسینەوە لەئەو کێشەیە دانیشتین، مامۆستا عومەر فەرمووی: کاکی خۆم، کارەکەی ئێوە زۆر ئیسلامیانەیە، بەڵام ئیهانەش بووە بە مامۆستا کە دەرسەکەیتان جێهێشتووە، بۆیە داوای لێبوردن بکەن و با دووبارە نەبێتەوە، منیش عەرزمکرد، ئەگەر ئێمە ئیهانەشمان بەو کردبێت

ئەوە کاردانەوە بووە بەرانبەر ئەو ئیهانەی ئەو بەرانبەر مزگەوت و(سلام علیکم)کردی کە شیعارێکی گەورەی ئیسلامە، جا بۆیە مامۆستا گیان! بۆ ئێوە ئەشێت کەهەندێ نەسیحەتی ئەو مامۆستایەش بکەن، چونکە ئەو هەقیەتی موحاسەبەمان بکات لەسەر تەحزیر نەکردن و زیرەک نەبوون و تەمەڵیمان لەوانەی خۆیدا، بەڵام ناهەقیمان پێئەکات(تەداخول) لە کارو باری شەخصی و دینیماندا بکات.. بەهەر حاڵ نێوانمان چاکبووەوە ئێتر ئەو مامۆستایەمان نەدی خراپە بکات بەرانبەرمان، ئێمەش شوکر بۆخوا کەمتەرخەمیمان نەبوو لەدەرسەکەیدا...

٢- تازە ژیانی هاوسەریم پێکهێنابوو...مەشورەتم بە مامۆستا عومەری رێشاوی کرد: چۆن مرۆڤی موسڵمان لە ژیانی خیزانیدا سەرکەوتوو ئەبێت؟ یەک چەپک رێنمایی بۆ باس کردم..خۆزگە ئەو کات هەموویانم بنووسیایەتەوە...یەکێک لەوانە ئەوەبوو فەرمووی: پیاو نابێت بە هیچ جۆرێک لای خێزانیدا غەیبەتی خەڵکی بکات..چونکە یەکەم هەیبەتی خۆی ئەشکێت لە لای ژنەکەیدا و خۆی بچوک ئەکاتەوە..دووەم بێ بەرەکەتی ئەخاتە ماڵەکەی و بەرەکەت بار ئەکات لەناو خێزانەکەیدا..یەکێکی تر لەو کارە زۆر گرنگانە ئەوەیە کە دوو جۆر خۆشەویستی بدات بە خیزانەکەی: خۆشەویستی جنسی و خۆشەویستی دینی..هەمیشەش هەوڵ بدات بە خۆشەویستیە دینیەکە تەفسیر بۆ خۆشەویستیە جنسیەکە بکات...

یاخوا بەرەحمەت بێت لە هەموو دانیشتنێکدا رێنمەئەکەوت کە سوودی گەورەی بۆ ژیانی دین و دنیایی خۆت وەرنەگری لێی..

سالی ١٩٨٨ بوو ئەگەر بەهەڵەدا نەچووبم خولێک لە کرماشان کرابوویەوە و ئەم بەندەی خوایە و مامۆستا مەولود باوەمۆراد و مامۆستا محمد ڕەئوف و مامۆستا ئومێد پارەزانی و چەند برایەکی تر بووین..بۆ ماوەی هەفتەیەک یان زیاتر مامۆستا عومەر دەرسی ئیحیای ئیمامی غەزالی پێ ئەوتینەوە..زۆرمان سوود لێ بینی..قەبری پر نوور بێت..

مامۆستا عومەر ڕێشاوی
پەروەرشیار و شارەزا و زمان شیرین

ناظم عبدالله

مامۆستا عمر ڕێشاوی خوا لێی خۆش بێت، یەکێک بوو لە دامەزرێنەران و کەسە بەناوبانگ و دیارەکانی بزافی ئیسلامی کوردستان، زانایەکی دیاربوو، کەسێکی خوێنەوار بوو، شارەزاییەکی تەواوی لە زانستە ئیسلامیەکاندا هەبوو، زۆر بایەخی بە پەروەردەی ڕوحی و، توندو تۆڵکردنی لایەنی ئیمانی دەدا، و زۆر بە تەنگەوە بوو گەنجەکان تێگەیشتنێکی ڕاست و دروستیان لە چەمکە ئیسلامیەکاندا هەبێت، لە پەروەردە کردن و پێگەیاندنی گەنج و لاوەکاندا جێدەستی دیار بوو، و کەسێکی پابەند بوو ڕۆلێکی گەورەی بینیوە لە پێکەوەنانی شانە سەرەتاییەکانی ڕێکخستنی برایاندا، هەروەکو یەکێکە لە دامەزرێنەرە دیارەکانی برایان لە کوردستاندا.

لەساڵەکانی ١٩٨٠و ١٩٨١ هەفتانە هەموو سێشەممەیەک لە خزمەت مامۆستا مەلا عوسمان و مامۆستا عومەر ڕێشاویدا، خوا لێیان خۆش بێت وانەمان دەخوێند، وانەکان بریتی بوون لە: لەبەر کردنی قورئانی پیرۆز، ولەبەرکردنی فەرمووده بەتایبەت نەربەعینیەی نەوەوی، خوێندنی وانەی (احیاء علوم الدین) ئیمامی غەزالی. کە زۆربەی کات مامۆستا عمر بۆمانی شەرح دەکرد، بەشداربوانی وانەکان: نازم عەبدوللا ، کاک مەلا فەرەیدون حەج

ئەمین، مامۆستا ئەحمەد بەهێی ، و مامۆستا عوسمان سەر سوراوی و، یەک دوو فەقێی تریش کە لە مزگەوتی شافیعی لای مامۆستا دەرسیان دەخوێند، و هەندێک جار مامۆستا هادی عەلی و یەک دوو برای تر بەشدار ئەبوون، نزیکەی دوو ساڵ بەردەوام بووین.

مامۆستا چۆن بایەخی بە پەروەردە کردنی لاوەکان ئەدا بەهەمان شێوە بەتەنگی خەڵکە گشتیەکەوە بوو، ئەمەش وایکردبوو، کۆڕو کۆبونەوەکانی بە هەل ئەزانی ئامۆژگاری موسوڵمانانی تێدا بکات، بۆیە لە زۆربەی موناسەبەکاندا قسەو ئامۆژگاری هەبوو، کەسێکی زمان شیرین و قسە ڕەوان بوو، ئەبێ ئەوەشمان لە بیر نەچێت مامۆستا لە ڕووی سلوک وئاکارەوە زۆر مەنگ و لە سەر خۆبوو، ڕێزی دەوروبەری زۆر دەگرت، جا بەتەمەن بوایە، یان گەنج، تەنانەت لە مەجلیسا مەگەر بەدەگمەن زۆربەی کات لەسەر ئەژنۆ دا ئەنیشت، جگە لەوەی ئەو جۆرە دانیشتنە ڕەمزی لە شساغی و تەندروستی باشە، لە هەمان کاتدا هیمای تەوازوعە، وکەسێک بوو مەجلیسی دوور لەغەیبەت بوو، لەپاشملە باسی کەسی نەدەکرد ، وهەمیشە خۆی لێ دەپاراست.

لە٦/٣/ ١٩٩١ لە سەرتاسەری هەرێمی کوردستان ڕاپەڕین دژ بە پێگەو هێزەکانی حکومەتی عیراقی لە کوردستان ڕویدا، ئەوەبوو لەکەمتر لە دوو هەفتەدا هەرێمی کوردستانیان لێ پاککرایەوە، لەو سەرو بەندەدا هەمو پارت و هێزەکان، خەریکی سەلماندنی بوونی خۆیان بوون، لە پارێزگای سلێمانی، لەگەل نزیکەی دە کەسێک لە کەسە دیارەکانی برایان لەخزمەت مامۆستا عومەری ڕێشاوی لە

مالّی خۆیان کۆبوونەوە، قسەمان لەکاری ئەو قۆناغە کرد، ڕامان هاتە سەر ئەوە بنکەو بارەگامان هەبێت، هەوڵی پەیداکردنی پێداویستیەکانی ئەو قۆناغە بدەین، هۆکارەکانی پەیوەندیکردن، وەکو جیهازو وەسائیلەکانی تر پەیدا بکەین، ئێمەش وەکو ئەو لایەنانە قەوارەو بوونمان هەبێت، کۆبونەوەکەمان تا بەیانی خایاند، وامان بەچاک زانی دوای نوێژی بەیانی بڵاوەی لێ بکەین، خێزانی مامۆستا خوا لە هەردووکیان خۆش بێت، بەو بەیانیە زووە نان و ساجی بۆمان دروستکردبوو.

چەند بیرەوەرییەکم
لە خزمەت (مامۆستا عومەر رێشاوی) دا

عومەر عەبدولعەزیز

هەرکەس مامۆستا عومەر رێشاوی ناسیبێت دەزانێ کە کەسایەتییەکی خواناس و واریع، خاکیی و بێ ڕتووش، نیکنەفس وبە عیززەت، ڕەوشتبەرزو بەئاکار، نەرم و نیان و میهرەبان، خاوەن هەڵوێست و مەبدەئیی بوو.

من دەمێک سالێ بوو بە خزمەتی گەیشتبووم، بە حوکمی تێکەڵیی خێزانیمان، لە ساڵانی سەرەتای حەفتاکانی سەدەی ڕابردووەوە - کە من لاوێکی تازە دەم بووم - لە هەڵەبجە مامۆستام ناسی. لێرەدا گرنگترین وێستگەی بیرەوەرییەکانم لە خزمەتیدا دەخەمە ڕوو:

ـ لەو کاتەوە کە جەدەلی ڕاگرتن و ڕانەگرتنی ڕێکخستنی برایان سەری هەڵدا بوو، من کە شەیدای ڕێکخستنێکی ئیسلامیی بووم - هەستم دەکرد کە مامۆستا دڵخۆش نیە بە و جموجوولەی دەخوازرا ڕەنگی ڕێکخستنی پێ بدرێت. بۆیە لەو ساڵانەدا کە سەردانمان دەکرد، هەندێ پەرەگرافی کتێبی (إحیاء علوم الدین)ی پێشەوا غەزالی بۆ دەخوێندینەوە! کە لە و کاتەدا پێمان سەیر بوو، هەرچەند لە ڕووی ڕۆحییەوە چێژمان لێ دەبرد. دیار بوو ئەو کاتە مامۆستا عومەر ڕێشاوی و مامۆستا جەعفەر مستەفا لە هەڵەبجەی شەهید، قەناعەتی زۆریان بە شەرعییەت و مەرکەزییەت

هەبـوو، بەڵام دواتـر لە ئـاوارەیی ئێرانـدا قەناعەتیـان گـۆڕاو ئیلتیزامیان بە ڕەوتی نوێوە کرد و بوونەوە بە پێشەنگیی کاروان و کەسایەتییە هەرە ناودارەکانی ڕابوونی ئیسلامیی.

- بیرمە کە ساڵی (١٩٧٨ز) مامۆستا صـەلاحەدین محەممەد و هاوکارانی، لە شارەکانی سلێمانی و هەڵەبجە، خۆیان ڕێکخستەوە و بڕیاریـان دا کە مامۆسـتا عـومەر ڕێشـاوی بـکەنە بەرپرسی خۆیـان، دیـار بـوو مامۆسـتا عـومەر پـاش پـرس و ڕاوێـژ بە سەرەوەی خۆی، ڕەزامەندیی دەرنەبڕی، بۆیە لە ساڵی (١٩٧٨ بۆ ١٩٧٩ز) پەیامەکـانی نـووری مامۆسـتا سـەعید نورسـی .وەک کاردانەوە و پرکردنەوەی ئەو بۆشاییەی بۆ لاوانی ئیسلامدۆست دروست بوو بوو- بڕەویـان پەیدا کرد. مامۆستا عومەر ڕێشاوی ڕەحمەتیـی، پێـی وابـوو کە ڕێکخسـتن لەو کـاتەدا خـزمەت بە بـانگەوازی ئیسـلامیی ناکـات، بەڵام ئـێمە لەگەڵ بەڕێزیـدا زۆری لەسـەر نەدەچـووین، تەنـانەت لە سـەفەرێکدا کە سـاڵی (١٩٨٣ز) لەگەڵ مامۆستا صەلاح لە شاری پاوەوە گەڕاینەوەو سەردانیمان کرد، زۆر حاسـم بـوو لەسـەر ڕای خـۆی، بەڵام بە هـیچ قسـەیەک ئازاری نەدەداین و دوعای بۆ دەکردین.

- پـاش کیمیابـارانی شـاری هەڵەبـجەو ئـاوارەبوونی زۆربەی هاوواڵتیـانی شـارەکە بـۆ ڕۆژهەڵات، ئـێمە لە ڕۆژهەڵات بـوون، ئەرکێکـی قـورس و گـران لە بەدەمەوەبـوونی ئاوارەکـان ڕووی تێکردین، بە تایبەتی ئاوارەکانی مەرزی مەریوان - پاوە - نەوسـوود - تەوێڵە. گەرماوگەرم لە خزمەتی مامۆستا صـەلاحەدیندا چـوون بۆ شارۆچکەی (هەرسین)، کە ژمارەیەک بـرای بەڕێزی لێ بـوون،

لەوانە مامۆستا (ئیبراهیم ڕێشاوی) ڕەحمەتیی (بۆ مامۆستا عومەر)، لەوێ نەوەستاین و ئەویش لەگەڵمان هات و سەردانی ئۆردوگاکانی (گەلیاران و کەنگاوەر و سونگور و سەریاس و کامیاران و شوێشە)مان کرد. لەو سەفەرانەدا خێزانەکانمان بە سەرکردنەوە، دڵخۆشمان کردن بەوەی بە دەمیانەوە دەبین، لە هەر شوێنێک یەکێک لە برا دێرینەکانمان وەک جەمسەر و میحوەر بۆ ئاگاداریی و هەماهەنگیی و بەدەمەوەبوون دیاری کرد. بە ڕاستی لەو چەند مانگەدا زیاد لە توانای خۆمان ماندووبووین، هەڵمەتێکی کەموێنەمان کرد بۆ کۆکردنەوە پیتاک و یارمەتیی و دابەشکردنی، هیوادارین خوای گەورە لە تەرازووی چاکەکانی هەموو بەشداراندا بینووسێت.

- دوای ماوەیەک و پشووی مامۆستاکان، داوای هاوکارییان لێ کرا، مامۆستا عومەر ڕێشاوی - کە لە سەرەتاوە وتبووی: من تەنها ڕاوێژکارتانم - بڕیاری هاوکاریی بە مامۆستا صەلاحەدین دا، ژمارەیەکی تریش لە برایان کە زانییان ئەو گەرم بووە لەسەر کار، ئەوانیش مەسئولیەتیان وەرگرت، دواتر لە کۆبوونەوەیەکی ئەنجومەنی شورادا مامۆستا عومەر ڕێشاوی بە بەرپرسی جەماعەت هەڵبژێررا.

- پاش ڕاپەڕین و گەڕانەوەی زۆربەی برایان لە ئێران، لە ڕۆژانی (٢٠-٢١/٢/١٩٩٢ز) لە شاری هەولێر یەکەمین کۆبوونەوەی (ئەنجومەنی شورای گشتیی)، بە ئامادەبوونی نوێنەرانی هەر چوار پارێزگاکەی هەرێم، گرێدرا. لەو

کۆبوونەوەیەدا مامۆستا عومەر ڕێشاوی بۆ بەرپرسیارێتی (بەشی قوتابخانە زانستییەکان) هەڵبژێررا.

- لە درێژەی چالاکییە چڕەکانی ساڵی (١٩٩٢ز)دا، ئەنجومەنی شورا لە ڕۆژانی (٢٣ــ٢٥)ی (١٢)ی (١٩٩٢ز)دا لە هەولێر کۆبوونەوەیەکی فراوان و گرنگی سازکرد، لەو کۆبوونەوەیەدا چەند ئەندامێک بۆ ئەنجومەنی ناوبراو (کە دواتر ناوی سەرکردایەتی) هەڵبژێرران، لەوانە بەندە، چونکە پێشتر لە تورکیا بووم، لەگەڵ چەند بەڕێزێکی تر کە یەکێکیان مامۆستا عومەر ڕێشاوی بوو.

ــ هەر لەو دیدارەدا بڕیار لەسەر لیژنەیەکی باڵا درا، بە سەرپەرشتیی کاروباری پڕۆسەیەک بە ناوی (پسپۆریی زانستی) لەبەڕێزان: ١- ڕوشدی عوبەید ئاکرێیی، بۆ سەرپەرشتیی بواری ئەکادیمییەکان. ٢- عومەر ڕێشاوی بۆ بواری زانستە شەرعییەکان. ٣- صەلاحەدین محەمەد، بۆ بواری ئیداریی و دارایی. بڕیاریش درا سوود لە شارەزایانی زانستیی و هونەریی وەربگیرێت.

- لە قۆناغێکی تردا خولێکی زانستیی مەرکەزیمان کردەوە، کە لە ماوەی (٨) ڕۆژدا لە شاری سلێمانی درێژەی هەبوو، ڕۆژانی (٣ــ١٠/١٠/١٩٩٣ز)، ئەم خولە لە کۆبوونەوەی (١٠/٩/١٩٩٣ز)ی لیژنەی پەروەردەییدا ــ کە ئەو کاتە بەندە بەرپرسی بووم ــ بڕیارمان لەسەردا و پلانمان بۆ دانا و تەنانەت مامۆستا وانەبێژەکانیشمان بۆ دیاری کردن. یەکێکیان مامۆستا عومەر ڕێشاوی بوو، کە بابەتێکی بە پێزی پێشکەش کرد بە ناونیشانی (برایەتیی و خۆشەویستیی لەبەر خوا).

ـ دواتر مامۆستا عومەر بەردەوام پشتیوانی زانایان و زانستە شەرعییەکان بوو، هەر کارێکی پێ بسپێررایە شانی دەدایە ژێری و دڵسۆزانە ڕایدەپەڕاندو لە هەموو وێستگەکانی کاریدا نموونەی خەمخۆریی و جیددییەت بوو، هەرکەس (پەیڤە ڕۆحییەکان)ی خوێندبێتەوە، ئەوەندەی بەسە کە بزانێت هەڵس و کەوتی ڕەنگدانەوەی ئەو پەیڤانەی بوو. مامۆستا گوێی لە پۆست و پێگەی سیاسی و حزبی نەبوو، بۆیە کاتێک لە کۆنگرەی سێی یەکگرتوودا، لە(١٩٩٩/٩/٧ز) بە ئەندامێتیی سەرکردایەتیی دەرنەچووەوە، بە ئەندامانی کۆنگرەی وت: "پیرۆزبایی لەو خوشک و برایانە ئەکەم کە دەرچوون، پیرۆزبایی لە خۆیشم ئەکەم کە دەرنەچوومەوە بۆ سەرکردایەتیی..!"

مامۆستا عومەر ڕێشاوی ڕۆژی (٢٠٠١/١٠/١٨ز) کۆچی دوایی کرد. لە یادێکی وەفاتیدا نووسیم:

گەورە پەروەرشیاری کورد، مامۆستای بانگخوازانی کوردستان، یەکێک لە پێشەنگانی ڕابوونی ئیسلامیی کورستان و کاروانییانی یەکگرتوو، لە ناکاو مالئاوایی لێ کردین، ئەو پیاوەی بە بێ دەنگیی و بە ڕەفتارەکانی، بوو بە مامۆستای مامۆستاکانی یەکگرتوو. ئەو سەلماندی کە (حاڵ) ناوی مرۆڤ زیندوو ڕادەگرێ، نەک (قاڵ). ئەو بە (تەوازوع)، فێری گەورەیی، بە (بێ دەنگیی)، فێری زانست و قسەکردن، بە (صەبر)، فێری کۆڵنەدانی کردین. ڕەحمەتی خوای لێ بێ و ڕۆحی شاد.

هەر کوێی ژیان و وێستگەی تەمەنیەوە دەستپێبکەیت، گرفت نابێت و دەگەیت بە گەنجینەی ژیانێکی شایستە، هەرچەندە لە شارەکانی کوردستان هەموو بیر و بۆچوونە لادەر و تێکدەر و لاگر و ڕێگر و پەڕگر لەسەر دەستی کۆڕە مەلاکان و شێخەکان و ئاغاکان و بەگزادەکانەوە بووە، بەڵام عومەر و هاوڕێکانی، هەڵەبجەیان لەو درم و پەتا و نەخۆشیانە پاراست و هەڵەبجە بووبە ناوەندی هۆشیاریی ئیسلامیی ڕاستەڕێ و پایتەختی بزاڤ و بزووتنەوەی ئیسلامیی و بێداریی ئاینیی.

بەندە لە سوختەیەتییدا لە عەنەب و عەبابەیلێ و کانی عاشقان و بیارە و مزگەوتی جامیعەی گەورەی هەڵەبجە لە خزمەت شادڕەوان مامۆستا شێخ جەمیل موفتیی و مامۆستا شێخ خالید موفتیی و مامۆستا شێخ نورەددینی موفتیی لەگەڵ شادڕەوان جەنابی مامۆستا مەلا سالحی گەورە و لەگەڵ شادڕەوان مامۆستا عومەر ژیاوم، لە هەڕەتی موستەعیددیی و نزیک ئیجازە وەرگرتن و تاقیکردنەوەی ئەوقاف کە (تەجنید) سەرپەرشتیی دەکرد لە ساڵی (١٩٥٧) هاوڕێی مامۆستا عومەر بووم، ئەم پیاوەم بە ساف و سادە و پاک، هاتۆتە بەرچاو، زۆریش هەوڵمدا وەک ئەوبم، بەڵام قەدەر ماوەی نەدام، بەڵام سوپاس بۆ خوا هەر سودمەند بووم لە ناسینی و زۆر دوور نەبووم.

یەک لە سەربوردەکانم لەگەڵ ئەم پیاوە مەزنە، سەروەختی موستەعیددیمان بوو، کە پێکەوە خەریکی خوێندن بووین، لەسالانی کۆتایی پەنجاکان، ئێمە چوار کەس بووین (مەلا عومەر ڕێشاوی، مەلا عەلی کۆکۆیی، مەلا مستەفای پێنجوێنی، بەندە)، ڕۆژگارێکی

لە مەلا عەبدوللەتیف بامۆکییەوە بۆ مامۆستا مەلا عومەر ڕێشاوی

عبداللطیف بامۆکی

نوسین، لەسەر کەسایەتیی ئەم زانایە (م. مەلا عومەری ڕێشاوی) زۆر قورسە، ئەوەندە لایەنی چاکیی و پاکیی و باشیی و شیاویی هەیە، نازانرێت لە کام بەش و بواریەوە دەست پێبکەیت. بەڵام چونکە باوەڕدارە، موسڵمانە، مەلایە، لە مەدرەسەی مزگەوتەوە پێگەشتووە، یەکێکە لە شەیدایانی ڕێبازی شەهید (حەسەن بەننا)، مەلایەتیی لادێ و گوندنشینی نەکردووە و لەسەر زەکات و سەرفیترە نەژیاوە و کۆمەڵێ برای چاک و باشی بووە و یارمەتییان داوە، کە مەلایەتیی تەواو بکات، بە پیشەی مامۆستایی و زۆر دڵسۆزانە و عاشقانە لە قوتابخانەکانی هەڵەبجە و سلێمانی دەرسی وتۆتەوە و لە ناوەندی قوتابخانەی ئیسلامیی دەوڵەتیی پایەیەکی قایم و مەحکەمی هەبووە و دۆستایەتیی و هاوڕێیەتیی تەنیا کەسانی خاوەن ڕەوشتی بەرزی کردووە، لەگەڵ هەندێک لە هاوڕێ و هاودین و هاوڕێباز ناوی هەڵەبجەیان کردە پایتەختی ڕابوونی ئیسلامیی و مەدرەسەی قورئان و فەرموودە، کە بووبە جێگەی ڕق و کینە و دڵڕەشیی دوژمنانی ئیسلام و حوکمی شەریعەتی خودا.

لەبەر ئەم هۆیانە، مامۆستا مەلا عومەر ڕێشاوی، مافی خۆیەتی هەمیشە لەیاد بێت و دێڕی سەرمەشقی بانگەوازخوازیی بێت، لە

خۆش و پڕ چێژ بوو، بۆ ڕاتبەی کۆکرنەوەی نان هەر یەکەمان بۆ شوێنێک خۆمان دیاریی کردبوو، مامۆستا عومەر بۆ تریفە و مەلا عەلی بۆ پریسی خواروو و مەلا مستەفا بۆ ناودێی پریس و بەندەش بۆ هانەسوورە، کە دەردەچوین بۆ ئەو کۆمەکە بە هەرچوارمان بە هەزار حاڵ نانی چەند ژەمێکمان بۆ خۆمان خڕ دەکردەوە.

بە ڕەحمەت بێت مەرحوم جەنابی (مامۆستا مەلا عوسمان عەبدولعەیز) ڕۆژێک ئیمامەتی بۆ دەکردین لە پریس، ئیمەش هەرچوارمان لە دوایەوە وەستابووین، لەگەڵ چەند فەقێ و چەند کەسێکی ئاوایی، مامۆستا مەلا عوسمان بە ڕەحمەت بێت، بە سروشتی خۆی چەند جارێک نێتی نوێژی دەهێنا، کاتی نوێژی مەغریب بوو، من لە تەنیشت مامۆستا مەلا عومەر بووم، کە مامۆستا چەند جارێک نێتی دەهێنا و نوێژەکەی دانەدەبەست، من خەیاڵم بەلای شتێکدا چوو کە نێتی نوێژ بێنم، پاشان مامۆستا نوێژەکەی دابەست و منیش بە کەمێک دەنگی بەرز لەبەر خۆمەوە وتم: (نیازم هەس سێ چەمینەوە ئەکەم بۆ خوا، خواا گەورەیە، بەناوی خوای بەخشندەی میهرەبان...)، لەو ئانەدا مامۆستا نوێژەکەی بڕی و فەرمووی ئەوە چ مەلعونێک بوو؟ هەمووی بیدەنگ بوو، تا جەنابی مامۆستا عومەر لە تەنیشتم فەرمووی وەلاهی جەنابی مامۆستا ئەوە مەلا لەتیف بوو، جا لەو زیاتر کێ ئەوێرێ ئاوا بکا؟ مامۆستا مەلا عوسمان وتی چیە لەتیف تێمگەیەنە؟ منیش وتم جەنابی مامۆستا، لە کاتی نێتەکەی تۆدا ئەوەم بۆ هات مادەم نێت ناتوانیت بە عەرەبی با بەکوردی بێت خۆ

دروستە، مامۆستاش فەرمووی ئاخر ئێمە لەسەر مەزهەبی شافیعیین، منیش وتم دەی خۆ ئەگرێ لەم دەقەوە یان لە حاڵەتێکی ئاوا بڕۆینە سەر مەزهەبی حەنەفی، وتی نوێژەکەو دابەستە لەسەری مەڕۆ.

لەم سالانەی دوایی کە بەندە لە هەولێر بووم کە خۆی لە خۆیدا جێگەی پێگەیاندنی مرۆڤی کوردە، زۆر پەیوەندیی گەرم و دۆستانەم هەبوو لەگەڵ مامۆستا مەلا عومەر، لەم سالانەدا، کە سەرنووسەری گۆڤاری (خۆری ئیسلام) بووم، لەناو ڕۆشنبیرانی ئیسلامی کوردستان، ناکۆکیی هەبوو لە نێوان (اللهم صلی علی محمد) و (اللهم صلی علی سیدنا محمد)، کە کامیان دروستە و ڕاستە، مامۆستا مەلا عومەر وتارێکی هێنا بۆم و لەو گۆڤارە بڵاوی بکەمەوە، کە ئەمە ناونیشانی وتارەکەی بوو، (اللهم صلی علی محمد) ئەرکە و (اللهم مصلی علی سیدنا محمد) ئەدەب و ڕێزە، لەبەر ئەوە هیچ ناکۆکییەک نییە لە نێوان ئەم دوو بیرۆکەدا، کە ئەو وتارە بۆ ئەو ڕۆژە باشترین وتاری گۆڤارەکە بوو.

بۆ ئێمە و مانان لەگەڵ یادی مامۆستا مەلا عومەر دەرەجەی عالی بێت، یادی شەرعزان و بۆ خواسوڵحاو و زانایانی وەک مامۆستا مەلا عوسمان و مامۆستا مەلا عەلی و مامۆستا مەلا سالح و مەلا عەلی کۆکۆیی و مامۆستا شێخ عەزیزی پارەزانیی و مامۆستا مەلا مستەفای پێنجوێنی و هەموو ئەو زانا و مەلا و پایەبەرزانەی ڕابردوو بە خێر دەکەمەوە، خوا حەشرمان لەگەڵ پیاوچاکان بکات.

بەرهەمدارانە ژیا و سەربەرزانە گەرایەوە بارەگای پڕمیهری خودایی

خالد علی

زۆر کەمن ئەوانەی بە گەورەیی دەژین و بەگەورەی کۆچ دەکەن و دەگەڕێنەوە بۆ لای خودای خاوەن و بەدیهێنەر..

مامۆستای مامۆستایان و سابقینی کاروانی هیدایەت و خواناسی و چاکسازی ، خوالیخۆش بوو مامۆستا عومەر ڕێشاوی یەکێک بوو لەو زانا مەزن و عارفە ڕۆحانی و بانگخوازە حەکیمانەی کە زۆر بەگەورەیی و بەرهەمدارانە ژیاو زۆر سەربەرزانە و ئاسودە گەرایەوە بە بارەگای پڕمیهری خودایی .

هەرچەند بەندە زۆر لە خزمەتیدا نەبوم بەڵام ئەو ماوەکەمەی کەبەندە بەخزمەتی گەیشتم و ناسیم ، زۆر سەرسام بوم بە زانستی فراوانی ، حیکمەتی ودانایی و دڵسۆزی لەڕادەبەدەری د خەمخۆری بۆ هەموان ، زانست ودڵسۆزی و میهرەبانی خوالیخۆشبو وەک بارانی بەهار هەموانی دەگرتەوە ، بارانێک وشکە سااڵی و دابڕانی بۆ نەبوو ..

ئەوە لە تایبەتمەندی خوا لیخۆش بوو مامۆستا عومەر بوو کە مادەی فیقهی کتێبە زەردەکانی (وەک دەڵێن) کردبوو سەرچاوەی بانگەوازو پەروەردە و هۆشیارکردنەوە و خواناسی د تێگەیاندن و پێگەیاندن، لەکاتێکدا کە باسی لە مەسەلەیێکی فیقهی

دەکرد لە هەمان کاتدا باسی لە گەورەیی و دانایی و حیکمەت و کاربەجێی خوای میهرەبانی دەکرد ، هەر لەهەمان کاتدا باسی گرنگی خواناسی و دینداری و ڕەوشت بەرزی دەکرد ، باسی لە دڵسۆزی و خەمخۆری دەست پاکی و ئەمانەت پارێزی دەکرد ، بەڵێ ئەوە بەڕێزیان بوو ئیسلامی وەک ئەوەی هەیە بە گشتگیری (شمول) گرتبو و هەربەو شێوەیەش شاگردوو قوتابیانی فێر دەکرد ..

مامۆستای خوالێخۆش بو لە سابقین و سەرقافلەی کاروانی بیداری ئیسلامی ناوچەکە بوە و لەگەڵ ئەوەی زۆر جار هەڕەشەی لێکراوە گرفتی بۆ دروست کراوە ، بەڵام ئەو زیاتر سوور بوە لەسەر کارو بەرنامەی خۆی و هەڕەشەو تۆقاندن و ڕێگریکردن بۆ ساتێکیش لە کارو بانگەوازو جوهدو جیهادی خۆی ساردی نەکردوەتەوە ، دەتوانین بڵێین زۆربەی زۆری مامۆستایانی ئەو دەڤەرە بەشێوەیەک لە شێوەکان قەرزاری زانست و بانگەواز پەروەردەو هیمەت بەرزی مامۆستای خوالیخۆشبون.

مامۆستای خوالیخۆشبوو کەسایەتیەک بوو زۆر ڕۆح سوک و بەردەوام دەم بە ویردو صەڵاوات و زیکرو یادی خوا بوو ئەوەی بۆ کەمترین کات لەگەڵیدا بوایە هەستی بە ئارامی و ئاسودەیی و چێژی ڕوحی و ئیمانی دەکرد ، ئەو بەکردەوە نموونەی کەسایەتیەکی ئیسلامخوازو خۆنەویستی خوا ویست بوو ، ڕێزی لە ڕادەبەدەری لە میوان و بەرامبەرەکەی دەگرت، بەردەوام دامێنانکاری لە وتارو مەوعزەو ئامۆژگاری و بانگەوازو پەروەردەدا دەکرد، لەگەڵ ئەوەی تەمەنێکی کردبوو بەڵام وەک

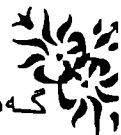

گەنجێکی خوێنگەرم و ڕۆح سوک پەرستشەکانی لە مزگەوت ئەنجام دەدا ، مەجلیسی ئەو تایبەت و ناوازە بوو ، مەجلیسی فیقە و زانست و تیگەیشتن لە قورئان و ژیان و سونەتی سەروەرو صلی الله علیه وسلم و هاوەڵان و پیاو چاکان بوو ، مەجلیسی پەروەردەو کارو بانگەواز بوو .

مامۆستا لە هەرشوێنێک بوایە پێش ئەوەی بیر لە شوێنی حەوانەوەو نیشتەجێ بونی خۆی بکاتەوە سەرەتا بیری لە دابین کردن و دیاری کردنی مزگەوت و شوێنی دەرس و دەورو پێگەیاندن دەکردەوە ، نمونەش ئەو سالانەی کەلە کاتی ئاوارەیی و لە ئۆردوگاکان بوون .

مامۆستای خوا لێخۆش بوو زۆر مەبەستی بوو موسڵمان زانست پەروەرو و زانستخواز بێت ، کارو کردەوەو پەرستشەکانی لەسەر بنەمای زانستی ڕاست و دروست بێت ، بۆ ئەو مەبەستەش بەردەوام ئامۆژگاری هەموانی دەکرد کە هەوڵی فێربون بدەن و زانستخواز بن .وە خۆی تادوا ساتەکانی ژیانی پر بەرەکەتی بەردەوام بوو لە فێربون و فێرکردندا..

هەزاران سڵاو ڕەحمەت درود بۆ ڕۆحی پاک و هەمیشە زیندوی مامۆستای خوا لێخۆش بوو .خوای گەورە بە بەهەشتی بەرین شادی کردبێت ..

وتەیەك لە خزمەت
مامۆستا عومەر ڕێشاوی زانا و فەقیهدا

د. احمد شافیعی

ناسینی بەندە بۆ بەڕێز مامۆستا عمر ڕێشاوی ئەگەڕێتەوە بۆ ناوەڕاستی هەفتاکانی سەردەی پێشوو ، کاتێ فەقێ بووم لە خزمەت مامۆستا مەلا عوسمان عەبدوالعەزیز.

مامۆستا ڕێشاوی (رحمه الله) هەموویەیانیەکی ڕۆژانی هەینی کاتژمێر هەشتی بەیانی لەگەڵ جەنابی مامۆستا مەلا عوسمان تەشریفیان ئەهێنا بۆ مزگەوتی شافیعی لە هەڵەبجەی شەهید . ئێمەش فەقێکان و چەند کەسێکی تر کۆدەبوینەوە جەنابی مامۆستا مەلا عوسمان وانەیەکی لە کتێبی احیاء علوم الدین امام غزالی بۆ شەرح ئەکردین و مامۆستا عمر ڕێشاویش وانەیەکی زانستی تەجوید هەر هەفتەیکیش وەک ئەرکێک دە ئایەتمان لەبەر دەکرد لە سورەتی الفتح هوە دەستمان پێکرد.

مامۆستا عمر ڕێشاوی:

زانایەکی گەورە بانگخوزایێکی بەتوانا و پەروەردشیارێکی سەرکەوتوو هەڵکەوتی ڕۆژگاری خۆی بایەخێکی زۆری بە پەروەردەی تاک و خێزان ئەدا، خەمخۆرێکی بەردەوامی ڕابوونی ئیسلامی بوو پیاوێکی زۆر حەکیم و ژیر و خاکی موتەوازیع و وتە شیرین نەرم و نیان و مرۆڤ دۆست و ئاین پەروەر ،

هەمیشــە لە خولیــای پاراســتنی بیروبــاوەری گەنــج و لاوان بوو بەردەوامــیش خەبــاتی بێوچــانی بــۆ ئەکــرد لەو پێناوەشدا هەموو توانــای خــۆی بــۆ بەکــار ئەهێنــا مانــدوو نەناســی لە هەر جێگە و شــوێنێ هەســتی بکردایە و بیزانیــایە پــێ ویســت بە قســەی خێر و ئامۆژگاری بە شەریفی ئەبرد زۆر بە حەکیمانە پەیام و ئامۆژگاری خۆی ئەگەیاند.

مامۆســتا عمــر کەســێکی زمــان پــاک و دەم پــاک بــوو هەرگیز ڕێگەی نە ئەدا بە تایبەت کردنی هیچ موسڵمانێک.

زۆر کــاری لەســەر پــێکەوە ژیــان و تەبــایی و یەکریــزی و خۆشەویستی و قبوڵکردنی یەکتر ئەکرد کەسێکی خۆشەویستی گشــت خەڵــک بــوو جێگــای متمــانەی هەمــو لایەک بــوو مامۆستا چوبێتە هەر شوێنێک شوێنەواری چاکەی بە جێهێشتوە خەڵکانێکی زۆر لە زانست و پەروەردە و ئامۆگاریەکانی بەهرەمەند بوون.

زۆر حەزی بە تەفسیری بەیضــاوی و ڕاڤەکردنــی احیــا علوم الدین و مکتوباتی ئیمام ڕەبانی بوو .

ئەو مامە عومەرەی من هەمە...

تەها سۆلەیی

ئەو خاوەن هێزێکی نەرم بوو ، قسەزانێکی لەسەرخۆ بوو ، سەروریشی سپی و هزری نوێ و ڕۆحی گەنج بوو ، خەمی پەروەردە و عیلم و جەمعی لەکۆل نابوو.. فێرکردنی قورئان لەلای لە هەموو شتێ زیاتر بەسەنگ بوو ، ئەوکاتانەی ئابنیشتایە و منداڵێکی دەبستانی فێری عەممە بکردایە دڵگەرم بوو...

ئەو نووسەر بوو ، سەرکردە و ڕابەر بوو، ناو و هەیبەتی زۆر پێش پۆست و پلەوپایەی دونیایی کەوتبوو..

ئەوەندەی میراتی خۆشەویستی و خاکیی بوون و پەیامداری بەجێهێڵا ، سەد یەکی ئەوە میراتی ماددی بەجێ نەهێڵا ...ئەو دامەزرێنەر و ردێن سپی هەمووان بوو ، بەڵام هەتا کۆچی دواییشی کرد ، سەیارەشی نەبوو..لەخانوویەکی سادەی ئاساییدا ژیا ، بەڵام لەکاتێکی ئاڵتوونیدا ، کە تەنها تایبەتە بە ئەولیاکان کۆچی کرد...

ئاسانەی سووک بوو ، ڕۆح سووک بوو ، ئێسک سووک بوو ، ئەوندە کۆڵی بەدنیاوە هەڵگرتبوو کە قیامەتی بۆ ئاوەدانکاتەوە..لەگەڵ گەورەدا گەورە و لەگەڵ منداڵا منداڵ بوو، لەو نیسلامییانەی ئەو پەروەردەی هێمنی و نەرمونیانی کردبوون ، زۆر هێمن و سەلارتر بوو ...تەنانەت ئاسراوێکی من کە تازە

مامۆستای ناسیبوو ، بە خۆشەویستییەکی هەڵقوڵاوی دڵیەوە بۆی گێڕامەوە ، دەویووت حەزم دەکرد کە هاتوچۆی ئێوارانی مامۆستا ببینم بۆ مزگەوتی گوندی زانکۆ لە هەولێر ، سەلاری و شەخسیەتی کەمەندکێشی مامۆستا لەبنمیچی دڵیدا نەخشی بەستبوو ، ئەو زۆر بەرێزانە وتی پێموووتووە ، مامۆستا تۆ لە ئیسلامیی ناچیت ! ئەوەندە ناسک و رۆح سووک و بێ هەوابوو..

شانازی بەئیسلامەوە لای لەلوتکەدا بوو ، ئەو عومەر بوو لەغیرەتا ، عوسمان بوو لەشەرما ، ئەبووبەکر بوو لە ئیمانا ، عەلی بوو لە عیلما ، حەسەن بوو لە پۆست نەویستیا ، حسەین بوو لە بەگژاچوونی ستەما...

ئەو ئیخوانێک بوو ، عەیارە بیستوچواری لەقاڵبدراوی کوردەواری ، کە ئەو لەمەجلیسا بووایە ، گوڵی مەجلیس و کەسایەتی سەنگین و خاوەن هەیبەتی بێ ئەرک بوو ، کە قسەی دەکرد ، ئارەزووت بوو گوێی لێبگریت ..بەنموونە و بەسەرهاتی کورت ، پەیامی خۆی دەگەیاند...جارێکیان پێکەوە قسەمان دەکرد لەبارەی یەکگرتووەوە ، وتی : ئەم کاک سەلاحەم بەدڵە، ئەگەر لێی تێک نەدەن..

لە پرسەی کچە جوانە مەرگەکەشیدا، هەر لەبانگەواز و رێنوێنی بەردەوام بوو ، کچەکەی لەچەند خولەکێکدا لەمەکتەب کۆچی دوایی کرد ، لە ماڵەوە کەدانیشتبووین لە زەرگەتە ، دەیووت: ئەگەر کچتان هەبوو ، بیدەن بەکوڕی چاک ، کچەکە هەر هی خۆتانە و کوڕێکی چاکیشتان دەستکەوتووە ، چاوی گێڕا منی

بینی، وتی ئەوەتا ئێمە سوندوس هەرهی خۆمانە و شێخ تەهاشمان دەستکەووتوە..

ئەوەندە قیافە جوان و رێک دەوەستا لەحزورا بۆ نوێژ ، لەبینینی تێر نەدەبووی..

جارێکیان بینیم نامەیەکی نووسی ، لەخوارەوە ئیمزاکەی ئەبو جیهاد و ئوم هاودەنگ بوو ..

شوقەیەکمان کڕیبوو ، هات بۆ ماڵمان ، بەژووڕەکاندا گەڕا ، وتی: شێخ تاها ، سوندوس خان ، ئەم خانووە هەر بۆ ئەوە باشە سوجدەی تیابەن..

تەنانەت رێنمایی کردین وەکو ئەندازیارانی یەکگرتوو ، ئێمە کە بە مردوویش رووماڵ دەکەنە قیبلە ، کەواتە واباشە بەزیندوویش رومان لەقیبلە بێت ، با ئەو خانووانەی دروستی دەکەن روو لە قیبلە بێت ، چوون نوێژ ئەوەندە گرنگی هەیە ، با لە ماڵا شوێنێک هەبێت تەنها بۆ نوێژ بێت..

ئەوەی مامۆستا عومەر رێشاوی ناسیبێت ، باوەڕناکەم خۆشی نەوویستبێت ..

ئەو ڕۆژەی تەرمەکەیان لەهەولێرەوە هێنایەوە ، من لەدووڕیانەکەی سەرچنار وەستابووم بۆ پێشوازی ، بەن هاشوهووش و پڕۆتۆکۆل ، جەنازەکەی لەتابووتەکەدا خرابووە سەر چەمچەی قەمەرەیەک ، زۆر بەخێرایی سەیارەکە دەڕۆشت ، بەگوێی دل گوێم لێبوو ، دەیووت :قدمونی ، قدمونی..

سڵاو لە رێشاو و زەردۆیی و هەڵەبجە کە پیاوێکی وا هەڵکەووتوویان پێبەخشین ...

مامۆستا مەلا عومەری ڕێشاوی ، ئەگەرچی لەدڵە زیندووەکانما هەر زیندووە ، بەڵام وەکو شانازییەک بۆ پارێزگای هەڵەبجە، گەرێ جادەیەکی فراوان ، قوتابخانەیەکی پێشکەتوو و جوان، مزگەوتێک جمەی بێت لەموسڵمانان ، نەخۆشخانەیەک بۆ دەوای دەردان ، بکرێت بە ناوی ئەم زاتەوە، لەکتێبی پەروەردەی منداڵان ناوی بەرز رابگیرێت کە ئەو زۆری بەخشی بەهەموومان...بەڵام بەباری سووکی سەرشانیەوە گەڕایەوە بۆ لای خالقی ئەرز و ئاسمان ، ئەو زیندووە چوون هەموومانی فێر کرد چۆن بە ئەدەب و بۆ خوا سوڵحاو بین لە ژیان..دڵخۆشم بەوەی لەوانەیە یەکێک بم لەوانەی شەفاعەتم بۆ بکات لە بارەگای عەدلی خوادا ، لەریزی ئیمانداران.

یاقوتەکانی یەعقوب ون نابن

مهدی محمود

بە هەزاران سڵاو لە رۆحی پاک و بەرزە فڕی مامۆستا عمر فتاح یعقوب (مامۆستا عمر رێشاوی) ، مامۆستا قەڵایەک بووله هیمەت و وره بەرزی، هەمیشە گەشبین و دوورْبین و ئومێد بەخش بوو، لە نیشانەی متمانە بەخۆ بوونی هەمیشە هێمن و ئارام و دەم بە زەردەخەنە بووو، هەیبەتی لەگەڵ خاکیبوندا کۆکردبویەوە! بۆ خۆی بە عەزیمەت دەژیا روخسەتیشی نیشان خەڵکی دەدا! لە پابەندی بە مزگەوت و نوێژی جەماعەت کەم وێنە بوو، تەمەنی هەبوو بەڵام جم و جوڵ و ڕێ و ڕۆشتنی گەنجانە بوو، عاشقانە و پەروانە ئاسا بەدەوری شەمعی ئیسلامدا دینداری وخواپەرستی دەکرد نەک وەک ئەدای تەکلیف و فەرز بەڕێکردنێک ! عاشق و شەیدای قورئان بوو ، زۆر ڕێزی لە زانایان دەگرت و دەیوت ئەوەی من دەیزانم لە سەر زانایان ئێوە بیزانن زیاتر لە ئێستاتان ڕێزیان لێدەگرن، مامۆستا ئەنیس بوو، خزم دۆست بوو، لەناو خزم و کەس و کاریشیدا خاوەنی ڕێزی زۆروپلەی گەورە و تایبەت و شایان بەخۆی هەبوو، مەجلیسی خۆش و پڕ زانیاری و ئیمانی و ڕۆحانی و مەحەبەت بوو، هەمیشە وشەی (کەسەکەم، کەسەکانم) دەستپێک و کردنەوەی قسەکانی بوو لەگەڵ خەڵکیدا .

لە دوو ساڵی ئوردوگای (گەلیاران)ی ئێران پاش کیمیابارانکردنی هەڵەبجە لەخزمەتیدا بووین وانەکانی (ئوصولی فقە، احیاء علوم الدین، فقە، نحو) مان دەخوێند، زانا بوو، دانا بوو، هەرپرسیارێکت لێ بکردایە لە پسپۆرییەکەی خۆیدا وەڵامی وردی بۆی هەبوو، مامۆستا قسەی نوێی هەبوو لەسەر هەندێک پرسی چەقبەستوو، مامۆستا هەماهەنگ لەگەڵ پسپۆری لە زۆرێک لە زانستە ئیسلامییەکانیشدا پەروەردشیار بوو، بەهیچ شێوەیەکی راستەوخۆ یان ناراستەوخۆ بە وشەیەک، یان بە زمانی جەستە، یان بە ئیشارەتێک ئازاری کەسی نەدەدا، هەموو ئەوانەش رێگر نەبوو لە حەسمکردنی هەرشتێک کە پێویست بوایە .

*هەڵوێستێکی مامۆستا : رۆژێکیان لە مزگەوتی شەهیدانی هەڵەبجە هاتینە دەرەوە وتیان پرسەیەک هەیە لە فلان مزگەوت، مامۆستا فەرموی بابڕۆین، دوایی وتیان مامۆستا ئەوە پرسەی فلان کەسە زۆر دوور لە دینە، مامۆستا فەرموی تا ئێستا بیرم لەوە نەکردۆتەوە بۆ هیچ پرسەیەک ئەوە پرسەی کێیە و کێ نییە! هەر بوارم بوبێت رۆیشتوم ودەڕۆم ! بۆیە ئەوە کارەساتی مردنە ئێمە دەچین بۆ سەرەخۆشی و دڵدانەوە، ئێمە لەسەر ئەساسی تەقییم مامەڵ ناکەین، هەرکەسێک مردووە دەچینە پرسەکەی !

لە ئوردوگای گەلیاران ساڵانی ١٩٨٩ و ١٩٩٠ کە مانگی رەمەزان لەمانگی ٤ دا بوو عادەت وابوو هەموان یان زۆرینەی نەهلی مزگەوت شەوانی رەمەزان لە مزگەوت دەماینەوە تا پارشێو، بە تایبەت دە شەوی کۆتایی رەمەزان !؟ مامۆستا کە زانی

خەڵکەکە نیازیان وایە، لە وتارەکەی پاش نوێژی تەراویحدا فەرموی من زۆر موتابەعەی مانەوەی شەوانی ڕەمەزانم کردووە لە کتێبەکاندا، تا ئێستا هیچ شتێکم بەر چاو نەکەوتووە کە ئەو مانەوەیە واتا نەخەوتن تا بەیانی پشت ڕاست بکاتەوە ! کەسێک ناخەوێت تا بەیانی ؟! گەر مامۆستایە چۆن وانە دەڵێتەوە؟ گەر پزیشکە چۆن عەمەلیات دەکات ؟ گەر پیشەی سائیقی سەیارەیە چۆن سایەقی دەکات؟ گەر خوێندکارە چۆن دەتوانێ بچێت بۆ قوتابخانەو وانە بخوێنێ؟ هەروەها بۆ هەموو پیشەکانی تر ! و وتی زۆرن ئەوانەی نوێژی بەیانیشان دەفەوتێت ئەوەندە ماندوون و خەویان دێت ! ئەمە کێ هێناویەتی ! بەڵێ ڕێگریکرد لە مانەوەی شەوانی ڕەمەزان تا بەیان، وتی ئازابن بۆ نوێژی بەیانیان ئامادەبن، ئەمە بۆخۆی داهێنانێکی نوێ بوو خوای گەورە لێی ببورێت و بە بەهەشتی بەرینی شادبکات .

هاورێیەتیم لەگەڵ مامۆستا عومەر رێشاوی

مەلا کەریم مۆردینی

ناوم: مەلا کەریم کوێخا عبدوڵای حەمەوەیس، ناسراو بە مەلاکەریمی مۆردین، ساڵی ١٩٣٥ لەدایکبووم، خوێندنی فەقێیەتیم لە تەمەنی دە ساڵی لە چنار دەست پێکرد، لای مامۆستا مەلاعەلی رەشید کەیخەسرەو، دواتر هاتمە چاوگ لە خزمەت مامۆستا مەلا شەفیقی کۆکۆیی نزیکە هەشت ساڵ لە خزمەتی بووم، پاشان ڕووم کردە عەنەب لای مامۆستا مەلا مەحمودی عەنەب و مامۆستا عەبدوڵای گوڵپی، دواتر وەک یەکەمین نەمامی خانەقای بیارە لەسەر داوای شێخ عوسمان سیراج الدین رۆشتمە بیارەو دواتر ڕوومکردە تەپی سەفا لە خزمەت مامۆستا عبدالعزیز پارەزانی ومامۆستا عومەر رێشاوی کە جەنابی مامۆستا عومەر (مستعد) بوو منیش (سوختە) .

لە کودەتای عبدالکریم قاسم لە گەڵ مامۆستا عومەر رێشاوی و مامۆستا مەلا موحەمەدی بامۆک(خەزوری مامۆستا حەسەن شەمیزانی) سەرباز بووین لە (حامیەی سلێمانی – پارکی ئازادی ئێستا) .

لە ئەسنای کودەتاکە ئەو کات ئیخوانیش هەبوو بەلام کەس نەیدەوێرا خۆی ئاشکرا بکات . دروشمی شیوعی و کودەتاچیەکان ئەمانەبوو: (ماکو مهر بعد شهر، لا زواج بعد الیوم ،جمهوریا

جمهوریە ، فەرقی پیاو و ژن نیە، عبدالکریم خێراکە، خائینەکان ئیعدام بکە) . ئەوەی مایەی شانازی من و مامۆستا عومەرە، لەو کاتەدا لەخزمەت مامۆستا کتێبی (شبهات حول الاسلام ی موحەمەد قوتبم) دەخوێند.

ئێمە ئەم سێ کەسە لە مزگەوتی (کانی ئاسکان) نوێژمان دەکرد بە جلی سەربازیەوە، مامۆستا عومەر پێشنوێژی بۆ دەکردین و منیش قامەتم بۆ دەکرد دوای نوێژیش بە دەنگی بەرز وێردەکانم دەخوێند . بەم شێوە بەردەوام بووین، رۆژێک دوای سڵاو دانەوە، ئینزیباتیک هاتوو وتی : ئامر بانگتان دەکات. مامۆستا مەلا موحەمەدی بامۆک وتی کەریم نەموت ئەماندەی وە ئیعداما !!

بردینیان بۆلای ئامر، ئەو لەبەرمان هەستا و رێزێکی زۆری لێگرتین و دواتر وتی : بە قوربانی ئەو ناوچاوانەتان بم..

دواتر لە (ساحەی عەرەزات) ئامر ریزی کردین و مشتێک خۆڵی هەڵگرت و ماچی کرد و ڕووی لەسەربازگەکە کردو وتی: ئەم خاکە بە خوێنی سەحابە گیراوە، دەخیلتان بم مەهێڵن پیس ببێت !!

لەگەڵ مامۆستا دوای عەسران ئەهاتین بۆ پیاسە کردن بۆ سەرکاریز و گۆڕستانی سەیوان .

الحمد لله تا مامۆستا لەژیان بووە پەیوەندی بتەومان هەبووە، لە مزردین ،لە هەڵەبجە، لە ئاوارەیی و سلێمانی و تا وەفاتی مامۆستا .

ریز ونزای خێرم بۆ کوڕانی مامۆستا هەیە، داوایان لێدەکەم، ڕێچکەی باوکیان بەر نەدەن..

لە پەیف و جیهانبینییەکانی مامۆستا عومەر ڕێشاوی:

لە نێوان ئارەزووی عەقل و ئارەزووی نەفسدا کێشمانکیش هەیە، عەجایب نیە ئەمرۆ ئارەزووی نەفس بەسەر ئارەزووی عەقلدا زاڵ بوبێ.

* * * * * *

ئێوە گەلی براینە لە باتی ئەوەی (ئادەم)ی جێگیری بەهەشت بن، داخۆری بەهەشتن ، بۆیە هەست بە بەختەوەری ئەم بەهەشتی ژیانا ناکەن.

* * * * * *

بە کەل و پەل و شتی جوان و نایاب شوێن و جێگەم لا خۆش نابێ، بۆ نوێژ و قورئان خوێندن و خوێندنەوە لام دەبێ بە بەهەشت.

پەیف و یاداوەری
بۆ مامۆستا (عومەر ڕێشاوی)

قاسم گەلالی

لەگەڵ یەکەمجار دیدەم بە دێتنی مامۆستا ڕێشاوی شادبووم لە ساڵی (١٩٩٤)، لەناخ و سیمای ئەم مامۆستا بەڕێزە چەند وشەیەکم خوێندەوە کە بریتی بوو لە (بیری تیژ و هیمەتی بەرز و خاکی بوون).

مامۆستایەک خەمخۆر بۆ پەیامەکەی، دڵسۆز بۆ شوێنکەوتووانی پەیامەکەی، خۆنەویست بەرامبەر پارەو پۆست و پلە و پایە، خۆشەویستی لای برا و خوشکەکانی لە یەکگرتووی ئیسلامیی.

بۆیە هەرکاتێک لەدوای ئەو دیدارە تاوەکو وەفاتی، کە ئەم مامۆستا بەڕێزەم دەبینی لە ژیانمدا، لە ناخی دڵم سێ وشەی پڕ بە دڵم هەڵدەقوڵا و دەهاتە ناو هەزرو سەرزارم ئەوانیش: { خواویستی و خۆنەویستی و خەڵکدۆستی }.

لەو کاتەی بەڕێز مامۆستا (عومەر ڕێشاوی) ماڵی هاتە هەولێر لە ساڵی (٢٠٠٠)، من (قاسم گەلالی)، ئەو کاتە بەڕێوەبەری (دەنگی یەکگرتوو ڕادیۆی هەولێر) بووم، بۆیە ڕۆژێک هاتە خەیاڵم وەکو (بەڕێوەبەر) ی ڕادیۆ سەردانی مامۆستا بکەم و داوای ئامادەکردن و پێشکەشکردنی بەرنامەیەکی

هەفتانەی ڕادیۆیی لێبکەم.... (الحمد لله)، خوا تەوفیقی دام چووم و سەردانم کردوو داوام لێکرد و پێم گوت: (مامۆستای بەڕێز ئێمە وەکو بەرهەمی خەباتێک و نیعمەتێک سەیری خۆت و توانا ئیستیقامە و دامەزراویت دەکەین، بۆ شوکرانەی خوا لەسەر ئەم نیعمەتە داوامان لە بەڕێزتە، کە بەرنامەیەکی هەفتانەی ڕادیۆیی لە (دەنگی یەکگرتوو ڕادیۆی هەولێر) ئامادەو پێشکەش بکەین ئەویش ڕەزامەندی نیشان دا).

دواجار مامۆستا خۆی هەواڵی پێداین، کە لە ڕۆژانی هەینی کاتژمێر (٩) ی بەیانی تەفسیری سورەتی (الکهف) ئامادەو پێشکەش دەکات.

ئیتر مامۆستا دەستی پێکرد هەموو ڕۆژانی هەینی، بیسەرانی دەنگی یەکگرتوو ڕادیۆی هەولێری دڵخۆش دەکرد، بە وتە زانستی و نەرم و ئامانج دارەکانی، بەردەوام بوو.. بەردەوام بێت بێدواکەوتن، تا گەیشتە ئایەتی (١١٠)ی کۆتایی سورەتی(الکهف)، کە ڕاڤەی ئایەتەکە بکات و لەو ئایەتەشدا هاتووە ﴿فَمَن كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾ **الکهف: ١١٠**. ئیتر پێش ئەوەی ڕاڤەی ئایەتەکە بکات بە عەمەلی پێش وادەی پێشکەشکردنی بەرنامەکەی لە ڕادیۆ بۆ ڕاڤەی ئەو ئایەتە چۆوە بۆ لیقای پەروەردگارو.... لە سەحەرێکی پڕ فەرا بە دەستنوێژ و ئامادە بۆ نوێژ و نزای سەحەر کۆچی کرد و ئێمەی جێهێشت.

لە کۆتایدا داواکارم لە خوای گەورە چەشنی مامۆستا (عەبد ڕێشاوی) ئیستیقامە و ئیفتیخار و پابەندبوون و پەیامداری و خوا ویستی و خۆنەویستی و خەڵک دۆستیمان پێ ببەخشێت و

سەرکەوتوومان بکات وەکو مامۆستا (ڕێشاوی) لەبەرامبەر ئیمتیحانی پۆست و پلەو پایە، هەروەکو ئەو بوون و نەبوونی پۆست و پلەو پایەمان لەلا یەکسان بکا و لە گەرم و گوڕیمان کەم نەکاتەوە بۆ خزمەتی پرۆژە و قوتابخانەی (یەکگرتووی ئیسلامیی کوردستان).

فرمێسکێکی بە خوڕ، بۆ مامۆستا عومەر ڕێشاوی

عومەر چنگیانی

هەواڵی دڵتەزێنی دواکۆچی مامۆستای پایەبەرز (مامۆستا عومەری ڕێشاوی) هەر هەست و سۆزی نەبزواندم و تەنیا کانیاوی فرمێسکمی نەتەقاندەوە و بەس، بەڵکو هەستی شەرمەزاریشی تێدا وروژاندم بەرامبەر بە ئایەتی﴿ إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ ﴾ الحجرات: ١٠. کە تا ئەوکاتەی لە دەزگای ڕاگەیاندنەوە بڵاو کرایەوە کە مامۆستا لە ماڵەکەی خۆی لە هەولێر کۆچی دوایی کرد، نەمزانی کە ئەو شاری قەڵا و منارەیەی منی لە ئامێز گرتووە، جەنابیشی لەسەر سەر دانابوو؟ !

هەربۆیە کە بە دەم هەنسک و قوڵپی گریانەوە دەڵێم: ئەگەر تا ئەمڕۆی تەمەنیشمان تێپەراند و دەقە پیرۆزەکان زۆر کاریان لە دڵە بەردینە بڕوا لاوازەکانمان نەکرد، دەبا خەمە هاوبەشەکانمان بۆمان ببنە مامۆستا و پەندیان لێ وەربگرین، خۆ مەرگ خۆی بەسە بۆ پەندلێوەرگرتن.

لە ڕاستیدا بە بڕوای من مامۆستا هەر سامانی لەکیسچووی برایانی (یەکگرتووی ئیسلامی) نەبوو کۆستەکە لەوان کەوتبێت و سەرەخۆشییان لێ بکرێت، بەڵکو سەرجەم قوتابیانی ڕابوونی ئیسلامی لە کوردستان، دەبێ دڵنەوایی یەکتر بکەین، بەڵ لەدەستدانی ئەو کەسایەتییە دانسقەیە پیرۆزەدا، هەر بۆیە من وەک

فوتابییەکی سەلەفی لە ئاستی خۆمەوە بە مردووی هەردەم یادزیندووی خۆمی دادەنێم، ئەگەرچی هەندێ بابەتی واش لە نێوانماندا بووبێ کە وەک یەک بۆی نەچووبین، بەڵام خۆ هەردوو لامان هەر هەوڵی گەیشتنمان بووە بۆ ئەو بەهەشتەی کە دەروازەکانی "هەشت" دەروازەی گەورەی دووەرین و پشتیوان بەخوا بۆی دەچێ و ئێمەش سایەجەم.

من لێرەدا یاداشتێکی خۆم لەگەڵ مامۆستای پایە بەرزدا خوا لای خۆی پایەبەرزی بکات، تۆمار دەکەم بۆ مێژوو.

شەوێک لە شاری سلێمانی لە ماڵێکدا دانشتبووین و کۆڕەکە کۆڕی تازێ و سەرەخۆشی بوو، لەگەڵ جەنابیدا قسەمان ڕووبەڕووی یەک بوویەوە و منیش بە هەستێکی پڕ لە جۆشەوە لە بەرامبەری ڕاوێستام و وەک پاڵەوانێکی سەرکەوتوو خۆمم لێگۆڕا و دڵی مامۆستام نیگەران کرد و کۆڕەکەم جێهێشت و چوومەوە ماڵی خۆم، پاش چەند شەوێک ئاگاداریان کردم کە مامۆستا تەشریفی هێناوە! هەر کە چاوم پێی کەوت بە زەردەخەنە و هێمنییەکەوە فەرمووی: قوربان وا بزانم ئەو شەوە نیگەرانم کردیت؟ بۆیەکە هاتووم داوای لێبوردنت لێ بکەم.

بەرەڵداکردنی نەفست زەرەرخێزە و فەسادنەنگێز
بە ڕەحمەت بن قەدیمی ئێمە فەرموویانە: (خەربەستە)
قصێکی پڕ لە تەئثیری بە فرزەندی دەوت پیرێ؛
(عەزیزم)، تازە گەیوی تۆ، نەمن باری سەفەر بەستە

یادەوەرییەک
سەبارەت بە مامۆستا عمر ڕێشاوی

محمد ملا عمر

مامۆستا پیاوێکی ڕاسآل و خواناس و لەسەر خۆ و هێمن بوو، خاوەنی باوەڕێکی ڕاست و ڕەوشتی بەرز و ئاکاری جوان بوو، ولەناو هاوەڵەکانی و کەسە نزیکەکانیدا خاوەنی پێگە و ڕێزی تایبەتی بوو، لەلای مامۆستایانی خۆشەویستبووە بەتایبەت لەلای مامۆستا مەلا عثمان عبد العزیز، خوای لێی خۆش بێت، کە هەردەم بەخێر و چاکە ناوی دەبرد. مامۆستا عمر ڕێشاوی پاش ئەوەی قۆناغەکانی زانستی شەرعی بڕی، بەپێویستی زانی کە لە پێناو ئیسلامدا کۆشش بکات و موسوڵمانان وریا بکاتەوە، بۆیە بێووچان لەم ڕێگەدا نکوڵی نەدەکرد و زۆر کەس لە ئاڕاستەو ئامۆژگارییەکانی بەهرەمەندبوو، من بۆخۆم یەکەمجار ڕێم لەخێر کەوت و هاتمە ناو ڕیزەکانی ڕابووونی ئیسلامی لەڕێگەی مامۆستاوە، هەتا ئێستا لەبیرمە لەکۆتایی ساڵی ١٩٦٢ ڕۆژێکی هەینی کاتژمێر 9ی سەرلەبەیانی لەمزگەوتی مامۆستا مەلا صالح لەگەڕەکی کانی عاشقان لە هەڵەبجە، چەند گەنجێک لەکوڕانی گەڕەک خەریکی گاڵتەو گەپ بوون و دەرویشێکی هەژاریان تورەکرد و لاقرتیان پێدەکرد، منیش لەو کاتەدا گەشتمە حەوشەی مزگەوت و خەریکبوو هاوبەشی ئەوگەنجانە بکەم، بەڵام پاش

فەزڵی خوا مامۆستام دی لەسەر حەوزی مزگەوتەکە دەستنوێژی گرتبوو دەیویست بچێتە نا مزگەوتەوە و ئاوڕی دایەوە و بانگی کردم و فەرمووی کاک محمد(مەبەستی برایانە بوو) بەوشێوە تەماشای تۆ ناکەین، منیش خێرا وازم هێنا و وردە وردە لەگەڵ مامۆستا چوومە مزگەوت و تەماشامکرد چوار بەڕێز لەبانگخوازان دانیشتبوون،کە بریتیبوون لە مامۆستا صدیق عبدالعزیز، مامۆستا جلال صاڵح و مامۆستا شریف حاجی کرم خان و مامۆستا ابراهیمی مەیسوراوایی خەڵکی کوردستانی ڕۆژهەڵات کە فەقێ بوو لە لای مامۆستا ملا صاڵح، پاش ئەوەی هەموو دانیشتن ناميلكەيەكيان هێنا بەناوی (التوجيه الاسلامي) ژمارە (٥) باسی دووخاڵی گرنگی دەکرد کە پێویستە هەڵوێستەی لەسەربکەین و موسوڵمانانی لێ وریابکەیتەوە وکۆششی بەردەوامی لەپێناودا بکەیت ئەمەش دوو خاڵەکەیە :

یەکەم: دۆزمنانی ئیسلام هەوڵی زۆریان داوە و تا ئێستا بەردەوامن بۆ ئەوەی موسوڵمانان چەواشەبکەن و بەلاری لە ئاینە پیرۆزەکەیان بگەن وهاوتای بکەن لەگەڵ ئاینی کلێسەدا کە پێی وایە ئایین شتێکی کەسییە و تەنها پەیوەندییەکی ڕووتە لەنێوان خواو بەندەکانیدا و پەیوەندی بەژیانی خەڵکەوە نییە، بۆیە پێویستە لەسەرشانی زاناو بانگخوازانی ئیسلامەوە بێنە مەیدانی تێکۆشان و ئەم بۆچوونە هەڵەیە پووچەڵ بکەنەوە و لەو پێناوەدا کەمتەرخەمی نەکەن.

دووەم: دۆزمنانی ئیسلام بە نەخشەو پلان توانیویانە ئیسلام لەحوکمڕانی دوور بخەنەوە بەشێوەیەکی ڕێکخراوەیی، بۆیە

موسوڵمانان وشیاربن بەهەمان ڕێگەهەوڵەکانیان پووچەڵ بکەینەوە...

پاش تەواوبوونی دانیشتنەکە هەموو هاتینە دەرەوە ئاگام لێبوو مامۆستا چپەی ئەکرد لەگەڵ ئەو چوار بەڕێزە ئایا بەکەڵک دێن یان نا؟ مەبەستیان من بوو، پاشا مامۆستا فەرمووی کاک محمد ئەتوانی بۆ ئەم هەفتە کەدێتەوە شتێکمان بۆ ئامادەبکەیت؟ منیش بەڵێنم داو فەرمووی چی باس دەکەیت؟ لە وەڵامدا عەرزم کرد لەکتێبخانەکەی باوکمدا نامیلکەی زۆری تێدایە، بەتایبەتی نامیلکەیەکی خۆشم تیا بەدیکرد بەناوی(ژیان لەژێر ئالای قورئاندا) یەکێکە لە نووسینە بەهێز و بەپێزەکانی پێشەوا حسن البنا، پاش تێپەڕبوونی هەفتەکە، لەدانیشتنێکدا نامیلکەکەم باسکرد و هەتا ئێستەش بڕگەیەکم لەبەرە کەدەڵێ: هنا الهداية والرشاد، هنا الحكمة والسداد، هنا نشوة البذل ولذة الجهاد، فلتسارع اذا إلى الكتيبة الخرسا و وليضمک معسكر الاخوان المسلمين). تەنانەت ئەوەم لەبیرماوە هەڵەیەکم کرد لەخوێندنەوەی وشەی(ولیضمک) دا مامۆستا هەڵەکەی بۆ ڕاستکردمەوە.

مامۆستا عمر ڕێشاوی
نموونەی دیدی ستراتیژی بوو

بورهان حاجی هادی

جەنابی مامۆستا عمر ڕێشاوی نموونەی دیدی ستراتیژی بوو، کاریگەربوو لەسەر واقیع و، نە ئەکەوتە ژێر کاریگەری ڕووداوەکان.

لەسەرەتای هەشتاکانی سەدەی ڕابوردوودا لە دێی زەمەقی ئاهەنگێک سازکرا بەبۆنەی یادی لەدایکبوونی پێغەمبەرەوە (د. خ) زۆر کەس بەهۆی دۆخی ئەفغانستان و ئێرانی ئەو کاتەوە حەماسەتی ئیسلامی گەرمیکردبوون و وتاری ئاگرینیان پێشکەشکرد لە ئاهەنگەدا، بەڵام مامۆستا بەدیدیدە ستراتیژیەکەی خۆی وتارێکی ئارامی بونیاتنەری پێشکەشکرد دوور لەهەموو حەماسەتێکی ڕوخێنەر.

لەدوای ڕاپەڕین و ڕاگەیاندنی یەکگرتووی ئیسلامی ــ وەک حیزبێکی سیاسی ــ زۆرینەی هەرە زۆر لایەنی سیاسی زاڵبوو بەسەریاندا و خیتابیان بوو بە خیتابێکی سیاسی، بەڵام خیتابی مامۆستا بەردەوام لە دەوری بابەتەکانی پەیامەکانی نور و کتێبی (تهذیب مدارج السالکین) و (إحیاء علوم الدین) و زەوابیتەکانی (أصول الفقه) دا ئەسوڕایەوە.

دوای چارەکە سەدەیەک دەرکەوت مامۆستا خاوەنی دیدێکی چەند ستراتیژی ڕوون و گەورە بووە .

مامۆستا خاوەنی کەسایەتیەکی هاوسەنگیش بوو:

لەکاتێکدا زۆر کەس گرنگییان تەنها بە یەکێک لە عەقیدە و ئیمان یان ئەخلاق و تەزکیە یان فقە و عیبادەت ئەدا ، مامۆستا تەریب بانگەوازی بۆ هەموویان ئەکرد . جەنابی مامۆستا ڕووداوەکان ئەولەویاتیان لێ تێکنەئەدا .هەمیشە عیبادەت لەپێشی پێشەوەی ئەولەویاتی بوو .مامۆستا مەعروفی ئەکرد ئینجا فەرمانی پێئەکرد، وازی لەمونکەر ئەهێنا ئینجا نەهی لێئەکرد .

ئای چەند گەورەبوو بەلامەوە کاتێک یەکەم ڕۆژی جەژن چوینە خزمەتی بۆ جەژنە پیرۆزە لە حەوشەکەیاندا تەلەفزیۆنی هەڵکردبوو و چکلێتی بۆگێڕاین ، لەکاتێکدا عەرەفە یەکەم ڕۆژی تەعزیەی کاک حەیدەری برا گەورەی بوو .

عومەر رێشاوی
(مرۆڤ و مامۆستا و بانگخواز)

عومەری حاجی عنایت

زۆرن ئەوانەی دونیا جێدەهێڵن و دیگەران لە دەستیان رزگاری دەبێت، کەمن ئەوانەی کۆچدەکەن و ئەوانی دیکە بەداخن بۆیان، ئەوان دوای خۆیان بۆشاییەک جێدەهێڵن پڕکردنەوەی ئەستەم دەبێت، هەر خۆی سروشتی مرۆڤ ئاوایە، کاتێک لە ژیاندایە بەردەوام هەوڵ و تێکۆشان دەکات، بۆ بە دەستهێنانی دڵی دیگەران و گەیشتن بە لوتکەی خۆشیەکانی ژیان ئەمەش مافی هەموو کەسێکە، بەڵام پێویستە مرۆڤ چەند هەوڵدەدات بۆ گەیشتن بە لوتکەی خۆشگوزەرانی، بەردەوام هەڵوێستەیەک بکات، کاتێک لە تەقەلادایە بۆ گەیشتن بە لوتکەی بەختەوەری ، ئاورێک لەرانەی خوار خۆی بداتەوە، دیدی خۆی سەرەو لێژ بکاتەوە و سەرنجی ئەوانە بدات بۆ پاروە نانێک عەوداڵن و دەستان پێی ناگات، ئەگەر مرۆڤ بەم شێوەیە هاوسەنگی لە نێوان بەختەوەری و بەدبەختیدا ڕەچاوکرد، دەگاتە راستیەک پێی دەوترێ رازیبوون، قایلبوون، یان قەناعەت ئەوەندەی من سەرنجی مامۆستا عمر ڕێشاویم دابوو، هەڵسوکەوتەکانیم خستبووە ژێر چاودێری خۆم، ئەو پیاوێکی قانع و رازی بوو، بەو بەشەی خودا پێیدابوو، چەند دەوڵی بۆ ژیانی دونیایی دەدا، چەندین بەرامبەر ناگای لە دونیای

بێ کۆتایی بوو ، کاری بۆ دەکرد، بۆ مسۆگەرکردنی ژیانی ئەم سەر زەویە تەقەلای خۆی دەکرد، بەڵام ئەو بەردەوام رەچاوی هاوسەنگی لە نێوان خۆشگوزەرانی و خراپگوزەرانیدا لەبەرچاو بوو، بۆیە هەمیشە بە بەختەوەری دەبینرا، مامۆستا عمر یەکێک لەو کەسایەتیانەی شاری هەڵەبجە بوو، شوێن پەنجەی لە بواری فیرکردن و بانگخوازی ئیسلامیدا دیاربوو، مرۆڤێکی ساکار، خاکی، لەسەرخۆ، تورەبوون لە سروشتی ئەودا نەبوو، بە کۆچکردنی داخی نا بە دڵی دۆستان خزمان و هاو سەنگەرەکانی لە بواری بانگخوازی و ئیسلامگەراییدا، تەنانەت نەیارەکانیشی بە کۆچکردنی دڵخۆش نەبوون (ئەگەر نەیارێکی ئەو لە گۆڕێدا هەبوو بێت!!) کۆچی ئەو کۆچێکی ناوەخت بوو، هێشتا زوو بوو، وادەی خزمەتی زۆر مابوو، پەیامەکانی هێشتا نەگەیاندبوو، ئەو بە مانای وشە مرۆڤ بوو، بەرامبەر ئەوانەش کە لەگەڵ بیرکردنەوەی ئەودا هاوڕا نەبوون، یان دژ بوون، بە هەمان نەزمی هاوبیرەکانی هەڵسوکەوتی لەگەڵ دەکردن، ئەو لەو دڵۆپە بارانانە دەچوو بەردەوام دەبارن، تا شوێنی خۆیان لە سنگی بەردە سەختەکاندا بکەنەوە، ئاسەوارێکی وا جێبهێڵن بۆ ئەبەد نەکوژێتەوە، قسەو گوفتارو دەستەواژە پڕمانا، کورتەکانی ریشاوی لەسەر بەرامبەرەکەی لەو دڵۆپە بارانانە کاریگەرتر بوو، کەسە دڵئاسنین و نەیارەکانیشی رێزیان لێدەگرت، بە شێوەیەک لەگەڵ خوداناسی و بیرو باوەڕەکەیدا راستگۆ بوو، بەدەم رێگاوە لە دانیشتن و کۆڕو کۆبونەوەکانیشدا، بیری لای یەکتاپەرستی و خودا ناسین و ئامۆژگاری کردن و ئامۆژگاری وەرگرتن بوو، لەگەڵ منداڵا ئەو

مندالانە و لەگەڵ گەنجەکاندا لاو، لەگەڵ گەورە سالاندا پیری پیران بوو، بەزمانی ئەوان دەدوا، بەهێمنی و لەسەرخۆ پەیامەکەی دەگەیاند، من هەرگیز تووڕە بوونم بەم پیاوە بە ئەمەکە دینداڕەوە نەدی، کە دەهاتە دوکانەکەی باوکم و گوێم لە ئاخاوتنەکانی شل دەکرد، وانەی ئارامی و لەسەر خۆبوون، گەیاندنی پەیامم لەوەوە یاد دەگرت، ڕێشاو گوندێکی چەپەکی نەدیدی سەرسنورە، بەڵام کاتێک مامۆستا پاشگری ڕێشاو بەخۆیەوە دەنێ، ئەم گوندە چەپەکە نادیارە، وەک مانگی چواردە درەوشایەوە و لەسەر ئاستی کوردستان دەرکەوت و ناسرا، شانازی بەوە دەکات بوەتە پاشگری ناوی مامۆستا عمر، ئەم زاتە چەند براو خوشکی هەبوو دیارە باوکیان زوو کۆچیکرد، مامۆستا عمر ڕێشاوی بووە سەرەی دیاری مااڵ، بووە باوکو برا گەورەیان، سەرپەرشتی خێزانێکی گەرەی کەوتە ئەستۆ، بە ئەمانەتەوە ئەرکەکەی بەجێگەیاند، ناکرێت کاتێک باسی مامۆستا عمر دەکەم، خۆم نادیدە بگرم لە کەسایەتیەکی وەک مامۆستا ئیبراهیم ڕێشاوی، هەرچەندە ئەوان دوانەی یەک سکی دایکیان نەبوون، بەڵام مامۆستا ئیبراهیم دروست کۆپی مامۆستا عمر بوو، هەر دەبوایە وابوایە، چونکە مامۆستا ئیبراهیم و براکانی دیکەی پەروەردەی دەستی مامۆستا عمر بوون، بۆیە ئەم خێزانە توانیان کۆمەڵێک مرۆڤی خزمەتگوزار و مرۆڤ دۆست و بانگخواز بەسود پێشکەش بە کۆمەڵگا بکەن، سەد حەیف دەستی قەدەر زووتر بەرۆکی مامۆستا ئیبراهیمی گرتوو مەودای نەدا پەیامەکەی ڕێشاوی لە بواری بانگخوازی ئیسلامی و دینداریدا درێژە پێبدات و مەرگی پێش مەرگی مامۆستا

عمـر کەوت، بەم کۆسـتەش مامۆسـتا عمـر ریشـاوی نەلەرزی و وانەی خـۆڕاگری و ئـارامی و دانبەخـۆداگرتنی بە دیگەران گەیاند. ئەم خەسـڵەتە بە کوڕەکانیشـیانەوە دیـارە، سـوپاس بـۆ خـوا دیاریەکـانی مامۆستا عمـر ریشاوی بـۆ کـۆمەڵگەی کوردستان ل ئاستێکدان جێگای شانازی دۆستان و خزمانن، بە رەفتارو کردارە سـەنگینەکانیان بـوار بە نەیارەکانیشـیان نـادەن بیـانکەنە ئامانجی خۆیان، ئەوان و باوکیـان جێگای شـانازی ئێمەو هەمـوو خەڵکی هەڵەبـجە و کوردسـتانن، لە خـودای مەزن و دڵۆڤـان دەخـوازم جێگای هەردو برای کۆچکردو بەهەشتە بەرینەکەی بێت، تەمەنی کورو نەوەکانی درێژ بکاتەوە بۆ خزمەتی کۆمەڵگەی کوردستان و سەرجەم مرۆڤایەتی.

یادێك بۆ مامۆستای بیر و خامە جەنابی مامۆستا عومەر ڕێشاوی

د. صباح بەرزنجی

سەرەتای ناسینی مەرحوومی مامۆستا عومەر ڕیشاوی دەگەڕێتەوە بۆ سەرەتای هەشتاکان ، کاتێک مەرحوومی باوکم باسی زانایان و مامۆستایانی هەڵەبجەی بۆ دەکردم یان لە مەجلیسە تایبەتییەکانیدا باسی نوخبەی ئیسلامخوازان و بانگخوازە باشەکانی دەکرد ، ناوی مامۆستا عومەری دەهێنا و لە ڕیزی پێشەوە ناوی دەبرد . ئەم ئینتیباعەم لا دروست بوو کە ئەم مامۆستایە دەبێ لەڕاستییدا کەسێکی تایبەتمەند و گەورە بێت کە باوکم بەو شێوەیە لەگەڵ مامۆستا شێخ عەزیز پارەزانی و مامۆستا مەلا عوسمان و مامۆستا لەتیفی بامۆکی و ئەو پێڕە زانا نایابە باسی دەکات .

ڕۆژان هاتن و چوون تا لە نەوەدەکاندا دوای ڕاپەڕین لە نزیکەوە لە بۆنە جیاوازەکاندا جەنابی مامۆستا ڕێشاوییم ناسی و تێگەیشتم ئەم ناوبانگە بێ بنەما نییە و پاساوی لۆجیکیی خۆی هەیە ، کەسایەتی ئەم مامۆستایە لە زۆر ڕووەوە قابیلی تێڕامانە ، لەلایەک زانایەکی پێگەیشتووی حوجرەکانی کوردستانە و هەڵگری سیما و خەسڵەتە نایابەکانی زانا پێشوەکانە ، لە قوونی مەعریفەی فیقهی و اصولی و کەلامیی و لوغەوییەوە ، لەوەدا کە عیلمێکی

ڕەوانی هەبوو ، هەموو ماددەکانی بە باشیی دەزانیی و دەیتوانی بێ قورت و گرێ تەدریسیان بکات ، لەو رووەشەوە کە مرۆڤێکی تەواو خاکیی و فرووتەن و بێ ئیددیعا بوو . کەسێک زۆر لێی نزیک نەبا پەی بە توانا و عومقی کەسایەتیی ئەو نەدەکرد .

لەلایەکی ترەوە داعییەکی دلسۆز و خاوەن سەلیقە و حیکمەتن بوو لە پەروەردە و بانگەواز و راهێنانی نەوەی نوێدا کە دەیتوانی بە زمانی سەردەم ڕاستییەکانی ئیسلام بگەیەنێت بە خەڵک .

لەهەموو گرنگتر ئەوەبوو کەسێک بوو شیعاری خزمەت و تووانەوەی لە پێناو بیر وباوەڕ هەڵگرتبوو ، بۆیە هەرگیز بیری لە پلەو پایە و پۆست و مەقام نەدەکردەوە ، تا ئەو ئاستەی لیاقەتی بەرزترین پۆستی سیاسی و ریکخراوەیی هەبوو ، بەڵام بۆخۆی ئەو پۆستە مەعنەویەیەی هەڵبژاردبوو کە موفەککیر و داعیە و مورەببی بێت و بە ئەدەب و خاکیبوونەکەی ببێت سەرمەشق بۆ دەوروبەرەکەی .

لە یادی ئەم زانا و پەروەردەکارە مەزنەدا لە خوای گەورە دەپارێمەوە کە لە رۆژی پەسڵاندا لە خزمەتی پێشەوای مرۆڤایەتی و راستان و شەهیدان سالحاندا حەشری بکات و ئێمەیش بە سەربەرزیی و رووسووریی بگەیەنێت بەوان .وسلام علیه یوم ولد و یوم توفی و یوم یبعث حیا.

كلمات من القلب
الى الاخ و المربى و العالم عمر ريشاوى

د.قيصر الحافظ

تحية طيبة

لست من ذوى الحظ الكبير بأن أسطر كلمات بحق الأخ الحانى والمربى الكريم والقدوة الحسنة...من أقرب الأخوه للقلوب... تهوى اليه النفوس...تجد الدفئ بصحبته... كلماته قناديل تنير معالم الطريق فى شده ساعات و أيام المحن و أحداثها... وزاد طريق و قوارب نجاه... شجرة مثمرة طيبة معطاء و قطوفها دانية ظلالها وارفة صامدة بوجه الرياح...جبل راسخ بثبات جبال هورمان وخير سائح غمر شعابها وسهولها... لها قادما ساعيا ليودع الدرر ليبلغ الأى عند اللقى بالوجوه النظره..نهر متدفق عليل يروى من إغترف منه..صاف صفا و عقيدته.. شمولى المقاصد...فهمه دقيق و ايمانه عميق و إتصاله وثيق...معراجه التدبر والتفكر مدرجه... فى كتيبة عاملة صامدة..أفرادها ثلة يستنير بهم ويستنيرون به...يسشير ويستشار..طيب الخلق والمعشر- متواضع كريم هين لين... لا يعرف الانقطاع وملما بأحداث الساعة وغير منقطع عن محيطه.. كلماته بلسم للجراح زاد للطريق منها جمع القلوب أولى من جمع البيوت.. همه وغايته ارضاء خالقه و إسعاد خلقه..و إعلاء كلمته..رحم الله أبا يحيى ..تبقى حيا بيننا فقد أديت ووفيت وبذالك يعجب الزراع...واللقاء عند سدرة المنتهى عندها جنة المأوى...

مامۆستا و پەروەرشیار عومەر رێشاوی

صبری غفار

ساڵی ١٩٨٣ بوو بەڕێز ماموستا عمر رێشاویم ناسی بە رەحمەتی بێت، لەگەڵ هاوڕێیەتیم لەگەڵ هەردوو کچەکەی فاتمە خان و دڵپاک خان. کاتێک سەردانی ماڵیانم ئەکرد ماموستا وەک هاوڕێ و هاوتەمەن و کەسی نزیک مامەڵەی لەگەڵ ئەکردین ، زۆر جار بەشداری دانیشتنەکانی ئەکردین، لەڕوی تێڕوانینی بۆ ژن و مافەکانی ژن خاوەنی دید وهزرێکی زۆر جوان و کراوە بوو . دوور بوو لە سەختکردنی کار و فەرمان کردن و فراوان کردنی بازنەی حەرامەکان، زۆر جار لە وتەکانیدا بۆمان دەیفەرموو : ئەوەی مافی خۆتانە لەکاتی هاوسەرگیری و مارەیی و نەفەقەو ئاهەنگی تایبەت بەخۆتان ، جێبەجێی بکەن و واقیعیانە مامەڵەیان لەگەڵ بکەن وەک مافی خۆتان، کەسێکی زۆر مەدەنی و سەردەمیانە بوو، هەمیشە بازنەی پێکەوە ژیانی زیاد ئەکرد، هەڵسوکەوتی نەرم و ئارام بەخشی هەبو بۆ بەرامبەرەکانی. جوانترین وانەی کرداری لەکۆنگرەی سێیەمی یەکگرتودا بوو، کە هەڵنەبژێردرایەوە، زۆر جوان و بێتێکچونی سیماو گوفتاری هەستایەوە و سوپاسی ئەندامانی کرد کە ئەو بەرپرسیاریەتیەیان لە ئەستۆی لابرد، لەڕۆژان و سالانی دوایشدا هەتا وەفاتی کرد لەناو حزب و ئۆرگانەکاندا بەگیانێکی بەرپرسانە و دڵسۆزانە کاری دەکرد بێگوێدانە ناو و پۆست و شوێن ، هەمیشە وانەیەکی کرداری بوو لەبەر چاومان .

لەکاتی مەرگی خۆشەویستانیا زۆر واقعی بوو لەژیانیدا مەرگی چەند خوشک و برای خۆی بینی بەتایبەت مامۆستا ئیبراهیم و خەندەی کچی ، هێندە لەمردن تێگەیشتبوو هەستت دەکرد خواحافیزی سەفەرێکی ئاسایی و دوریان لێ ئەکات نەک ئەو جۆرە مامەڵەیەی ئێمە لەگەڵ مردوەکانماندا ئەیکەین . هەڵگری سیفاتی زۆر جوانی کەم وێنە بوو وەک : ئارامی ، ڕوخۆشی ، نەفەس درێژی ، سادەیی ، بەجۆرێک لەبینینیدا هەمیشە ژیانێکی ترت بیر دەکەوتەوە کە قیامەتە .

وەک یادگاریەک : کاتی کیمیابارانەکەی هەڵەبجە دەمەو عەسر بوو تۆپ باران زۆر زۆر بوو ، ماوەی نەئەدا ئەم ماڵەو ماڵ بکەیت ، ئێمە بەخێزانی لەماڵ دەرچوین ماڵمان لەخوار مزگەوتی شەهیدانەوە بوو توانیمان تا ماڵی مامۆستا عمر بگەین ، ئەوان ماڵیان لەکۆتایی گەرەکی مامۆستایان بوو ، ئێمە لەڕوی دەرونیەوە زۆر بێتاقەت بووین ، کەس بەتەمای خۆی نەبوو ، تا ڕۆژ ئاوابوون لەژێر زەمینەکەی ئەواندا ماینەوە ، پڕبوو لەخەڵکی تریش ، کەس چرکەی لێوە نەئەهات هەموو غەمبار و ترسا و بوین ، جەنابی مامۆستا بەدوعاو زیکرە جوانەکانی هەموومانی هێور کردبۆوە ، کاتێک بڕیارماندا هەمومان پێکەوە دەربچین جەنابی بەرماڵێک و چرایەکی هەڵگرت و پێشمان کەوت ، هەستمان دەکرد ڕۆحێکی ئاسودەو نرێشتەیەکی ئارام بەخشە لەگەڵماندا . خوای گەورە لێی خۆش بێت، جێگەی بەهەشت بێت ، خوا لەگەڵ پێغەمبەران و ڕاستگۆیان و شەهیدان و سالحاندا حەشری بکات .

مامۆستا ڕێشاوی، هێمای حیکمەت و میانڕەوی

سعید عبدالرحیم

یەکەم دیدارو بیرەوەریم لە خزمەت مامۆستا ڕێشاوی دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی ١٩٧٤، دوای بۆمبارانی شاری هەڵەبجە لەلایەن ڕژێمەوە، قەدەر وابوو یان جوانتر بڵێم بەخت یاوەرم بوو کە لەگەڵ مامی کاک ئیبراهیمی برامدا قەدەرم کەوتە گوندی ڕێشاو، درەنگانێکی شەو گەیشتین، بەندە لەو کاتەدا قوتابی پۆلی سێیەمی سەرەتایی بووم، هۆگری مزگەوت و نوێژی جەماعەت بووم، فەزڵیش لەوەدا دەگەڕێتەوە بۆ هاندانی دایک و باوکی ئازیزم و دەستگرتن و ڕێنمونیی کاک ئیبراهیمی برام، بۆ نوێژی نیوەڕۆ چووم بۆ مزگەوت، دوای نوێژ ئەو پیاوەی کە ئیمامەتی بۆ کردین ڕوبەڕووم هات، پیاوێکی ڕوخسار شیرینی دەم بە خەندەی تایبەتی جوان، دەستی هێناو تەوقەیەکی گەرمی لەگەڵ کردم و فەرمووی ئادەی کوڕی جوان بزانم ناوت چییەو کوڕی کێیت؟ کە وەڵامم دایەوە فەرمووی ماشەللا کەواتە خزمین، فەرمووی قوربانت خوێندووە؟ وتم بەڵێ لای کاکم و مامۆستا مەلا جەلالی مزگەوتی جمهوری خوێندوومەو بانگیش دەزانم، فەرمووی کەواتە بانگیشمان بۆ ئەدەی.

سەرتای هەشتاکان، شەوێک مانگگیران ڕوویدا، قەدەر وابوو بە میوانی لە ماڵی مامۆستابووین، فەرمووی ئادەی کوڕینە هەستن با

نوێژی سوونەتی مانگگیران بکەین، جا براینە لە قیامەتا قەدری ئەم جۆرە کارانە دەزانین، کاتێک کە نامەی ئەعمال وەردەگرینەوەو وەختێ تەماشای دەکەین دەبینین لە خشتەی نوێژی مانگگیراندا سەحێکمان بۆلێدراوەو پاداشتێکی زۆرمان بۆ نووسراوە!.

ناوەڕاستی هەشتاکان، مامۆستا لە هەڵەبجەو لە مزگەوتی ئیمامی حەمزە، وانەیەکی گشتی هەبوو بۆ نوخبەیەکی شارەکە و، لە خزمەت تەفسیری (البیضاوی)دا ماوەیەکی خۆشمان بەسەربرد، مامۆستا زۆر بەجوانی و بە وردی ڕاڤەی ئایەتەکانی دەکردو لەسەر لایەنە ئیعجازی و زمانەوانیەکان و موناسەباتی نێوان ئایەتەکان دەوەستاو پەندو ئامۆژگاری و ئاراستەی پڕ گەوهەری لێهەڵجنی و دەخستەڕوو، ئێمەیش بەمەبەستی بە ئەرشیفکردنی ئەو گەوهەرە پڕ بایەخە، مامۆستا حسن حاجی محمود لەسەر کاسێت تۆماری دەکرد و منیش لە ماڵەوە بە دوردی بە دەسخەتە جوانەکەی خۆم دەمنوسییەوە، بەڵام مایەی ئەسەف و نیگەرانییە – وەک بیستوومە- ئەو ئەرشیفە نەختینە ون بووەو تا ئێستا هیچ سۆراغێکی نییە.

لەو ساڵانەدا ئێمەی گەنج گەرم و بەجۆش بووین، ڕاستتر بێڵێم تۆند بووین، ڕۆژێک دوای تەواو بوونی دەرسەکەی چوومە خزمەتی و عەرزم کرد ئەگەر دەرفەتی هەبێ پرسیارێکم هەیە، فەرمووی ئادەی، وتم مامۆستا گیان، مەگەر پێغەمبەری خۆشەویست نافەرموێ: (هەرکەس لە ئێوە مونکەرێکی بینی با بەدەستەکانی بیگۆڕێت)؟ فەرمووی بەڵێ، وتم دەی مامۆستا ئێمە کۆمەڵێ گەنجین و ڕۆژانە بۆ سەعی کردن دەچین بۆ سەیرانگای

گـوڵان و ئێـواران ئەو نـاوە پـڕ دەبێـت لە عـارەق خـۆرو زۆر بێشـەرمانە دادەنیشـن و دەسـت دەکەن بە خـواردنەوە، ئـێمەیش چاومـان لێـیەو دەتـوانین ڕێگرییـان لێـبکەین و جاروبـاریش ل دوورەوە بەردیان تێدەگرین، مەگەر ئەوە فەرمـان نیەو واجب نیە لەسـەر شـانمان ئەو مـونکەرە بگـۆڕین؟ دەسـتی موبـارەکی خستەسەر شانم و وتی کەواتە با دانیشین، فەرمووی کاکە سەعید ئەم بابەتە بەو جۆرە نیە و گەرەکە جوانتر بچینە بنج و بناوانی گرفتەکـان و بـۆ تێگەیشـتن لەم جـۆرە فەرمـوودانە گەرەک بگەڕێینەوە بۆ سەردەمی وەحی و بزانین خۆشەویستمان ئەمەی لە کوێ و بەکێ فەرمـووە، خۆ دیارە لەشاری مەککەی پیرۆزدا فەرمانی وای نەکردووە، چونکە ئایەتەکە واقیعی قۆناغی مەککی جوان بۆ نمایش کردووین کە دەفەرموێ (کفوا أیدیکم وأقیموا الصلاة)، کەواتە لە شاری مەدینەدا ئەم فەرمانەی کردووە، بەڵام ئایا ئەم فەرمانەی بە کێ کردووە، بە هەمـوو خەڵک و لەسەر مینبەر؟، نەخێر، چونکە نەهی لە مونکەرو ڕێگرتن لە خراپەکاری ئیشی هەمووکەس نیە، ئەگەر وابێ فەوزا دروست دەبێ، دەی خۆ ئیسلامیش هاتووە بۆ ڕێکخستنی ژیان، ئەزیـزم فەرمـانەکە بۆ ژمارەیەک کەسی دیاریکراو بووە کە ئەرکی سەرشانیان پاراستنی ئارامی و ئاسایشی شاری مەدینە بـووە، واتە کـاری هەیئەت و کۆمەڵێ کەسـی دیـاریکراوە، کە شـارەزاو ڕاهێنـراوبن و فەرمانی یاسا جێبەجێ بکەن و، حوکمەتیش ئەو دەسـەڵاتەی پێدابن و لای خەڵکیش مەعلوم و دیاربن، جا بـرای خۆم ئەمە کاری ئێمە نیە، کاری ئێمە زۆر لەوە گەورەترە کە بەرد بگرینە خەڵکی، هەنگاوی

بەکەم بۆ هەر گۆڕانکارییەک وتەی ناسک و شیرین و ئامۆژگاری، مەگەر باشتر نیە لەبری ئەو بەردانە بچین لەگەڵیان دانیشین و دوو قسەی جوان بنێین بە تەنگەیانەوە و هەر بە تیلەی چاو ئیشەکەیان پێبگۆڕین، کاکی خۆم نابێ بۆ لابردنی مونکەڕێکی بچوک خۆمان تووشی مونکەڕێکی گەورەتر بکەین، وەک ئەوەی ئێمە پەلاماری ئەوان بدەین و ئەوانیش لێمان بێنە دەست و کار بگاتە حوکمەت و بێن بمانگرن و پێکەوە بمانکەنە زیندان و، دواجار ئەوان ئازاد دەکرێن و لێپێچینەوەی تۆندیش لەگەڵ ئێمە دەکەن، کە ئێوە کێن و چکارەن وا ئاسایش و ئارامی خەڵک و شارەکە دەشێوێنن!!.

مامۆستا عومەر رێشاوی
مەلا و مامۆستا و بانگخواز

بکر حمە صدیق

من لە سەرەتاکانی ژیانی خوێندنمدا وەک قوتابی لە خزمەت مامۆستا عومەردا نەبووم، بەتایبەتی ئەو سەردەمانەی مامۆستای پەیمانگای ئیسلامی بوو، بەڵام کە چوومە قۆناغی ئامادەیی هەڵەبجە، ئاشنا بووم بە پیاوێکی هێمن، ڕۆشن، قسە جوان. مامۆستا بە هەموو مانایەک. مامۆستا عومەر رێشاوی، ئەو کانە وانەی ئایین و ماددەی زمانی عەرەبی دەگوتەوە. ماددەی عەرەبی شەرح دەکرد، کە هەندێکیان بابەتی شیعریی قورس و ئاڵۆز بوون، بەڵام چێژێکی تایبەتیان هەبوو..

قفا نبکی من ذکری حبیب ومنزل....

هەروەها شیعرەکەی (ابو زیدون) کە دەڵێ:

أضحی التنائی بدیلا من تدانینا وناب عن طیب لقیانا تجافینا

و چەندین بابەتی شیعریی تر. کە من وادەزانم لە دەقە هەرە بەرزەکانی عەرەب بوون. مامۆستا عومەریش بە دەنگێکی نەرم و ئارام شەرحێکی جوانی دەکرد. ئاوازی جوانی دەکرد بە ڕووخساری شیعرەکاندا. کاتێکیش کە لە ماددەی ئایین هەندێ بابەتی بۆ شەرح دەکردین، سەرم دەسوڕما لەو ڕەونەق و جوانییە، لەو دەربڕین و کاریگەرییە.

ئەو کات لەنێو هەڵەبجە هەندێک مامۆستا ئەفەندی هەبوون کە بە جلوبەرگی ئەفەندی و بە بیرکردنەوە ئایین دۆست و زمان پاراو قسە شیرین بوون، مامۆستا عومەر لە ریزی پێشەوەی ئەوانەدا بوو. مامۆستا ئەفەندی ئەو مامۆستایانە بوون کە لەسەردەمی زەعیم عەبدولکەریم قاسمدا ناچاریان کردن واز لە مەلایەتی بهێنن و بێنە نێو کایەکانی خوێندن، هەڵبەت مەبەست لێی خاڵیکردنەوەی ئۆرگانەکانی ئایین بوو لە کادیرە بەتواناکانی و پرکردنەوەیان بە مەلای لاواز. بەڵام زۆربەی ئەوانە وەک (مامۆستا عەبدولعەزیز پارەزانی و مامۆستا عومەر رێشاوی) و چەندین مامۆستای تر، وزە و توانایان لە شوێنی تری شایستەدا تەقیەوە و کاریگەریی زۆری بەجێهێشت، بەڵام هەندێ لەو مامۆستایانە وشەی (مەلا) و (مامۆستا)یان وەک پێشگر پێوە مایەوە. مامۆستا مەلا عومەر هەردوو پێشگرەکەی پێوە بوو. هەموو جارێک بەرۆحی تەڕەوە دەیفەرموو: من مەلاشم و مامۆستاشم لەداخی ئێوە.. ئێمەش پێدەکەنین.

وانەکانی مامۆستا عومەر لەو وانانە بوون کە خوێندکاریان دەهێشتەوە هەتا کۆتایی. سەرباری ئەوەی کە زۆر هێمن قسەی دەکرد، گوتەکانی بێزارکەر و وەرسکەر نەبوون. بگرە کاریان دەکردە سەر دڵان. ناخمان پێی ئارام دەبوەوە.

لە قۆناغێکی تردا من لە خزمەت مامۆستا عومەردا ژیانم دەگوزەراند، قۆناغی مزگەوت و بانگەواز بوو. بە بروای من مامۆستا عومەر یەکێک بوو لە بانگخوازە هەرە گەورەو ژیرەکانی کوردستان و عێراقیش. ئێستا هەندێک خەڵک ئەو ناوەیان پێدەدرێ،

جگە لە حاجی شەماڵ، ئەوانی تر پێداچوونەوەیان دەوێ. خوا لە هەموویان خۆش بێت.

مامۆستا عومەر نوێژێکی ئارام و قوڵی دەکرد. جارێکیان لە نوێژی عەسردا پێشنوێژی دەکرد لە مزگەوتی شەهیدان (عوسمانی کوڕی عەففان) لە هەلەبجە. ئەو کاتە هەڵەبجە کەوتە ژێر تۆپی ئێرانەوە، زۆری هەرە زۆری خەڵک لەکاتی نوێژەکەدا شپرزە بوون و رایانکرد، هەرچەندە ئەوە بۆ هەموو کەسێک سروشتییە چونکە لەو کاتەدا ساڵی ١٩٨٦ هەندێ لە تۆپەکان لە نزیک مزگەوتەکە دەکەوتن و دەتەقینەوە و تەپوتۆزو زرمە و نااڵەیەکی گەورەی هەبوو، بەڵام ئەوەی سروشتی نەبوو مامۆستا عومەر و نوێژەکەی بوو، وەک هەموو جارێ چوار رکاتەکەی بە تەکبیرەوە تەواو کرد و سلاوی دایەوە. کە لای کردەوە خەڵکی مزگەوت رایان کردبوو، ئەوەشی مابوو خۆیان لەگەڵ زەوی تەخت کردبوو.. نەک من، زۆرێک لە خەڵک ئەو رووداوەیان بینیوە.

دڵ چەسپاویی و بێ فیزیی و زانیاری فراوانی و دانایی لە دابەزاندنی بابەتی جۆاروجۆردا، لە سیفەتە هەمیشەییەکانی مامۆستا عومەر بوون. کە لەوانەیە وەک دانسقە ئەو هەموو سیفەتانە لەکەسێکدا کۆببنەوە.

مامۆستا عومەر لەدیدی منداڵ جگە لەوەی مامۆستا و مەلایەکی پایەدار و گەورە بوو. من وەک مامێکی خۆشەویستم سەیرم دەکرد، کەچی ئەو هەمیشە بە (کاک) من و هاوڕێکانی تریشی بانگ دەکرد، کە نەمدیوە مامۆستای قوتابخانە لەو سەردەمەدا ئەو پێشگرە بۆ قوتابی خۆی بەکاربهێنێ.

مامۆستا پارچەیەکی زیندوو بوو لەرێز، بێ فیزیی، و ئەدەب جوان. من شانازی بە ساتەوەختەکانی خۆمەوە دەکەم لەگەڵی.. مردن حەقە.. خودا شادت بکات بەو زانا گەورە و مەزنەی ئەم گەورەییەی لەناختدا رواند.. پیاوە بە ئەدەب و شکۆدارەکەی کوردستان.

لە خزمەت پەروەردشیار و زانا مامۆستا ڕێشاویدا

بەیان نوری تۆفیق

قەڵەمی من زۆر لاوازترە لەوەی کە بتوانێت باس لە مامۆستایەکی گەورەی وەک مامۆستا عمر ڕێشاوی بکات، تەنها وەک ئەرکێکی میژوویی خۆم دوو یادگاری دەنووسم لە کە لەوێوە خوێنەر شارەزا دەبێت لە دوو سیفەتی گەورەی مامۆستا:-

١-ساڵی ١٩٩٧ لە دانیشتنێکدا کە پێشەکیەکەی وتەی هەبوو دوای خوێندنی دوعای رابیتە کە وەک عادەتێک هەموو کاتێک لە دانیشتنەکانماندا دەمانخوێند و دەیخوێنین فەرمووی (کاتێک دەڵێن اللهم أنک تعلم أن هذه القلوب قد أجتمعت علی محبتک) ئاگادارین خوای گەورە نەعوزو باللە درۆی لەگەڵ ناکرێت ئەگەر ئاوا کۆنەبوونەتەوە و شتێکی تر لە دڵتانایە خوای گەورە مەکەنە شاهید.

پاشان بەشەکانی تری دوعاکە بە هەمان شێوە. پەرداخێک ئاو لەبەردەمیدا بوو فەرمووی کاتێک من دەبینم ئەو پەرداخە ئاوی تیایە دەکرێت لەبەر چاوی ئێوە من بڵێم خوایە گیان تۆ ئەزانیت ئەو پەرداخە بەتاڵە و هیچی تیا نیە،کەواتە با ڕاستگۆ بین لە بەرامبەر خوای گەورە.

ئەم سیفەتی ڕاستگۆییەو قبوڵ بیرکردنەوە لەوەی کە دەبێت لەگەڵ خوای گەورە و ئیمەی لێ ئاگادارکرد بە ئاشکرا لە خۆیدا دەبینرا.

٢٠٠٠ی لە خزمەتیدا بووم وەک ڕاوێژکار کە بەڕێزی بارزان بوو، ئەوکاتە لە کوردستان بە تایبەت لای یەکگرتوو زۆر دەنگ و باسی ڕێکخراوە ناحکومیەکان نەبوو، وەک ڕاوێژکارێک باسێکم لەسەر ئەو بابەتە نووسی کە لە جیهاندا ئەو کارە چۆنەو موسڵمانان لە دەرەوە چۆن کاری لەسەر دەکەن و ئێمە وەک یەکگرتوو چی بکەین باشە، ناردم بۆ مامۆستا عمر تا لە ڕێگەی بەڕێزییەوە بگات بە ئەمیندار، دوای هەفتەیەک زیاتر بڵاوکراوەی ڕاوێژم پێگەیشت سەیرم کرد لەوی بڵاوکرابوەوە، ئەوکاتانە تەلەفۆن زۆر نەبوو وەستام تا مامۆستام بینی و پرسیارم لێکرد فەرمووی (بابەتێک کە باش بێت پێشنیاری تیابێت کە پێویست بکات ئێمە ئیشی لەسەر بکەین دەبێت بکەوێتە بەرچاوی زۆرێک لە یەکگرتووەکان).

مامۆستا ئەو سیفەتەی تیابوو کە خۆ گونجاندن لەگەڵ واقیع و بەکارهێنانی میکانیزمی هاوچەرخی زوو قبوڵ دەکرد، و حەزی دەکرد ئەمەش بگەیەنێت بە هەمووان، نوێبوونەوەی حەز لێ بوو نەک چەقبەستوویی لە میکانیزمی کار،لە کاتێکدا زۆر بەداخەوە دەڵێم لە ٢٠١٠ واتە دوای ١٠ ساڵ لەو بەرواره برایەک کە خۆی بە ڕۆشنبیر دەزانی پێی وتم کاری ڕێکخراوی ناحکومی حەزێکی تۆیە بۆ کار ئەگینا ئیشی ئێمە نیە.

لە کۆتاییدا دەڵێم سوپاس بۆ خوای گەورە کە دەرفەتی بۆ ڕەخساندم ماوەیەک پێکەوە کاربکەین و سوودمەند بم لە سیفەتە بەرزوبڵاکانی.

لە خزمەت حەکیمێکی بۆ خوا صولّحاودا

محمد محمد حمەمیرزا

شایەتیدان لەسەر مامۆستای ڕۆژانی تەنگانەمان تەنها وەفاداریەکە، چونکە شایەتیدان نیەتی پاک و شەرعیبوون و هەڵسوکەوت و بینینی واقیعی دەوێ، شایەتییەک باشە دڵ و چاو و زمان یەکبگرن تیایدا، چاو ببینێ و دڵیش زمان بێنێتە گۆ، بە تایبەت بەرانبەر کەسێ وەها کە من دەمناسی .

- مامۆستا لە کۆتایی ساڵانی پەنجاکان و سەرەتای شەستەکانی سەدەی ڕابردوو لەگەڵ مامۆستا جەعفەر مستەفا (تەمەن درێژ بێت) لە گوندی سەرگەت مامۆستا بوون، گوندی هانەی دن و سەرگەت یەک قوتابخانەیان هەبوو، بەندە لە لە خزمەتیدا بووم. ئێستە تەنها سیما جوانەکەیی و نەرمونیانییەکەیم لەبیرماوە.

- لە ناوەڕاستی ساڵانی هەشتاکاندا دەچوومە خزمەتی و بووبووە ئەو جەمسەرە حەکیمە بۆمان کە وانەی زۆری فێرکردین. جارێکیان لە شەوێکی زستانەدا چوومە خزمەتی لەو کاتەدا بگرە بەردەی زۆر لە نێوان برایاندا هەبوو لەسەر ئەوە چیبکەین و چۆن بکەین و کێ مەرجەعمان بێت؟ لێرەو لەوێ قسەی زۆر دەکرا و کاتی زۆرمان بەوەوە دەڕۆیشت. ئەوەی من مەبەستم بوو وەرگرتنی وانەیەکی ڕۆحی بوو بۆ ئەو ئان و ساتە تەنگژە ئامێزە شەو لە خزمەتیدا بۆ ماوەیەکی زۆر دەردە دڵم کرد، جەنابی

بەوپەڕی سنگفراوانی گوێی گرت و قسەی پێنەبڕیم، زۆر هەوڵمدا لەبارەی ئەو حاڵەتە نەڕێنییەوە شتێکی لێ ببیستم، بەڵام جەنابی هەر شتی ڕۆحی و فیقهی دەدامێ، کاتی خەو هات جەنابی بەرماڵێکی خستە ژێر سەرینەکەی و فەرمووی کاک موحەممەد با بخەوین، بەیانی قسەکانمان تەواو دەکەین، بەیانی لە خزمەتیدا پێشنوێژی بۆ کردم، بە هەردوو ڕکعاتەکە بە دەنگێکی نەرم و تەرکیز لەسەر واتای ئایەتەکان سورەتی (الحجرات)ی خوێند بە تایبەتی لەسەر ئایەتەکانی (١٠-١٢) دەوەستا، دواتر جەنابی ڕۆیشت بۆ دەوام و منیش گەڕامەوە بۆ سەیدصادق، لەگەڵ خواحافیزیدا هیممەتی بەرز دەکردمەوەو دواجار فەرمووی تێگەیشتی؟ لە ڕێگادا بە خۆمم دەوت جەنابی مامۆستا نەخشە ڕێگایەکی نەدا، بەڵام کە زیاتر ڕۆچووم لە بیرکردنەوەدا گەیشتمە ئەو قەناعەتە کە دوو وانەی زۆر گرنگی لە سورەتی الحجرات دا پێداوم، سوپاسی خوای گەورەم کرد لەسەر ئەو حیکمەتە گەورەییەی. ئیتر تا لە ژیاندا بوو لێی دانەبڕام.

- جارێکیتر چوومە خزمەتی لە هەڵەبجە لە دوکانەکەی مامۆستا ئیبراهیمی برای (بە ڕەحمەت بن)، باس باسی بارکردنی دیهاتەکانی دەوروبەری هەلەبجە بوو، مامۆستا زۆر زۆر بێتاقەت بوو، فەرمووی بۆ ئەوە بێتاقەت نیم بەعس چیمان پێدەکات، بۆ ئیرادەی هەندێ لەو خەڵکە بێتاقەتم کە بە قەدەر منداڵێکی فەلەستینیمان لێنایەت کاتێ شۆفڵ دەڕوات خانوەکەی بڕوخێنن بە لانیکەمەوە ڕوو گرژ دەکات و بەدبارانی شۆفڵەکان دەکات، کەچی لێرە دوێنێ خەڵکی ئاوایێک هاتوون بۆ لای قائیمقام و تووبانە قوربان ئەمڕۆ

فلانە گوندتتان بارکرد ئەی کەی ئێمەش باردەکەن. من بێتاقەتی بێ ئیرادەیی ئەم خەڵکەم.

- ڕۆژێک لە مالیان بووم کاکە یەحیا بە منی وت: مامۆستا من لەبەردەرکی سەرا سەلامم لێکردی وەڵامت نەدامەوە منیش مەعزەرەتم بۆ کرد کە نەمبینیوە، مامۆستا فەرمووی مەعزەرەتی بۆ مەکە، ئینجا ڕوویکردە کاکە یەحیاو وتی سوپاسی خوا بکە وەڵامی نەداوێتەوە، ئەم گوناهبارە تۆ فریشتەکان وەلامیان داوێتەوە.

- دواجار دەڵێم جەنابی مامۆستا تا کۆتایی ژیانی مامۆستا بوو، مامۆستا بوو بە ڕەوشتی، بە عیلمی، بە سۆزو نەرمو نیانی، بە زمان و جوڵەی، بە خۆشویستنی هەموو کەس، بە سیلەی ڕەحم و بەخشندەیی و میوان پەزیری، بە خەمخواردنی بەردەوامی بۆ ئاینەکەیی. بە دڵپاکییەکەی. ماندووبوون و نائومێدبوونی نەدەزانی بۆ ڕۆژێکیش خۆیی مەبەست نەبووە. بە کردارەکانی پێشەنگێکی بێدەنگ بوو.

لە کۆتا ڕۆژانی تەمەنیدا مامۆستایەک پرسیاری لێکردبوو کە ئێستە سەرقاڵی چیت؟ فەرموویووی خەریکی وەڵامدانەوەی پرسیارەکانی قیامەتم. نەفەسی دریژی مامۆستا بە پەروەردەی کوڕو کچانییەوە دەرکەوتووە ئەوەش سوپاسی خوای گەورەی دەوێ.

مامۆستا مەلا عمر ڕێشاوی، خواناس و خۆناس و خەڵك ناس

طاهر بامۆکی

مامۆستا مەلا عمر ڕێشاوی : خواناس و خۆناس و خەڵک ناس، زمانەوان و مەلەوان لە دەریای زمانی عەرەبیدا، شەرعزان. بانگخوازێکی حەکیم و بەسەلیقە، لەسەرخۆ وبە قەناعەت بە بەشی خوا، باوک و میرد بە مانای وشە، مەلای ڕەسەنی کوردەواری و مامۆستای سەرکەوتووی قوتابخانە،زمان شیرین لە وانە و گفتو گۆدا، دوو وشەی (کەسەکەم... سلام علیکم) ی زۆر بەکار دەهێنا بۆ وریاکردنەوەی گوێگرەکانی، مامۆستا دانەئەبەزی بۆ ناو بازاڕی سیاسەت و موجامەلات وەک خەڵکانی تر بەڵکو قوتابی و گوێگرەکانی بەرزدەکردەوە بۆ ئاستی دینە پاک و بێ گەردەکەی خوا، لە لۆمەی لۆمەکاران نەدەترسا لە گەیاندنی پەیامی خوادا، غەیبەتی کەسی نەدەکرد و مافی هەموو کەسی دەپاراست با دوور لە خوا و ئادابەکانی ئیسلامیش بێت.

مامۆستا مەلا عمر و طاهر بامۆکی:

لە ساڵی ۱۹۷۰دا لە تەمەنی چواردە و پانزە ساڵیدا مامۆستام ناسی لە مزگەوتی پاشا لە وانەی تەفسیری مامۆستا مەلاعوسمان عبدالعزیزدا شەوانی جومعە، پاشان لە کتێبخانەکەی مزگەوتی پاشادا لە حوجرەکانی سەر قەبرەکانی مالی پاشادا، ئەوکاتە لە

پۆلی شەشی سەرەتایی دا بووم، چاوم کرابویەوە لە بازاڕ و ناسینی مەلاکانی هەڵەبجەدا و مامۆستاکانی قوتابخانەدا، کتێبخانەیەکی خنجیلانەیان دانابوو خوێنەر دەیتوانی کتێب و نامیلکە ببات و بیخوێنێتەوە، منیش لای مامۆستای شەهید سیف الدین بامۆکی فێری خوێندنەوە بووبووم، کە بەو کتێبخانەم زانی ڕۆژانە لە ژاڵی توتن و ئیشی ماڵەوە خۆم قوتار دەکرد و دەهاتم نامیلکەیەکم وەر دەگرت و دەمبرد تەواوم دەکرد و دەم هێنایەوە، پاشان لە دووکانی کاک عینایەتی برایدا کە بەرامبەر مزگەوتی پاشابوو بەخزمەتی دەگەیشتین، ئەو سێ مامۆستایەم زۆر خۆش دەویست: مامۆستا(پارەزانی و ڕێشاوی و جعفر عەبابەیلی) بیانوم دروست دەکرد تا مامۆستا مەلا عمر خولکم بکات و بمباتەوە بۆ ماڵی خۆیان زۆربەی جارەکانیش دادە (سۆیبە)ی هاوسەری کە زۆرخۆش بانگی دەکرد بە سۆیبە خان، لەبەختی مندا قوبڵی ساوەر و برنجی سووری لێ دەنا، چونکە من لەسەر مەوعید نەدەڕۆشتم بۆ خزمەتی ئیشم بەنان و چێشتیش نەبوو چێژم لە خودی مامۆستا وەردەگرت، جارێکیان مامۆستای ئامادەیی پیشەسازی هەڵەبجە بووم لەساڵی ١٩٨٣دا مامۆستاش لە قوتابخانەی سەرکەوتن بوو لەلای فولکەکەی عمری خاوەردا بە یەک گەیشتین فەرمووی مامۆستا تاهیر باله خزمەتتا بین هەرچی خوا دابووی دەیخۆین، وتم بچوکیت دەکەم ئەگەر نابم بەئەرک بڵ جەنابت، لە مزگەوتی دار الاحسان نوێژی نیوەڕۆمان کرد و ڕۆشتین لە پاش نانخواردن، مامۆستا پرسیاری لێکردم دەنگ و باسی مالی خۆتان ؟ دەنگوباسی قوتابخانە و مامۆستا و

قوتابییەکان؟ منیش کەوتمە باسکردن لەباسی مامۆستاکاندا وتم مامۆستا گیان مامۆستایەکی ئافرەتی زۆر سفورمان لەلایە زۆر بێ زارم لێی و مەرحەبایی ناکەم جارێک لەناو مامۆستاکاندا بە دەنگی بەرز وتی من حەزم لە بەهەشت نی یە چونکە وەک تەمەڵخانە وەهایە، مامۆستا فەرمووی باشە مامۆستاکان و مدیرەکەتان چۆنن ؟ باسی مودیرم بۆ کرد وتی نوێژ دەکات وتم نەخێر، وتی حیزبی یە ؟ وتم بەڵێ بە ڕۆژ حیزبییە و حکومەتییە و بەشەویش لەگەڵ پێشمەرگە تا بەیانی یاری و بەزمیان هەیە، وتی تۆبش مەرحەبایی دەکەیت ؟ وتم بەڵێ ئەملاو ئەولای یەکتریش ماچ دەکەین. فەرمووی مامۆستا طاهر ئەو ژنە سفورە هەموو تاوانەکانی بەرامبەر بە عارەق خواردنەوەکەی مامۆستا پیاوەکەیە، ئیتر منیش بڕیارمدا لە سبەینێوە مامەڵەکەم بگۆڕم و گەرم مەرحەبایی دادەش بکەم و بە ئەندازەی پێویستیش لە بەڕێوەبەر نزیک ببمەوە.

جارێکیش تەشریفی هێنا بۆ مزگەوتی پێشەوا عمر بۆنوێژ لەپاش نوێژەکە ڕۆشتینە قاتی سەرەوە سەیری گومەزەکەی کردکە خۆشنوس سورەتی نووری نوسیبوو، مامۆستا خوێندییەوە کە لێرەدا کوتایی پێ هێنابوو (ویذکر فیها اسمه یسبح له فیها بالغدو والاصال(٣٦) مامۆستا فەرمووی ئەم بڕا خۆشنوسانە قواعد نازانن هەلەیە کاکە نابێت لە وێدا بوەستی ئاخر پێم ناڵێی کێ (یسبح له فیها بالغدو والاصال)؟ کوا فاعیله کە؟ دەبێت ئەمەشی بۆ زیاد بکەیت ﴿ رِجَالٌ لَّا تُلْهِيهِمْ تِجَٰرَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَن ذِكْرِ ٱللَّهِ وَإِقَامِ ٱلصَّلَوٰةِ وَإِيتَآءِ ٱلزَّكَوٰةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ ٱلْقُلُوبُ وَٱلْأَبْصَٰرُ ﴿٣٧﴾ ﴾ النور، ٢٧. کاکی برا ئالێرەدا

ماناکەی تەواو دەبێت. ئەوە یەکێک بوو لە ئوصولی پەروەردەی مامۆستا بۆ براو قوتابییەکانی و یەکێک بوو لە ڕاستکردنەوەی هەڵەی زمانەوانی بەتایبەتی لە نوسینی قورئانی پیرۆزدا. یەک شاڵینە یاداوەری و یادگاری هەیەیە بەڵام لە پێنج صەد وشەدا جێگای نابێتەوە. خوا لەوان خۆش ببێت و عاقیبەتی ئێمەش بە خێر تەواو بکات و لە سەر دینی ئیسلام دامەزراومان بکات، دەستر ئێوەش منالّەکانی خۆش بێت کە لەبیری پاراستنی عیلم، پەروەردە و گەنجینەی مامۆستای باوکتاندان.

مامۆستا و زانا و شەرعزان بوو

محمد صالح بامۆکی

ئەزمونی ئێمە لەگەڵ مامۆستا عومەر ئەزمونی مامۆستاییە، ئەوەی من لە مامۆستام دیوەو بیستووە ئەوەیە کە بە حەق مامۆستا بوو بەراستی زاناو شەرعزان بوو دوو وێستگەی ژیانی مامۆستاتان بۆ باس دەکەم کە یەکێکیان بۆیان باسکردووم ئەوی تریان خۆم تیایا ژیاوم ئەوەی خۆم تیایدا ژیاوم بۆسالانی ٨٦و ٨٧ دەگەڕێتەوە کاتێک مامۆستا عومەر مامۆستامان بوو لە پەیمانگای ئیسلامی هەڵەبجە بەڕاستی گەورەیی و دڵسۆزی مامۆستاو زانایی ئەو پیاوەم لەو ساڵەدا بۆ دەرکەوت، جیا لەهەموو مامۆستاکان زۆر دڵسۆزانە نەک وەک فەرمانبەرێک بەڵکو وەک کارێکی بانگخوازانە دەرسەکەی پێ دەوتین جیا لەوەی زانیاری زۆر باشی دەداینێ لەهەمانکاتدا پەروەردەیەکی ئیمانی و دەرونی گەورەشی پێشکەش دەکرد وەڵامی زۆربەی پرسیاری قوتابیانی بەئایەت دەدایەوە هیچ باسێک نەبوو بیکات و بە ئایەتێک دەڵەمەندی نەکات. ئەزمونێکی دیکەشم لەگەڵ مامۆستا وەگرتنی ئیجازەی زانستی شەرعیی بوو کە یەکێک بوو لەو مامۆستایانەی تاقیکردنەوەی زارەکیی ئێمەو چەند مامۆستایەکیان کرد بۆ وەرگرتنی مۆڵەتی مەلایەتی.

ئەزمونی دووەمی مامۆستا کە باسکراوە بۆم ئەوەیە کە مامۆستا بەر لە حکومەت بیری لە پرۆژەی نەهێشتنی نەخوێندەواریی کردۆتەوە ئەویش ئەوەبووە کاتێک ئیجازەی مەلایەتی وەک زانایەک وەرگرتووە دوای ئەوەی چووەتەوە بۆ گوندەکەی خۆی ڕێشاو لەوێ دەبینێت وا خەلکێکی زۆر خوێندنەوەو نوسین نازانن هەموو لەکاتی زستانان سەرقالی سێڕسکێن و قسەوباسن و بێکارن مامۆستاش پێشنیاریان بۆ دەکات کە بۆچی نایەن فێری خوێندن و نوسینیان بکات ئەوانیش زۆر ئەمەیان لا خۆش دەبێت پارچە تەختەیەک پەیدا دەکەن و لەشار تەباشیری ئەو زەمانە دێنن و دەستدەکەن بە نوسین و خوێندنەوە بەم هۆیەوە خەڵکانێکی زۆر لە دیی ڕێشاوی لە نەخوێنەواری ڕزگاریان دەبێت بەم هەوڵەی مامۆستا بۆیە من ئەمە ناو دەنێم هەڵمەتی نەهێشتنی نەخوێندەواری کە مامۆستا عومەر بەتاقی تەنها پێش حکومەت ئەم هەڵمەتەی دەستپێکرد.

مامۆستای کردار سەنگین و بە ویقار

عمر اسماعیل

من بۆ یەکەمجار لە ڕێگەی کتێبی "تاوانە دەروونییەکان" ئاشنای ناوی مامۆستا ڕێشاوی بووم، کە مامۆستا وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، خۆیشی پێشەکییەکی بۆ نوسیوە، کاتێ ورد خوێندمەوە، وێنایەکم بۆ مامۆستا عومەر ڕێشاوی لە خەیاڵی خۆم کێشا، پیاوێکی ڕیشسپی نورانی بە ویقار و سەنگین، لەسەرخۆ و ڕاستگۆ، نەرم و نیان و ئارام لە مامەڵەکردنی دەوروبەر، حەکیم و دانا لە چارەسەری گرفتەکان، دەم بە زیکر و خوێندنی دوعا، ئەمەیە بەرچاوی خۆم کە خەریکی ئامۆژگاریکردنی ئەوانی تر....

دواتر لە سەرەتای ساڵی ۹۲ لە نزیکەوە بە دیداری شادبووم و ناسیم، دیدارەکان دووبارە و چەندبارە بوونەوە، بەڵام بۆ یەکەم جار و زۆر لە نزیکەوە و بۆ ماوەی چەند ڕۆژێک لە ماڵی خۆمان لە مانگی ۱۲ ساڵی ۱۹۹۲ لە خزمەتیدا بووم، لە کۆبونەوەیەکی سەرکردایەتی جەماعەت کە ئەو کات پێمان دەووت شورای ناوەندی، دوواتر لە پەراوێزی کۆبونەوکە بۆ دڵخۆشکردن و تەقدیرکردنی ئەو برایانەی کە سێ شەو سێ ڕۆژ بوو پاسەوانی و خزمەتیان بە کۆبوونەوەکە کردبوو مامۆستا تەشریفی هێنا لەگەڵ ئەو برایانە دانیشت و قسەی بۆ کردن، وتە ناسک و ئامۆژگارییە ئیمانی و ڕۆحییەکانی کە لە ناخێکی پاک و لە دڵێکی پڕ و لە سەر

زمانێکی ڕاستگۆوە دەردەچوون لە سەر ئامادەبووان ئەوەندە کاریگەر بوون نەیانتوانی بەرگری فرمسکەکانیان بکەن، بەڵکو هەندێکیان خۆیان بۆ کۆنترۆڵ نەکرا و قوڵپی گریانیان دەنگی بەرز بوویەوە، ئەو دیمەنە وێناکەی مامۆستا کە لە کاتی خۆیدا لە خەیاڵی خۆم بۆم کێشابوو هێنایەوە بیرم، دەتوانم بڵێم بە ڕێژەی لە سەدا سەد ڕاست دەرچوو.

دواتریش کە لە کاری جەماعەت و کاری حزبیش لە سەرکردایەتی و کارەکانی تر ئەو چەند ساڵە لە خزمەتی بووم و مامەڵەم بوو لەگەڵی ئەو وێنایە هیچی لێ نەگۆڕا بەڵکو ڕۆژ بە ڕۆژ تۆختر دەبوەوە.

مامۆستا ڕێشاوی هەموو ژیانی جێگەی سەرنج ڕاکێشان بوو، لە هەموو بوارێک جێگەی چاولێکردن بوو سەرمەشق و پێشەنگ بوو، بەڵام لە چەند شتێکدا لە هەموو ئەو مامۆستا و زانا و بانگخوازانەی من بە خزمەتیان گەیشتووم و بینوومن جیاواز بوو:

یەک: هەرگیز خۆی بە پۆست و پلە و پایە نەدەبەستەوە، لەوکاتە لە لوتکەی هەرەمی کاری جەماعەت بوو لەگەڵ ئەو کاتەی کە ئەندامێکی ئاسایی بوو، هیچ پۆستێکی نەبوو جیاوازی نەبوو، بە یەک وەتیرە و یەک ڕوحییەت و یەک نەفەس کاری دەکرد و خزمەتەکانی پێشکەش دەکرد بە گەرموگوڕی ئامادەی چالاکییەکان دەبوو، ئەو بەرپرسیارییەتی خۆی بەرامبەر کار و بانگەواز و تەنانەت کارە ئیداری و حیزبییەکان، هەروەها بەرامبەر ئەو کەس و خوشک و برایانەی ئیشیان بەو هەبووایە لەوە نەدەبینییەوە کە پۆستێکی هەبێت، یا بەرپرسیارییەتی حیزبی لە ئەستۆدایە، بەڵکو

بەرپرسیاریێتی خۆی لە قوڵی هەستی باوەڕ بە خودا و دواڕۆژ وەردەگرت، لەوە کە هەموو کاروباری حزب و جەماعەت بەر لەوە بەرپرسیاریێتی حزبی بێت ئەرکێکی قیامەتیە و دەبێت ئەنجام بدرێت.

دوو: هیچ کاتێک مامۆستا خۆی بە بێ کار نەدەبینیەوە، چاوەڕێی ئەوە نەبوو کاسێکی تر کاری بۆ بدۆزێتەوە و ئەرکێکی پێ بسپێرێت، بەڵکو خۆی ئەو کارانەی دەکرد کە بە پێویستی دەزانین، هەرگیز بیری بە لای ئەوەوە نەدەڕۆیشت کە ئەم کارە یا ئەو چالاکییە لەوە بچووک تڕە، یا کەمترە ئەو خۆی پێوە خەریک بکات، یا کاتی پیرۆزی خۆی پێ بکوژێت، لای ئەو هەموو ئەو کارانەی پەیوەست بوون بەو پەیامەی هەڵیگرتبوو جێگەی بایەخ و گرنگی پێدان بوون، ورد و بچوک بن یا گەورە تەنانەت، لەبەر ئەو هەرگیز خۆی بێ ئیش نەدەبینیەوە، تەنانەت ئەو شەوە کە بە یەکجاری بارگەی پێچایەوە و ڕۆحی پاکی بەرەو لای خودا گەڕایەوە تا پێش خەوتن خەریکی وتنەوەی دەرسێکی پەروەردەیی زانستی بوو لەگەڵ پاسەوان و کارمەندەکانی مەکتەبی سیاسی.

سێ: ڕووخۆشی و تورەنەبوون، من بەش بە حاڵی خۆم لەو چەند ساڵەی لە مامۆستا نزیک بووم نەمبینی تورەبێت و ڕووی گرژبێت، یا دەنگی بەرزکردبێتەوە، هەرکات لەگەڵ یەکێک بۆچوونی جیاوازی هەبوایە و گفتوگۆکەیان بەرەو هەڵکشان بچوایە مامۆستا بە وتنی " سەلام و عەلیکم" خاوی دەکردەوە.

لە کۆتاییدا دەڵێم بە قەد زۆری ئەوانەی بە قسەی زل و گوتاری جوان دەناسرێنەوە، ئەوندەش کەمن ئەوانەی کە لە میانی کردار و

بە مەیدانی کار دەناسرێن و ئاماژەیان پێدەکرێت، وەستای قسە و کۆلەواری دەست زۆرن، بەڵام پێچەوانەکەی زۆر کەم و دەگمەنن، کە بە بێ دەنگی خەریکی داهێنان و بونیاتنان بێت، مامۆستا ڕێشاوی ڕەحمەتی خودای لێبێت یەکێ بوو لەو دەگمەنانە.

یاداوەرییەك لە خزمەت بانگخوازی گەورە مامۆستا عومەر ڕێشاوی

د.عالیە فرج

هاوینی ٢٠٠١ لە شاری هەولێر بە ئامانجی تۆمارکردنی چاوپێکەوتنێک لەگەڵ جەنابی مامۆستا عومەر ڕێشاوی گەشتمە خزمەتی لە بینای مەکتەبی سیاسی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان، کە ئەو کاتە لەگەڵ جەنابی مامۆستا (محمد احمد) لەیەک ژووردا پێکەوە دوو ئۆفیسییان بوو.

لە دواندنییان بۆ یەکتر تێبینی ئەوەم کرد، کە بەینیان زۆر خۆشە و پەیوەندییان زۆر بەهێزە و لە ڕووی بۆچوونەکانیشییانەوە لە زیاتر لە بابەتێکدا کە باسییان دەکرد سەریان بۆ یەک ڕائەوەشاند، بۆیە بۆ َمن دیمەنییان خۆی بۆ خۆی مانابەخش بوو وەکو تابلۆیەکی کۆمەڵأیەتی نەوازە دەهاتە پێش چاوم و تابلۆکە ڕەنگەکانی بریتیبوون لە خاکیبوون ، نەرمینواندن، گەرموگوڕی، ئارامی ، گەشبینی، یەقین بە خوای گەورە...هتد.

دوای تەواو بوونی پرسیارەکانی تایبەت بە چاوپێکەتنەکە، کە سەبارەت بە کاریگەری کیمیاباران بوو لەسەر پێکهاتە و وەزیفەی خێزان لەشاری هەڵەبجەی شەهیدا، ئیزن خواست لە جەنابی مامۆستا عومەر کە پرسیاری دەرەکی بکەم (دوور لە بابەتی ئەتروحەی دکتۆراکەم)، کە جەنابی بەڵێی داخوازییەکەم نواند ،

یەکەمین پرسیارم ئەوەبوو: ئایا مامۆستا لە هەولێردا هەست بە غەریبی دەکەیت؟

وەڵامەکەی ئەمەبوو: مەسەلەکە هەستکردن بە غەریبی نییە کی لە هەڵەبجە دەرچووم، هەستی من پەیوەستە بە کارکردن لە هەولێردا، بەبەردەوامی کاردەکەم و هەستدەکەم بیناکەم بە بێ بناغە بۆیە چەندە بینا بەرزدەکەیتەوە ئەو هەستەی لە هەڵەبجە لە سلێمانی بۆ دروست دەبێت ، لێرە بوونی نییە.

ئەم چەند دەستەواژەیەی جەنابی مامۆستا عومەر رێشاوی تا ئێستاش لە هەر مەجلیسێکدا باسی چوونە دەرەوە بۆ هاندەران و کۆچکردن و غەریبی دەکرێت لە گوێیەکانمدا دەزرنگێتەوە.

مەشهەدێکی تری جەنابی مامۆستا عومەر رێشاوی ئەوەبوو کە بەسەردان چووینە خزمەتی بۆ ماڵەوە و کاتی نوێژ هات ، داوای کرد بە جەماعەت نوێژەکەمان بکەین ، بۆیە بۆ یەکەم جەنابی مامۆستا بووە پێشنوێژ بۆ هەموو ئەوانەی لە ماڵەکەدا بوون و پێشنوێژییەکەی زۆر جیاواز و هەستێکی زۆر جیاوازی بە من بەخشی و هەریەکە لە تیلقائیبوون و ڕاستەوخۆبوون و نەرمونیانی و ئارامی مامۆستا بەخشێک بوو ، کە کەسی نزیک لە جەنابی مامۆستا دوای چەند خولەکێک لە حزوری مامۆستا هەستی پێدەکرد و ئەم حاڵەتە بەبێ پلان بۆ دانان و ڕاستەوخۆیانە ئیحتیوای کەسی بەرامبەری دەکرد.بۆیە کە مامۆستات ئەدواند بە ڕوونی هەستی نزیکبوونی تەواو لە خوای گەورە هەستی پێدەکرا ، کورد واتەنی جەنابی مامۆستا عومەر "پیاوی خوا بوو" بەو واتایەی زوو خۆی و کەسی بەرامبەری ئەگێڕایەوە بۆ لای خوای

گەورە لە ڕێی گێڕانەوەی فاعیلییەت بۆ خوای گەورە و هەمیشە باس لە میهرەبانی و بەزەیی خوای گەورە سیمای سەرەکی وشە و دەستەواژەکانی مامۆستا عومەر بوو ، هەر کەسێک و لەهەر بیر و ئایدیۆلۆژیایەکەوە میوانی مەجلیسی حزورییان بوایە. ئەم تایبەتمەندییەی دواندنەکانی جەنابی مامۆستا عومەر زۆر بە ئاشکرایی تێبینی دەکرا لە گێڕانەوەی بۆ ئەو ڕوداو و هەڵوێستانەی کە پەیوەست بوو بە ژیانی خۆی یان ژیانی کۆمەیەتی و دەعەوی کۆمەڵگە و هەمیشە تەرکیز لەسەر زیاتر لە ڕەهەندێکی ناوەڕۆکی ڕووداو و هەڵوێستەکان دەکرد.

لە پەیڤ و جیهانبینییەکانی مامۆستا عومەر ڕێشاوی:

با ئیمە کارێك نەکەین (نوخبە) پشتمان تێبکات و(عام) شوێنمان بکەوێت.

* * * * * *

دیموکراتیبون بە بیر و هۆشیاری و پەروەردەی دەوێ بە قسەو بەڵێندان و گۆرانی پیاهەلدان نایەتە بەرهەم.

* * * * * *

مردن لە پێناوی خودایا ئاسانە ، ژیان لە پیناوی خودایا گرانە.

چەند وێستگەیەك لە بیرو باوەڕ و بوچوونەكانی مامۆستا عومەر ڕێشاوی

سالم سلیمان حاجی

• ژیانی مامۆستا عومەر ڕێشاوی – ڕەحمەتی خوای لێ بێت – ناوێنەی هزرو بیرو باوەڕەكەی بوو.. كە ژیانی هەمووی چالاكیی و كردار بوو، وەك زانستخواز و پەروەرشیار، چاكساز وچاكخواز، بانگخواز و كەسایەتی كۆمەڵایەتی..

• یەكەم جار كە ناوی مامۆستا عومەر ڕێشاوییم بینی - كە پێش ئەو جارە بە هیچ شێوەیەك ئاشنای جیهانی ئەو نەبووم و بە خزمەتی نە گەیشتبووم - لە ساڵی ١٩٨٨ لە شاری سنە لە كوردستانی ئێران بوو، لەسەر كتێبێك بە ناوی (تاوانە دەرونیەكان).. نازانم چ هۆكارێك بوو كە ناوەكە و ناوی كتێبەكەی سەرنجی ڕاكێشام.. من خۆم عەودالی كتێب بووم، بەڵام كتێبی كوردی كەمتر.. بەڵام ئەم كتێبە سەرنجی منی ڕاكێشا..

دوایی كە لە نزیكەوە ئاشنای مامۆستا عومەر ڕێشاوی بووم.. بینیم كە مرۆڤێكە بەرییە لە تاوانە دەرونیەكان و، زۆر لێیان بە دوورە.. كینە و حەسادەت نا ناسێ.. دەروون ئاسوودە و بێ گەردە.. دووڕە لە كاری بێ هودە و بێ سوود و، هەمیشە خەریكی زیاد كردنی زانست و فێربوونە.. كاتی خۆی بە فیڕۆ نە دەدا.. هەمیشە لە جوڵە و چالاكی دا بوو: یان دەرسی دەوت بە

زانستخوازان، یان خۆی موتالآ و کتێبی دەخوێند، یان مەشغولی زیکر و خوێندنی قورئان بوو.. یانیش سەردانی دۆست و هاوەڵ و کەسوکاری دەکرد.. هەمیشە لە کاری خێردا بوو..

• مامۆستا عومەر – ڕەحمەتی خوای لێبێت – لەو کەسانە نەبوو کە کاتی خۆی بە قیل وقالەوە سەرف بکات و، هەمیش سەرقاڵی کاری بە سوود بوو بۆ خۆی و دەوروبەری.. هەموو کاتەکانی بە خوێندن و خوێندنەوە و دەرس وتنەوە بەسەر دەبرد. هیچ دەرفەتێکی لە دەست نەدەدا بێ ئەوەی بە وەعزێک، یان قسەیەکی خۆش، یان بیرخستنەوەیەک، یان دەرسێک، پڕی بکاتەوە.. هەموو مەجلیسەکانی پڕ بوون لە عیلم و زیکر..

تەنانەت منداڵانیش بێ بەشی نەدەدەکردن لەو مەوعیزە و ڕێنمایی و بیرخستنەوەنانە، بە پێی تەمەن و توانای وەرگرتنیان. زۆر جار بینیومە، کاتێک منداڵان هاروهاجییان دەکرد، ئەو هەڵدەستا ئیزنی لە مێوانەکانی دەخواست و دەچووە لای منداڵەکان و بە دوو سێ قسەی خۆش و یادەوەری و مەوعیزەیەک هێمنی دەکردن و، تا ماوەیەکی باش ئاسوودە و ئارام دەبوون..

• مامۆستا عومەر – غەریقی ڕەحمەتی خوا بێت – کەسێکی زۆر دەگمەن بوو، لە ڕووی ڕاستگۆیی و پابەندیی و میانەڕەویبوونی.. ئەمەش بە سروشتێکی خۆڕسک و، بێ زۆر لە خۆکردن و، ببوو بە (مەلەکە) و بە بەشێک لە سروشتی هەڵسوکەوتی.. بۆیە هەمیشە میانڕەو و نەرمونیان بوو، لە مال و لە دەرەوە، لە سەفەر و لە ئیقامەیا و، لە گەڵ دۆست و دوژمنا. بۆیە ڕووداو و بەسەرهاتەکان، کاریان تێ نەدەکرد و، بڕیاری

بۆچوونـــەکانی نـــەدەگۆڕی، بـــەلکو خـــۆی بـــوو رووداو و بەسەرهاتەکانی هەڵدەسەنگاند بە پێی تەرازوی میانەڕەوی خۆی و، لە ژێر ڕۆشنایی بەها بەرزەکانی ئیسلام.. بۆیە دەبینین کە سەرەڕای باردۆخی نالەباری ئەو و، بوونی لە ژێر چاودێری دەزگای سیخۆری حیزبی بەعس و، تەنانەت فشاری هەندێ لە لایەنە کوردیەکانی ئەو کاتی لەسەری و، دەنگوباسی گەورەی جمهوری ئیسلامی ئێران و، دەنگوباسی جیهادی ئەفغانستان لەو کاتەیا.. هەموو ئەمانە کاری تێ نەکرد کە بڕیاری جێهێشتنی شاری خۆی (هەڵەبجە) بدات و، ڕوو بکاتە (ئێران)، تا لە ساڵی ١٩٨٨ و لە دوای هێرشی ڕژێمی سەدام بە چەکی کیمیاوی و کاردساتی کیمیاوی هەڵەبجە، ئینجا بە ناچاری ڕوویکردە (ئێران).. چونکە پێی وابوو بەردەوامی و خۆڕاگری لەسەر کار، باشترە لە ڕاڕایی و ڕووکردنە نادیار.. هەروەها لە (ئێران)یش، سەرەڕای کاری زۆری و، کاریگەری گەورەی کە هەیبوو بەسەر ئەو خەڵکە ئاوارە کوردەی کە لە ئۆردۆگاکانی ئێران بوون، بەڵام دوای ئەوەی کە ڕژێمی ئێران دەستی چوویە خوێنی شەهید مامۆستا (ناسر سوبحانی)، ئیتر یەکسەر بڕیاری گەڕانەوەی دا بۆ کوردستان و عیراق و، وتی: ئیتر زوڵم گەیشتە لوتکە پۆپکەی..

• مامۆستا ڕیشاوی - بە ڕەحمەت بێت - پیاوێکی کەم وێنە بوو.. ئارام وڵەسەرخۆ وبێ فیز.. باوەڕدار و پشتیوان بە خوا.. هەمیشە خەریکی کاری خۆی بوو، بە بێگویدانە قسەی خەڵک.. کارەکانی لەسەر خۆ بوون، بێ پەلە پەل و هەراوهۆریا، هیچ کارێکی پەلەی لێ نەدەکرد پێش وادەی خۆی.. هەمیشە دەیوت:

ئێمە بە ئەرکی خۆمان هەڵدەستین، لە دائیرەی بەرپرسیاریەتی خۆمان، ئیتر ئەگەر شتێکی نوێی ڕویدا، ئەو کاتە (لکل حادث حدیث)..

لە بیرمە کاتێ لە ئێران بوو، هەندێ کەس پێیان دەوت کە ناوی خۆی بگۆڕێ، چونکە ناوی (عمر) لە ئێران جێی نیگەرانی هەندێ خەڵکە و، ڕەنگە تووشی گیروگرفت ببێت لەبەر ئەم ناوە.. بەڵام ئەو وەڵامی دەدانەوە و دەیوت: کەس ناڕەزایی خۆی لە ناوی من دەرنەبڕیوە و، کەس داوای لێ نەکردووم تا ئێستا کە ناوم بگۆڕم و، هەر کات داوایەکی وا هەبوو، ئەو کات سەیری دەکەین و بڕیاری پێویست وەڵامی دەدەینەوە و، تا ئەو کاتە ئێمە مەشغولی کاری خۆمان دەبین و خۆمان بەو شتانە خەریک ناکەین.. هەڵبەت کەس داوای لەو جۆڕە لێی نەکرد و، بە پێچەوانەوە مامۆستا جێگەی ڕێز و ستایشی هەموو لایەک بوو لەو وڵاتە..

مەبەست ئەوەیە کە مامۆستا کەسێکی کرداری بوو و ئەهلی قاڵ و قیل نەبوو و پێش ڕووداوەکان نەدەکەوت، بەڵکو مامەڵەی لە گەڵ واقیعی دەکرد و، .. ئەمەش گوزارشت لەوە دەکات کە زۆربەی تەقوای مامۆستا لە گۆشەگیری و تێروانینی نەرینی نەبووە دەربارەی دونیا و، هەڵوێست و کرداری پابەند و پشت بەستوو بە تێروانێکی شەرعی ڕوون بوون.

• مامۆستا عومەر سالانێک بوو لە تروپکی کاری دەعەوی سیاسی ناوچەکە بوو، بەڵام چاوی لە پلە و پۆست نەبوو، بەڵکو بڵاوکردنەوەی زانست و تێگەیشتنی ئیسلامی مەبەستبوو لە لای دە پلە وپۆست لای ئەو شتی گرنگ نەبوون، بۆیە دوای نەوەی

قوتابی و هاوەڵەکانی پێگەیشتن و کارەکەیان گرتە دەست، مامۆستا بەردەوامبوو لەسەر کار و پابەندبوونی و، خۆی بە گەورەتری نەدەزانی لەوان.. هەر بۆ نموونە: مامۆستا عومەر - بە ڕەحمەت بێت - باوەڕی زۆری هەبوو بە سەلیقە و تواناکانی مامۆستا (صەلاح الدین) و، ئەمەی نەدەشاردەوە.. گەورەترین بەڵگەش لەسەر ئەمە ئەوەیە کە مامۆستا عومەر پێی ئاسایی بوو بیێتە (راوێژکاری مامۆستا صەلاح الدین)، سەرەڕای ئەوەی کە مامۆستا صەلاح پێشتر یەکێک بووە لە قوتابیەکانی ئەو..

• مامۆستا عومەر بە سرۆشتی خۆی رقی لە توندوتیژی بوو و، حەزی بە نەرمونیانی بوو لە هەموو کارو کردەوەکانی دا، هەر وەکو خوا و پێغەمبەرەکەی فەرموویانە.. کاتێ بزوتنەوەی چەکداری ئیسلامی پەیدا بوو لە کوردستاندا، مامۆستا حەزی پێ نەبوو، بەڵام دژایەتیشی نەکردن و ، دانەبڕا لێیان و، بەردەوامبوو لە پەیوەندیە باشەکانی لە گەڵیاندا..

مامۆستا دژی پرنسیبی دەرچوون بوو بە زەبری هێز دژی دەسەلات و، پێی وابوو چاکسازی دەبێ لە ناوەوە بکرێت، نەک لە سەردوە بچەسپێنرێت.. بڕوای بە سیاسەتی (قسەی نەرم) لە گەڵ دەسەلاتداران و ملهوران هەبوو، کە ئەمەش پرنسیبێکی قورئانیە و، ئومێدی زۆر بە چاکسازی و، قۆناغبەندی تێدا، هەبوو.

• هەر لە بارەی توندوتیژییەوە، من خۆم چەند جارێک گفتوگۆم لە گەڵ کردووە دەربارەی کێشەی فەلەستینی - بۆ نموونە - کە نموونەیەکی زیندووی کێشەیەکی ڕەوای ئیسلامییە.. بەڵام مامۆستا ڕێشاوی و، بە پێچەوانەی بوچوونی باو ، تێڕوانینێکی تری هەبوو

دەربارەی کێشەی فەلەستینیەکان، سەرچاوەی لە بیروبۆچوونی سەبارەت بە توندوتیژییەوە وەردەگرت.. مامۆستا رەخنەی هەبوو لە رێرەوی کاری ئیسلامی فەلەستینی و، پێی وابوو ئەوان ناگەن ئەنجامێکی باش بە پەیرەوکردنیان لە کاری توندوتیژی و چەکداری و، دەبێت مافەکانیان بە رێگەی دانوستان و گفتوگۆ وەرگرن، نەک بە هۆی توندوتیژی و گوشتن وبڕین.. مامۆستا - بە رەحمەت بێت- تەنانەت دەربارەی (شۆرشی بەردین) و (منالانی بەرد)یش – کە بە هێمای شۆرش و ناڕەزایەتیەکانی فەلەستینیەکان ئەژمار دەکرێت – رەخنە و تێبینی هەبوو.. چونکە پێی وابوو کە ئەمیش جۆرێکە لە دروستکردنی فەزای توندوتیژی و، ئەگەر فەلەستینیەکان پییانەوێت بگەنە ماف و کەرامەتی خۆیان دەبێ رێگەی تر هەڵبژێرن، نەک مااڵی خۆیان وێران بکەن وبەهانە بدەنە دەست دوژمنەکانیان، بە بێ گەیشتن بە ئامانج ..

• لە بیرمە کە بەیانی رۆژی ١١ سبێتەمبەری ساڵی ٢٠٠١ مامۆستام بینی، زۆر پەرێشان بوو سەبارەت بەو رووداوەی کە هەموو کەناڵەکانی جیهان دەیکواستەوە و، باسی گرۆپی چەکداری ئیسلامی دەکرا کە لە پشتەوە بێت و، پێی نا خۆش بوو و بە شتێکی نەرینی لێکی دایەوە.. قەت دڵی بەو جۆرە کردەوانە خۆش نەبوو و، پێی وابوو ئەوانەی لە پشت ئەم کردەوانانەن لە پەیامی ئیسلام نەگەیشتوون و، خاوەن بەرژەوەندی تایبەتی خۆیانن.

• لە سەر ئاستی سیاسەت، مامۆستا عومەر زۆر پەرۆشی فیکر و تیۆریای سیاسی نەبوو، بەڵام ئەو هەر لە سەردەمی گەنجیەوە بە کاری سیاسی ئاشنا بوو و، لێی دوور نەکەوتەوە تا رۆژی

وەفاتی.. ماوەیەکی زۆر لە ڕیزی پێشەوەی بەرپرسیارێتی بوو لە کاری ئیسلامی لە ناوچەی هەڵەبجە و دەوروبەری و، یەکێک بووە لە دامەزرێنەرانی (یەکگرتووی ئیسلامیی کوردستان) ساڵی ١٩٩٤ و، هیچ کات دوو دڵ نەبوو لە کارکردنی لە ناو ڕیزەکانی ئەو حیزبەدا، و بەردەوامبوو لە سەر وەفا و هەڵوێستەکانی تەنانەت کاتێک لە کۆنگرەی سێیەمی حیزبدا دەنگی نەهێنا بۆ سەرکردایەتی حیزب و، بەردەوامبوو لەسەر کاروچالاکیەکانی خۆی بە هەمان هیممەت و حەماسەتەوە تا ڕۆژی ١٨ / ١٠ / ٢٠٠١ کە دونیای فانی بەجێهێشت بۆ لقای خالقی خۆی -خوا لێی خۆش بێت و جێگەی بەهەشتی بەرین بێت إن شاء الله.

• هەر لە بابەتی کاری سیاسی مامۆستا، لە بیرمە ساڵی ١٩٩٣، پێش ڕاگەیاندنی (یەکگرتووی ئیسلامیی کوردستان) بوو، من جارێک پرسیارم لێ کرد سەبارەت چەمکی (ڕادەستکردنی دەسەلات) و، ئایا جائیزە بۆ حیزبێکی ئیسلامی - کە بە ڕێگەی دیموکراسی و سندوقەکانی هەڵبژاردن دەگاتە دەسەڵات- دەست بە دەسەلاتەوە بگرێت و، غەیری خۆی لێ بەش بکات، بە بەهانەی ئەوەی کە ئەو خۆی دەتوانێ خزمەتی ئیسلام وموسڵمانان بکات و، ئەوانی تر ناتوانن ئەو خزمەتە بکەن و، ئەهلیەتی گرتنەوەی دەسەلاتیان نیە؟ ئەو وتی: هەر حیزبێک نەتوانێ قەناعەت بە خەڵک و دەنگدەران بکات کە شایستەی دەسەلاتە، لە کاتێکا کە خۆی لەسەر کورسی دەسەلات بێت، ئەوە دیارە کە بە ڕاستی شایستەی ئەو شوێنە نیە و دەبێ دەسەلات بەجێبێڵێ بۆ ئەوانەی کە دەتوانن باشتر و چاکتر خزمەت پێشکەش بە خەڵک بکەن.. هەروەها وتی:

هەر حیزبێک نەتوانێت متمانەی هاوڵاتیان بە دەست بێنێت، ئەوە خۆی بۆ خۆی هۆکارێکی کاریگەر و کافی یە بۆ ئەوەی ناکارایی و ناشایستەیی ئەو حیزبە دەرخات، بۆیە هیچ بەهانە و هۆکارێک نیە بۆ ئەوەی ئەو حیزبە دەست بە دەسەڵاتەوە بگرێت بە بەهانەی پاراستنی..

بۆ مێژوو دەڵێم: ئەم چەمک وتێگەیشتنە لەو سات و کاتەدا شتانێکی نامۆ بوون تەنانەت بۆ هەندێ لە سەرکردە و کەسە دیارەکانی ناو ئیسلامیەکانی، چ جای قاعیدە و کادرە ناوەندیەکانیان.. بەڵام مامۆستا عومەر - بە رەحمەت بێت- کەسێکی راستگۆ و مخلص بوو بۆ سرۆشتی خۆی و پێکهاتەی فیکری میانەرەوی خۆی و، بە تەبا بوو لە گەڵ خۆی و لە گەڵ بنچینە فیکریەکانی..

• ماویەتی بڵێم کە مامۆستا رێشاوی تێروانینێکی ئەرینی هەبوو بۆ رۆڵ و پێگەی ئافرەت لە ناو کۆمەڵگەدا.. ئەم تێروانینەش بەرجەستەی خۆی لە پەروەردەی منداڵەکانی و، لە مامەڵەی لە گەڵ هاوسەری خۆی، پێش هەموو شتێک، دەبینیەوە.. کە زۆر بە ڕێز و لە بەرچاوگرتنی تایبەمەندی و سەربەخۆییان، مامەڵەی لە گەڵ دەکردن و، لە زۆر کاروباری ڕۆژانەی ژیان ڕاوێژی پێ دەکردن، تەنانەت بچوکەکانیش..

تووندگیر و توند مامەڵە نەبوو لە گەڵ مەسەلە و کێشەکانی ئافرەتان (وەکو: حیجاب و کاری ئافرەت دەرەوەی ماڵ..) و، پێی وابوو عیبرەت لە حیجاب ئەوەیە کە عەمەلی بێت و، مەرجی شەرعیەکانی تێدا بێت، ئیتر گرنگ نیە چۆن و چ جۆرێک بێت.

سەبارەت بە کاری ئافرەتیش ، بە لایەوە ئاسایی و ڕێپێدراوە بوو، لە چوارچێوەی ڕێنمایی و بنچینە شەرعیەکانەوە..

• لە کۆتاییدا، باسکردنی ژیان و هزر و هەلوێستەکانی مامۆستا کارێکی فرە ڕەهەند و لایەنە و، من لەم کورتە نوسینەدا تەنها ئاماژە بە چەند سەرەقەلەمێکم کرد و، إن شاء الله کەسانێک ئەم ئەرکە باشتر و جوانتر مافی پێ دەدەن و دەگرنە ئەستۆ و، نەوەکانی ئایندەمان بە ژیان و هزر و کەسایەتی مامۆستا عومەر ڕێشاوی ئاشنا دەکەن..

مامۆستا ڕێشاوی، بانگخواز و زانا و پەروەرشیار

عبدالرحمن عوسمان عبدالعز

لەباکوری هەڵەبجەوەوڵە نزیک ڕوبارە بەخشندەکەی سیروانەو
لە ڕێی شیاوی ڕێشاوەوە گزنگی تیشکێکی خواکرد بەسەرئاسمانی
ئەو دەڤەرە پێشەنگەدا هەڵهات تاکو دەنکێکی زێڕین لەتەسبیحی
ئەرقەمیدا بهۆنێتەوە ... کە گەیشتە گۆڕەپانی ناسین لەوەفاداری بۆ
زێدی خۆی ڕێشاوی دووەم دەستی کردە پاشگری نازناوی تاکو
بەبەرهەمی کرداری تەمەنی ناوی ڕێشاو لە پەراوێزەوە
بگوازێتەوە سەرزاری نیشتمان وبە پەساپۆرتی بانگەوازی
بەجیهانی ئیسلامیشی بناسێنێت .

هەڵگرێکی ناوی فاروق لە بنەماڵەیەکی خواناس ونیشتیمانپەروەر
ڕێی کاروانی زانستی گرتەبەر و لە مەشخەڵە زانستیەکی پریسکا
بەو ئامادەکارییە زاتیەی خۆی شان بەشانی وەرگرتنی زانست
وانەی تەزکیەی نەفسی لەسەر بنەمای زانستی وەرگرت وهەر بەو
ئامادەییشەوە پەیامی ژیان لە پێناوی خودای لەڕیزی پێشەنگەکانا
وەدەستهێنا .

جەنابی مامۆستا ڕێشاوی لەبەر شیاوی ولێهاتویی وخەمخۆری
خۆی یەکێک بوو لەوسێ کەسە سەرەتاییانەی متمانەی جەنابی
مامۆستا مەلا سالەحی گەورەو مامۆستا مەلا عوسمانیان وەرگرت
کە کاری ڕێکخستن لەئەستۆ بگرن لەگەڵ مامۆستا مەلا جەلالی

مامۆستا مەلا سالّەح ومامۆستا سدیق عەبدولعەزیز داوپاشان لەبەر کارامەیی خۆی بەرپرسیاریّتی پەیوەندی نێوان کوردستان وناوەندی عێراقی کەوتە ئەستۆو ئیتر لەو کاتەوە بو بەو ژمارە گەورەو بەهێزەی لەحسابە گەورەکاندا دەخوێندرایەوە .

مامۆستا ڕێشاوی بۆخۆی کەسایەتیەکی ئارام و پایەداربوو بەلام سازێنەر و بونیاتنەر،لەگەڵ بەهرەمەندی بە باوەڕی بەهێز و شارەزایی زانستی وبانگخوازیدا بۆیە هەمیشە بەئەندێشەوە لەخاروی خۆیشی گوێی دەگرت،کەم قسە بوو ئەمما پڕ کردار، زۆرێک لە ئامۆژگارییەکانی بە بێدەنگی و هەڵوێست وکردار دەگەیاند، کەسایەتیەکی سەنگین وخۆشەویست بوو لە دڵی هەموانداو بەو خۆبەکەمزانینەی هێندەی تر لەبەرچاوی خەڵک وهاوەڵانیدا گەورەتر دەبوو، چونکە هەموان ئەوەیان لێ دەرک کردبوو کە بەڕێزیان سەرقاڵی بابەتی گەورەترن و بۆ ژمارە حسابێکی قیامەتی کردارەکانیان پاشەکەوت دەکەن .

ئەوەی تێبینیمان کردبێت مامۆستا ڕێشاوی قوڵتر بیری دەکردەوە و بەتەعبیرێکی شمولی ڕەچاوی گشت جەمسەری بابەتەکانی دەکرد ئەگەرچی بایەخی بە گرنگترینیان دەدا، تەنانەت لە وانە وتنەوەشدا کە من بۆخۆم قوتابی بەڕێزیان بووم لەپەیمانگای ئیسلامی هەلەبجە، لەکاتی وانەی هزری ئیسلامیدا زۆر بە شیوازێکی بونیاتنەرانە بابەتەکەی حالی دەکردین هاوکات لەتەک زانستەکانی تریشدا جۆشی دەدان و لەسەر ئەوەش ڕاهێنانی پێ دەکردین بەتایبەتی زاراوە هزرییەکانی بە پێوەری سەرف و نەحو بۆ شیتەل دەکردین کە پسپۆڕی بەرزی تێدا هێنا

بـوو، بەهەمـان شـێوەیش لەکـاری ئیسـلامیدا جەمسـەری گشـ
میکانیزمەکـانی دەگـەیانـدەوە یەک بەرەو مەبەسـتی بەرژەوەندی
گشـتی کە ڕەزامەنـدی خـودای تێـدا دەسـتەبەر بکرێـت، ئەوەش
یەکێکی تر بوو لە تایبەتمەندییەکانی مامۆستا ڕێشاوی .

ئەوەی پێویسـتە لە ناسـینی هـزری مامۆسـتا ڕێشـاوی لەبوار
کاری ئیسلامیدا بەیان بکرێت ئەو بـازنە فراوانە بـوو کە مامەلە
پێـوە دەکـرد کە ئەو شـێوازەش لەقـوڵایی کـارکردنی زانایان
بەرجەسـتە بـوو ئەگەرچـی ئەو سـەردەمەش کـاتی سـەرهەڵدان
بازنەی داخراوی ڕێکخراوی حیزبی بوو، بەڵام زانایان بەو شێوە
کە ڕاهـاتبوون لەسـەری کاریـان دەکـرد، ئەویـش کـارکردن بو
لەسـەر پانتـای جەمـاوەر و ڕەچـاوکردنی مەقاسـیدی شـەریعەت
خوێندنەوەی ئەگەرە دوورەکان کە ئەگەر تـا گەیشـتن بە کەنارێ
دڵنیایی کار لەدەست ئەم زانا پایە بەرزانەدا بوایە بەدڵنیاییەوە ئەو
کورتهێنـان و پاشەکشـێیەی بەخـۆیەوە نەدەبینـی چـونکە ئەزموونی
زانایان بەفەزڵی خودا زامنی مەکانەتی نێوان لایەنەکان وپاراستنی
شـکۆمەندی ومتمـانەی نێـو جەمـاوەریش بـوون بـۆ کوردستان و
پارچەکانی تریش کەهەمان سەرنویشتیان هەیە .

یەک نمـوونە باسـکردنی بەسـوودە لەم بـوارەدا سـاڵی ١٩٩٣ و
لەدانیشـتنێکی تـایبەتی مامۆسـتا ڕێشـاوی ومامۆسـتا حسـێن
شـەمیرانی کە هەردوک خۆشەویسـتی جەنـابی مامۆسـتا بون ! و
مامۆسـتایەکی تـر لەگەڵ جەنـابی مامۆسـتا مەلا عوسـمانی
لەسەرئەشکەوتان کە منیش شەرەفی بەشداریم هەبو مامۆستایانی
میوان پرۆژەی هەماهەنگی وبرایەتیان ئاراستە کرد دیارە لەقاڵبی

برایەتی جاراندا، جەنابی مامۆستا مەلا عوسمانیش کەهەم مامۆستا و هەم بڕای سەرقافلەی پێشوویان بوو، هەناسەیەکی حەسرەتی لەناخەوە هەڵکێشا و فەرموی بەخوا من کە دەستم دایە ئەم کارە بە تەمابوم هەروەک جاران پێکەوە بین و لەیەک جیا نەبین ... ئیتر مامۆستا ڕێشاویش کە زۆرچاک مامۆستاکەی دەناسی و باشیش لەمەسەلەکان حاڵی بو گریانێکی بەکوڵ گرتی و تاکو کۆتایش هەر بەردەوام بوو، من بۆخۆم یەک دونیا ماجەرام تێدا خوێندەوە و هەموانیش کەوتینە ژێر کاریگەری ئەو کەشە ڕۆحیەی بێ گەردی وسەداقەتی لێ بەرزدەبویەوە .

لەکۆتاییشدا پێویستە ئەو ڕاستیەش باس بکەین کە کەسایەتی جەنابی مامۆستا ڕێشاوی ئەگەرچی زاتی بو خۆی پێگەیاندبوو بەڵام بەڕاستی خانەوادەو بنەماڵە بەڕێزەکەیشی ڕۆڵیان هەبوو لە پەرەپێدان و پایەداریدا، بەتایبەتی مامۆستا ئیبراهیم و برا بەڕێزەکانی و سوویبەخانی هاوژینی کە ئەویش بەڕاستی شاژنی کاروانی کار و بانگەوازی ئیسلامی بوو .

هیوادارم بەم نوسینە کورت و تەعبیرە گوشراوانە توانیبێتم ئاماژە بکەم بەچەند بڕگەیەکی ژیان وتایبەتمەندی وئەزمون وخەسڵەتە شیرینەکانی مامۆستا ڕێشاوی خودا لێی خۆش بێت وپلەی بەرز بکات وحەشری لەگەڵ پیاوچاکان وڕاستگۆیاندا بێت و لەبەهەشتە بەرینەکەی خۆی کۆیان بکاتەوە .

زانا و حەکیم و دڵسۆز مامۆستا عومەر رێشاوی

د.یاسین مصطفی هەورامی

مامۆستا عمر رێشاوی لە پێش یەکەم بۆنەی مەولودی پێغەمبەر (د.خ) لە مزگەوتي پاشا لە هەڵەبجە لە ساڵی ١٩٧١ بە خزمەتی گەیشتم لە بیرمە پێش دەستپێکردني بۆنەکە فەرموی بچۆ بە دواي گەنجێکي لاوي شاعیر ناوی عوسمان جوتیارە، دوای ناونیشانی چوم بە دوایدا لە خزمەتیا هاتین بۆ مزگەوتي پاشا و یەکەم هۆنراوە لەبیر نەچوە بە پێزەکەي هۆنیەوە، دوای ئەم یەکەم بە خزمەت گەیشتنەی مامۆستا عمر رێشاوي ئیتر من بوم بە کەسێکي نزیکی مامۆستا .

مامۆستا برایەکی بەئەمەکي قوتابخانە چاکسازي و گەشەپێدانی ئیمام بەنا بوو، زانا و حەکیم و دڵسوز خاوەن خوڵک و سفرە و خوان بوو. ماموستا کەسایەتیەک بوو بە خزمەتی بگەیشتبایە توانای دەستێوەردانت لێی نەبوو بە وتە جوانەکانی بە بزە و زەردەخەنەکاني بە سەلیقە و ئاکارە جوانەکانی، جگە لە هەڵسوکەوتە پەند ئامێزەکانی کە هەمیشە سەرنجی رادەکێشای بۆ مەبەستەکەي، مامۆستا هەمیشە لە هەر شوێنێکی شارەزا بڕۆیشتیایە دەتبینی لەگەڵ مەلا و فەقێ و خەڵکدا. مامۆستا جگە لە خزمەتي بانگەواز وحوجرە و مەلا و فەقی، پیاوێکی خوش مەشرەب و مەجلیس رازاوە بوو، هەمیشە خەریکی ئاشتەوایی لە

ناو چین و تویژەکانی جەماوەردا بوو ، هەمیشە بۆنەکانی دەرازاندەوە، خۆشەویستی جە ماوەر بوو، مامۆستا هەمیشە دوای تەفسیرو سیرە و فقە، اصول العشرینی دەوتە وە ، زۆر ئومێدی بە لاو و گەنج بو گیانێکی تایبەتی هە بوو لەگەل گەنج و لاوان، ئە ندامی یەکەم ئوسرەی برایان بووە لە هەڵەبجە . هە میشە بە شداربووە لە تەواوی کارەساتەکانی ناوچە و ولاتەکەی ، مامۆستا ئەوەندە لە خزمەتیا بیرەوەریم هەیە بەشی دەیان رۆژ... من بە ش بەحالی خوم بنووسم ئەگەر تیشکێکم دابێت لە ژیانی پر سەروەری جەنابیان لە ئاینپەروەری و خەبات و نیشتمان پەروەری و چاکسازی تاکی کۆمەلگە و جەماوەری ناوچە و ولاتەکەی، مامۆستای بە ڕێزو پایە بلندمان هەمیشە لە دوا کوتای تەمەنیشیدا نمونەی مە ردێکی گەنج و چالاک و ماندونە ناس و بلیمە ت بوو، هە میشە خەریکی خۆ دەولەمەندکردنی سەفەرەکەی بوو، رۆژێک لە ژیانیا بێ پابەندی و شلگیری لە ژیانی خواناسی و ئاین پەروەری و نیشتمانپەروەریدا نەبینراوە .

نمونەی کەسایەتیەکی هێمن و ڕاستگۆ و خۆنەویست

حەیدەر عوسمان

کەسێکی هێمن و لەسەرخۆو ڕاستگۆ ودڵسۆزو خۆڕاگر و دامەزراو و خۆنەویست وخاکی ولێبوردە بوو.....

کە سایەتیەکی ناسراوی پایەبەرز و بڵند و شکۆداری پارێزگای هەڵەبجە و ناوچەکە و کوردستان بوو، یە کێک بوو لە سەرکردە بااڵو ودیار و بەناوبانگەکانی ڕابوونی ئیسلامی کوردستان.

ڕۆڵی گرنگ وبە رچاو و کاریگەری لە کاری بانگەوازو بیداریی ئیسلامیدا بەدیدیکی میانڕەوانە لە کوردستان هەبووە. ئیصلاحخواز و ئاشتیخواز و ئیسلام پەروەربوو ..خاوە نی مێژوویەکی زێڕینی گەشاوەی هەمیشە زیندووە لە وبزاقە دا....لەهەر شوێنیکدا بوبێت کارو ئەرکی خۆی بە باشترین شێوە ئە نجامداوە گوێی نەداوە بە پلە و پۆست وپایە...

مامۆستای بە ڕێزو شکۆدار لە هەر بارودۆخ و کات وشوێنیکدا بوو بێت هەدەف و خەمی سەرەکی نوێژ و جەماعەت وعیبادات وخوداناسی بووە..... لە کاتە سەخت ودژوار و تەنگانە و ناخوشیەکانیشدا بەردەوام بووە لە کاری بانگەوازو نوێژی جەماعەت و خوداپەرستی.

لێرە دا برگەیەکی کورت لە قۆناغەکانی ڕۆژانی سە ختی ژیانی دەخەمە ڕوو کە بە جوانترین شێوە تێپەڕاندووە.

لە دوای مە رگەسات و کارەساتی کیمیابارانی هە لەبجە لە ١٦/ ٣ / ١٩٨٨و ئاوارە بوونمان بۆ ئێران، لە یەکێک لە قوتابخانەکانی شاری کانگاوەر بە ناوی (مدرسة مطهري) پێکەوە بووین، هەر لە سەرەتای جێگیر بوونمانەوە لەو کات و ساتە سەخت و دژوار و تاڵ و دڵ تەنگی و نا ئارامی و ماندوو بوون و شەکەت و شڵەژان و سەرگەردانی و کەم شوێنیدا، مامۆستا خەمی سەرەکی دابینکردنی شوێنێکی تایبەت بە (نوێژکردن و جەماعەت) بوو.

شوێنەکە دابینکراو بەڕێزی ئیمامەتی دە کرد و پاش نوێژەکانیش وانەی دەو تەوە و ئامۆژگاری و ڕێنمایی خەڵکەکەی دە کرد، کە ژن و پیاو و گەنج و منداڵ تێیدا بە شداربوون، بۆ ماوەی سێ مانگێک لە قوتابخانە کاندا ماینەوە، پاشان لە ئوردوگای (گەلیاران) نیشتەجێکراین، بە هەوڵ و هیمەتی مامۆستا ڕێشاوی وچەند بەڕێزیکی دیکە، مزگەوتێکی تێدا دروستکرا، مامۆستا بەردەوامبوو لە ئیمامەت وئامۆژگاری و ڕێنماییەکانی.

ئەوەی لێرەدا گرنگە بوترێت لە ژیانیدا بۆ ساتێکیش لە کاری بانگەواز کردن و خوداناسی و نوێژو جەماعەت دانەبڕاوە و بەردەوام بووە.

لە لایە کی دیکەوە بڕوانینە ژیانی گە شاوەی مامۆستا ڕێشاوی وەک پیشەی (مامۆستایەتی)، لەگەڵ ئەوەشدا کە مامۆستای سەرەتایي بوو، بەڵام مامۆستایەکی بە تواناو لێهاتوو و کارامە و ئەزموندارو جیددی و دڵسۆز و سەرکەوتوو بوو، شارەزاییەکی

زۆرباشی هەبوو لە (فیقە و وانەی زمانی عە رەبی)دا، بۆیە لە سانەوی دیراساتی ئیسلامی هەڵەبجە پێویستیان بە مامۆستا ڕێشاوی بوو بۆ وانە وتنەوە و خزمەت.

هەروەها لە ساڵەکانی ناوەڕاستی هەشتاکانی سەدەی ڕابوورردوو ئەو کاتە بە ندە بەڕێوەبەری ئامادەیی هەڵەبجەی کوران بووم، قوتابخانەکەمان پێویستی بە مامۆستا بوو بۆ وانەی زمانی عەرەبی، مامۆستا ڕێشاوی بەهۆی ئەزمون وتوانا و لێهاتوویی‌یەوە (تەنسیب)کرا بۆ قوتابخانەکەمان، وەک مامۆستای وانەی زمانی عەرەبی، بە سەرکەوتوانە وانەی شەشەمی ئە دەبی دەوتەوە..

لە یاداوەریی مامۆستای گەورە عومەر ڕێشاویدا

د.سید أحمد پێنجوێنی

بە حوکمی ئەوەی تەمەنێک لەگەڵی ئاشنابووم - لە دوور و لە نزیکەوە- ئاوا گەواهی خۆم دەدەم دەربارەی ئەم زانا مەزنە و ئەو دانا بەهرەمەندە -ڕەحمەتی خوای لێبێت-.

* مامۆستا عومەر واتە: دونیایەک لە ڕووخۆشی و دڵخۆشی، دەریایەک لە گەشی و گەشبینی، جیهانێک لە کرانەوە و ئاسانکاری و متمانەبەخۆبوون، لە جیهانێکی داخراو و زەحمەتکردن و داڕوخاویدا.

* چیایەک لە چەسپاوی و دامەزراوی و ڕاوەستاویی. لە جیهانێکی پر لە ترسنۆکی، قەلەق و لەرزۆکیدا.

* شەپۆلێک لە هەڵمەت و هیمەت. لە دونیایەکی پڕ لە کپی و کڕی و سڕیدا.

* زۆر لە خزمەتیدابووم لە هەڵەبجە و لە ئێران و لە هەولێر. زۆریش ڕۆژانی پڕ لە سەختی و دژوارمان پێکەوە بەڕێکرد، کەچی نەبینی ڕۆژێک بێتاقەتبێ، یان کۆڵبدا. لە هەر خانوویەکدا بوایە ژوورێکی دەکردە مزگەوت.

* هەمیشە لەگەڵ ژن و منداڵەکانیدا وەکو برادەر و ڕەفیق وابوو.

* ئامۆژگـــار و پەروەردەکـــارێکی کەم وێنەبـــوو، بـــۆ مەجلیسێک قسە و باسی خۆی هەبوو، زۆر ڕۆحسووک و خاڵ بوو، بەڕاستی شیاوی نازناوی (حەکیم) بوو.

* لەگەڵ ئەوانەی کە کاڵـــــدین بـــــوون زۆر میهرەبـــان ڕووخۆشبوو، کە زۆر جار دەبووە هۆی هیدایەتیان!

* دەتوانم بڵێم: ئەخلاقی پێغەمبەرانە بوو!

* فتواکـــانی زۆر (مقاصـــدي) و ســـەردەمیانە بـــوو، دوور تووندی هەندێک و شلگیری هەندێکی تر.

هەزاران ســڵاو لە گیـــانی پـــاکی، لە ئاکـــاری چـــاکی، لە چـــرا ڕووناکی!

یادەوەرییەکانم لەگەڵ بەڕێز
مەڕحومی مامۆستا عومەر ڕێشاویدا

ئەکرەم ئەنوەر عبدالرحمن

بەندە لە سەرەتای هەشتاکانەوە کە ئاشنابووم بە کاری ئیسلامی لە هەڵەبجە یەکێک لە ناوە دیار و دەرەوشاوەکانی ناوچەکە کە لەسەر زاری لاوانی ڕابوونی ئیسلامی بوو بەرگوێمان دەکەوت ناوی مەرحومی (مامۆستا عومەر ڕێشاوی) بوو، لە بیرمە جارێکیان لە ناوەڕاستی هەشتاکاندا بوو کە من ئەو کاتە لاوێک بووم تەمەنم لە بیست ساڵ کەمتربوو، لە زستانێکی ساردا لە مزگەوتی (دار الصفا) لە هەڵەبجە لە دەوری سۆپایەکی دار دانیشتبووین و چاوەڕێی بانگ و نوێژمان دەکرد، لەو کاتەدا کە کۆمەڵێک پیاوی بەتەمەن لە دەوری سۆپاکە بوون، بە دەنگی بەرز قسەیان دەکرد، مامۆستا عومەر هات بۆ مزگەوتەکە، دیارە مامۆستا ماڵیان لەو گەڕەکە نەبوو تەنها ڕێی کەوتبوویە ئەو مزگەوتە، پاش سڵاوکردن بە ڕوویەکی خۆشەوە و زۆر بە هێمنی لەگەڵ پیاوە بەتەمەنەکاندا کەوتە گفتوگۆ و باسی ئەوەی بۆ کردن کە پێویستە موسوڵمانان لەسەرخۆ گفتوگۆ بکەن بەتایبەت لە مزگەوتدا، بۆ ئەوەی خەڵک نوێژیان لێ تێک نەچێت.

بەندە لە کۆتایی نەوەدەکاندا (بەڕێوبەری ڕادیۆی یەکگرتووی هەڵەبجە بووم)، لە ساڵی ١٩٩٩ چاوپێکەوتنێکمان کرد لەگەڵ

مەڕحومی مامۆستا (عومەر ڕێشاوی) دا لە بارەی ژیانی تایبەتی خۆی و ڕۆڵ و پێگەی بەڕێزیان لە ناو کاری ئیسلامیدا چاوپێکەوتنەکە لە لایەن بەڕێزان (م.سۆران محمد فەرەج و عومەر عبدالمحمد)ەوە ئەنجام درا کە ئەو کاتە لە ڕادیۆی هەڵەبجە بەرنامەیەکیان هەبوو بە ناوی (دیداری تایبەت) لەگەڵ کەسایەتی ناودار و دیارەکانی ناوچەکەدا، دیدارەکەی مامۆستا عومەر (د کاتژمێر بوو لە دوو کاسێتی تۆمارکراوی یەک سەعاتیدا بوو، یەکەمیان باسی سەرەتای ژیانی فەقێیەتی و لاوێتی خۆی دەکا لە کاسێتی دووەمدا باسی ڕۆڵ و کاریگەری خۆی دەکات لە کا ئیسلامیدا لە کۆتایی پەنجاکانەوە هەتا ئەو کاتەی نوسخەیەکی چاوپێکەوتنە لە (ڕادیۆی هەڵەبجە)دا بوو، پاش وەفاتی مامۆ عومەر لە (٢٠٠١/١٠/١٨)دا، ئەو کاتە بەندە بەردەوام بەڕێوبەر ڕادیۆی هەڵەبجەبووم، نوسخەیەک لە چاوپێکەوتنەکەم گرتەوە دامە دەستی بەڕێز مامۆستا صلاح الدین ئەمینداری گشتی یەکگرتوو، پاش چەند ساڵێک کە لە ڕادیۆی هەڵەبجە نەمابووم سەردانی ڕادیۆم کرد و داوام لێکردن کە نوسخەیەکی لەو چاوپێکەوتنەم بدەنێ، زۆر گەڕان بەڵام نەمابوو وتیان لەوانەیە لەبەر بێ کاسێتی لەگەڵ ڕێژەیەکی زۆر کاسێتدا ئەویشمان سڕیبێتەوە، کە بەڕاستی بۆ من زۆر ناخۆشبوو.

- بەندە کەمێک لەو چاوپێکەوتنەم لە لای خۆم وەک نوسخ پاراستبوو کە ئەمە دەقەکەیەتی. مامۆستا عومەر دەڵێت (لەسەرەتای پەنجاکانەوە بانگەوازی برایان هاتووەتە هەڵەبجەو شێخ ئەمجەد زەهاوی و شێخ محمد محمود صواف جارێکیان

سەردانی هەڵەبجەیان کرد و چوونە هەورامان و خورمالێش، ئەم سەردانانە شتێوازێکی ڕێکخراو و حیزبی نەبوو، تەنها وەک دروستکردنی ڕای گشتی بوو لە ناو زانایانی ئایینی ناوچەکەدا و ئاگادارکردنەوە لە ڕەوشی جیهانی ئیسلامی و ڕووداوە سیاسییەکانی ئەو سەردەمە، ئەم شێوە سەردانانە لە سالانی پەنجاکاندا بەردەوام بوو، لە کۆتایی پەنجاکاندا (مامۆستا مەلا عوسمان عبدالعزیز) وەک هەڵسوڕێنەر و کەسی یەکەمی کاری ئیسلامی بوو لە ناوچەکەدا و مامۆستایان (مەلا صالحی گەورە و مامۆستا مەلا عومەرعبدالعزیز و مامۆستا مەلا محمدی خورمال)یش پشتیوان و هاوکاربوو منیش گەنجێکی چالاک بووم و زۆر کارەکانی مامۆستا مەلا عوسمان من ڕام دەپەڕاند لە کاتێکدا کاری ڕێکخراوە نەبوو بەڵام من هاوڕێکانم بانگ دەکرد کە بێن و ببنە ئیخوان، لەوانە لە ساڵی (١٩٥٩) دا کاتێک مامۆستا (عبدالعزیزی پارەزانی) لە تەپی سەفای ژوروو مامۆستابوو لەڕێگەی منەوە پەیوەندیکرد بە ئیخوانەوە، هەروەها مامۆستا مەلا سید نجم الدین کە مامۆستای گوندی تەپی سەفای خواروو بوو ساڵی (١٩٦٠) لە ڕێگەی مامۆستا عبدالعزیز پارەزانیەوە پەیوەندیکرد بە کاری ئیخوانەوە.

- مامۆستا شێخ نورەدینی موفتیش لە کۆتایی پەنجاکاندا لە ڕێگەی منەوە پەیوەندیکرد بە کاری برایانەوە.

• یەکەم ڕێکخستنی برایان لە کوردستان

مامۆستا مەلا جەلالی کوڕی مەلا صالحی گەورە دەڵێت پاش شۆڕشی ئەیلولی ساڵی ١٩٦١ مامۆستا مەلا عوسمان سەرقاڵ بوو

بە هەندێک کاری کۆمەڵایەتییەوە چەند کەسێک لە هەڵەبجە کۆبوونەوە و یەکەم لیژنەی سەرکردایەتی لە ناوچەی هەڵەبجە پێکهات لە بەڕێزان (مامۆستا عومەر ڕێشاوی، مامۆستا شێخ عزیز پارەزانی، مامۆستا شێخ نورالدین موفتی، مامۆستا صلاح عبدالعزیز، مامۆستا جەلال صالح عبدالکریم، مامۆستا شریف عبدالکریم)ئەم بەڕێزانە مامۆستا (عومەر ڕێشاوی)یان دیاریکرد وەک بەرپرسی یەکەم، لە ڕێگەی مامۆستا (عابدین ڕشید)ەوە ناوەکانمان بەرزکردەوە بۆ سەرکردایەتی (حیزبی ئیسلامی عیراقی) و پاش ماوەیەک ڕەزامەندی لەسەردرا و جێگیر کرا.

- مامۆستا عومەر ڕێشاوی وەک بەرپرسی کاروباری ئیخوان لە هەڵەبجە لە ١٩٦٣/١/٢٥ لەسەر بانگهێشتی سەرکردایەتی حیزبی ئیسلامی دەچێتە بەغداد و سێ ڕۆژ دەمێنێتەوە و دەڵێت سێ ڕۆژ لەسەر یەک بەیانیان و ئێواران لە کۆبونەوەدا بووین کە ئەگەر حوکمەتی (عبدالکریم قاسم) ڕووخا ئێمە چیبکەین، چونکە لەو کاتەدا (عبدالسلام) لە جم وجوڵدا بوو بۆ کودەتا و (قاسم) لاواز بووبوو.

- لە مانگی حوزەیرانی ساڵی ١٩٦٦مامۆستا عومەر ڕێشاوی هاوڕێ لەگەڵ (مامۆستا مەلا محمدی بامۆکی و مامۆستا سید عومەری سید قادر)، دەچن بۆ کەرکوک بۆ سەردانی برایان لە کاتی گەڕانەوەیاندا، مامۆستا عومەر ڕێشاوی کتێبێک و گۆڤارێکی (النقیب)ی پێ دەبێت کە گۆڤارێکی نهێنی تایبەت بە کادرەکانی برایان دەبێت. لە خاڵی پشکنینی کەرکوک دەیانگرن و دەیانبەن بۆ کەرکوک پاش سێ ڕۆژ مامۆستا مەلا محمد و مامۆستا سید

عومەر ئازاد دەکرێن بەڵام مامۆستا عومەر رێشاوی زیاتر لە دوو هەفتە زیندانی دەکرێت دواتر بە هەوڵ و کۆششی کاک ئەنوەری برای ئازاد دەکرێت. بەڵام پاش لە بەربوونی بە فەرمانی کارگێڕی پەروەردەی سلێمانی و لەسەر داوای بەڕێوبەرایەتی فەرمانگەی ئەمنی سلێمانی مامۆستا عومەر دووردەخرێتەوە و دەگوازرێتەوە بۆ گوندی (قەمچوغە) دوو ساڵ لەوێ دەمێنێتەوە و ساڵی ١٩٦٨ دەگەڕێتەوە بۆ هەڵەبجە و لە قوتابخانەی (فتح الجدید) دەست دەکاتەوە بە کاری مامۆستایەتی.

- مامۆستا عومەر دەڵێت: لە پەنجاکان و شەستەکاندا دەرسی ئوسرەکان لە ماڵەکان و مزگەوتەکاندابوو، لە ماڵەکانیشدا مەولودنامە دەخوێنرایەوە و بۆ یەکەم جار مەولودنامە لە ماڵانەوە گوازرایەوە بۆ مزگەوتەکان و لە شێوەی ئاهەنگدا و عەریف حەفلەی بۆ دانرا، ئەوەبوو لە ساڵی ١٩٦٧ دا لە هەڵەبجە دوو مەولود نامە ئەنجامدراوە لە مزگەوتی (پاشا و دارالسلام) لە مزگەوتی (دارالسلام) مامۆستا نەوزەر عەلی و لە مزگەوتی (پاشا) مامۆستا حسن شەمێرانی عەریف حەفلە بوون، کە هەردووکیان ئەو کاتە قوتابی ناوەندی بوون.

- بابەتێکی تر کە بەلای منەوە زۆر گرنگە لە ژیانی مامۆستا عومەر رێشاویدا هەڵسوکەوت و مامەڵەی مامۆستا عومەربوو لەگەڵ ماڵ و منداڵ و خێزان و کەسوکاریدا، هەروەها مامەڵەی لەگەڵ برا و خوشکانی هاوڕێباز و هاوکارانیدا لەسەردەمی برایان یان یەکگرتووی ئیسلامیدا.

یەکەم: مامۆستا لەمالّەوە و لە سەردانیدا بۆ مالّی خزمەکا
وەک پەروەردشیارێکی دانا و زانا هێمن و نەرم و نیان بە کردار
گوفتار وانەی جۆراوجۆری دەوتەوە و هیچ کاتێکی بەفیڕۆ نەد
بە کاکە و دادە هەموو کەسی بانگ دەکرد، تەنانەت ئەو کەسان
زۆر خزمی نزیکی خۆی یان لە خۆی بەتەمەن منالّتر بوونایە،
نمونە لە مانگی ئەیلولی سالّی ٢٠٠٠ دا مانگێک پێش وەفاتی ک
هەولێرەوە بە سەردان گەڕایەوە بۆ هەڵەبجە لەگەل منداڵ
خێزانی ڕەحمەتیاندا، ئەو چەند ڕۆژەی کە لە هەڵەبجەبوون شەوا
لە مالّی برا و خوشکەکانی هەموو خزمانی کۆدەکردەوە و ب
ئامۆژگاری و وتەی بەنرخ کاتەکەی پیرۆز دەکرد، ئەوەی جێم
دڵخۆشییە کە ئەو چەند وتارەی ئەو ڕۆژانەی بە ڤیدی
تۆمارکراووە.

دووەم: مامۆستا عومەر کەسایەتییەکی زۆر هێمن و ڕوو خۆش
و بە ویقاربوو لە ناو براياندا، گەورەترین هەڵوێستی بە لای منەو
ئەوەبوو کە لە کۆنگرەی سێیەمی یەکگرتوودا لە سالّی ١٩٩٩ ک
مامۆستا بەتەمەنترین ئەندامی کۆنگرە و بەتەمەنترین ئەندامی ناو
کاری ئیسلامیش بوو کە ئینتیمای بەڕێزیان دەگەڕایەوە بۆ سالانی
پەنجاکان، بۆ یەکەم جار مامۆستا لە هەڵبژاردنی سەرکردایەتیدا
دەرنەچوویەوە بە ئەندامی سەرکردایەتی بەڵام وەک کۆنتا وانەی
پەروەردشیاری بۆ ئەوە کەسانەی کە ئەگەر وەک ئەو ماندوری
کاروان و کاربن لە وێستگەیەکیشدا دەنگی پێویستیان نەهێنا و
دەرنەچوون بزانن کە کاری خودا بێ حیکمەت نییە و ئەو وانەیەش
زۆر گرنگە، چونکە ئەو کاتە تەنها خودا دەیزانی کە مامۆستا

عومەر ساڵی ٢٠٠١ وەفات دەکات فریای کۆنگرەیەکی تر ناکەوێت. هەر بۆیە لە کۆتا وێستگەی ژیانی پیرۆزی پڕ لە وانە و ئەزموونەی پێویست بوو ئەو وانە گرنگەش بە شاگردەکانی بڵێتەوە هەتا ئەگەر کاتێک ئەوانیش دەرنەچوون بۆ پۆستێکی دنیای چۆن مەردانە و بێباکانە و بەرپرسانە و گەورە مامەڵە بکەن.

- بەڵێ مامۆستا دوا وانەی پەروەردەیی بە هەموو ئەندامانی کۆنگرە وتەوە، کاتێک لیژنەی کۆنگرە دوا وتەی دانابوو بۆ مامۆستا عومەر، مامۆستا سەرەتا بەو بیر و هزرە فراوانەی وتی: (پیرۆزبایی لە خۆم و ئەو بەڕێزانە دەکەم کە دەرنەچووین، سەرەخۆشیش لەو بەڕێزانە دەکەم کە دەنگیان هێناوە و دەرچوون) چونکە دەرنەچوون ڕوخسەت پێدانە و ئەرک لەسەرشان لابردنە و دەرچوون و دەنگهێنان ئەرکی سەر شانە و بەرپرسیاریەتی دنیا و قیامەتە.!!! ئەم وتەیە دڵی هەمووانی داچڵەکاند و ڕاستگۆیی و گەورەیی مامۆستای نیشاندا.

پاشان بە چەند دووعایەکی بەکۆڵ بۆ کار و کاروان و ئیسلام و موسوڵمانان کۆتایی بە کۆنگرەی سێیەم هێنا کە هەموو ئامادەبوانی کۆنگرەی هێنایە گریان. هیچ گومانم نەبوو کە هەر لەوێدا ئەو کەسانەی دەنگیان پێنەدابوو پەشیمانبوون. بەڵام دیارە خوای گەورە ویستی برا و قوتابییەکانی مامۆستا عومەر کۆتا وانە و ئەزموون لە مامۆستای گەورەیان فێربین هەتا لە ژیاندا سوودی لێ وەربگرن...

خۆڕێکی درەوشاوەی دونیای پەروەردە و بانگەواز

حمە ڕؤوف محمد غبلان

نازانم چۆن و بەچی و لە کوێوە دەربارەی مامۆستا و زانا و بیرمەند و خواناس و خاکی وبێفیز و هەمیشە وشیار و فیقهزان و هێمن و خۆگر و ماندونەناس و عاریف و بۆ خواسڵحاو و کۆڵنەدەر و خەمخۆری گەیاندنی پەیامی پیرۆزی ئیسلام بە هەموو تۆڕ و چین و کەسێک بدوێم و بنووسم. چونکە مامۆستای خوالێخۆشبوو چیایەکی بڵندتر لە هیمالایا بوو لەوێوە دەڕوانی بەسەر مرۆڤەکاندا و ئاوازی ﴿يَٰقَوْمِ ٱتَّبِعُونِ أَهْدِكُمْ سَبِيلَ ٱلرَّشَادِ﴾ی بەشێوازێکی نەرم و نیانی لەسەرخۆی ئەسپایی دەچڕاند بەگوێیاندا و بە هیوا بوو پەڕەی دڵەکانیانی بۆ بکەنەوە و سەرفرازبن، ڕێشاوی بەهارێکی ڕازاوەی پڕ لە گوڵی ڕەنگاو ڕەنگی بۆنداری هەمەچەشن بوو، بولبول و باڵندە و مەڵەکانی بە لای خۆیدا کەمەندکێش دەکرد نەغمە و ئاواز و سەمفۆنیا و وەحی ئاسمانیان پێکەوە دەچڕی و شەوەزەنگی ئەنگوستەچاوی دەریای تاریکی و شەپۆلی ناهەمواری نەفامی و نەزانی و دوودڵی و دوودڵی لە هەقیقەت و ڕاستییان نارده ناو بەرەو چاڵی قوواڵی لە ناوچوونیان دەبرد.

ڕێشاوی خۆڕێکی درەوشاوەی هەمیشە پرشنگداری تیشکی زێڕینی ڕوونا کی و ئاسوودەیی و کامەرانی و زیندوکەرەوەی

جەستە و ناخ و دڵ و دەروون بوو. کە پەڕەکانی دڵی ڕووناک دەکردەوە و ڕێنوێنی دەکردن بەرەو ئاسمانی سەرفرازی.

ڕێشاوی تاقگەیەکی سازگاری پەیوەست بە وەحی ئاسمانیانەوە بوو، دەنکە مرواری و وشە زێڕینەکانی سەرچاوەی ڕزگاری و خۆشبەختی و سەرفرازی و شکۆمەندی و بڵندبوونەوە بوو، بۆ هەر کەس خوا تەوفیقی بدایە، قەومێک لەو ئاوە زوڵاڵ و سازگارەی نۆشکردایە. یا پریشکی ئەوی بەرکەوتایە. تینوویەتی ئەشکا و لە مەرگی هەست و هۆش و بیروباوەڕ ڕزگاری دەبوو و ئارام و هێور دەبووەوە شاڕێی ژیانی بەرەو کەماڵ و جەماڵ بەڕێدەکرد و نەرم نەرم بەرەو مەبەست هەنگاوی دەنا و خۆی و گەلی بەرەو گۆڕەپانی خێر و چاکە و بەختەوەری دەبرد.

ڕێشاوی مەوسوعەیەکی زانستی بانگەواز و فیقە و زانستەکانی زمانی عەرەبی و نحو و سەرف و ئوصول فیقە و زانستەکانی تر بوو. و هەموویانی پەیوەست دەکرد بە قورئانەوە و خۆی قورئانێکی زیندوی گەڕۆک بوو لە ناو ماڵ و گەڕەک و قوتابخانە و شەقام و دەوروبەردا. هەر کە بە خزمەتی بگەشتیایە قورئانت بیردەکەوتەوە.

ڕێشاوی، مامۆستایەکی زانای هەڵکەوتوو کەم وێنە بوو.

ڕۆشنبیر و هەڵکەوتوو خاوەن بەڵگەی سەلمێنەر بوو وەڵامی هەموو پرسیارەکانی بە نموونە لابوو. بە ئاسانی وەڵامی پرسیارەکانی دەدایەوە.

مامۆستا ڕێشاوی هەر لە تەمەنی لاوێتیەوە لە ساڵەکانی هەنجاکانی سەدەی ڕابردوودا ڕێڕەوی برایانی موسوڵمانی

گرتۆتەبەر و لە خۆیدا تاکی موسوڵمانی دروستکردوە و پاشان ئەندامانی خێزانەکەی بە خوشک و براکانیەوە پەروەردە کردوە.

بەتایبەتی بایەخێکی زۆری بە مامۆستا ئیبراهیمی برای داوە و توانی کەسایەتیەکی ناوازەی لێ پێکبهێنێت، کە بووە دینەمۆی لە سەرتاسەری ناوچەی هەڵەبجە و شارەزوور و هەورامان و شار و دێهاتەکانی تری کوردستان پاشان بانگەوازی گواستەوە بۆ فەقێیانی هاوڕێی و توانی ژمارەیەکی زۆریان کەمەندکێش بکات و ببنە بنەمای کاری بانگخوازی.

پاش وەرگرتنی ئیجازەی مەلایەتی و دواتر بوو بە مامۆستا لە قوتابخانەکانی وەزارەتی پەروەردەدا، زیاتر بواری بانگخوازی بۆ فراوان بوو توانی چەند مامۆستایەکی هاوڕێی بەرەو ڕێگەی هیدایەت ڕێنوێنی بکات .

مامۆستا ڕێشاوی یەکەم کەس بوو کە بە سەری ڕووتەوە وتاری هەینی لە دێی سەرگەتی هەورامان پێشکەش بە نوێژخوێنانی نوێژی هەینی بکات، لە سەرەتایی ساڵەکانی شەستی ڕابردووەوە.

کاتێ هاوسەرگیری ئەنجامدا، ماڵەکەی کردە بنکە و مەڵبەندی بانگەواز و هاوسەری بەڕێزی سۆیبە خان یاریدەدەرێکی زۆرباش و هاوکار و یاریدەدەر و بە ئارام بوو. هەمیشە لە خزمەتی میوانەکانیدا بوو. و لە هەموو لایەکی کوردستان و عێراقەوە سەردان دەکرا و لە ماڵەکەیدا تاوتوێی کاروباری بانگەواز دەکرا. مامۆستا ڕێشاوی بە کردار و وتار و وانەوتنەوە و موحازەرات و نوسین و تەرجەمە و وانەی مزگەوت و گەشتوگوزار و بە کردن

لە بۆنەکان، بە ڕۆژ و بە شەو بێ ماندووبوون و بێ کۆڵدان لە خزمەتی گەیاندنی پەیامەکەیدا بوو. کات و مال و سامان و هەرچی هەبوو هەمووی بەخشیبوو بە پەیامەکەی، بۆیە لەم ڕێیەدا توشی جۆرەها مەترسی و هەڕەشە و هەتا بەندیخانە بوو. کاتێک دەسەلاتدارانی میر فەرمانی لەسێدارەدانیان بۆ سید قوتب دەرکرد، ئەو هەستا بە کۆکردنەوەی واژو بۆ ئەوەی ئەو فەرمانە جێبەجێ نەکرێت لەسەر ئەوە گیرا و ماوەیەک لە بەندیخانەدا مایەوە. ئەو ماوەیەش بووە خێر بۆی چونکە توانی کەسێک لە بەندکراوەکان ڕێنمایی بکات.

هەر لەسەر دریژەدان بە چالاکییەکانی هەڕەشەی کوشتنی لێکرا نارنجۆک خرایە ماڵەکەی، بەڵام بە پشتیوانی خوای گەورە هیچ زیانێکی نەبوو.

مامۆستا ڕێشاوی دەستی بالای هەبوو لە لابردنی هەندێ خونەریت و باوی نامۆی نەشیاو و خورافیات و دوور لە سونەتەوە، لە سالی حەفتاکاندا (کاک حەیدەر)ی برای لە ڕۆژەکانی نزیک جەژندا کۆچی دوایی کرد. هەر لە مزگەوت لە کاتی هەڵگرتنی پرسەکەدا وتارێکی کاریگەری خوێندەوە و تیایدا فەرمووی: ئەوە سبەی دوو سبەی جەژنە و هەر کەس هات بۆ ماڵی ئێمە بۆ پیرۆزبای جەژن بێت. پرسە لێرەدا تەواو بوو، ئێمە نە سێ ڕۆژە و نە نۆجەژنمان هەیە و بڕوامان بەو جۆرە شتانە نییە ئەم قەدەرەی تیایدا بووین بەسە بۆ پرسە و تەعزیە.

ڕۆژی جەژن چووم بۆ ماڵیان لەگەڵ مامۆستا محەمەد صادق لەو کاتەدا هەندێ میوانیان هات، بە منی وت هەستە چکلێتیان بۆ

بگێڕە، هەندێ لە میوانان زۆر سەرسام بوون چونکە شتی وایان نەدیبوو. پاش تۆزێک بە مامۆستا محەمەدی وت: ئەو ڕادیۆیە بێن بزانین دنیا چی باسە، بە مەرجێ لەوەوپێش هەر کەس مردوو بمردایە، تا نزیکی چل ڕۆژ دەبوو نە ڕادیۆ و نە تەلەڤزیۆن بکەنەوە، چونکە لە تەعزیەدا دەژین. هەروەها داوای لە خوشک براژنەکانی کرد کە جلی ڕەش نەپۆشن. چونکە خیلافی سوننەتی یەکێک لە خوشکەکانی کە هاوسەرەکەی لە دەرەوەی هەلەبجە مامۆستا بوو، وتی: کاکە گیان من چۆن هەر بەم پۆشاکەوە بڕۆمەوە بۆ دەرەوە، خۆ لەوێ پێم دەڵێن ئەوە براکەی لەلایان خۆشەویست نەبووە، بۆیە پۆشاکی ڕەشیان نەپۆشیوە. بەڵام مامۆستا فەرمووی: ئێمە دەمانەوێ خوامان لێ ڕازی بێت، خەڵکی هەرچی دەڵێن با بیڵێن.

مامۆستای شکۆمەند و پایەبەرز، داهێنەرێکی بەتوانا بوو لە بواری چۆنیەتی بەڕێوەبردنی بۆنە ئاینیەکاندا بە تایبەتی یادی لەدایکبوونی پێشەوامان (محەمەد) صلی الله علیه وسلم.

جاران لە ماڵەکاندا مەولودنامە دەخوێنرایەوە، نامیلکەیەک هەبوو کە پڕ بوو لە داستان و خورافیات لەلایەن چەند کەسێکەوە دەخوێنرایەوە. بەڵام مامۆستا ئەم یادەی هێنایە مزگەوت و کردیە ئاهەنگێکی شکۆداری بەرنامە بۆ داڕێژراو. وەکو ئەم شێوەی ئێستا خۆی بە وتاری پڕپێز و هەست بزوێن و پڕ ئومێد وحەماسەت، یا هۆنراوەی پڕ سۆز و خرۆش بەشداری تێدا دەکرد.

مامۆستای ئازیز زۆر حەزی لەوە بوو کە چیرۆکەکانی ناو قورئان بکرێنە دراما و شانۆ، بۆیە هەستا بە تەرجەمەی هاوڕێیانی

ئەشکەوت و بە شێوازێکی جوان دایڕشت و دایە دەست ئێمە کە هەوڵ بدەین بە شێوەی درامـا تۆماری بکەین. بەڵام ئێمە سەرکەوتوو نەبوین، هەرچەندە ئەو هەوڵی زۆری لەگەڵداین. بەڵام ئێمە لەو بوارەدا شارەزاییمان نەبوو. و نەمان دەزانی بە چ شێوەیەک کاری دەرهێنانی بۆ بکەین .

هەروەها ژیانی بیلالی حەبەشی وەرگێڕایە سەر زمانی کوردی و بە دەنگی خۆی تۆماری کرد.

لە دوا ساڵەکانی جەنگی عێراق و ئێراندا بەهۆی تۆپبارانکردنی شاری سلێمانیەوە لەلایەن ئێرانەوە، کوڕێکی هەڵەبجەیی بە ناوی (ڕۆوف ملا عثمان) شەهیدکراو پرسەکەی لە شاری هەڵەبجە لە مزگەوتی گەورە بەڕێوە چوو، خەڵکێکی زۆر ئامادەی پرسەکەی بوون، بەتایبەت لاوانی شاری هەڵەبجە و دەروبەری.

مامۆستا وتارێکی زۆر گرنگی تێدا پێشکەش کرد. لەکاتەدا مۆمقۆی ئەوە هەبوو لە ناو لاواندا ئێتر نابێ لەوە زیاتر قەبوڵی بارودۆخ بکرێت و پێویستە چەک هەڵبگیرێ و ڕوبەڕوی ڕژێم ببنەوە چونکە لەو کاتەشدا ڕژێم دێیەکانی کوردی دەڕووخاند خەڵکەکەی دەبردە ئۆردوگا زۆرەملێکان.

زۆربەی لاوەکان چاوەڕێی ئەوەبوون مامۆستا بڕیار لەسەر هەڵگرتنی چەک بدات. بەڵام مامۆستا فەرمووی ئەم وڵاتەی ئێمە بوەتە لاشەیەکی سەربڕاو و هەموو کەس دەستی سووڕە بە خوێنی ئەو لاشەیە. بەڵام ئێمە دەستمان بەو خوێنە سوور نەبووە و تینوە نەگلاوین و دەستمان سپییە.بۆیە ئێمە ئامادەین سنگمان

سوور بێت بەڵام دەستمان سوور نەبێت لە ڕشتنی خوێنی ڕۆڵەکانی گەلەکەماندا.

ئێمە دایکە ڕاستەقینەکەی ئەم گەلەین، نامانەوێت ڕۆڵەکانمان هیچیان بەسەربێت سەرەنجامی خراپ و نالەبار و چارەنووسی نالەبار و نەشیاو چاوەڕێیان بێت ئەمانەوێ هەموو یەک بن بەیەک دەست هەوڵبدەن و ڕێگای سەرفرازی هەڵبژێرن.

ئەم وتارە دڵی هەمووانی دامرکاندەوە و ئارامیی بەخشیە دڵ و دەرونەکان.

مامۆستا زۆر گرنگی بە مافی ژنان دەدا. کاتێ دڵپاکی کچی چاوی بە دنیا هەڵهێنا، ئاهەنگێکی قەشەنگی جوانی بۆ ڕێکخست و چەند زانا و کەسایەتیەکی بۆ ناونانی بانگ کرد. کە شتی لە جۆرە لەوسەردەمەدا بوونی نەبوو.

وەک خۆم هەندێ لە شەوان لە مااڵیان دەمامەوە کاتێک منداڵێکی ساوای بگریایە خۆی هەڵدەستاو بێشکەکەی دەجواند.

هەروەها دەیفەرموو دایک ئەگەر شیری دا بە منداڵەکەی پێویستە هاوسەرەکەی کرێ شیر پێدانەکەی بدات. چونکە لە ڕاستیدا ئەوە ئەرکی ئەو نیە و جوامێریی خۆیەتی بەو کارە هەڵدەستێ.

ئوسوڵی فیقە - و زانستە شەرعیەکانی تر بۆ ئێمە و لەوێ شارەزایمان دەربارەی ئیسلام وەرگرت.

هەروەها لە مزگەوتی دارالاحسان وانەی شەوانەی دامەزراند و ئیسماعیلی برام زیاتر لە پەنجا وانەی تۆمار کرد. بەڵام کیمیابارانی هەڵەبجە بوو بە هۆی تیاچوونی ئەو وانانە.

مامۆستا کاتێ ئاوارەی ئێران بوو، لە کەنگاوەر دەستیکردەوە بە وتاردان و وانەوتنەوە و پەروەردەکردن و ژیانی ئاوارەیی خاوی نەکردەوە و هەربەردەوام بوو، وازی نەهێنا لە دەرس و دەور هەتا گەڕایەوە بۆ کوردستان.

ئەمە مشتێکە لە خەرمانی پڕ بەرەکەتی مامۆستای ڕابەر و ئازیز.

ڕێگای چوارسەد وشەم پێدرابوو بینوسم. کە تەنها ڕۆژێک ژیان لە خزمەتی ئەودا هەزار وشە دەخوازێ چجای ئەوەی من چل سال زیاتر لە خزمەتی ئەودا ژیانم بردۆتە سەر و هەر چاکەیەک لە منداهەبێت، تەنها چاکەیەکی ئەوە.

لە خزمەت ڕەفتار و گوفتارەکانی مامۆستا ڕێشاویدا

نەوزەر علی محمد سعید

لەو ڕۆژەوەی کە خـوای بەدیهێـنەری عالـەمین سـەرزەوی ڕووناک کردۆتەوە بە نووری نیگای خۆی بۆ سەر دڵی گەورەو زیندووی پێغەمبەرە نازدارەکەی (محمد) درودی خوای گەورەی لەسـەر بێت تـاوەکو ئەمـڕۆ بەردەوام سـەرزەوی چۆڵ نەبووە لە پیـاوانی صـاڵح و عـارف و... کە پێشـەنگ بـن بـۆ کەسانی دەوروبەریان لە چەرخی خۆیاندا، یەکێک لەو پیاوە چاکانەی کە لە دەوروبەرماندا هەڵکەوتبوو و خـوای گەورە خەڵاتی کردبوو بە ناوچەی هەڵەبـجە و کوردسـتان بە گشـتی خوالێخۆشبوو زانای پایەبەرز (مامۆستا عومەر ڕێشاوی)یە کە واقعی ڕۆژ شەهادەتی بۆ دەدا، ئەوا منیش لەسەر داخوازی بنەماڵە بەڕێزەکەی لە ڕێگای کۆڕی گەورەی دکتۆر یەحیای کۆڕیەوە بە گوێرەی ئەو میقدارە کە پەیوەندیم بووە لە خزمەتیدا شەهادەتی بۆ دەدەم، لەگەڵ ڕێزی سوپاسم بۆ بنەماڵەکەی کە ئەم وەفایان نواند بۆ باوکی بەڕێزیان منیش سوپاس و تەقدیرم هەیە بۆیان کە بەندەیان بەشدارکرد لە کۆڕی یادەوەریەیاندا.

جەنابی مامۆستای بەڕێزم مامۆستا عومەر خوای گەورە پاداشی بەرز بکات لە بەهەشتەکانی فیردەوسدا بۆ یەکەم جار لە ساڵەکانی ١٩٦٦-١٩٦٧ز بـوو لە مزگەوتـی دارالسـلام بەخزمەتی گەیشتم

ئێوارە عەسرێک بوو لە مزگەوتی دارالسلام لە هەڵەبجەی شەهید
لە خزمەتی مەرحوم مامۆستا شێخ نورالدین موفتی کە
حوجرەیەکی بچوکیان هەبوو دانیشتبووین جەنابی مامۆستا عومەر
هاتە ژورەوە سەلامی لێکردین مەرحومی مامۆستا شێخ نورالدین
زۆر بە گەرمی پێشوازی لێکردوو و دوای بەخێرهاتن و هەندێک
قسە و باس، هەندێک تێبینی مامۆستام کرد کە جۆرێک لە وێقار و
ئارامی پێوە دیاربوو ئەو کاتە من تەمەنم لە نێوان ١٦-١٧ ساڵێک
دەبوو، و مامۆستاش لە تەمەنی جۆشی گەنجێتیدا بوو لە نێوان
٣٥-٣٧ ساڵیدا بوو، دوای ماوەیەک کە چووە دەرەوە پرسیارم
کرد لە جەنابی مامۆستا شێخ نورالدین لەبارەی ئەم مامۆستاوە کە
بۆ یەکەم جارە ئەیبینم. لە وەڵامدا فەرمووی کە ئەمە ناوی
مامۆستا عومەرە بە ئەصڵ خەڵکی گوندی ڕێشاوە و مامۆستایەکی
زۆر زیرەک و خواناسە و هەندێک وەصفی بۆ کردین. پێش ئەو
کاتە کە من تازە پەیوەندیم کردبوو بە جەماعەتەوە و لە خزمەتی
مامۆستا جەعفەردا بووم، خوای گەورە بەرەکەت بخاتە
تەمەنیەوە. جەنابی مامۆستا پێی ڕاگەیاندم کە جەنابی مامۆستا
عومەر مالی هاتووەتەوە هەڵەبجە و ئێستا ئەو وەک و چاودێر و
ڕابەرێکی سەرپەرشت کاری جەماعەتی برایان دەکات، یەعنی بە
گەرانەوەی کاری تنظیم دەستی پێ کردەوە. لە ڕاستیدا مەرحومی
مامۆستا کاروباری دەعوەی زۆر بە گەرمی برد بەڕێوە و
ئوسرەکانی دابەشکرد و هەفتانە کۆبونەوەی گەورەیان ئەنجام
دەدا و زیاتر ئیعتیماد ئەخرایە سەر مەرحومی مامۆستا، چەند
ماڵێ جارێک کەتائیبی شەوانی ڕێکدەخست کە لە مالی خۆیەوە

دەستی پێ دەکرد و هەر جارێ لە مالّی برایەکدا تاکو بەیانی
دادەنیشتین و لەسەر بەرنامەیەک بەڕێوە دەچوو، مەرحومی
مامۆستا ئیدارەی دانیشتنەکەی بەڕێوە دەبرد و دەیڕازاندەوە بە
وتە و وتاری شیرین و پڕ ئیمان، بە شێوەیەک دۆخێکی ئیمانی و
سکونەت مەجلیسەکەی دادەپۆشی وامان دەزانی ڕاستەوخۆ
خزمەت خوای گەورە دانیشتووین هەر ئەوەبوو کە بە چاوی دڵ
خوای گەورە ببینین. حاڵەتێک دروست دەبوو لە گیان و دڵماندا بە
هیچ شێوەیەک بە زمان تەعبیر ناکرێت، مامۆستای بەڕێز زۆر
زانابوو لە فیقهی ئیسلامدا و هەروەها لە فیقهی واقعدا، لە هەمان
کاتدا لە پەروەردەی ڕۆحیدا و سەرکەوتووبوو لە عیبادەی قەلبی
دا ئەتوانم بڵێم لە پلەی ئیحساندا بوو. کە کاتێک لە بارەی قیامەت
و یادی خوای گەورەوە قسەی دەکرد ئەتوت ئەمە شێخێکی
مورشدە، و هەروەها لە کاتێکدا کە ئەدوا لەسەر مەسەلەی شەرعی
وەک زانایەکی موعتەبەر قسەی دەکرد و بە قوڵی لە سیاسەتی
ڕۆژ شارەزا بوو یەعنی شەخسیاتی کۆبوبوویەوە لە نێوان
سیاسەت و فقهی و تصوف دا. من هەمیشە وەکو خۆم ڕاستەوخۆ
سودی ئیمانم لێ وەردەگرت لە کاتی وتە و ئامۆژگاریەکانیدا دڵم
بۆ ئەکردەوە بە سیقەیەکی تەواوەوە وەک موریدێک بۆ شێخەکەی
ئەویش وتەکانی کاریگەرتر بوو لە قوڵایی دڵییەوە دەردەچوو و
قوڵایی دڵی دەگرت. لەو وتانەی کە بیرمە دەیفەرموو دڵ وەکو
شەو و ڕۆژ وەهایە چۆن شەو تەواو دەبێت و ڕۆژ دێتە جێگاکەی
و بە پێچەوانەوە. هەر کاتێک دڵ غافڵ دەبێت لە یادی خوای گەورە
شەیتان جێگەی دەگرێتەوە و هەرکاتێک یادی خوای تیابوو نەوا

شەیتان ڕادەکات. و ئەیفەرموو بانگخوازان ناتوانن خەڵکی بۆ لای خوا بانگ بکەن ئەگەر خۆیان فکر و هۆشیان لە چوارچێوەی ئەم دنیا تەسکە نەچێتە دەرەوە. و هەروەها زۆر گرنگی بە خوێندنەوەی مأثورات دەدا کە ئەیفەرموو ئێمە برایان دروشم و هێزمان لە خوێندنەوەی مأثوراتی بەیانیان و ئێوارانداید. شەوێک لە هەولێر میوانیان بووم فەرمووی نەوزەر ئەگەر بەیانیان دوای نوێژی بەیانی کەسێکت دەستکەوت یان چەند کەسێک ئەم ویردی مأثوراتە هەرگیز تەرک مەک، و ئەگەر کەسیشت دەست نەکەوت ئەوا خۆت بە تەنها بیخوێنە. لە حوزەیرانی ساڵی ١٩٦٧ کاتێک کە ئیسرائیل شاری قودس و بەشی ڕۆژئاوای فلسطین، قتاعی غەزە و جولان و قناتی سویسی گرت لە ماوەی ٦ ڕۆژدا کە بە جەنگی ٦ ڕۆژەکە ناوبانگی دەرکردبوو (حرب الأیام الستە)، دەستەوە، و مانگی ربیع الاول کە موناسەبەتی لەدایکبوونی پێغەمبەر (صلی الله علیه و سلم)ی تێدا بوو ئەوەبوو ئەو بۆنەیان قۆستەوە بۆ یەکەم جار لە مێژووی هەڵەبجە و کوردستاندا بەو شێوەیە بەرنامەی مەولود بەڕێوە بچێت ئەوەبوو لە مزگەوتی دارالسلام لە دوای نوێژی عەسر لە ڕۆژی ١٢ ی ربیع الاول دا برایان ئاهەنگێکی قەشەنگیان سازکرد کە بەڕێوەبەرەکەی جەنابی مەرحوم مامۆستا شێخ نورالدین موفتی بوو کە ئیمامی مزگەوتەکە بوو وە یەکێک بوو لە ئەندامی برایان و قوتابیانی علوم شەرعی پەیمانگەی ئیسلامی ئەو کاتە و ئامادەبوونی زۆرینەی مامۆستایانی بەڕێزی ئەو کاتە و مامۆستا مەلا عومەری گەورە مامۆستا عوسمان و مامۆستا مەلا عەلی و.... شێخ عەزیز هەموو ئەندامانی برایان و

خەڵکی دانیشتوانی هەڵەبجە بەشداریان تێدا کرد و بە درێژیی و تێروتەسەلی پەیام، مەعالمی ئیسلام و حیکمەتی هاتنی پێغەمبەر و پێغەمبەرانیان بە جوانی ڕوون کردەووە. غەم و پەژارەی خۆیان دەربڕی بۆ ئەو نشوستە گەورەی کە بەسەر جیهانی ئیسلامیدا هات بە بۆنەی داگیرکرانی شاری قودسی موقەدەسەوە و ئەسبابی ئەو شکستەیان بەیان کرد و جەنابی مامۆستا ڕێشاوی بە وتار و شعرێکی پێزداری بەشداری کرد لەو ئاهەنگەدا، یەکێک لەو کەلیمانەی کە لە یادمە ئەیفەرموو نیوەی بەلای ڕاست دا نیوەی بەلای چەپدا هەر ئیسلام ماوە لە ناوەڕاستدا. مامۆستا ڕۆژێک یادەوەرییەکی خۆی بۆ گێڕامەوە کە لە نێوان ساڵانی (٦٤-٦٥) بەهۆی ئەوەی لە بازگەیەکدا کتێبێکی ئیسلامی پێوە گیراوە لە زەمانی عبدالسلام عارف دابوو فەرمووی لە سجنی گەورە سلێمانیدابووم ئەو شوێنەی ئێستا بۆتە باخچەیەک. وتی لە ناو بەندیخانەکەدا کەسێکی لێبوو بووبووە سەرگەورەی سجنەکان و ناوەکەشی وت، کەسێکی ناسراوو بوو لە سلێمانیدا یەکێک بوو لە کەسە جەربزە و شەڕانییەکانی ئەو کاتە کە لە سلێمانیەکانی ئەو کاتە پێیان دەوت (شەقاوە). ئەم پیاوە هەفتانە پارەی لەسەر هەموو سجنەکان دانابوو کە لێی دەسەندن بۆ خزمەت و پاککردنەوەی هۆدەکان. بەڵام ڕێزێکی تەواوی دانابوو بۆ مامۆستا عومەر کە ئەوی عەفوو کردبوو لەو پارەیە کە وتبووی ئەم مامۆستایە خاوەنی ڕێزە دەبێت تەعاملی تایبەتی لەگەڵ بکەین و فەرمووی وا ڕێکەوت هەوالی مردنی دایکی بوو یان باوکی هاتە سجنەکە. مامۆستا خەڵکەکە کۆ ئەکاتەوە و مەجلیسی تەعزیەی ڕێک

دەخات بۆ باوکی ئەم کەسە، و ئەم بۆنەیە دەقۆزێتەوە بۆ ئامۆژگاری و مەوعیزە بۆ خەڵکی بەندینخانەکە. جا وتبووی بە خەڵکەکە من مامۆستای ئاوا ڕێک و پێکم ئەوێت مامۆستا بە زەردەخەنەوە ئەم ڕوداوەی بۆ گێڕامەوە. مەرحومی مامۆستا لە کاتی ئیمامێتی نوێژەکاندا تام و چێژێکی تەواوی ئەخستە نوێژەکانەوە دەنگێکی زۆر کاریگەری هەبوو کاری ئەکردە سەر ناخی نوێژکەرەکان بە شێوەیەک کە حەزیان ئەکرد کە زیاتر بەردەوام بێت لە خوێندنەوەدا.

لە کاتی جەنگی نێوان عێراق و ئێراندا کە بۆماوەیەک هاتبوومەوە هەڵەبجە لە خانووە قەدیمەکانی مالّی باوکمدا بووم لە گەڕەکی جولەکان بە نهێنی و دوای ئەوەی کە دوو ساڵم پێچووبوو لە ئێرانەوە گەڕابومەوە بە هۆی بەشداری نەکردنم لەو جەنگەدا. ئێوارە عەسرێکی درەنگ هات بەسەرمدا کە دیدەنی مالّی مامۆستا عومەر بکەم کە بۆ یەکەم جاربوو خانووی تازەی کردبوو بەرامبەر گۆڕستانی شەهیدان ساڵی ١٩٨٥ بوو و وەرزی زستانبوو منیش کۆڵانە و کۆڵان بۆ ئەوەی کەس پێم نەزانێت بە ناونیشان تا ماڵەکەیانم دۆزیەوە ئەو کاتەی مالّی خۆم لە گەڕەکی جولەکان بوو. چونکە گەڕەکەکە تازەبوو کە گەشتمە بەر دەرگاکەیان دام لە دەرگا خۆی هاتە بە دەممەوە و سەلامم لێکرد زۆر بە گەرمی وەڵامی دامەوە و وتم مامۆستا ئەگەر ئامادەی میوانداری نیت ئەتوانیت بڵێیت إرجعوا، فەرمووی نەخێر ئەڵێین أدخلوا چونکە ئەو کاتە پەیوەندی تەلەفوونی و مۆبایل نەبوو تاوەکو یەکتر ئاگادار بکەین. ئێوارە هەر لەوێ نوێژی مەغریبی بۆ

کردین بە ئیمامیتی خۆی و مالّی مامۆستا هیوای حاجی علی لەوێ میوان بوون کە تازە زاوایان بوو کچی کاک صبوری مەرحوم کە برا گەورەیان بوو خێزانی بوو و دوای نان خواردنی ئێوارە، ئادائی نوێژی کە بە خێزانی هەموو ئەندامانی خێزانی بەشداربوون ئەو کاتە هەموو منالّەکانی کۆبوونەوە قوتابی بوون هیچ کامێکیان هاوسەرگیریان نەکردبوو، مامۆستا هەروەک عادەتی خۆی دەولّەمەندبوو لە وتە و ئامۆژگاری جواندا و تاقە کەسێک بووە تاکو ئێستا من ناسیبێتم لەوەی کە بەتوانا بێت لە ئیداراتی خێزاندا لەسەر ڕاهێنانیان لەسەر نوێژی جەماعەت لە مالّەوەدا و گوێڕایەلّیان بۆ فەرمانی باوکیان لە شێوەیەکی ئیختیاریدا و بە بێ إکراه. مامۆستا کۆڕێکی مەوعضەی زۆر بە تام و چێژی دامەزراند هەم زانست و هەم زیکربوو لە بیرم چووە کە باسەکە چیبوو تاوەکو کاتی خەوتن بەردەوام بوو بەس کەراماتێکم دی لە بەرەکەتی ئەو دانیشتنەدا نەسیمێکی ئیمان و ئارام و سکونەتێک داباری بەسەر دڵمدا هیچ تامێک ئەو لەزەتەی نەبووە لە ژیانمدا وام دەزانی لە ناو باخچەیەکی بەهەشتدام ئەو حالّەتە ئەوەندە بەردەوام بوو کە شەویش لە خەودا هەتاکو نوێژی بەیانی کە هەستاین بۆ نوێژ وام ئەزانی ئەو دانیشتنە هەر بەردەوامە بە هەمان دیمەن مامۆستا هەر لە مەوعضەدا بوو، بەڕاستی ئەوەش جۆرێک بوو لە بەرەکاتی مەجلیسی زیکرەکە و کەرامانی مەرحومی مامۆستا بوە لە بەیانیندا خەوەکەم گێڕایەوە بۆ مامۆستا عومەر . دوای نان و چای بەیانی مەرحومی مامۆستا ڕەوانەی کردم تاوەکو خواری گۆڕستانی شەهیدان ئەو گۆڕستانەی کە

ئیستا بۆتە ئارامگای خۆی و براژنە سۆیبەی خێزانی و مامۆستا ئیبراهیمی برای و دایکی بەڕێزیان کە بە باخچەیەکی بەهەشت بێت بۆیان إنشاء الله.مامۆستای بەڕێز زۆر باسی ژیانی دوای مردنی کرد بۆ ئیمانداران بە شێوەیەک کە ئاواتت ئەخواست یەکێکبیت لەو مردوانە. ئەم گۆڕستانە ئێستا زۆر ئاوەدانە زیاتر لە دونیا چونکە ئەرواحەکان لە قاڵبی جەستەد چونەتە دەرەوە و ئازادبوون لە مەینەت و فیتنەی شەیتان و دیلی نەفس. بە ژیانی بەرزەخی فراوانی ئاخیرەت شادبوون و لە دەرگاکانی بەهەشتدا چاوەڕێی چونە ژوورەوەن. لە نوێکردنەوەی کاری بانگەوازی ئیسلامیدا مەرحومی مامۆستا ڕۆڵێکی گرنگ بووە و بە تایبەت لە دامەزراندنی یەکگرتووی ئیسلامیدا ئەو بوو کە جەنابی بەڕێز مامۆستا صلاح الدین لەگەڵ کۆمەڵێک لە برایانی دێرین دا لە ساڵی ١٩٨٢ زایینی لە شاری پاوەی ئیسلام پەروەر ڕێکخستنی کاری ئیسلامییان تازەکردەوە و بەندەش ماوەیەک لە خزمەتیان دابووم و هەندێک لاوانی موسوڵمانی هەورامان و کوردستانی ئێرانیش هاوکارمان بوون بەڵام هەر سنووردارببوون لەبەر بەردەوامی جەنگی گەرمی نێوان عێراق و ئێران، برایان بڕیتی بوون لەو کۆمەڵە ئاوارەی کە لە نێواناندا بوون و هەروەها چەند کەسێکیش بڕبڕونە بەربەست بۆ ئەو کارە پیرۆزە نەیان ئەهێشت کە فراوان ببێت بە بەڵگەی ئەوەی کە تنظیم هەڵوەشاوەتەوە لە ژێر فشاری حکومەتی بەعسدا هەر لە ساڵی ١٩٦٨ دا بەڵام قەناعەتی مەرحومی مامۆستا بەو کارەی و تەکبیر کردن بۆ ئەو پرۆژەی مامۆستا صلاح الدین بویە هۆی بەهێزکردن و نوێکردنەوەی ئەو کارە کە

فەرزی عەین بوو، و ژمارەیەکی زۆر لە خەڵکی پارێزگای هەڵەبجە و ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەیعەت بدەن و هەروەها لە کاتی ئیعلانکردنی یەکگرتووی ئیسلامی دا لە بەرواری ١٩٩٤/٢/٦ز مامۆستای مەرحوم وەک ئەندامێکی قیادی پلە بەرز ماندووبوو لە دامەزراندنیدا و ئەقڵێکی ڕاوێژکاری بوو لە چارەسەری گرفتەکاندا و ئەندامی سەرکردایەتی بوو لە کاری دەعوا و بەڕێوەبردنی کار و باری زانایانی ئیسلامی و سەرکەوتوو لە ئیدارەی کۆنگرەکانی یەکگرتوودا. لە یەکێک لە کۆنگرەکاندا دەنگی تەواوی بەدەست نەهێنا بۆ سەرکردایەتی ئەوە تاقیکردنەوەیەکی خوایی بوو بۆ جەنابی مامۆستا لە لاوازی و لێ نەهاتووی نەبوو. و بە سەرکەوتوویی لەو تاقیکردنەوەیەدا دەرچوو، و ئەمە لە لاوازی مامۆستا نەبوو بەڵکو یەکەم نە ناسینی مەرحومی مامۆستا بوو لە لایەن ژمارەیەک لە ئەندامانی بەشداربووی یەکێک لەو کۆنگرانە کە وا ئەزانم کۆنگرەی چوارەم بوو و هەروەها زاڵبوونی عەقڵی سیاسی بەسەر بیرۆکەی هەندێکدا کە وا تێگەشتبوون کە کەسانی پارێزگار ناتوانن قیادی بن لە کاری ئیسلامی دا چونکە چەرخەکە چەرخی سیاسەتە!. بەندە لە مداخەلەیەکدا وتم ئەم سیستەمە حیزبییە کە لە تنظیم دا پەیڕەوئەکرێت لە هەڵبژاردنەکاندا بە ڕوونی دوور لە ضوابطی شرعی زیانی زۆر ئەگەیەنێت بە پرۆژەی ئیسلامی و بەڕەو ئەوە دەڕوات کە جەڵەوی لە دەستی ئەهلی شەرعی خۆی دەربچێت و بکەوێتە دەست کەسانی لاواز کە دۆخی ئیسلامییان لاواز بێت و بەڕەو دواوە بیبەن، جەنابی مامۆستا دوای چەند مانگێک کە لە جێگایەکدا بە خزمەتی گەشتم فەرمووی

ئەوزەر ئەو ڕۆژە لە کـۆنگرەکەدا قسـەیەکی جوانـت کـرد، هەر ئەوەندە بوو قسـەکە ئیتـر لەسـەری نەڕۆشت و بەبی موقەدیمە.. ئەوەی لەبـارەی مەرحـومی مامۆسـتاوە نوسـیومە زۆر زیـاتر ئەهێنێت بەڵام وەک شەهادەتێک بۆ مێژوو ئەوەندە ئەتوانم بنوسم و ڕەنگە زۆریشـم لەبیـر چووبێت هیـوادارم ژیاننـامەی مامۆسـتا قوتابخـانەیەک بێـت بـۆ کـۆمەڵی بـانگخوازان لە کوردسـتان و بەتایبەتی بۆ کوڕان و کچانی ڕێزداری بتوانن هەر یەکێک چمکێک لە سیرەتی ئەو زاتە زیندوو بکەنەوە لە ژیانیاندا ببنە پێشـەنگی کە خەڵکانی تر چاویان لێ بکەن .

لە پەیف و جیهانبینییەکانی مامۆستا عومەر ڕێشاوی:

لە (لیل القدر) دا بۆ ڕۆحەکەی دەگەڕێین نەك شەوەکەی، لە هەر شەوێکدا زۆرترین چێژی ئیمانیت وەرگرت ئەوا شەوی قەدری تۆیە و پیرۆزت بێ .

* * * * * *

ئاساییە بۆ ژیانی ڕۆژانەت خۆت پەیوەستبکەی بە مەزهەبیکەوە، بەڵام بۆ تیرامان لە قورئان خۆت مەبەسەرەوە بە هیچ مەزهەب و تەفسیرێکی تایبەتەوە چونکە قورئان خۆی ڕۆشنکەرەوە و ئیلهام بەخشی ڕۆحتە.

* * * * * *

دەلین زیکری اللە بە تەنها دروست نیە، ئەی نازانن کە زیکری مەحبوب رستەی ناوێ، چونکە خۆی هەموو رستەکانە . ببینە مەجنوون کەمجار دەڵێ لەیلام خۆشدەوێ ، هەر هاوار دەکات... لەیلا... لەیلا

پەیڤێك بۆ مامۆستا عومەر رێشاوی

د. عمر محمد محمد كريم

سەرەتا داواكارم لە خودای میهرەبان لە گوناهەكانی مامۆستای پایەبەرز و بەڕێز و خۆشەویست خۆش ببێت و هاوەڵ و هاونشینی پێغەمبەران (د.خ) و شەهیدان و پیاو چاكان بێت لە بەهەشتە بەرینەكەیدا بحەوێنەوە.

بەندە بە حوكمی ئەوەی فرسەتی ئەوەم نەبوە ڕاستەوخۆ لە خزمەتی ئەو مامۆستا گەورەیە دابم و كاری ڕۆژانەی لەگەڵ بكەم.

بەڵام ئەوەی بۆ من جیاواز بووە و سەرنجی ڕاكێشاوم لە مامۆستا عومەر ڕێشاویدا لەم چەند خاڵەدا كورتی دەكەمەوە:

١ – هێمنی و لەسەرخۆیی و تێكنەچوون و لەدەستنەدانی باری ئاسایی خۆی لە تەنانەت لە كاتی ڕووداوێك یان هەواڵێك یان شتێك ئەگەر بۆ ئەویش ناخۆش بوایە كە ئەمەش نیشانەی دامەزراوی و قووڵی بوو بۆیە پەرچەكردار و هەڵچونی پێوە نەدەبینرا. لە یەكێك لە كۆنگرەكانی یەكگرتوودا مامۆستا دەنگی تەواوی نەهێنا بۆ سەركردایەتی ئەم پیاوە هیچ تێكنەچوو بەڵكو كە چووە سەر مەنەسە و قسەی كرد وتی: سەرەتا من پێرۆزبایی لە خۆم دەكەم كە دەرنەچووم و ئەو ئەركە گەورەیەم لە ئەستۆ نەماوە.

هەستت دەکرد کە قسەکانی لە نێو ناخیدا دەهاتە دەرەوە ئەو ئەوەی لەسەر لێو ڕوخساریدا بوو هەر ئەوەش لە ناو ناخ و دەروونیدا هەبوو.

٢ -خاکیبوون و تەواضع و هەست و سۆزی مرۆڤانە، ئەو پیاوە لە ڕۆشتن و دانیشتن و لە قسەکردن، لە مامەڵەوە و هەڵسوکەوتی بە هیچ جۆرێ نەیدەهێشت وا بزانرێ کە ئەو جیاوازە و شتێکی لەوانی تر زیاترە، خۆی دادەبەزاند بۆ ئاستی هاونشین و هاوڕێکانی و کەش و هەوا و ژینگەکەی ئەمە بۆ کەسێک لە ئاست و تەمەنە، دەگمەن و ناوازەیە.

چونکە تەمەن و عیلم و ناوبانگ هەمیشە کەش و هەوای خۆبەشت زانین دروست دەکات و خاوەنەکەی چاوەڕێی ڕێز و قەدر بۆ دانان دەکات.

ئەو ئەچوە دڵی خەڵکەوە لە ناو دڵی خەڵک دەوەستا نەک لەسەر شان و ملی خەڵک. وەکو مەسەلەکە دەڵێ ((یملک قلوب الناس لیس رقبتهم)).

٣ - ئوسلوبێکی تری جوانی مامۆستا ئەوە بوو کە ئازادی و ژینگەیەکی سەربەستی لە ناو خانەوادەکەیدا دروست کردبوو، چەند جارێک چومە مااڵیان هەستم بەم ئاکارە جوانە دەکرد کە خۆیان تێک نەئەدا و چۆن بوون هەروا خۆیان نمایش دەکرد و دوور لە تەصنوع و تەکلوف و خۆتێکدان بوون، کە ئەمە کۆت و مت ئوسلوب و نەریتی جوانی مامۆستا خۆی بوو کە ڕەنگی دابوەوە لە مااڵەکەیاندا.

٤ ـ مامۆستا زۆر ڕێزی لە منداڵەکانی دەگرت و لەبەرچاوی ئەوانی تر قەدری پێدەدان و بە ڕێزەوە بانگی دەکردن، ئەمەش متمانە و سەنگی زیاتری بۆ منداڵەکان دروست دەکرد. خودای میهرەبان پلەوپایەی بڵند بکات و لە هەموان خۆشبێت.

زانا و پەروەرشیار مامۆستا عومەر ڕێشاوی

محمد امین فرج بیارەیی

جەنابی مامۆستا عومەر ڕێشاوی مامۆستای سەردەم بوو نمونەی پێگەیەنەری گەنج و لاو و پیر و ژنان و پیاوان و منداڵان بوو.

ڕاستی فێری گوێگری ئەکرد کە چۆن ئیسلام وەرگرێ، ئەم پیاوە بە مەعنای کەلیمە زانابوو چونکە ئیسلامی ئاسان ئەکرد بۆ هەر کەسێک کە وانەی پێ دەوت و ئیسلامی فێر دەکرد، هەمور حەزی ئەکرد کە گوێی لێگرێ تا چێژ لە جوانی و ئاسانی ئیسلام وەربگرێت.

ئەم زانا بلیمەتە بەڕاستی هەم مامۆستا و هەم وەستابوو لە ئیسلامدا نمونەی نەرم و نیانی بوو.

بەندە لە ساڵەکانی حەفتاکاندا بە پێ ئەهاتمە خزمەتی ئەو کاتەی کە ماڵیان لە سەروی ئێستای مزگەوتی (عمر کوڕی خطاب) بوو، بیست سانتیمەتر بەفر باریبوو جارێک لە جارەکان، ئەو کاتانە بە ئاسانی ئوتومبێل دەست نەئەکەوت، کە من هاتوو چۆم ئەکرد و بەیەکەوە دانیشتین و باس و خواسمان ئەکرد ئەو کاتانەم لالا شیرینترین کات بوو، ئیمانەکەم بەهێزتر و دڵم ئارامتر ئەبوو ئەو کاتانەم لەسەر تەمەن حساب ئەکرد.

لە مزگەوتی (حەمزە) لە هەڵەبجەی شەهید سالەکانی هەشتاکان وانەیەکی هەفتانەمان هەبوو چەند برایەکی ئاست جیاوازبووین، بە تەمەن کە وانەی (نحو صرف)مان ئەخوێند لای مامۆستا بەلام وانەکە یەکێ بوو لەو مەجلیسانەی کە (نجلس بنا نؤمن ساعة) کە جۆرەها وانەی تیابوو.

جەنابی مامۆستا خۆشەویستییەکی تایبەتی بۆم هەبوو لە بۆنە و وانەکان و دانیشتن و مەجلیسەکاندا خێرا ناوی منی لەسەر زمان بوو، هەرچەندە هەر برایەک بدوێنی هەمان قسەی من ئەکات تەوەندە برایەکی پاستەقینە و هەست ناسک و برایەتیەکەی لەگەڵ ناخی ئاوێتە بوو بوو.

هەر لە هەمان سالّدا و لە بەهاردا بوو سەیرانێکی سازکرد بۆ ئەو برایانەی مزگەوتی (حەمزە) بۆ (چاوگ و باوە کۆچەک)، هەر لەو سەیرانەدا مانای سروشت و فەلسەفەی دروست بوونی مەخلوقاتی فێرکردین و دەرسی برایەتی و هاوکاری و لێبوردنی پێوتینەوە و فێری کردین چۆن جوانی و خۆشیەکان ئامێتەی ڕۆح بکەین.

ڕۆژێک لەگەڵ جەنابی مامۆستا (جعفر مصطفی) و مامۆستا (ابراهیم)ی برای خوالێی خۆشبێت و لەگەڵ چەند برایەکی تردا بڕیاریان دا کە سەردانێکی سلێمانی بکەین، ئەو سەرلەبەیانیە بە سەیارەکەی خوالێخۆش بوو مامۆستا ابراهیم هاتنە بەردەم ماڵ و هەمووماڵ پێکەوە جەم بوین و بە ڕێکەوتین و بۆ سلێمانی تەدەری خوای گەورە هەر لە ناحیەی سیروان سەیارەکەمان

وەرگەڕا و سوپاس بۆ خوا کەسمان ئەزیەتی زۆر نەبوو بوو بە یادگاریەکی لەبیر نەکراو.

لەو کاتەکدا کە یەکێک هاتە سەرمان و هەمووانی بەیەکەوە بینی کەوتبوینە کۆبونەوە ، ئاخۆ ئەمانە چۆن بەیەکەوە ئاوا کۆبونەتەوە !!

مامۆستا برایەکی ڕاستەقینەی لەخۆبوردە بوو کە دایکم وەفاتی کرد قەدەرەن لە سلێمانیەوە سەفەری کردبوو بۆ هەڵەبجە هەر کە هەواڵەکەی بیستبوو خێرا تەشریفی هێنا بۆ مزگەوتی غەزالی ، ئێتر بەجێی نەهێشتم هەتا کفن و دفن و سەرقەبران، درەنگمان پێچوو قەدەرەن ئەو ڕۆژە جومعە بوو کاتی جومعە و نوێژی جومعە بوو خێرا مامۆستا فەرمووی هیچ پەلە مەکەن دوای خۆمان پێکەوە لە مزگەوتی عثمان جومعە و جەماعەت ئەکەین.

ئێتر بە دەنگە نەرم و شیرینەکەی تەڵقینی دایکمی خوێند، وانەی مردن و قەبر و قیامەتی بۆ باس کردین... زۆر چاک لەبیرمە با ئاماژە و وتەی جوان و ئیشارەتی پەنجە نەرمەکانی باسی ئایەتی (وکنتم علی شفا حفرة من النار.....) بۆ کردین و قیامەتی لەبەر چاومان بەجەستە کرد.

دواتر هەموو خزمان و دۆستان لە مزگەوتی عثمان دوایی جومعەیەکی زۆر بەچێڕ و دڵگیری بۆ کردین...

بە عەمەلی ئەو وانەیەی فێرکردین کە موسوڵمانان لە کاتی تەنگانە و پێویستدا چۆن بەدەم براکەیەوە بێت و جێی نەهێڵێت دڵنەوایی بکات.

مامۆستا عومەر رێشاوی، پەروەرشیار و فەقیە و بانگخواز

حامد محمد علی

مامۆستا (عومەر رێشاوی) خوا لێی ڕازی بێ ، لە یەک کاتدا مامۆستای پەروەرشیارو فەقیە و موددەڕیس و بانگخوازیش بوو لە هەمووشیاندا سەرکەوتوو بوو. مامۆستا هەندێ سیفاتی جوانی ناوازەی هەبوو، ئەو کەسێکی کراوە بوو ، بەراورد بە زۆرێک لە مامۆستایانی هاوتەمەن و هاوسەردەمی خۆی، جەنابی لە پرسە کۆمەڵایەتی و پەروەردەییەکاندا بە تێگەیشتنی سەردەمیانەی خۆی لە دەقە شەرعیەکان و لە سوننەت و سیرەی پێغەمبەرمان (د.خ) و ژیانی هاوەڵانی ، زۆر هەڵوێستی پێشکەوتنخوازو جوانی هەبوو ، سەبارەت بە ئافرەت ، ئەو زۆر بە ڕێزەوە تەماشای نیوەی کۆمەڵگەی دەکرد . ئەو تەبیعەتی وابوو لەگەڵ گەورە، گەورە بوو، لەگەڵ گەنج، گەنج بوو .. مامۆستا خۆی کەسێکی دونیا نەویست و بێ تەماع بوو.. مامۆستا بەبزە نەرم و سیما نورانیەکەی و بە قسە کورت و پڕ ماناکانی، دڵی بەرامبەرەکانی خۆش دەکرد و شوێن پەنجەی خۆی بە جێ دەهێشت. مامۆستا کاتێک بە ماڵەوە تەشریفیان هێنا بۆ هەولێر، لە ساڵی ۲۰۰۰ ڕۆژێک لە خزمەتیان بووین ، ئەو کات ماڵمان لە گەڕەکی ۹۹ ی زانکۆ لە هەولێر کرێنشین بوین.. کە تەشریفیان

هێنا، فەرموی خانویەکی وەکو ئەمەی خۆتان بۆ ئێمەش پە یدا
.. (مە بە ستی ئە وە بوو بەکرێ بۆیان بگرم) . مامۆستا
بیستبوی کە من خەڵک ئە مناسن و خانوم بۆ پەیدا ئەکرێ،
ئەگەرچی ئەو کاتە خانوو کەمبوو ، بۆیە ئەو تەکلیفەی کرد. منیش
بە شانازیەوە، وتم بەسەرچاو . ئەوە بوو لە نزیکی خۆمانەوە
خانویەکم شک ئەبرد، بۆیە هەر ئەو ڕۆژە لە خزمەتیا چوین
خاوەنەکەیمان بینی و تەماشای خانوەکەمان کرد و بە دڵیان بوو،
لەسەر کرێ و شت ڕێککەوتین، ئیتر هەرخۆم گرێبەستێکم بە سێ
نوسخە نوسی و خۆشم بووم بە یەکێک لە شاهیدەکان و سەرەڕا
نوسخەم دا بە هەردوولا - مامۆستاو خاوەن خانوو-
نوسخەیەکیشم لای خۆم هەڵگرت. بەم کارە چەندە ئێمە
دڵخۆشبوین، مامۆستاش بەهەمان شێوە، بۆیە زۆر دوعای خێری
بۆ کردین. یەکێکی دیکە لە یاداوەرییەکانم لەگەڵ جەنابی مامۆستادا
کە سودم لێ بینیوە و زۆرجار گێڕاومەتەوە و لە بیرم ناچێ،
قسەیەکی مامۆستا بوو بۆ من، لە ژوورەکەی خۆی و مامۆستا
سوهەیب زێباری - هەڵە نە بم - لە بارەگای ئەمینداریەتی
گشتی یەکگرتوی ئیسلامی کوردستان ، کە جە نابیان وەکو
پاوێژکار لەگەڵ مامۆستا سوهەیب لەوێ ڕۆژانە دەوامیان دە کرد.
قسەکە پەیوەندی بە سەفەری حەجەوە هەبوو، کە ئە و کاتە
یەکگرتوو سالانە ئاسانکاری و هاوکاری ژمارەیەک لە ئەندامانی
دەکرد بۆ سەفەری حەج لە ڕێگەی هەردوو وڵاتی ئێران و
تورکیاوە .. مامۆستا فەرموی چ پێویست دەکات کەسێک بەخەرجی
ئەمینداری گشتی بگرێ و داوای لێ بکا بە ڵکو بینێرێت بۆ حەج!!

ئاخر خۆ حەج فەریزەیەکە و مەرجی خۆی هەیە ، تۆ ئەگەر واجب بوو لە سەرت و توانیت بڕۆی فەرموو بڕۆ حەج بکە و تەکلیفیش لە کەس مەکە، خۆ ئەگەر (واجب الحج) یش نەبووی، چ پێویست ئەکا تەکلیف بکەی و داوای سە فەری حەج بکەی ؟ هیوادارم ناوانخنی وتە جوانەکەی مامۆستام وەکو خۆی گەیاندبێت . زۆر بەداخەوە کە ئەجەل دەرفەتی نەدا مامۆستا زۆر لە هەولێر بمێنێ و لە خزمەتیا بین. ئەوە بوو ڕۆژێک پێش وەفاتی مامۆستا، بەندە بۆ کاری ڕۆژنامە و ڕاگەیاندن لە دهۆک بووم، ڕۆژی ١٨ /١٠/ ٢٠٠١ لە ڕێگەی برای بەڕێزمان مامۆستا (علی سالّح میران)ەوە زانیم و - کە ئەویش تازە بۆ ئە نجامدانی ئەرکێک لە هەولێرەوە هاتبوو بۆ دهۆک - پێی ڕاگەیاندین . هەرچەندە مردن بە ئەجەلێکی مەحتومە و جەنابی مامۆستاش یەکێک لەوانە بوو، کە وەکو کورد ئەڵێت : (ڕووی هە بوو ئەو سەفەرە بکات) ، بەڵام دیارە مردنی زانایەکی وەکو مامۆستا ،مردنی جیهانێکە (موت العالِم موت العالَم) . لە لایە کی ترەوە، زۆر حەزمان ئەکرد لەگەڵ جەنابی مامۆستادا ماوەیەکی زیاتر هاوگەڕەک و هاوشاری بین ، بە ڕاستی تاسەمان لە یەک نەشکا. هەروەها بوونم لە دهۆک و نامادەنەبون و بە شداری نەکردنیشم لە مەراسیمی بە ڕێکردنی تەرمی جەنابیاندا ، نیگەرانییەکی دیکە بوو.. بۆیە بە ڕاستی هەوالّی کۆچی دوایی جەنابی مامۆستا ڕێشاوی لە چەندین لاوە زۆر خەمبارو ناڕەحەتی کردم . خوای گە ورە پلەی بە رزی پێ ببەخشێت و لە ژێر سێبەری ڕەحمی خۆیدا حەشری بکاو فیردەوسی بە نسیب بکات.

یادەوەریم لەگەڵ مامۆستا عومەر ڕێشاویدا

سەید غەفور/ خەطیبی خانەقای بیارە

یادی بەخێر بێ جێگای بەهەشت بێ حەشری لەگەڵ عولەما و عاریفانا بێ، مامۆستا عومەر بەر لەوەی مامۆستام بێ بۆ دەرسی حەدیس و شەرع مامۆستای ئەدەب و ڕەوشت و شەرم و حەیا و تەمکین بوو، من تازە بوو بووم بە فەقێ لە عەبابەیلێ لە خزمەت مامۆستا مەلا سالّح دا. مامۆستا عومەرم بینی لەگەڵ چەند مامۆستایەکی هاوەڵی خۆیدا دانیشتبوون یەکەم قسەی کە گوێم لێ بوو ئەوەبوو تەفسیری ئایەتی ﴿ قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ ٱللَّهِ ٱلَّتِيٓ أَخْرَجَ لِعِبَادِهِۦ وَٱلطَّيِّبَٰتِ مِنَ ٱلرِّزْقِ ۚ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ ﴾ الأعراف: ٣٢ ئەم هەموو خۆش و ناز و نیعمەتە خوا بۆ موسوڵمانی دروستکردوە لە دنیا کافریشی شەریکە بەڵام لە قیامەتا هەموی بۆ موسوڵمانە، ئاواتم بوو ڕۆژێک بە خزمەتی بگەم لە خزمەتیا دەرس بخوێنم. تا خوای گەورە ڕێکی خست لە مەعهەدی ئیسلامی لە هەڵەبجە دەرسی پێ وتین بێجگە لەوەش داوام لێ کرد دەرسی تر بخوێنم فەرمووی خۆت کتێبێک ئیختیار بکە منیش کتێبی (أیها الولد)ی ئیمامی غەزالیم لە خزمەتیا خوێندەوە هەموو ئامۆژگاری و فەرمایشەکانی ئەتوت دانەی مرواریە زۆر بەجێ و پڕ حیکمەت دانیشتن لە خزمەتیا خۆی بۆ خۆی وانەیەکی بەنرخ بوو مامۆستایەکی لەسەرخۆ و ئارامگر لە کاتی کارەساتی مردنا سێ

بۆ چاکی مردن (ئەنوەر، حەیدەر و مامۆستا ئیبراهیم) مەجلیس تەعزیەکەی وەکو کۆڕی ئامۆژگاری وابوو. وا مەشهورە لە ناو مەلاکاندا ئەگەر یەکێک زیرەک و شارەزا بوایە ئەیان وت مەلایە. بەڕاست ئەویش بە تەواوی مەعنای کەلیمە مەلا بوو مامۆستا بوو من بەش بە حاڵی خۆم هەر کاتێ ناوی ببرێ لە ئاوێنەی خەیاڵی منداوەکو زیندوو یادی ئەکەم و دوعای خێری بۆ ئەکەم.

لە بابی (اذکروا محاسن موتاکم) . یادکردن و باسکردنی پیاوی بە کەڵک و بە خزمەت و گەورە هەقە باس بکرێ تا دەرسی لێ وەربگیرێ، ئەگینا هیچ لای خوا وون نابێ هەموویش خەڵاتی خۆیەتی کە عیلم و ئەخلاق و زیرەکی پێ بەخشیبوو وەک ئەفەرمووێ ﴿ هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنشَأَكُم مِّنَ ٱلْأَرْضِ وَإِذْ أَنتُمْ أَجِنَّةٌ فِى بُطُونِ أُمَّهَٰتِكُمْ ۖ فَلَا تُزَكُّوٓا۟ أَنفُسَكُمْ ۖ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ ٱتَّقَىٰ ﴾ **النجم:** ٣٢. خوای گەورە پلە و پایەی بەرز کات و لێی خۆشبێت.

بانگخواز و زانا... مامۆستا عومەر رێشاوی

عبدالرحمن طه فتح الله

لەسەر داخوازی نەوە پاکەکانی مامۆستا عومەر رێشاوی و پەیوەندی بەندە لەگەڵ مامۆستای بەڕێزمدا لە ساڵی ١٩٦٩ هەتا کۆتای ژیانی پڕ بەرەکەتی ئەم چەند وشەیەم خستە سەر لەپەڕەی یادەوەریەکانی مامۆستای ئازیزمان، هەرچەندە پێنوسی ئێمە کەم و کورتە لەو بارەیەوە بەو نیازەوە شەرەفمەند بین نوکی پێنوسمان لە پێنوساندا دیاربێ و گوڵێک بخەینە سەر کۆگای خەرمانی گوڵزاری یاداوەری مامۆستا.

مامۆستای بەڕێز دەرچووی زانکۆی حوجرە و مزگەوت بوو خاوەنی زانیارییەکی چڕوپڕ بوو، خاوەنی بیروباوەڕێکی بەتێز بوو، سەبر و ئارامی لە ڕەوشتیا ڕەنگی دابوەوە چرای ڕوناکی ناو بنەماڵە و خاو و خێزانی بوو، هەڵگیرسێنەری شۆڕشێکی دەروونی بوو لە ناو گەلەکەیا غەزالی سەردەمی خۆی بوو، کاتێک دەسەلاتی پاشایەتی لە عێراقدا لابرا بە سەرۆکایەتی (عەبدولکەریم قاسم) عێراق بوە وڵاتێکی کۆماری بە ناو ئشتیراکیەت و دادپەروەری یەکسانیەوە کەوتنە وێژەی ئاین و مزگەوت و حوجرە و مامۆستایانی میحراب، بۆ شاردنەوەی زەهری دەروونیان بەرامبەر بە ئاین کۆمەڵێک لە مامۆستا خوێنەوارەکانی کوردستانیان لە مزگەوت و میحراب دووخستەوە کردنیان بە

امۆستای قوتابخانە سەرەتاییەکان، مامۆستا ڕێشاویش یەکێ بوو
وانە بەڵام مامۆستا خاوەنی مەنهەج و بیروباوەڕێکی ڕێژەدار
وو، بۆیە ئەوەی قەبوڵ کرد هەتا بەباشی دەستی بگاتە نەوەی
ەڵەکەی تا لە ڕوی بیروباوەڕەوە ڕایان بهێنێ بانگەوازەکەی
ەرێنە ناو پیاوانی ئایندە بە ڕاستی کاری کرد، مامۆستا هەمیشە
ەوڵی ئەدا مزگەوت بەجێنەهێڵێ خۆبەخشانە مزگەوتی ئاوەدان
ەکردەوە بە ڕاگەیاندنی ئاین وانە وتنەوە.

بەندە لە پەیمانگای ئیسلامی بووم لە هەڵەبجە مامۆستا عومەر هەمیشە بەدەممانەوە بوو وانە شەرعییەکانی پێ دەوتین لە مزگەوتی (دار الاحسان) دوای ئاوارە بوونمان و گەڕانەوەمان ئەدەری خوا وابوو مالّی مامۆستا لە مزگەوتی سەیوانی دووەمەوە نزیک بوو بەندەش پێشنوێژی مزگەوتەکە بووم وەک جاران خزمان بە قوتابی و مامۆستا ئەزانی خەریکی زانیاریی شەرعیەکان بوین لە خزمەتی مامۆستای ئەزیزماندا بەو جۆرە مامۆستا هەتا وەفاتی کرد دەستی لەکاری مزگەوت هەڵنەگرت. خوای گەورە بە ڕەحمەتی خۆی شادی بکات .

چەند یاداوەرێەك لە خزمەت مامۆستا ڕیشاویدا

برهان محمد امین

پەیف و یاداوەری بەندە دەربارەی مامۆستای ڕێزدارمان جەنابی مامۆستا عومەر ڕێشاوی لە هاوینی ۱۹۷۲ دا لە هەڵەبجە مامۆستا صلاح الدین مامۆستا ئیبراهیم ڕێشاوی پێ ناساندم، بەهۆی ئەویشەوە مامۆستا عبدالعزیز پارەزانی و مامۆستا عومەر ڕێشاوی و مامۆستا جەعفەر مصطەفام ناسی.

مامۆستا عومەرم بینی کەسایەتیەکی چالاک و زاهید و خەمخۆری ئیسلامە، مالیان بەردەوام میوانی لێ نەدەبڕا، ئەویش بە ڕەفتاری جوان و گفتوگۆی شیرینی کاریگەریی لەسەر دادەنان و دینداری لەلا شیرین دەکردن .

گەر بیزانیایە میوانەکە خوێندەوارە چەمکێک لە تەفسیری (فی ضلال القران) یان چەند لاپەڕەیەک لە کتێبی (احیاء علوم الدین)ی دەخوێندەوە و ڕاڤەی دەکرد.

مامۆستا لە وانەبێژیدا سەکەوتوو بوو، قوتابیان هۆگری دەبوون، ئەویش ئاڕاستەی دەکردن بۆ دینداری و وانەکانی مزگەوت، بە تایبەت لە هەندێ لە مزگەوتەکاندا وانەی تەفسیر و فیقهی پێشکەش بە ئامادەبوان دەکرد.

ە سالی ١٩٧٤ دا بۆردومانی هەڵەبجە کرا، برایان پرس و ڕایان
ردە، ئایا بچن بۆ ئێران؟ یان بگەڕێنەوە بۆ ژێر دەسەلاتی
ومەتی عێراق!!
ڕای بەڕێزیان دوای مەشورەتکردن ئەمە بوو:
ئەم بارودۆخە بە سەرماندا سەپێنراوە، لەبەرئەوە کە هەرکەس
ر وڵاتێکیانی بۆ گونجاوە ئازادە، گرنگ ئەوەیە کە ئێمە
سانی پەیامدارین، لەهەر کوێ بین، پەیامی خۆمان ڕابگەیەنین
ەندە بۆمان کرا پەروەردەی لاوان بکەین، بە تایبەت ئەوانەمان کە
امۆستاین لە قوتابخانەکاندا دەبێ ڕۆڵی کاریگەرمان هەبێ لە
ەروەردەی نەوەی نوێدا.
لە پایزی ١٩٧٩ دا هەتا هاوینی ١٩٨٤ کە لە ئێران گەڕامەوە لە
یداری بەڕێزیان دابڕام، کاتێک کە بە نهێنی بە دیداری شادبووم
ینیم هەر چالاک و ورە بەرزە.
لە ١٩٨٧ دا کاتێک ڕێکخستنەکانمان پێیان زانرا ماوەی مانگێک
لە هەڵەبجە لە مانگی خزمان و برایان خۆم حەشاردا، بە نهێنی
سەردانی ژمارەیەک مامۆستام کرد، لەوانە مامۆستا عومەر کە لە
تونێی باسێکدا ئاماژەی بەوە کرد کە هەرچی بەسەرماندا دێت
هەمووی خێرە بۆی مادامێک سابر و شاکر بێت.
لەسالی ٨٨دا کە هەڵەبجە کیمیابارانکرا مامۆستا لەگەڵ
جەماوەردا ئاوارەی ئێران بوون، لەوێش لە ئۆردوگاکاندا چالاکانە
سەرگەرمی وانەبێژی و وتاربێژی و ئامۆژگاریکردن بوو.
ئامادەبوانی هاندەدا بۆ خۆگری و دڵنیای دەکردن کە خواوەندی
بالا دەست تۆڵەی ئەم ستەمە لە بەعس دەکاتەوە.

ئەوە بوو سێ ساڵی نەخایاند هەرێم بووە ناوچەیەکی ئارام و زۆری خەڵک گەڕانەوە، ئەوانیش لە ڕانیە نیشتەجێ بوون. لەوێ ماڵەکەیان بویە بنکەیەکی دینداری و ڕۆشنبیری.

لە ٩٣دا بە خزمەتی گەشتمەوە، زنجیرەیەک کۆبوونەوەی سلێمانی ڕێکخراو مامۆستا بەشداری چالاکانەی دەکرد کاتێک بڕیاری ئیعلانکردنی یەکگرتوودا.

هەڵبژاردنێک ئەنجام درا بۆ دیاریکردنی ئەندامانی مەکتەبی سیاسی، مامۆستا عومەر و بەندەش دەنگی پێویستمان نەهێنا. مامۆستا عومەر هەستا وتارێکی پێشکەش کرد و تیایدا وتی: برایانە خوشکینە مەسئولیەت لە ئیسلامدا تەکلیفە و ئەرکە تەشریف ڕێزداری نییە، بۆیە پیرۆزبای لە خۆم و هەموو ئەوانە دەکەم کە دەرنەچوون، هەروەها نزای خێر و موفقیت بۆ ئەو کەسانە دەکە دەرچوون هیوادارم بە (مغنم) و دەستکەوێ نەزانن، بەڵکو (مفرم) و ئەرک و بەرپرسیاریەتی بزانن.

هیوادارم هەمووان پێکهاتە وە لە ڕیزەکانی یەکگرتودا لە ئاست و پلەیەکدا بن بە (اخلاص) و دڵسۆزیەوە لە خەم دەستەبەرکردنی پلە بەرزەکانی بەهەشت و ڕەزامەندیی خوادا بین.

لە نێوان سالانی ١٩٩٥ تا ١٩٩٩ لە خزمەت بەڕێزیان و مامۆس محی الدین دا خوا لێیان خۆشبێ هەروەها بە یاوەری مامۆس سدیق گەلالی دەستمانکرد بە چالاکی کۆمەلایەتی و بانگخوازی. بە تایبەتی لە ڕەمەزاندا مزگەوت و مالان و بنکەی زۆرم بەسەر کردەوە لە شار و شارۆچکە و دێهاتەکاندا.

لەیەکێ لە سەفەرەکاندا باسی ئەوەکرا کە ئەم بارودۆخەی بزمان ڕەخساوە بە خەونیش نەماندیبوو؟!

ئەوانیش وتیان: خوای گەورە ئاوا نەخشەی ناحەزان پوچەڵ دەکاتەوە.

هەڵەبجەیان وێران کرد، هەڵەبجە بوو بە دووان، هەڵەبجە پڕژا بە سلێمانی و هەولێر و ڕانیە و شوێنانی تردا.

لەڕاستیدا ئەم بارودۆخە کە سیاسەتی نێودەوڵەتی سازاندویەتی بۆ ئەوە نیە کە کاروانی ئیمان گەشەی تێدا بکات. من وەک نەخشەکەی فیرعەون دێتە بەرچاوم، ئەو بڕیاری دا نەوەی ئیسرائیل بنەبڕ بکات بە نەهێشتنی ساوا نێرینەکانیان، بەڵام خواوەندی کاربەجێ موسای بەدیهێناو ناچاری کرد لە خزمەتی موسادا بێت ئاسیەی خێزانی کردە قەڵغان بۆی.

لە یەکێ لە دانیشتنەکاندا مامۆستا ئایەتی (١٠٨)ی سورەتی تەوبەی خوێندەوە و بەراوردی کرد لەگەڵ قوتابخانەی برایاندا کە دەفەرموێت:

(لمسجد اسس على التقوى من اول يوم احق تقوم فيه.....)وتیان: ئەم قوتابخانەیەش هەر لەسەر ئەو بنەما پیرۆزە بەرپاکراوە هەق وایە هەموو موسوڵمانێکی دڵسۆز خۆی تێدا ببینێتەوە.

کاتێ کە (تەفسیری ئاسان) گەڵاڵە بوو کۆبونەوەیەکمان کرد بۆ ناونانی بەڕێزیان پێشنیاری ناوی (ئاسان)یان کرد، کە بە کۆی دەنگ پەسەند کرا.

شایەنی باسە بەڕێزیان پێداچونەوەی چەند جۆر ئایەتێکیان کرد بە تایبەت جزئی ٢٦ کە لە خزمەتیدا دەمخوێندەوە و ڕاو

بۆچونەکانیم بە هەند وەردەگرت، کاتێ کە بە چاپ گەیەنرا ناوی بەڕێزیانم لە پێش ناوی خۆمەوە دانا.

مامۆستا هەوڵی دەدا هەمیشە دەست بە دەستنوێژ بێت هاتی ئێمەشی دەدا بۆ ئەوەی هەر کات مەرگ یەخەی پێگرتین بە دەستنوێژەوە بمرین.

هەرواش بوو، دەستنوێژی گرت و چەند ڕکات (تهجد) بکان کەوتە سەر بەرمالّەکەی و سەلامی یەکجاری لە دنیا دایەوە.

خوای گەورە بە بەهەشتی بەرینی شاد بکات و هەموومان لە سایەی سۆز و میهری خۆیدا بە یەکتر شاد بکاتەوە.

یاداواریم لەگەل هاوڕێ و زانا مامۆستا عومەر رێشاوی

نوري فارس

سوپاس بۆ خودا، دروود لە حەزرەت ، رەزا لە یاران، ڕەحمەت لە ئومەت!

مەولەوەی دەفەرموو:((ذیکری صالحین ڕەحمەتی واپێ!)) بە بێگومان کە جەنابی مامۆستای گەورە و هێژا، مامۆستا عومەر رێشاوی، لە هەموو ڕوویەکەوە ئەم فەرمایشتەی مەولەوی تیایدا رەنگی دەدایەوە بەبێ موبالەغە لە ژیانما لە پیاوچاکانا نمونەی مامۆستا عومەرم کەم دیوە.

١ - هەتا بڵێی پیاوێکی سالّحی خواناسی هۆشمەندی بێوەی بوو، خاوەن مەبدە و بوو، وێژدانێکی زیندووی هەبوو، خۆی دەیفەرموو: ((ڕقم لە مار و دوپشکیش نییە دڵ بەقەد گوێزێکە پڕی بکە لە خۆشەویستی خودا و لە خۆشەویستی مەخلوقاتی، بە کین و ڕق و بوغز مەیکە بە تەندوری نانەوا)).

٢ - مرۆڤێکی مرۆڤدۆست بوو، مرۆڤێکی زان و دانا و هۆشمەند و هێمن و لەسەرخۆ بوو، هەر حەزت دەکرد لە مەجلیسیدا دابنیشیت و گوێت لە فەرمایشت و قسە نەستەق و خۆشەکانی بێ.

٣ – لەگەڵ خێزان و مـاڵ و منـداڵی خۆیـدا زۆر تەبـا و بە حەوسـەڵە و میهرەبـان بـوو، نمـونەیەکی جـوان بـوون بۆ خێزانی کامەران.

٤ – لە زانستە ئیسـلامیەکاندا تەواو شـارەزا بـوو، وەک بابەتی تەفسیری قورئان و فەرموودەی پێغەمبەر و شەریعەتی ئیسلام بە گشتی، هەروەها لە علوم (علومی ئالەی ئیسـلامی)دا، وەک صـەرف و نەحو و بەلاغە و ئصولی فیقە شارەزاییەکی جوانی هەبوو.

٥ – کوردییەک و عەرەبیەکی جوانی دەزانی، ماوەیەکی دوور و درێـژ ئەنـدامی لیـژنەی وەرگێـڕان بـۆ وەرگێڕانـی قۆناغەکـانی خوێندنی وەزارەتی پەروەردە بۆ سـەر زمـانی شـیرینی کوردی کە لیژنەکە بەم شێوەیەی خوارەوە بوو:

١ – مدیری تەربیە/ نەشئەت غەفوور/ سەرۆک.

٢ – مشریف اول تەربیە/ نوری عەبدوڵڵا ئاغجەلەری/ ئەندام.

٣ – م. عەزیـز عەبـدوڵڵا قەشـانی/ پسـپۆڕی زمـانی کـوردی/ ئەندام.

٤ – م.عومەر ڕێشاوی/ ئەندام.

٥ – م. عەبدولغەفور حاجی ئەحمەد کانی سپیکەیی/ ئەندام.

٦ – نوری فارس حەمە خان/ ئەندام.

مامۆسـتا بە دڵ متصـوف بـوو، جـارێ گێـڕایەوە بۆمـان فەرمووی:((لەگەڵ چەند برادەرێکی خۆمانەدا لەسەفەرێکی بەغدا دا، جـارێ لە پـاش جەمـاعەتی نـوێژی عەسـر، لە مزگەوتـی شـێخ عەبدولقادری گەیلانی دەرچووین بۆ پیاسە کردن. وتی تەماشامان کرد وا دیوانەیەن جلی کوردی لەبەردایە ، دەرپێیەکی خامی سپی د

کلاشێکی هەورامی خۆمان و کڵاو و جامانە و مشکی بەستبوو، کڵاوەکەی درێژ بوو، یەک دوو ئاوێنەی پێوە بەستبوو، شمشێر و حەمایەڵی لە ملدا بوو دەتگوت لە کەوکەبێکی تڕەوە هاتووە بۆ سەر گۆی زەوی. گووتی دێوانە لە ڕێی خۆیەوە دەڕۆشت ئاگای لە هیچ نەبوو. فەمووی لەولاوە کۆمەڵێ خوێندکار هاتن جانتایان بە بندەستەوە بوو دیاربوو قوتابی قۆناغی کۆلێژ بوون، فەرمووی کە گەیشتن بە دێوانەکە یەکێ لە قوتابیەکان یەک شەقی مزری لە دێوانەکە دا و دەستی کرد بە قاقای پێکەنین.

فەرمووی دێوانەکە بە شەقەکە لەبەر بێ هێزی لەسەر گازەڕەی پشت کەوت کڵاوەکە لەسەری پەڕی دێوانە هەسایەوە نقەی نەکرد، کڵاوەکەی هەڵگرتەوە و بەرەو ئاسمان تۆزێ بەرزی کردەوە و کردیەوە سەری. فەرمووی هەمووی بیست هەنگاو نەڕۆشتن لۆریەک هات ئیستۆپی بۆ نەگیرا سەر کوڕە شەق وەشێنەکەی کرد بە شووتی شەق و پەق، فەرمووی دیسان دێوانەکە کڵاوەکەی بەرە و ئاسمان هەڵبڕیەوە و وتی:

((خوایە کەی من وام وت؟!))

لە کۆتایی ئەم وشەیەدا ڕەحمەت دەنێرم بۆ گیانی پاک و بیرزی عومەر و عەرزی دەکەم خۆزگەمان بە خۆت کە ئەم ڕۆژە ڕەشەی کوردانت نەبینی کە هەتا خائینتر بێ لە پێشتر ئەبێ.

چەند پەیڤێك بۆ مامۆستا رێشاوی

محمد صادق

قسەکردن لە بارەی ژانا و مامۆستا و پێشەوا و بانگخواز جەنابی مامۆستا عومەر رێشاوی زۆر لەوە گەورەترە ئێمە بتوانین لەو بوارەدا هەقی خۆی پێ بدەین بەڵام هەر چۆنێک بێت ئێمەش وەک قوتابییەکانی ئەو بەڕێزە بەپێی توانا و ئەوەی لەبیرەوەریماندا ماوەتەوە کورتەیەک باس بکەین، لە ساڵەکانی شەستەکان بە دیاریکراوی مانگی نۆی ساڵی ١٩٦٧ کاتێک وا خەریک بووین معامەلاتی پێشکەشکردنی وەرگرتنمان لە خانەی مامۆستایان لە سلێمانی کە ئەو کاتە لە سلێمانیدا زانکۆ نەبوو تەنها شوێنێک بۆ قوتابیانی هەژاری وەک ئێمە هەر ئەوێ هەبوو کە دوای تەواوکردنی بتوانیت بژێوی خۆتی تیا دەستەبەر کەیت، لەو کاتەدا رێزمان گرتبوو بۆ پێشکەشکردنی معامەلاتەکان قوتابییەک لە پشت منەوە بوو بە ناوی مامۆستا رەئوف محمد غیاث کاتێک کە ناوەکەمی خوێندەوە و پاش پرسیارکردنی لێم کە خەڵکی کوێی بۆی دەرکەوت کە منیش خەڵکی ناوچەی هەڵەبجەم، بەم شێوەیە هەر لەو کاتەوە بووین بە هاوەڵی گیانی بە گیانی د شەو و ڕۆژ بەیەکەوە بووین، لە سەفەرەکانیشماندا بۆ ناوچەی خورمال و هەڵەبجە هەر بەیەکەوە بووین، بۆم دەرکەوت ئەو پرسیار و هاوەلایەتییە بە مەبەست بووە و ئەو ئەیزانی کە لە

کاری خۆی بۆ بانگەوازەکەی چۆن و لە کوێوە دەستپێبکات، بەکێکی تر لەو کەسانەی کە بەهۆی مامۆستا ڕەئوفەوە مامۆستا ئیبراهیم ڕێشاوی بوو بۆ بەڕێز مامۆستا عومەر ڕێشاوی و خوای پەروەردگار بە فردەوسی بەرینیان شاد کردبێت انشاء الله ئێستا لە ڕیزی ئەنبیا و شوهەدا و صالحیندان، لە کاتی چونمان بۆ هەڵەبجە بە چەند مامۆستایەکی پایەبەرز شاد بووین وەک مامۆستا عومەر، مامۆستا عەزیز پارەزانی مامۆستا جەعفەر مصطفی مامۆستا مەلا محمد بۆم دەرکەوت کە مامۆستا مەلا عومەر ڕێشاوی بۆ گەورەی ئەو کۆمەڵە موسوڵمانانەی هەڵەبجە و دەوروبەریەتی زۆر جار لەگەڵ بەڕێز مامۆستا صلاح الدین ئەچووینە خزمەتیان، لە خانەی مامۆستایان لەگەڵ ئەو کۆمەڵە برایانەدا وەک مامۆستا حبیب محمد سعید مامۆستا جەمال بێدار، مامۆستا صلاح جەباری، مامۆستا حسین عبد المحمد، مامۆستا حمە ئەمین فەرەج بیارەیی زۆر خۆشمان ئەگوزەراند، من هەر دڵم بە لای ئەمانەوە بوو بە تایبەتیش مامۆستا ڕەئوف محمد و مامۆستا ئیبراهیم ڕێشاوی. جار جار لە کاتی سەردانمان بۆ هەڵەبجە بە خزمەت مامۆستا عومەر دەگەشتین مامۆستا زۆر لەسەرخۆ و هێمن و دوربین بوو، پەلەی نەئەکرد لە کارەکانیدا، هەر قسەیەکی بکردایە لە ناخی دڵیەوە بوو بۆیە زۆر کاریگەری لەسەر دڵەکان هەبوو، مامۆستا زۆر بە تەقوا و پارێزگاربوو، سادە و ساکار خۆی لە قوتابیەکانی جیا نەئەکردەوە هەر پرسیارێکت لێبکردایە ئەیفەرموو من وای بە باش ئەزانم ئێتر ئەوەش بۆ خۆت بە جێدێلم، بۆچوونی خۆی دەرئەخست و زۆری نەئەکرد لە

بەرامبەر. لە کاتی پێشکەشکردنی وتارەکانیدا زۆر بە لەسەرخۆیی و نەرمونیانی وتارەکانی پێشکەش دەکرد، هەر جارێک بیزانیایە کە یەکێک لە گوێگرەکان خەیاڵی ڕۆشتووە و یان خەوی دێت ئەیوت سەلام عەلەیکم بۆ ئەوەی بێداری بکاتەوە، زۆر نەرمونیان بوو لەگەڵ منداڵاندا خۆی ئەبردە ڕیزی ئەوان و ئەم زکرەی لەگەڵ دەوتنەوە (اللەمان هەر تۆی تۆ خالقی کل شیء) لە هەڵەبجە لە دووکانی بەڕێز کاک عنایەت کە برای بەڕێز مامۆستا عومەربوو زۆر جار کۆبونەوە و دانیشتنەکانمان لەوێ بوو. لە ساڵەکانی حەفتاکاندا بە دیاریکراوی لە ساڵی ١٩٧٢ پەیوەندیم کرد بە بەڕیزی برایانەوە لە ڕێگەی بەڕێز مامۆستا صلاح الدین محمد بهاء الدین هەر لە ساڵەکانی کۆتایی شەستەکاندا. مامۆستا زۆر بڕوای بەهێزبوو بەخوا زۆر جار ئەیفەرموو پەلە مەکەن با زوو بگەین.

(بیرەوەری) (١) ئەگێڕنەوە جارێکیان کۆمەڵێک لە براکانی خۆی و خزمان و برایانی تر لە خزمەتیا دەبن لە کرماشان پەلەیان دەبێت زوو بگەنە شوێنی خۆیان لە ئۆردوگاکانی ئێران ئەوان پەلەیان دەبێت بەڵام کاتی نوێژ دەبێت بۆیە بەڕێزیان بە باوەڕێکی بەهێزەوە ئەفەرمووێ ئێستا کاتی نوێژە با نوێژەکەمان لە کاتی خۆیدا بکەین خوا کەریمە، ئەوانیش بە نابەدڵییەکەوە نەیان دەتوانی لە قسەی دەرچن دەست دەکەن بە نوێژ نوێژەکەیان دەکەن بە ویستی خوای گەورە پاسێکی بەتاڵ دێت و هەموویان سوار دەبن و دەگەنە شوێنی مەبەست.

(٢) یەکێکی تر لە بیرەوەریەکانم لەگەڵ مامۆستای بەڕێزدا لە ناوەڕاستی حەفتاکان لە خورماڵ ئێمە لەگەڵ بەڕێز مامۆستا مەلا

حەمە ئەمین ئیمامی و کاک حاجی سەعدی و حاجی عبدالرحمن زەلمی نزیکی ١٢٠ قوتابی دەرسی قورئان و سوننەت و تەفسیرمان پێدەوتن کە بەهۆی مامۆستا حمەئەمین ئیمامی کە مامۆستای مزگەوتی بوخاری بوو لە خورمال زۆر بە گەرم و گوڕی وانەمان دەوتەوە لەو دەورەیەدا کە ئەوقاف کردبویەوە بۆ ئەو قوتابیانەی حەز لە قورئان خوێندن دەکەن،مامۆستا صلاح الدین محمد بەهادین لە مزگەوتی خورمال کۆمەڵێک قوتابی هەبوو هەردوولا سەرگەرمی ئەوەبووین خۆشمان بەیانیان زوو تەفسیری فی ضلال القرأن مان دەخوێند لە خزمەتی مامۆستا مەلا حمە ئەمین ئیمامی، سەردانێکی هەڵەبجەم کرد هەر وەکو جاران چووم بۆ دوکانەکەی بەڕێز کاک عینایەت جەنابی مامۆستا مەلا محمد هات، بەخێرهاتنی کردم و هەوالی خورمالی پرسی منیش زۆر بە دڵێکی خۆشەوە بەوردی باسم بۆ کرد مامۆستا کە زانی من زۆر دڵم بە کارەکەمان خۆشە ئەویش هەر وەکو پیشەی جارانی کە وتەکانی دەرس بوون بۆ بەرامبەر کە نەوەک توشی ڕیا بێت فەرمووی دوعا بکە کە خوا لێی وەرگرتبن، من وامزانی ئێستا دەست دەکات بە پیاهەڵدانمان، ئەو کاتە ڕێکخستنی برایان و دەستێرابوو لەلایەن بەڕێز جەنابی عبدالکریم زیدان کە پێشەوای برایان بوو مامۆستاش هەربۆچوونی وابوو، هەستی دەکرد کە ئێمە جۆرە ڕێکخستنێکمان هەیە ئەو پێی باش نەبوو حەزی دەکرد کە پەیرەوی بڕیاری برایان بین.

(٣) مامۆستا حەزی دەکرد کارەکان دابەش بکات لە نێوان برایاندا، هەر کارێک برایەک بیکردایە حەزی نەدەکرد برایەکی تر

هەمان کار دووبارە بکاتەوە، مامۆستا صلاح الدین محمد نامیلکەیەک دەربارەی جوان خوێندنەوەی قورئان نووسی بوو، جەنابی مامۆستا عبدالکەریم بەڵخەیش نامیلکەیەکی لە هەمان بواردا ئامادەکردبوو ناردبووی بۆ مامۆستا صلاح الدین بۆ ئەوەی بۆچونی خۆی لەسەر دەربێت، بەڵام مامۆستا لەسەر ئامادەکراوەکە نوسیبووی ئەم هەوڵە دراوە دووبارە کردنەوەی سوود نادات، جەنابت لە بواریکی تردا هەوڵ بدە، لەو کاتەدا لە دوکانی جەنابی مامۆستا ئیبراهیم بووم لە هەڵەبجە جەنابی مامۆستا عومەر هات و مامۆستا ئیبراهیم ئامادەکراوەکەی پیشانی مامۆستا مەلا عومەر دا ئەویش دوای سەیرکردنی سەرنجەکەی مامۆستا صلاح الدینی بینی پشتگیری مامۆستا صلاح الدینی کرد.

(٤) مامۆستای بەڕێز هەردەم هەوڵی دەدا کە بۆنە ئاینییەکان بقۆزێتەوە بۆ گەیاندنی ئاینی ئیسلام ئەو بۆنانەی بەکار دەهێنا بۆ کاری بانگەواز بۆیە هەوڵی دەدا بۆنەکان وەک مەولوودنامە و ئیسرا و میعراج، جەنگی بەدر .... هتد زۆر بە گرنگییەوە ئامادەکاری بۆ بکات و هەموو برایانی تەیار دەکرد کارەکانی بەسەردا دابەشدەکردن بۆیە لە ناوچەی هەڵەبجە و خورمال و هەورامان و سیدصادق و پێنجوێن و جار جاریش بۆ ناو شاری سلێمانی ئەم کارانەی دەکرد.

(٥) مامۆستای بەڕێز زۆر بە وردی سەرنجی دەدا هەرکات شتێکی بەدل نەبوایە و بیزانیایە کارەکە دروست نیە بە سەرگوزەشتەیەکی کورت کارەکەی چارەسەر دەکرد، لە ئوردوگای وەرمەهەنگ ئیمام و خەطیب بووم بەیانییەکیان کە

مامۆستا میوانمان بوو لە کاتی نوێژی بەیانیدا، دوای نوێژ تەسبیحاتمان کرد من پشتم لە نوێژ خوێنەکان بوو، مامۆستا ئەم شێوەیەی بەدڵ نەبوو لە دوایدا لە دوایدا فەرمووی لە کاتی تەسبیحاتەکەدا هات بە خەیاڵمدا کە بەردێکی بچووک بکێشم بە شانی مامۆستادا بۆ ئەوەی ئاگاداری بکەمەوە کە ڕوو بکاتە نوێژ خوێنەکان، ئیتر لەو کاتەوە تاکو ئێستاش لە کاتی تەسبیحاتدا ڕووم ئەکەمە نوێژ خوێنەکان.

(٦) لە کۆتایی هەشتاکاندا لە ئوردوگای وەرمەهەنگ بووین جەنابی مامۆستای بەڕێز لە ئوردوگای شەهرەکەیەی کامیران بوون، قەرارمان دا کە دەست بکەین بە خوێندنی زمانی عەرەبی، مامۆستا فەرمووی لەسەرەتادا بۆ چوونە ناو بەحری زمانی عەرەبی پێویستیمان بە چوپێکی زمانی عەرەبییە تا نەخنکێین، بەڵام زۆری نەخایەند جەنابی مامۆستا گەڕایەوە بۆ عێراق.

(٧) جەنابی مامۆستا برای گەورەمان بوو تا کۆنگرەی دووەم لە شاری هەولێر لە کاتی هەڵبژاردن دا بۆ ئەمیندار و ئەندامی سەرکردایەتی ئەنجام دا، جەنابی مامۆستا صلاح الدین بە ئەمیندار دەرچوو، مامۆستا عومەر وتەیەکی زۆر بەهێزی پێشکەش کرد و پیرۆزبایی لە ئەمیندار کرد و فەرمووی پیرۆزبایش لە خۆم دەکەم کە دەرنەچووم و خوای گەورە ئەو ئەرکە گەورەیەی لەسەر شان هاڵگرتووم لەبەرئەوە بەو پەڕی توانامەوە پشتگیری جەنابیان دەکەم و لە خوای گەورە داواکارم سەکەوتووی بکات لە کاری بانگخوازیدا و السلام علیکم. هەر وەک هەمیشە بە وشەیەک کۆتایی بە وتارەکانی دەهێنا.

(٨) لە ماڵێک لە عەربەت ماڵی کاک عەلی غەوارە میوان بووین بە بۆنەی مەولودەوە نۆبەنێکیان سەر بڕیبوو دوای نان خواردن ژمارەیەکی زۆر ئامادەبوون، باسەکە هاتە سەر باسی چۆن چوون بۆ سوجدە لە دوای ڕکوعەوە، هەر یەکە ڕای خۆی بە پێی ئاوەڵ کە دەیزانی دەربڕی، جەنابی مامۆستا فەرمووی لە شەرعدا هیچ شتێک نەماوە باسی نەکرێت بۆ ئەم مەبەستەش شەرع لایەنگری پیرەکان دەکات، ئەوان چۆن دەچن بۆ سوجدە، لەبەر ئاوەڵ ناتوانن لە پێشدا هەردوو دەستەکانیان دادەنێن جا ئەژنۆکانیان ئینجا ناوچەوانیان دەخەنە سەر زەوی، لەبەر ئەوە ئێمەش وەک ئەوان دەچین بۆ سوجدە بۆ ئەوەی ئەوان هەست بە کەمی نەکەن.

(٩) مامۆستا زۆر سادە و بێ ئەرک بوو زۆر بە بەشی خۆی ڕازی بوو هەر لەبەر ئەوە برایان قەراریان دابوو کە سەیارەیەکی بچووکی لە خزمەتدا بێت کە بەڕاستی ئەگەر ئەو نەبوایە کەس بە وەها سەیارەیەک ڕازی نەدەبوو. من خۆم زۆر سەرنجم لەسەر ئەو هەڵوێستەی برایان هەبوو چونکە مامۆستا زۆر لەوە زیاتری شایستە بوو بەڵام ئەو خۆی زۆر دڵخۆش بوو پێی ڕازی بوو ئەرکی نە دەخستە سەر برایان، خوای گەورە لێی وەرگرێت انشاء الله.

(١٠) مامۆستای بەڕێز زۆر بە دڵێکی پڕ باوەڕەوە تەماشای لە دنیا دەرچوونی کەسە نزیکەکانی دەکرد، مامۆستا مەرگی سێ برای بە چاوی خۆی بینی، لە مەرگی بەڕێز کاک حەیدەر کە بوا گەورەی بوو ئەو ڕۆژە کە ئەو لە دونیا دەرچوو ڕۆژی عارەفە بوو ئەو ڕۆژە هەر وەکو نەریت تەعزیە دانرا بۆ بەیانی مامۆستا

ڕمووی دوێنێ تەعزیەمان بوو بەڵام ئەمڕۆ جەژنمانە بۆیە
ەموو ئاسەواری تەعزیەکەی لابرد و لە ڕۆژی جەژندا پێشوازی
میوانەکان دەکرد و جەژنە موبارەکەی لێ دەکردن و شیرینی
ەژنی بۆ دەگێڕان، بەو شێوەیە وانەیەکی کرداری بە قوتابییەکانی
خەڵکی بە گشتی دەوتەوە، خۆی قسەکانی بە کردار دەکرد بۆیە
ڵی قوتابییەکانی و خەڵکی دا زۆر بە جوانی جێگیر دەبوو،
ەیفەرموو ئەو ئەمری خوای بە جێهێناوە ئێمەش دەبێت ئەمری
خوا جێ بەجێ بکەین و صەبر بگرین، ئیتر گریانی ناوێت ئێمەش
ەچین بۆ لای ئەوان.

کەنزێکی پر لە گەوهەر و زانست

عوسمان جوتیار

من وەک بەندەیەکی شەرمەندە و هەژار بەرامبەر خوای بە بەزەیی و لێبوردە و مەزن و بالا دەست (عثمان حمه امین احمد، ناسراو بە مامۆستا جوتیار)، وەک قوتابییەکی کەم ئەرزش لەبەردەم مامۆستای مەزن و دڵسۆزم مامۆستای ڕەوشت بەرز و باوەڕ بەهێز وبە دڵ نزیک و سەروەرم مامۆستای شیرین و متواضعم.....

بە دەستی بڵندی بۆ نزا و چاوی قەتیس بە فرمێسک و خامەی وروژاو بە زارم هەزاران سڵاوی گەرم و گوڕم بۆ گیانی پاکی بەرزە فڕی دووەم مامۆستای بیری ئیسلام خوازی و کاروانی ڕابوونی ئیسلامیم و یەکەم مامۆستاشم مامۆستا (مەلا محمودی عەنەب) دەنێرم و لە خوای بالادەست و دلۆڤان دەخوازم هەردوو بەڕێزیان بە بەهەشتی بەرین و نەبڕاوە شادبن وەک سەربەرزی دنیای فانی بوون کامەرانی دوا ڕۆژی پەسڵانی هەتا هەتایی بن. مامۆستای دڵسۆزم (عومەر فەتاح یەعقوب) – ڕێشاوی - کانزایەکی دەولەمەند بوو لە گەوهەری زانست لە زۆرینەی بەشەکانیدا، هەر سەرنجدانی شێواز و ڕەفتار و کرداره جوانەکانی، ماندوونە ناسی و تەلاشی بەردەوامی لە هەموو چەمکەکانی دینداری و خوش ڕاپەڕاندنی ئەرکەکانی عیباداتی، شێوازی نزا و

نمانەی زۆری بە ڕەحمەتی بەرفراوانی خودای بەخشندە و
بەرەبانی، شارەزایی و پابەندی دەقا و دەقی لە پەیڕەوی قورئان
ەرمووە و سوننەتەکانی بۆ خۆی وانە و چەمکێکی
ەورەبوون لە پابەندی و لە تواضع. کێ دەیتوانی لە خزمەتیا بێت
و نەبێتە شاگردێکی گوێڕایەڵ و وەک ئەو نەکات و نەبێت چونکە
پەیامەکانی لە دڵەوە بۆ دڵان بوون... نەک سەرزاری و ڕووکەش.
مامۆستا لەگەڵ ئێمەمانانی سادە و سەرەتا و کەم زانستدا سادە
بوو هاوکات لەگەڵ کەڵە زاناکانی سەردەمی خۆیدا هیچی لەو
بەڕێزانە کەمتر نەبوو بەڵکو لە هەندێ بواری تایبەت بە خۆیدا
زیاتر بوو. وەک کەمنەفسی و دڵپاکی و ڕووخۆشی و قەناعەتی
ناوای بەوەی کە هەیبوو، زۆری عیبادەتە سوننەتیەکانی، خۆش
ەشردبی لەگەڵ خێزان و خانەوادە و کەس و کاری نزیک و
دوور، لێبوردەیی لەو هەڵانەی بەرامبەری دەکران، هیمەت بەرزی
خۆی و هاوسەر و منداڵانی لە میوان پەروەریدا، ئەگەر بە نان و
ئاوێکی سادە و ساکاریش بوایە. مامۆستا لە بواری کۆمەڵایەتیدا
پێودری ڕێزەی شکاندبوو، مامۆستا هەرگیز ماندووبوونی پێوە
دیار نەبوو، هیوای دڵخۆشی و کامەرانی بۆ هەموو کەس
دەخواست تەنانەت تەمەنای خێری بۆ نەیارانیشی دەکرد. لە
مامۆستاوە فێربووم هەموو کەسم خۆش بوێت. مامۆستا لە
دەربڕینی ڕاستییەکاندا بوێر و دلێر بوو، مامۆستا نرخی هەموو
شتەکانی دەگرت و سوودی لە کەمترینیان وەردەگرت، لە بەرامبەر
بەها بااڵکاندا زۆر سەنگین و پێزان بوو، ژیرانە لە ئاستیانا
دەوەستا و دەیڕخاندن، لە بواری هونەر و ئەدەبدا بە پێی توانای

خـۆی سـەرقاڵ بـوو... هانـدەرێکی کـاریگەربوو بـۆ ئەدیـب و هونەرمەندانی لێزان پێزانبوو. مامۆستا سەرمەشقی پێکهێنانەوەی نێـوان بـوو. لە پیشـەی مامۆسـتایەتیدا لە هەمـوو قۆناغەکانیـدا پێشـەنگ بـوو لە کـاری ڕامیاریـدا گـوێڕایەڵی چـالاکی بـۆ خـۆی هەڵبژاردبوو نەک سەرکردەیی لە بانگخوازە هەرە دێرینەکان بوو هەمیشـە بەردی بنـاغەی داهێنـان و بەرخودانبـوو، لە ئامادەبوونـا یەکەم و لە خـوا حافیزیـدا دوا چـۆڕی ئەڵقەی مەجلیسـەکان بوو، ڕاوێژکـارێکی وریـا و نهێنـی پـارێزبوو. لەسـەرجەم علـومە شەرعیەکاندا قاڵ و کارا بوو فتوای نە دەدا و مفتی بوو زانایەکی بلیمەتی (نحو صرف) بوو، زۆربەی ژیانی بە سادەیی بردە سەر زیاتر بە پێ دەڕۆشت و زۆربەی ژیانی لە خانوی گڵ و داردا بردە سـەر و زۆریـش ئاسـوودەبوو. مامۆسـتا پێشـنیازی هەر کـارێکی بکردایە خـۆی دەستپێشـخەری دەکرد بـۆ ئەنجـام دانی بە کردار. حەزی لەوەبوو زیاتر گوێگر بێت لە بەرامبەر تا هەر قسـەکەر بێت تەمەنی پیری چالاکیەکانی کەم نەکردەوە ،کە باسی قیامەتی دەکرد وات دەزانی خۆی لەوێ دەژی و بابەتەکانی لە خۆیدا بەرجەستەن هەمیشە لە ئامادە باشیدا بوو بۆ کاروانی خواحافیزی لەو ژیانەی کە کێڵگەی قیـامەت بـوو. مامۆسـتا تـا کۆتـا هەناسـەکانی ژیـانی خزمەتـی ئەو کێڵگەیەی دەکـرد و سـات لە دوای سـات ڕازاوەتری دەکرد بە ئاوی تەقوا ئاودێری دەکرد و بە پێزی عیبادەت پڕ پێتی دەکـرد و خەرمـانی پـڕ بەری لـێ هەڵـدەچنی و لە دەسـتکەوتی بەرهەمەکانی زەکاتی باشی لێ دەدا و سەرناسی تەواوی هەژارانی بـوو هەمـوانی بێـبەش نەدەکرد.مامۆسـتا دروشـمی ڕووناکی

ـوژاوەی بەردەوام بـــوو. تـــێکەڵ بە هەمـــوو ئەشـــکەنجە و
ارەکـانی گەل و خـــاک و ئـــاوی بـــوو، خەونـــی بە ئـــازادی و
ەربەخۆیی کورد و کوردستانەوە دەدی، خەباتی گەلی کوردی
ڕزگاری بە جیهادێکی پیرۆز و ڕەوا دەزانی هەمیشە چاوی لە
ـۆی بڵندی کورد بوو، بە چەمکی دینداری و ڕەوشت بەرزی لە
ـەنگەری پێشـەوەی خەباتـابوو. بەڕاسـتی نـازانم بڵـێم جـوغزی
اری مامۆستا چەندە بەرین بـوو؟ بۆیە جێگای خۆیەتی بڵێم و
پرسم ئەی چی نەبوو؟. بەڕێزان ئەمانە کە ئاماژەم پێکردوون هەر
ەووی بەڵگەی زیندووی مەیدانیم پێیە کەمـی بـواری نوسینەکەم
ـاوەم نـادا هەمـوو بەڵـگە زیندووەکان بـخەمە بەردەمـی بەڕێزتـان
بـاڵم وەک مشـــتێ لە خەروارێکـــی مەزن ئەم نموونەیەتـــان عەرز
ەکەم:

لە یەکێ لەو گەشـتانەی لە خـزمەت مامۆسـتای هەرگیـز لەیـاد
نەچـوم دا بـــووم لە ســـاڵەکانی ١٩٨٠ ی زایینیـــدا فەرمـــووی
سەردانێکی هاوڕێی خۆشەویت بەڕێزمان مامۆستا عابدین ڕەشید
لە کەرکوکی قەڵای دینـداری و پابەنـدی ئیسـلام خـوازی ڕۆشـن
نیکـری، کەرکـوکی ســـەنگەری پێشـــەوەی کـوردایەتی و نەفەس
درێژی. دوای شادبوونمان بە دیداری مامۆستا، پێشنیازی کرد بۆ
مامۆستا عومەر کە لە شاری نەینەوا-موصڵ- کۆڕێکی ڕۆشنبیری
ئیسـلامخوازی هەیە و چەنـد برایەکـی نـاودارێی ئیسـلامی و
هەلبژاردە سـازی دەدەن -کە بە نهێنیـیە- و مامۆسـتا عابـدینیش
بەکێکە لەوان و کێشی پێ باش بێت و گونجاو بە ئاستی ئەو کۆڕە
لەگەڵ خۆی بیبات لە دەڤەری کەرکوک و سلێمانیەوە. بڕیاریاندا

مامۆستا عومەر و بەندەش بەشداری بکەین وەک میوان. بۆ بەیانیەکەی ڕێکەوتین و ڕێگاکەمان بە بیر و بۆچونەکانی هەردوو مامۆستای بەڕێز و چەند پارچە هۆنراوەیەکی منیش بردە سەر و گەشتینە شوێنی مەبەست. دانیشتوان پرسیاری ناساندنی مامۆستا عومەر و منیشیان کرد لە بەڕێزمان مامۆستا (عابدین ڕەشید) کرد بە تایبەتی من کە گەنجیم پێوە دیار بوو، مامۆستا دڵنیایی کردنەوە لەوەی دوو گەوهەری بە نرخم بۆ هێناون لە هەڵەبجەی خواناس و خۆ ڕاگرەوە ئەوانیش دووبارە بەخێرهاتنی گەرم و گوڕیان کردینەوە و خۆشحاڵی تەواویان دەربڕی بەو بەشداریەمان. کۆڕەکە دەستی پێکرد و هەر بەڕێزە و بە دەوری خۆی بابەتی ئامادەکراوی پێشکەش دەکرد و لێکۆڵینەوە و وتوویژی لەسەر دەکرا لە لایەن بەشداربوانی کۆڕەکەوە. دوای تەواو بوونی بەبەتەکان ڕوویان کردە بەڕێزمان مامۆستا عومەر ڕێشاوی و داوای بەشداری کۆڕەکەیان لێکرد ، مامۆستای شارەزامان لەسەر چۆک دانیشت و وتارێکی ڕۆحی زۆر بە پێز و پڕ وردەکاری پێشکەش کردن کە ماوەی سێ سەعاتی خایەند. بە جۆرێک سەرنجی بەشداربووانی کۆڕەکەی ڕاکێشا.. بۆیە دەڵێم هەزاران ڕەحمەت لە گیانە پاک و بەرزەکە فرەکەت بۆ بەهەشتی بەرین ئەی شاگردە ماندوو نە ناسەکەی شێخ أمجد زهاوی و مەلای نودشی و باجەڵلانی و مامۆستا عبدالکریمی بیارە و شێخ محمدی خاڵ، بەڕاستی مامۆستا ڕێشاویمان ئەستێرە گەشەکەی کوردستانی گەورە و چرای ڕۆشنی ڕابوونی ئیسلامی بوو.

مامۆستا عومەر ڕێشاوی لە نیگای شاگرد و دۆستانیەوە

سەر زاری هۆنراوەم دا:-

بە کـۆچی دوایـی ڕێشـاوی بە جـۆرێ دڵـم ڕێشـاوە

بە دیـداری دێـرینەی ئەسـرینی چـاوم لێشـاوە

ئەوەندە تامەزرۆی ئەو کاتەم قوتابیەکەی مامۆستابووم

هاکا بڵێم هێندە شەیدام دڵم لەم دنیا ئێشاوە.....

مامۆستا عومەر رێشاوی
بیریارێکی گەورەی بواری پەروەردە

محمد عبدالرحیم

یەکەم ناسینم بۆی:

لە پۆلی سێیەمی سەرەتاییدابووم، لە نیوەی دووەمی ساڵی خوێندندا سێ مامۆستا بۆ ڕاهێنان (تطبیق) هاتنە قوتابخانەکەمان... قوتابخانەی ئەبو عوبەیدەی سەرەتایی... مامۆستا عومەر فەتاح ڕێشاوی و مامۆستا باقی عەبدول کەریم عەبابەیلێی و مامۆستا ڕەسوڵ عوسمان سازانی بوون. ئێستا هەر سێکیان گەڕاونەتەوە بۆ لای پەروەردگاریان خوای گەورە بە بەهەشتیان شاد بکات. ماوەی مانەوەیان زۆر نەبوو، لەو سێ مامۆستایە تەنیا مامۆستا عومەر وانەی عەرەبی لە پۆلەکەی ئێمە وەرگرت و بۆ یەکەم جار لە پۆلدا مامۆستایەکم بینی بە جل و بەرگی فەقێیەتییەوە بێتە پۆل و وانە بڵێتەوە. مامۆستایەکی لاوی ڕووگەشی قسەخۆش، بە بەرگی فەقێیەتی ئەوسا و بە ڕووی گەشی و بە قسە خۆشەکانی وانەکەی خۆشتر دەکرد. دوای تەواوبوونی ماوەی ڕاهێنان مامۆستا دیارنەما و ئیتر نەمدییەوە، تا ئەو سەردەمەی لە خانەی مامۆستایانی سلێمانی وەرگیرام و دەمخوێند بۆ ئەوەی ببمە مامۆستا. ئێوارانی هاوین لە حوجرەکەی مزگەوتی پاشا لە هەڵەبجە لەگەڵ چەند مامۆستایەکی تر لە خزمەتی مامۆستایان

سمان عەبدولعەزیز و عەلی عەبدولعەزیز دادەنیشتن هەندێ
ر منیش ئامادەی ئەو کۆڕە دەبووم. وەکو کۆڕێکی ڕۆشنبیری
بوو، هەرکەس دەبوو بابەتێکی کورتی پێشکەش بکردایە. بیری
ڕی ئەو مامۆستایانە بە تایبەتی مامۆستا عومەر لەم جۆرە
الاکیانەیان دادەهێنا، با دانیشین ساتێک لەگەڵ باوەڕدا بڕۆین
جلس بنا نؤمن ساعة).

لە جاری سێیەمدا دوای ئەوەی بووە مامۆستا، هێزی کێشی
ەسایەتی ئەو بۆ لای خۆی ڕایدەکێشام. ئەو مامۆستایەکی
شارەزا و خاوەن ئەزموون منیش مامۆستایەکی تازە و کەم
ئەزموون و زۆر پرسیار. مامۆستا عومەر ئەو کەسەبوو کە
هەرگیز لە وەڵامدانەوەی پرسیار بێتاقەت نەدەبوو وەکو کانیاوێکی
زوڵاڵ لە وەڵامدانەوەدا خێرا و چالاک بوو هانیدەدایت زیاتر
پرسیاری لێبکەیت جگە لە پسپۆڕی خۆی وانەی تریشی دەوتەوە:

مامۆستا عومەر لە پسپۆڕییەکەی خۆیدا، واتە لە وتنەوەی
وانەکانی زمانی عەرەبی و پەروەردەی ئیسلامیدا زۆر سەرکەوتوو
بوو، زانستی چاکی پێبوو، زۆر شارەزا و تێگەیشتوو بوو، لە
گەیاندنی زانستدا وردەکاری زۆری بەکاردەهێنا، بەدوای پرسیاری
ناوازەدا دەگەڕا تا مێشکی قوتابیانی پێ بخاتە جوڵە. لە دانانی ئەو
پرسیارانەدا زۆر ورد و بە سەلیقەبوو. بەو وردەکاریی و بە
سەلیقەییەی هەر وانەیەکی بۆ دابنرایە سڵی لێنەدەکردەوە.
ئاگادار بووم کە لە دواناوەندی ئیسلامی ئەوقاف سەرکەوتووانە
وانەی جوگرافیای دەوتەوە. نهێنی ئەو سەرکەوتنەی ئەوەبوو کە
زۆر بە جوانی وانەکەی ئامادە دەکرد و بڕگەکانی ڕیزدەکرد بە

وردی بڕگە لە دوای بڕگە وانەکەی پێشکەش دەکرد و مەشق و ڕاهێنانەکانی بە جوانی لە قوتابیان دەگەیاند و هۆکارەکانی فێرکردنی بەکاردەهێنا و بە بیری تیژی هۆکاری فێرکردنی نوێ ڕێ پێدەبرد و بەرجەستەی دەکرد سەرئەنجام و ئاستی تێگەشتن قوتابیانی چاکتربوو لە ئاستی قوتابیانی تر.

لەگەل بیرتیژیدا هۆنراوە هۆنینەوە:

مامۆستا عومەر کەسایەتییەکی هەست زیندووی بە وێژدان بوو کە زۆر جار ئەو هەستەی بە چەند دێرە هۆنراوەیەک دەردەبڕی، هۆنراوەکانی پەروەردەیی و ئیمانی بوون، لە ناخەوە بە کتێبی (عەقیدەی مەرزیە، زۆر جار هۆنراوەکانی ئەوی دەهێنایە ناو وتە بەپێزەکانی خۆی و جوانی دەکردە کالای باسەکەی، وەکو نموونە دەیڵێم کە وەسفی پێغەمبەری خوای-صلی الله علیه وسلم- بکردایە باسی ئەدەب و ڕەوشتی دەکرد، چونکە ئەدەب و ڕەوشتی ئەو پێشەنگە چرایە و (سراجا منیرا)ی خوایە... کانگای ئەدەبی مرۆڤدۆستی و ڕەوشتی بەرز و بەهای بالایە، لەم باسەدا ئەم هۆنراوەی مەولەوی دەهێنا و ڕاڤەی دەکرد:

لەوە زیاتر موعجیزە مەزنەو ئوممی و عەللامە و یەتیم و نەدەو

واتە: بۆ ناسینی کەسایەتی پێغەمبەر-صلی الله علیه وسلم- لەوە زیاتر پێویستت نییە بگەڕێیت بۆ موعجیزە تا بیناسی کە ئەو ئوممی واتە نەخوێندەوار و بێ سەواد بووە کەچی زۆر زانا و پسپۆڕ و (علامة) بووە، لە کاتێکدا کە یەتیم و بێ باوک بووە، بە ئەدەب و مامەڵەی جوانی و شێوازی ڕەفتاری کردویەتیە

کەسایەتییەک ناحەزانی لە پێش خۆشەویستانییەوە شاهیدی بەرزی بۆ بدەن و (الصادق الأمین) بکەنە نازناوی.

مامۆستا عومەر بۆ گەرم و گوڕی وانەکانی هۆنراوە دەنووسی. بەرە بیر و باوەڕە و ئەخلاقەی بۆ قوتابیانی ڕوندەکردەوە یەکێک لە هۆنراوەکانی لە ژێر سەردێڕی (من ڕۆڵەی موسڵمانم) دا بوو بوویە وتەی سەردەمی زۆر لە قوتابیانی سەرەتایی ئەو ناوچەیە.

من ڕۆڵەی موسڵمانم	**خاوەن دین و ئیمانم**
باوەڕم زۆر بەتینە	**بەم خوای سەما و زەمینە**
موحەممەد پێغەمبەرمە	**فەرموودەی تاجی سەرمە**
قورئانە پێشەوامە	**تا دنیا بەردەوامە**
خواپەرستی چرامە	**موسڵمان گشت برامە**
ئێمە هەرچەند منالین	**لە تەمەندا حەوت سالین**
ئەگەر بیری بدەینێ	**ئێمەین پیاو سبەینێ**
ئێمەین یار و کۆمەکی	**هەڵگری ئالا و چەکی**
سەربەرزی ڕێگەی دینم	**هەتا دوا کاتی ژینم**

ئامۆژگاریکی سەرکەوتوو:

مامۆستا عومەر –ڕەحمەتی خوای لێبێت– ئامۆژگاریکی لێزان و شارەزا و بەهیمەت بوو، خوای گەورە بەهرەی ئامۆژگاری کردنی پێبەخشیبوو، زۆر خێرا و بە ئاسانی لە کۆڕ و مەجلیسەکاندا دەچوویە سەر خەت و دەرکی ئەوەی دەکرد هەر مەجلیسێک پێویستی بە ج ئامۆژگارییەکە. لە ئایەت و فەرموودە و وتەی جوانی زانایان و هۆنراوەی شاعیران باسێکی دەهێنایە ناو،

کێشەیەکی دیاری دەکرد و نەخۆشییەکی دەروونی مرۆڤی تەشخیص دەکرد و ژیرانە و دانایانە لێی دەچوویە پێش و سەرنجی هەمووانی بۆ لای خۆی ڕادەکێشا و دەرچە لەو کێشەیە و چارەی ئەو نەخۆشییەی بۆ گوێبیستانی ڕووندەکردەوە، هەر کات هەستی بە کەم ئاگایی کەسێک یان سەرقاڵبوونی بە بابەتێکی تر‌ەوە بکردایە ڕووی دەکردە ئامادەبووان بە زمانێکی پڕ لە سۆز و خۆشەویستی بە وتەی (السلام علیکم) هۆشیاری دەکردنەوە و بە ئاگای دەهێنانەوە تاکو سوود لەو ئامۆژگارییەکە وەربگرن و سەرکەوتووانە سوودی بە هەموویان دەگەیاند نەرم و نیانی بەڵگەی ڕوون و دڵسۆزی و خۆشەویستی و دەرخستنی باڵادەستی خوا و جوانی پەیامی ئیسلام و هاندان بۆ پەرستشی دروست پێکهاتەی ئامۆژگارییەکانی بوون.

وتاربێژێکی لێهاتوو:

مامۆستا لە قوتابخانە وانەی دەوتەوە، بەڵام زۆر جار لە بۆنەکاندا وەکو وتاربێژ ڕۆڵی دەبینی، بەتایبەتی لە ساڵەکانی شەستەکان و حەفتاکاندا. ئەو دەمە سەرەتای ئاگایی خەڵک و ڕابوونی ئیسلامی ئەم سەردەمە بوو، ئەویش وەکو پێشەنگ و سمبولێکی ئەو کارە چاکی لێکردبوو بە لادا، گیان و مالّی خۆی بۆ ئەو کارە تەرخان کردبوو، کاڵای ئەو قۆناغەی پێبوو. کاڵای ئەو قۆناغە تێگەیشتنی دروست بوو لە ئیسلام بە ئارامی و بەبێ هەڵچوون. بە بەڵگەی زانستی پڕ لە متمانەوە، وتارەکانی بۆ زیندووکرنەوەی.

هەندێ جار وتارەکانی خوێندنەوەی هۆنراوەکانی خۆی بوو کە بۆ خزمەتکردنی ئەو قۆناغەی بانگەوازی ئیسلامی تەوزیفی دەکردن. کۆپلە شیعرێکم لە بیر ماوە کە دەیوت:

ڕەواوی زۆرم تاقی کردەوە لاپەڕەکانم یەک یەک خوێندەوە
هەدی وەک قورئان ڕاست و ڕەوانبێژ بۆ چاکە و سوودی هەموو ئینسان بێ
ڕاستی و یەکسانی و حوکمی عەدالەت یەکیەتی و چاکە و ڕزگاری میللەت
قورئان سەرتاپا هەمووی تێدایە چونکە ڕێبازو و بەرنامەی خوایە

دوای کیمیابارانی هەڵەبجە:

مامۆستا لەناو کۆمەڵێک ئاوارەی شاری هەڵەبجە و دەوروبەریدا لە نوردوگای (گەلیاران) لە نزیک شاری (کەنگاوەر) خۆی بینییەوە. لەوێ بە ئامۆژگارییە جوانەکانی بە ئارامگرتن و هێمنی و خەمخۆری، دڵنەوایی خەڵکی دەکرد و زۆر زۆر لە خەمی بونیادنانی مزگەوتێکدا بوو تا موسڵمانان بۆ نوێژ و پەرستشەکان کۆبکاتەوە و بڵندگۆکەی بۆ فێرکردنی ئایین و پێشکەشکردنی وتاری پێ لە سوود بۆ خەڵک بکەوێتە کار، لاوەکان بۆ فێربوونی زانست لە خۆ بگرێت و کێشەی موسڵمانانی تێدا چارەسەر بکرێت و بۆنەکانی تێدا بەڕێوەبچێت.یەکەم جار لە مزگەوت لە دار خێمە دروستکراو دواییش بوویە مزگەوتێکی تێر و تەسەل و دەستەیەک خەڵکی تێدا دەستیانکرد بە خوێندنی زانستە شەرعییەکان و دواتر هەندێکیان ئیجازەی مەلایەتیان وەرگرت. مامۆستا یەکەمین وتاربێژی ئەو مزگەوتەبوو، بە شێوەیەکی مەنهەجی و جوان وتارەکانی بە گوێرەی ڕیزبەندی کتێبی (ریاض الصالحین)

بابەتەکانی پێشکەش دەکرد و دەیوت ئەمانە بابەتەکانی پەروەردە و پێگەیاندنی مرۆڤی باوەڕدارن.

سیاسەتمەداریکی ڕاستگۆ:

سەردەمێک بوو مامۆستا دەستی دابوویە کاری سیاسی و ئەندامێکی کارای کۆمەڵەی برایانی موسڵمان (الاخوان المسلمون) بوو. سیاسەتکردنی ئەو کۆمەڵەیە پەروەردە و پێگەیاندن بوو. پێگەیاندنی کەسی هۆشیار و بە ئاگا چونکە کەسی هۆشیار و ئاگا کەرەستەی سیاسەتکردنی دروست و پڕ لە ئەخلاقە. کەسی بە ئاگا لە کاروباری دەوروبەری پاشتر لە کاروباری موسڵمانان پاشتر لە کاروباری جیهان، برایانی موسوڵمان لە سەردەمێکدا هاتن کە ئیسلام دەوڵەتی نەمابوو، خەڵکی زۆر بێ ئومێدبوون و دوژمنانیش بە تەمابون ئیسلام لە گۆڕ بنرێت و جارێکی تر سەردەرنەهێنن، ئەم کۆمەڵە توانییان هیوا بۆ خەڵک بگەڕێننەوە و لاوانێکی زۆر لە نەوەی موسڵمانان بە ئیسلام ئاشنا بکەنەوە و تێیان بگەیەنن کە ئیسلام بەرنامەی ژیانە و چارەسەری هەموو کێشەکانی مرۆڤ دەکات. مامۆستا لەو کاروانە پڕ خێرەدا بوویە هاوبەش و لە ئاستی کوردستاندا کەسێکی دیار و پێشەنگ بوو، ئەوەی مامۆستای دیبێت لێی سوودمەند بووە و بەشی خۆی لە حیکمەت و دانایەتی لێ وەرگرتووە و لە ڕەوشت و ئەخلاقی جوانی ئایندارانەی ئەو بەشی خۆی بردووە، لەو شوێنانەی مامۆستا ژیاوە، ئەوانەی خزمایەتی و دراوسێیەتی و هاوڕێیەتیان کردبێت یان هاوڕێباز و هاوکاری بووبن وا نازانم کەسێکیان لەوەوە بەهرەمەند نەبووبێت. دەیفەرموو ئەمەی ئێمە دەیکەین ئەو

سیاسەتی دروستە، چونکە سیاسەت واتە بەدیهێنانی بەرژەوەندی خەڵک، دەی گەورەترین بەرژەوەندی ئەوەیە مرۆڤ خۆی بدۆزێتەوە و وەکو مرۆڤ خۆی بدۆزێتەوە و وەکو مرۆڤ بەرەوردە ببێت و وەکو مرۆڤ مامەڵە لەگەڵ خەڵک بکات و وەکو مرۆڤ بۆ خۆی بژی و خوای گەورەش لە خۆی رازی بکات بەوەی ستەم لە کەس نەکات و مافی کەس نەخوات و سوود بە خەڵک و وڵات بگەیەنێت و لەگەڵیاندا ڕاستگۆ بێت و هەوڵەکانی بۆ ڕازیکردن خوا بێت. سیاسەتکردنی مامۆستا لە ڕۆحی ئیسلامی پڕ لێبوردەییەوە هەڵقوڵابوو، سنگی فراوان بوو جێی هەمووانی تێدا دەبوویەوە، دەیفەرموو موسڵمان دڵی گەورەیە، دڵیش جێگای خۆشەویستییە، ئێمەش دەبێت هەموو مرۆڤەکانمان خۆشبوێت و چاکەمان بۆیان بوێت بە جۆرێک لە جۆرەکان هەوڵبدەین بەهرەداریان بکەین، چاکان بۆ چاکەی زیاتر کۆمەک بکەین و خراپانیش بەرەو تەوبەکردن دەستبگرین، لانیکەم نزای هیدایەتییان بۆ بکەین. مامۆستا ئاواتەکانی مەزن بوون و خۆشی مەزنانە ژیا و مەزنانە و خۆگرانە کاری دەکرد .

یاد و ئەمەکداری بۆ پەروەرشیارەکەم

لطیف جلال حسین

مامۆستا ناوی سیانی (عومەر فەتاح یەعقوب)ە ناسراو بە مامۆستا عومەر رێشاوی سەرەتای ناسینم بۆ ئەم پیاوە جوامێرە و مامۆستا سەرمەشقە دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی ١٩٦٣ کە بەهۆی نالەباری دۆخی کوردستان و شەڕوشۆڕی بێ بەزەیی حکومەتی ڕژێمی بەعسەوە و تۆپبارانی بەردەوامی حکومەتەوە بۆ گوندەکانمان گوندی عەبابەیلێ لە ڕۆژهەڵاتی پارێزگای هەڵەبجەی شەهیدەوە، ڕۆژانە چەندین برا و خوشکی بێتاوان شەهید دەکران و ژیانی خەڵکی ئەو گوندە جوانەیان تێکدراو سەریان لە دانیشتوانی شێواند و پەرتەوازەیان کردین ئێمەش بە ناچاری گوندەکەمان بەجێهێشت بەرەو هەڵەبجەی شەهید کەوتینەڕێ، ئەوەی کە هەرگیز لەبیرم ناچێ ئەو پێشنیارەی دایکم بوو کە هێندە خۆشەویستی ئەو گوندەی لە دڵا بوو دەیگووت هەر خانویەکمان بە کرێ گرت با ڕووی لە عەبابەیلێ بێت و عەبابەیلێ لەبەرچاو ون نەبێت!!

بەهەرحاڵ هاتینە ناو شار و چۆن ژیانمان بەسەربرد هەر خۆ خۆی دەیزانی، پاش دووساڵ خانویەکمان دروستکرد زۆر نزیک لە ساڵی مامۆستا عومەرەوە لە گەڕەکی کانی قۆڵکە، ئەو کاتە خوێندکاری پۆلی دووەمی ناوەندی بووم لە دووڕەوە مامۆستا دەناسی و زۆر سەرنجی ڕادەکێشام، لە ڕاستیدا نەرمونیانی

مامۆستا لە وتار و کرداریدا بە تایبەت لە مزگەوتی (دارا لاحسان) دا پێگەی خۆی لە دڵمدا کردەوە و خۆشەویست بوو لام، هەندێ جار مامۆستا جەعفەر مستەفا تەمەن درێژ بێت باسی مامۆستا عومەری بۆ دەکردم ئەو شارەزای بوو چونکە هاوبیر و هاوتەمەن و هاوپیشە بوون و پێکەوەش لە گوندی سەرگەتی هەورامان مامۆستا بوون ئەو باسانەی مامۆستا جەعفەر هێندەی تر مامۆستا عومەر ڕێشاوی لا خۆشەویست دەکردم و حەزم دەکرد زیاتر لێوەی نزیک ببم و سوودمەندتر بم لەو بەڕێزە، بەڕێزیشیان هەندێ جار لە مزگەوت پاش نوێژی بە کۆمەڵ و وانە گشتیەکانی بە هۆی دراوسێیەتیمانەوە دەستی دەگرتم و بەرەو ماڵ پێکەوە دەهاتینەوە، زۆر جار جەختی لەوە دەکردەوە کە بچم بۆ ماڵی ئەوان و لەگەڵ مامۆستا ئیبراهیمی خوالێخۆشبووی برایدا قسەی خۆش و بابەتی جوانی بۆ باس دەکردین، پاش ماوەیەک پێشنیاری بۆ کردم کە لە خزمەتیدا وانەیەکی قورئان خوێندن و لەبەرکردنی فەرمودەمان هەبێت، لە ڕاستی هێندە جوان پێشنیارەکەی بۆ کردم یەکسەر ئامادەی خۆمم و ڕەزامەندیم نواند بۆ ئەو کارە پیرۆزە، سوپاس بۆ خوا لەبەر نزیکی ماڵمان لە ماڵی مامۆستاوە بەردەوام ئامادەی وانەکە دەبووم و چێژم لێوەردەگرت. مامۆستای بەڕێز زۆر خۆی ماندو دەکرد لەگەڵم و دڵسۆز بوو تا ئەو ڕادەیەی بۆ گۆڕینی کات و شوێنی وانەکەمان بۆ ئەوەی زەرەر لە خوێندنی قورئانخانەم نەدات پرس و ڕای پێدەکردم، چەندین جار مامۆستا دیاری پێشکەش دەکردم کاتێ کە دەبینی سەرکەوتوم لە قورئان خوێندندا، بەو شێوەیە لەسەر دەستی ئەم مامۆستا دڵسۆزە کە

کاتی تۆزی خۆی بە من بەخشیبوو تا شارەزای قوربان خوێندن
کرد گەلی جار وەک برایان زۆرجار شکان و برانیان و لابردنی
شەرد بەکردەوە ئیمان و بەڕێزیان نەبیبوو مەئموم بۆ ئەوەی
کاری بکەن تا بە تەواوی شارەزا بێت لێم چەندە شارەزای
خوێندنی قورئانە و زۆر شتی پێم خۆشبوو، مامۆستای بەڕێز
بەوجۆرە ئاگاداری دەکردم کە شایەتی یاسە وەک وەفایەک و
ئەم تەکرنتی شتۆزی مامۆستای گەورە و خۆشەویستم جەنابی
مەولا تۆسان مەیسولعەزیز کە ئەویش بەردەوام لە
مزگەوتی شەقلی و لە مزگەوتی پاشا ولتەی قورئان خوێندن و
قیرکردنی جوان خوێندنی هەبوو زۆر بە گەرمی بەشداری
وتەکتی ئەو خولیخوش بووعتم دەکرد لەگەل گەلی لە برادر
قوتابیتی خۆشەویست و هاوتەمەنم کە هەندێکیان کۆچی دوایان
کردووە خوا لێیان خۆشبێت و گەلێکیشیان لە تەمەندان و لە
کاروتی پێیلەرزان خوا لێیان پارێزی و تەمەتیان درێژ بێت ئنشاء
الله.

بەو جۆرە لە گەڵیک لە کاتی و سەرچاوە زۆتەکانی شاری
هەڵەبجەی شارەزا سوودمەند بیبووم مەبەستم ولتە خوێندن بۆ
شارەزای نە تیلاڵە لە ئای چەند مامۆستایەکی خۆشەویست وەک
چاکی مەولانا چەقەر مەسطفی مەحمەد و مامۆستا شێخ
تەیسولعەزیز پارەزانی . مامۆستا عومەر زێشاوی کاتی کە با
خزمەتی دەگەیشتی یلمی ئەم ولتە خوێندنەدەم بۆ دەکرد زۆر
خوشحالی خۆی بۆم دەردەبڕی و زیاتر هانی دەدام، تا لەماوە

ەتی بەڕێزیاندا لەسەر پێی خۆمان بوەستین و ببینە خشتێک لە
ێکی مەزن و جوانی ئیسلامدا.

پاش ئەوەی پۆلی سێیەمی ناوەندیم بڕی و پلەیەکی باشم هێنا
تاقیکردنەوە بەکالۆریدا مامۆستا زۆر خۆشحاڵ بوو ئەم لاو لای
ێ کردم و قورئانێک و کراسێکی بە دیاری پێشکەش کردم ، ئای
ەندە چێژم لە زەردەخەنەکانی مامۆستا وەردەگرت لە کاتی وانە
هەڵسوکەوتدا، ئای کە چەندە ئەو مامۆستا دڵی بە ئێمە خۆشبوو
، لە بازنەکانی قورئان خوێندن سەرپەرشتی دەکردین، ئای کە
ەندە مامۆستایەکی دڵسۆز و نمونەیی بوو، هەر ئەوەش بوو بە
وی بەرەکەت لە کاریدا و زۆربەی قوتابیەکانی پێشەنگ بوون لە
وتابخانە و هەڵسوکەوتی ناو کۆمەڵگادا و جێگەی ڕێز و سوپاس
بوون لە ناو شار و گەڕەکەکانی هەڵەبجە و شارەکانی تری
کوردستان و عێراقدا.

شایەنی باسە مامۆستای گەورە و خۆشەویستم مامۆستا
ئیبراهیمی برای کردە مامۆستا و سەرپەرشتیارم کە چوومە پۆلی
چوارەمی ئامادەیی، مامۆستا ئیبراهیم ئاوێنەیەک بوو مامۆستا
عومەر ڕێشاوی برای تیادا دەبینرا لە ڕوخۆشی و دەم بە پێکەنینی
و سەرنگینیدا، بەردەوام وانەی هەفتانەم لە خزمەتی هەردوو
مامۆستادا هەبوو خوایان لێڕازی بێت.

شایانی باسە مامۆستا عومەر جگە لەوەی کە باسم لێوە کرد
پێشەنگ و سەرمەشقی ناو مامۆستاکانی هاوپیشەی لە زیرەکی و
بڕچونەکانیدا، پەروەردەکارێکی دڵسۆزی مات و مندات و دراوسێ

و دڵسۆزی نیشتمان و خەڵک بوو و قوتابخانەیەکی کۆمەڵایەتیش بوو بۆ چارەسەرکردنی کێشە کۆمەڵایەتیەکان.

لە ڕاستیدا مامۆستا عومەر مۆمێک بوو خۆی دەسوتاند لە پێناو ڕۆشنکردنەوەی چواردەوری ، بەڕێزیان گەلێ جار هانی دەدام بۆ ئەو کارە پیرۆزە بەڵام لە هەمان کاتدا ئاگاداری دەکردم کە لە چارەسەرەکردنی کێشەکاندا ئاگامان لە مافی هەمووان بێت نەبینە هۆی زیان گەیاندن بە لایەک لە پێناو لایەکی تردا چونکە خوای گەورە بەم جۆرە کارانە نیگەران دەبێ.

مامۆستای بەڕێز لە پەروەردەی مناڵ و منداڵیدا و بنەماڵەکەشی بەڕاستی پێشەنگ بوو مناڵ و منداڵی ڕۆڵی مامۆستایان لە نێو خەڵکدا بەردەوام مامۆستایان تیادا دەخوێنرایەوە، بۆیە دەتوانم بڵێم مامۆستا نمونەی پەروەرشیارێکی وریا و چالاکی سەردەمی خۆی و دوای خۆشیەتی، لە یادمە ڕۆژێک لە حەوشەکەی ماڵی مامۆستا خوالێخۆشبودا دەرسمان دەخوێند دایکی مامۆستای بەڕێز خاتوو (کافیە) زۆر خۆی ماندوو دەکرد لە بەخێوکردنی مانگایەکیان هەبوو سودیان لێوەردەگرت، مامۆستا ڕوی کردە دایکی و فەرمووی: دایە ئەم مانگایە زۆر زەحمەتت دەدات ئەگەر ڕازی بیت پێم باشە بیفرۆشین و ڕۆژانە چەند ماستمان پێویست بێت دەیخەینە خزمەتت و لە بازاڕ دەیکڕین، دایەی بەڕێز فەرموی مەلا عومەر ئەگەر تۆ دەتەوێ دڵم خۆش بکەیت باسی لەناوبردنی ئەم مانگایە لە لای من مەکە، بۆیە مامۆستاش فەرموی کەواتە دایە گیان بۆ ئەوەی زۆر دڵت خۆشبێت ئەگەر ڕازی بیت یا مانگاکە بکەینە دوو مانگا چونکە دڵخۆشکردنی تۆ لەلای من زۆر مەبەستە.

لە ڕاستیدا گەلێ سودی زانستی و کۆمەڵایەتی و دینداری... هتد، لە مامۆستام وەرگرتوە و کە هەرگیز لەبیر ناکرێن و لە ڕۆژانی ژیانمدا بەردەوام سودی لێوردەگرم.

پۆلی سێی ناوەندیم بە پلەیەکی زۆر باش تەواو کردبوو و پشووی هاوین بوو لە خزمەت مامۆستا بووم باسی گرنگی کاری بانگخوازی و گەیاندنی پەیامی خوای زۆر بە وردی بۆ دەکردم کە چەندە خوا پێی خۆشە. پێویستە موسوڵمانان فەرامۆشی نەکەن و ئەنجامی بدەن بەو شێوەی کە خوا پێی خۆشە بەردەوام باسی ئایەتی ﴿ وَلْتَكُن مِّنكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٤﴾ ﴾ آل عمران: ١٠٤. زۆر جوان و بە وردی بۆی ڕاڤە دەکردم لەگەڵ هێنانەوەی نمونەی جوانی مێژوویی واقیعی.باسی مامۆستای بەڕێز و خەمخۆری و دڵسۆزیەکانی زۆر زەحمەتە بە منی خوێندکاری ئەو بەڕێزە مافی خۆی پێبدرێ. پێم وابوو مامۆستا بەهرەمەند بوو بە بەخشینی دانایەتی لەلایەن خواوە وەک خەڵات بەو بەڕێزە، بۆیە لە قسەکردن و هەڵس و کەوت و لە وانە وتنەوەدا دانایی تیا دەخوێنرایەوە، ئەگەر بە وردی تێڕامان لەسەر بکردایە، ئەو سێ سیفەتەی کە لە هەموو بانگخوازێکی دڵسۆز و سەرکەوتودا ئەبێ هەبێ کە ئەم سیفەتانە بریتین: (هادي هادیء هادف). سێ سیفەتە مەزنە هەریەکەیان بۆ خۆی لەبەر گرنگیان مەگەر بە نوسینی پەرتوکێک لەسەری لەلایەن بانگخوازێکی بەهرەمەند و قەڵەم ڕەنگینەوە مافی تەواوی پێ بدرێ. مامۆستا ڕەمزی ئارامی و لەسەرخۆی و خۆگری بوو بۆیە بە ئیمەی قوتابی دەفەرموو پێویستە ئێوەش خۆتان ڕابهێنن لەسەر

ئارامی و نە پساوی و کۆنترۆڵی دەرونتان بکەن بە سەبر و خۆگرتن، دەیفەرموو[نەفس وەک گوێز وایە تا نەیشکێنی چێژی لێوەرناگری !!] بەڕاستی مامۆستا چاک نەفسی ناسیوە هەر لەبەر ئەمەشە کە لە قورئانی پیرۆزدا باسی نەفس و ڕاهێنانی پانتاییەکی زۆری لە خۆگرتوە، لە یادمە لە ساڵەکانی هەشتاکاندا و لە گەڕەکی مامۆستایانی هەڵەبجەی شەهید شەو نارنجۆکێکیان هاویشتبوە ماڵی مامۆستا سوپاس بۆ خودا جگە لە زیانی ماددی زیانی گیانی لێ نەکەوتەوە، کە سەردانی ماڵی مامۆستامان کرد هەر ئەو شەوە هەستمان بە هیچ گۆڕان و شپرزەییەک نەدەکرد لە مامۆستای ئازیزدا بەڵکو شتێکی زۆر سەیری دەفەرموو دەیوت (بە هەڵە هەڵیان داوەتە ماڵی ئێمە خوا لە ئەنجامدەرەکەی ببوریێ و گەردنی ئازا بێت)!!

هەر بەو شێوەیە هەموو ژیانی پەند و ئامۆژگاری و مامۆستایەتی بوو بۆ قوتابیەکانی لە ساڵی ١٩٧٩ کوڕێکم بە ناوی میقداد یەکەم منداڵیشمان بوو شەو لە بێتشکەکە کەوتبوو بە هۆی دەستپێچەنەکەوە خنکابوو لە ڕاستی کارەساتێکی زۆر دڵتەزێن بوو، هەر ئەو شەوە مامۆستای بەڕێز و هاوسەری قەدرگرانی براژن(سۆیبە) بە پەلە خۆیان گەیاندە و ئامۆژگاری جوانی کردین و دڵنەواییەکی وەهای داینەوە هەموو خەفەتێکی لەبیر بردینەوە هەر ئەوەش وای کرد هەر ئەو ڕۆژە چووم بۆ قوتابخانە و وانەکانی ئەو ڕۆژەم پێشکەش بە قوتابیان کرد لە گوندی عەنەب، ئەمەش هەموو دەگەڕێتەوە بۆ گەورەیی و دانایی مامۆستا عومەر کە ڕێنومایی خەیری کردین لەو ساتە وەختە هەستیارەدا تا

خەرمانی پاداشتمان نەسوتێنین . گەلێ یادگاری لەبیر نەکراوی مامۆستام لایە کەهۆکاری خۆشویستنی خوا و پێغەمبەر و عیلمە لام و پەیامی ئسلامی تێکەڵ بە خوێنم کردوە و هەرگیز لێم جودا نابنەوە، مامۆستا هەوێنی دینەمۆی کار و هەڵسوکەوتی قوتابخانە و هاوبیرەکانی بوو، لەبیرمە ساڵی ١٩٨٤ لەسەر بابەتێک کەمێک نیگەرانی لە نێوان چەند برایەکدا دروست بوو لەسەر ڕاو ڕای جیاواز و شەیتان دەستی هەبوو لەو نێوان تێکچونەدا باس و خواستکی زۆر گرنگ و پەیوەندیدار بە باسەکەوە کرد لە ڕاستی ناخی هەموانی هەژاند هەندێک لەو خۆشەویستانە چاویان پڕ بوو لە ئاو، دەستیان کردە ملی یەک و داوای لێبوردنیان لە خوا و خۆیان کرد و زەردەخەنەیەکی تۆراوی برایەتی و یەکبوونی گەڕاندەوە بۆ سەر لێوی هەموان.

هەڵوێستێکی دیکەی جوانی لەبیر نەکراوی دیکەی مامۆستام کە پەند و ئامۆژگاری و دامەزراوی تێدا دەخوێنرێتەوە بۆ قوتابیان پاش خۆی، لە کۆتایی کۆنگرەی سێیەمی یەکگرتوی ئیسلامی کوردستان لە هەولێر وەکو سروشتی دەنگدانی ئەندامانی کۆنگرە بۆ سەرکردایەتی و سەرتریش هەندێک لە برایان دەنگیان نەهێنا و هەندێکیشیان دەنگی باشیان هێنا، مامۆستا هەستایە و وتارێکی بە پێزی برایەتی لە ئامێزگری پێشکەش بە ئامادەبوان کرد و دۆخ و کەشی کۆنگرەی پر کرد لە خۆشی برایەتی لە کۆتایی وتارەکەیدا لەرمووی: سەرخۆشی لەو برایانە دەکەم کە دەنگی زۆریان هێناوە و دەرچون بۆ سەرکردایەتی حیزب، چونکە ئەرکی سەرشانیان قورستر بووە و بۆ لەمەو دوا بەرپرسیاری زیاتر دەکەوێتە

ئەستۆیان پێویستیان بە دوعای خێر و هاوکاری هەمووان هەیە، شایەنی باسە مامۆستای خوالێخۆشبوو خودی خۆی یەکێک بوو لەوانەی کە دەنگی کەمیان هێنابوو، فەرمووی چونکە بەرپرسیان بۆ ئێرە و بۆ قیامەتیش وەک گروپی یەکەم نیە و کەمترە، هەرچەندە دەبێ هەمووان تەواوکاری یەکتربین و لە خزمەتی هەموو لە خزمەتی ئەم کارانەدا بین و نابێ کەس پاڵی لێ بداتەوە خۆی بە بەرپرس نەزانێ لە ڕاستی ئەوەیە هەڵوێستی خوا وایستن و مامۆستای پێشەنگ.

ڕاستە کە مامۆستای بەڕێز گەڕاوەتەوە بۆ لای خوای گەورە و بە جەستە لە نێومانداندا دیارنییە بەڵام وتە شیرینەکانی و هەڵسوکەوتە کاریگەرەکانی لە نێو قوتابی و براکانیدا بە بەرجەستە کراوی دەبینین و دەیخوێنینەوە، دەتوانم بڵێم مامۆستا بە دەستی بەتاڵ خواحافیزی لێ نەکردوین بەڵکو گەنجینەیەک لە ڕێنومایی و شێوازی هەڵسوکەوتی بانگخوازی سەرکەوتوو خۆشەویستی بۆ نیشتمان و گەلی کورد وەک دیاری بۆ جێ هێشتووین تا هاوکار و ئاسانکاری کارمان بن لە ڕۆژانی ژیانماندا.

بۆیە پێشنیارم بۆ نەوە و قوتابی و براکانی ئەم مامۆستا خۆشەویستە ئەوەیە با هەموان ڕۆحی ئاسودە بکەین بە ئەنجامدانی وەسیەت و پێشنیارەکانی و وەک ئەو خەمخۆری ئەم پەیامەی خوا بین بە گوێرەی توانامان چونکە ئەو بەڕێزە و هەموو کاروانیانی هاورێی وا چاوەڕوانیمان لێ دەکەن چونکە وا دەتوانین بەرزامەندی خوای گەورە و پێغەمبەرەکەی (علیه الصلاة و السلام) بەدەست بهێنین و لە بەهەشتەکەی خوا هەمان کۆببینەوە ان شاء الله.

لە پەیڤ و جیهانبینییەکانی مامۆستا عومەر ڕێشاوی:

هەندیك لە بزوتنەوە چەکداریەکان چەکیان هەڵنەگرتوە
بەلکو چەك ئەوانی هەلگرتوە.

* * * * * *

جیهاد تیکۆشانە دژ بە دوژمنەکەی ناخت،
نەك قیتال بە چەکی دوژمنەکەت .

* * * * * *

مردن ژانێکە وەك ژانی حامل ، ژیان لە دوای دێ خۆت بکە کامل.

الداعية عمر فتاح الريشاوي

شيخ فائق نامق

الداعية عمر فتاح الريشاوي حرصه الشديد على تبليغ الدعوة الى الناس تسمع به و في قلبك حب له و تتمنى أن تراه يوما ما، لأنه هناك ربط روحي بين الصالحين الدعاة وهذا يأتي من الغاية الأسمى هو الحب الإيماني الذي يبني على رضوان الله جل جلاله في التواصل و التقارب بين أهل الله و أتباعه. من مشيئة الله جل جلاله أن يلتقي أولئك الأخيار و تفرح قلوبهم برؤية و جوه أخوتهم و النظر الى عيونهم، الذين ملئوها بايات القرأن طول حياتهم وما ذلك على الله بعزيز. ويأتي قدر الله أن يكون فضيلة هذا المجاهد جارنا و أن يسكن في حينا في حي زانكو بمدينة أربيل هو و أسرته. فعندما علمت ذلك أسرعت لزيارته لأرحب به هو وأسرته تفرح قلوبنا بهذا اللقاء الأخوي الإيماني، شكرت الله كثيرا أن رزقني هذه النعمة وأرى أخي المجاهد المربي و الأستاذ عمر. فكانت هذه فرصه العمر أن تلتقي عوائلنا ونتبادل الزيارات معا. ونذهب سوية عوائلنا و أسراتنا لزيارة الأخوة و العوائل الأخرى في أربيل لأنها فرصه ثمينة أن لا يفوتنا هذا الأجر و الثواب.

الدعاة في كل مكان هم عمالقة تبليغ الدعوة و نشرها بالأسلوب الريادي و حسن الأداء. و أتذكر في هذا فضيلة الدكتور مصطفى السباعي المراقب العام للإخوان المسلمين في سورية و وصفه للداعية أنه كالشمعة يحترق لكنه يضيء الدرب الى الناس و حينما حل فضيله الأستاذ عمر ريشاوي في مدينه أربيل أخذ يفكر بعمل نشاط و جمع الأخوة. مبادرته الطيبة أن اجتمعنا في دار أحد الأخوة و هو السيد أمجد لنتداول الأساليب العملية

لتبليغ هذه الأمانة ليعم هذا الخير و تجديد الدعوة المستمرة و عدم الفتور و التوقف لأنها أمانة في أعناقنا جميعا و شاء الله سبحانه و تعالى أن ينتقل الى رحمة الله في مدينه أربيل . بعدها بفترة أجريت لقاء مع السيدة دلپاک ابنة الأستاذ عمر ريشاوي و زوجة الإعلامي القدير الأستاذ سالم الحاج. في اذاعة الإتحاد الاسلامي ضمن برنامجي الأسبوعي تأريخ حياة العلماء و باللغة الكوردية. ومن ضمن هذه الذكريات التي لا تنسى- قالت أن والدي منذ صباه تمسك بهذا المنهج و المدرسة الإخوانية و لوالدتي دور كبير في دعم والدي و معاونته، و كانت ظهيره و سنده دوما، و ذكرت هذه العبارة القوية (وراء كل رجل عظيم امرأة). وفي أيامه التي كان في أربيل استمر لكي يشارك في قافلة الدعوة وأصبح مستشارا للسيد الأمين العام صلاح الدين و يحضر- يوميا الى المكتب السياسي في واجهة الاستقبال و العمل في مقر القيادة مع اخوانه في الاتحاد الاسلامي الكوردستاني. رحم الله القدوة المباركة عمر ريشاوي يوم ولد و يوم انتقل الى الرفيق الأعلى.

چەند سەرەقەلەمێك
لە کەسایەتی مامۆستا عومەر رێشاوی

ناسك توفیق

پێش گێڕانەوەی هەندێ لەیادەوەریەکانم لە گەڵ مامۆستای گەورەو خاڵی زۆر خۆشەویستم ئەو سیفەتانەی کەلای من خۆشەویست و گەورەی کردبوو لە چەند خاڵێکی کورت و پوخت دەخەمە ڕوو:

١-بیرو بۆچونەکانی بەرامبەر ئازادیەکان بەگشتی و بەرامبەر مەسەلەکانی ژنان کراوە و واقیعی بوو. کاریگەری ئەو مامەڵەیە لەسەر هاوسەرو کچەکانی بەئاشکرا دیار بوو.

٢-هەمیشە لەتەنیشتیدا هەستت بەگەورەیی خۆت دەکرد قسەکانی زۆر هاندەر و کاریگەری مەعنەوی زۆر بوو لەسەر بەرامبەر .

٣- خەمی نوێژ و دواتر قورئان خوێندنی ڕۆژانە ئەگەر چەند ئایەتێکی کەمیش بێ، لە ڕیزبەندی یەکەم بوو لە ئامۆژگاریەکانی.

٤-لەهەموو کۆبونەوەیەکی خێزانی بە وتە شیرینەکان وچیرۆک جوانەکانی منداڵ و مێرد منداڵ لەدەوری خۆی کۆدەکردنەوە..(ئەوەش لەبیرکردنەوی لە داهاتوو سەرچاوەی گرتبوو)

ە-لەکاتی کێشە وگرفتدا بەتایبەتی لە کاتی پرسەی کەس وکار دا دوای دوو ڕۆژ دەهاتە ناو پرسەکە بۆ لای ژنان و بەکۆمەڵێ قسەی خۆش دڵخۆشی هەموانی دەکرد ئەوە نزیکەی بیست ساڵە نامەزرۆی وتە شیرینەکانین...

چەند یادەوەریەکی شەخصی زۆر کورت کەکاریگەری بەردەوامی هەیە لەژیانمدا :-

١- دوو تا سێ جار کە دەچوم بۆ ماڵیان لەگەڵ چونە ژورەوەم کارەبا دەکوژایەوە ، بۆ جاری سێیەەم زۆر ئیحراج بووم و وتم ئەوە چیە خاڵۆ گیان هەر من دێم کارەبا دەکوژێتەوە؟! ئەویش خۆی ئاسا زۆر بە ئارامی وتی : ئاخر ناسک دوو ڕۆشنایی پێکەوە نایان کرێ کە تۆ دێی ئەوی تر دەروات ... ئێستەش هەرچەند بچمە شوێنێک و کارەبا بکوژێتەوە لەجیاتی ئیحراج بم بان بێتاقەت بم یەکسەر ئەو قسەیە بەدەنگە نەرمەکەی دەنگدەداتەوە لە گوێمدا.

٢- لەساڵی ١٩٩٥ لەماوەی یەک مانگدا من و ئەو دوو عەزیزمان لەدەستا ... ئەو خەندەی جگەرگۆشەی ولەتەمەنی مێرد منداڵی و بەبێ نەخۆشی چوبوو بۆ خۆێندنگا لەدوای تەواو بونی دەوام وەفاتی کرد (خۆی و هاوسەری لەماڵەوە شۆردیان و کفنیان بۆ پۆشی)، ومنیش هاوسەر ومامۆستاو پورزاو پیاوی ڕاستەقینەی ژیانم، زۆر کتوپڕ ولەتەمەنی ٣٠ ساڵیدا وەفاتی کرد، دراتر جەژن هاتە پێش (یەکەم جەژن بوو دوای وەفاتیان) ڕۆژێ پێش جەژن لەماڵیان بووم، ڕوی کردە من و وتی من و تۆ و سزیبە بەیانی جەژن میوانمان دێ بۆیە نەشیوەن دەگێڕین و

نەدەچینە سەرقەبران، دڵخۆشی دەردەبڕین بەهاتنی ڕۆحی پاکیان بۆ ناومان ... ئەم جۆرە قسانە هەر بەراستی کاریگەری ئەرێنی بۆ ئەوساتە زۆر زۆر بوو و تا ئێستا کاریگەری لەسەر دەرونی من بەجێهێشتوە .

٣-جارێکیان پرسیارم لێکرد و وتم خاڵۆ گیان جاری وا هەیە لە ماڵەوەش ناتوانین سەرپۆش لابەرین چونکە بۆی هەیە لە سەربانی ماڵەکانی بەرامبەرەوە خەڵکی نا مەحرەم سەیری حەوشەی ئێمە بکات وئێمەش گوناح باربین ..جەنابیان فەرموی تۆ بەرپرس نیت لەچاوی ئەو ئەبێ ئەو سەیری ماڵی خەڵک نەکات، نەک تۆ لەماڵەکەی خۆشت ئازاد نەبیت ..ئینجا وتی من هەمیشە بۆ دەرەوە بۆینباخ تونـد و تـۆڵ دەبەستم بـۆ دەوام ئەگەر هاتمە ماڵەوە نەمکردەوە و هەر بەبەستراوی بمێنێتەوە ئەوکات ماندوو دەبم لەوانە بۆ دەرەوە(کە زەروەرە) شل ببێتەوە ئێوەش هەروایە لەماڵەکانتان ئازادی خۆتان وەرگرن.

٤- لەساڵی ٢٠٠٠ من لەژیانێکی زۆر پرکێشەو گرفت بووم، تەواو شپرز بوو بوم و ئەو زۆر بەئارامی ئاڕاستەی دەکردم و هەستی کرد خەریکە کاریگەری لەسەر شێوازی جل وبەرگ و خوێندنەوەو دەرکەوتنم لەکەنالەکانی ڕاگەیاندن بۆ کاری ڕێکخراوەیی و دەعەوی کردوە، ڕۆژێک پێی وتم ئیتر ئاوا نەتبینم وەک جاران جل و بەرگت ئوتوو بکەو وبچۆرە سەر تەلەفزیۆن قسە جوانەکانت بکە و منیش و خەڵکیش گوێت لێدەگرین، ئینجا منیش نیوەڕۆ دێمە میوانت، تەنها بۆ لای خۆت ومندااڵەکانت . ئای

چەند کاریگەری هەبوو بۆ نەپسان لەژێر فشاری قورسی کێشەکان...

من دڵنیام مامۆستا عمر ڕێشاوی ئێستە حەساوەی لای خودایە و لەگەڵ کۆچکروان ، هاوسەری و ئازیزان وخۆشەویستانی لەڕێبازەکەی ، و بەشدارە هەرخێر و چاکەیەکە من وتەواوی قوتابیانی ئەنجامی دەدەین.

پەیڤێك بۆ مامۆستایەك و سەركردەیەك

بارزان أحمد رشید

مامۆستا عومەر رێشاوی ئەستێرەیەكی درەوشاوە لە ئاسمانی كوردستان. سونبولێكی هیوا بۆ ژیان و ژیاریی گەل و نەتەوەیەك. سەرەتای ئەم پەیڤە بە وتەی بەڕێز ئەمینداری گشتی (مامۆستا صلاح الدین محمد بهاء الدین)دەست پێدەكەم كە لە وتاری ڕ ێوڕەسمی بەخاكسپاردنی مامۆستادا ئاماژەی پێكرد:

(گەورەیی مامۆستا عمر لەوەدایە ئەم زانست و حیكمەت و بلیمەتیەی لەناو بنەماڵەكەیدا لە خۆیەوە دەستپێدەكات).

مامۆستا عمر رێشاوی : ناونیشانێك بۆ.. قوتابخانەیەك.. فكرێك..ڕەوتێك، سەركردەیەك..بەڵام تا ئاستی لوتكە خۆ نەویست و خاكی . زانایەك..بەڵام خاوەن حیكمەت و دانایی، جیهانێك لە زانست ..لە عیرفان... لە مەعریفەت . مامۆستایەك ..پێشەنگ و پێشەوا.. سەرمەشق و دامەزرێنەری قوتابخانەی فكری میانڕەوی، پیاوێكی گەورە، بەڵام بێ بانگەشە و ئیدیعا، بێ چاوەڕوانی و پاداشت. پیاوێك لێوان لێو لە سادەیی، بەڵام بە عیزەت، بەوقار و شكۆ. فێرگەیەك لە ئاكاری جوان، لە بلیمەتی، لە حیكمەت و گەورەیی. سەركردەیەك گەورەتر لە پۆست و مەقام ، چونكە لای ئەم زانایە پلە و پۆست خواستی مرۆڤە گەورەكان نی یە ،لای ئەم مرۆڤی گەورە گەورەیی لە خودی خۆی و فكرو بەهاد

پەیامی ژیانیدایە. ئەو نەک تەنها ناونیشانە بۆ دێیەک، بۆ نارچەیەک، بۆ شارێک، بەڵکو ناونیشانە...ناسنامەیە، بۆ فوتابخانەیەک ، فیکرێک ، ڕەوتێک، ڕێبازێک .

بۆیە هەروەک لە ژیانیدا بەخشش و ئاکارەکانی سەرمەشق بوون ،بۆ ئێستا و ئایندەش کانیاوێکی ڕون و زوڵاڵی بەردەوامە و نەوە دوای نەوە لێی دەنۆشن و لەسەر ڕێبازەکەی تێدەگەن و پێدەگەن و پەروەردە دەبن.

بێگومان بۆ هەڵسەنگاندنی کەسێتی هەر کەسایەتیەک دەبێت ژینگەو دۆخی سەردەمەکەی بەووردی بخوێنرێتەوە ،دیارە بۆ ئەو ڕۆژگارەی ئەو پیاوە گەورەیە تێیدا هەڵکەوت و دەرکەوت :

ژینگەی سیاسی و کۆمەڵایەتی و کلتوری نەتەوەکەمان لەژێر هەڕەشەی سڕینەوەی ناسنامەی نەتەوەیی و ئیسلامیدابوو. خاک و نیشتیمانەکەی لە ژێر چەپۆکی ڕەشی داگیرکاران و لە ژێر ستەمی کاولکاری وخامۆشکردندا بوو، نەوەکانی لە ژێر هەڕەشەی مان و نەمان و ڕاوەدوونان و کوشت و بڕیدا بوون . دین و ژین دوانەیەکی لێکدابڕاوو دژ بەیەک و تۆراو بوون.

لەکاتێکدا ململانێی سیاسی و فکری نێوان ئایدۆلۆجیا جیاوازەکانی ئەم نەتەوە و گەلە ستەمدیدە بەشمەینەتە کە دە بوو یەک هەڵوێست و تەباو کۆکبن ،بەڵام بە داخەوە سەرقاڵی لێکخوێندن سڕینەوەی یەکتربوون .

هەموو ئەمانەو زیاتریش ژینگەیەکی نامۆی بە فکرێکی ئیسلامی ڕەسەن کە فریاد ڕەس بێت و لە گەڵ خەم و خەونەکانی کۆمەڵگەکەی بێت ،بەرهەم هێنابوو .

لەناو ئەم ئاڵۆزی و تەنگژەیەدا، ئەم پیاوە دێت و ڕەوتێکی ئیسلامی میانڕەوی چاکساز ی نوێ دادەمەزرێنێت و بەردی بناغەی دادەڕێژێت.

ئەو دێت قۆڵی مەردانەی لێ هەڵدەمالێ و دەیەوێت نەتەوە و ئیسلام سەرلەنوێ دەست لەملان بکات، هەروەک دکتۆرێکی پسپۆڕ و شارەزا مژدەی بوژانەوە و ژیانەوە و پێکەوەیی بداتەوە بە دڵ و بەگوێی خەڵکەکەیدا .

لەلایەک مژدەی قوتابخانەیەکی فکری نوێ و ڕەوتێکی میانڕەوی ئیسلامی پڕ لە دڵسۆزی و خزمەت ڕادەگەیەنێت ، لەلایەکی تریش چەمکەکانی ماف و وئازادی و ڕەوایەتی بۆ دۆسیەی ڕەوای نەتەوەکەی بە مافێکی خواپێداو لە قەڵەم دەدات .

لەم دونیا جەنجاڵ و لەم ڕۆژگارە ئاڵۆز و پەرتەوازە بونەدا، ئەم کەڵە پیاوە هەڵدەکەوێت بەبێ گەڕان بەدوای ناو و ناونیشاندا، نەوەیەک بە فکرێکی ڕەسەن و ئیسلام خوازانە ی هەڵقوڵاوی کرۆکی ئیسلام پەروەردە دەکات و بانگی فریادڕەسی دەدا بە گوێی نەتەوەکەیدا، ئومێد دەکاتەوە بەبەر دڵە تۆرا و ناخە شێواو چاوە پڕ فرمێسکەکاندا و رای دەگەیەنێت کە بەڵێ ئیسلام و نەتەوە، ئیسلام و مافەکان، ئیسلام و زانست ، هاوتەریب و تەبان و دوانەیەکی لێک جودا نەکراون و ئامێزانن.

بەدەنگێکیکی ئارام ، عەقڵێکی پڕ لە حیکمەت، دڵێکی پڕ لە سۆز ، ناخێکی میهرەبان، چاوێکی پڕ لە هیوا، زمانێکی لێوان لێو لە حیشمەت و ئەدەب دڵسۆزانە گوتارێکی پڕ لە خۆشەویستی ئاڕاستەدەکات.

ئەو ڕاستە لە بواری نوسیندا بەرهەمی کەمبوو بەڵام لەبواری پەروەردە و پێگەیاندندا بەوتار و بە ئاکار و ڕەوشتە بەرزو بالاکانی چەندین نەوەی پێگەیاندو هەر قوتابیەک لە قوتابیەکانی کردە دیاری کتێبخانەی گەوزەکەی ژیان، کەسەرەنجام هەموو ئەم پەڕاوانە خوێنەریان زۆر دەبێت و بڵاو دەبنەوە و دونیا تەی دەکەن، شەوی دەیجور و تاریک ڕۆشن دەکەنەوە و درێژە بە فکر و ڕەوت و ڕێبازەکەی دەدەن .

دانایی مامۆستا عمر لە ساتەکانی تەمەنی پڕبەرەکەتی زۆرن ئەم پیاوە زانایەکی بە سەلیقەو دکتۆرێکی پسپۆڕو شارەزابوو دەرمانی دەردی بیمارەکانی بە چاکی دەکرد.

دانایی ئەو هاوشێوەی ئەو لێکدانەوە و شیکردنەوە جوانەیە کە (مامۆستا محمد فرج أحمد)ئەمینداری پێشووی یەکگرتوو بۆ جیاوازی ڕۆڵی (فقیه) وڕۆڵی (عارف) ئاماژەی پێدەکات:

(جیاوازی نێوان (عاریف)و (فەقیه) لەوەدایە هەمیشە(فەقیه) بەدوای ئەحکامەکان و حوکمی شەرعیەوەیە بۆ ئەوانەی لایان داوە و ڕێیان هەڵە کردوە، بەڵام (عاریف)بەدوای ئەوەوەیە کە هۆکاری ئەو لادانە دەستنیشان بکات کە ئەوانی گەیاندووەتە ئەو دەرەنجامە،و بڕوای وایە ئەو کەسە بەدوای بەختەوەریدا دەگەڕێت و ڕێگەی هەڵە کردووەو دەبێت دڵسۆزانە و دکتۆرانە بهێنرێتەوە سەر ڕاستەهێڵی بەختەوەری و، نمونەی بە کەسێک دەهێنایەوە ئالوودەی مەی خواردنەوە بووە (فەقیه)حوکمی شەرعی بۆ دیاری دەکات بەڵام(عاریف) دەستی دەگرێت و دەیگەیەنێت بە ڕێگای ئاسوودەیی).

قوتابیەکی دەگێڕێتەوە ڕۆژێک چەند گەنجێک لە قوتابیەکانی لەخزمەتی مامۆستا دابووین بە حوکمی عاتیفە و حەماسی گەنجان پێمان وت خەڵکانێک لە دەرەوەی شار کۆ دەبنەوە و کۆڕی خواردنەوەی (مەی) ساز دەکەن، لە سەر فەرمانی پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) کە دەفەرموێت (من رأی منکم منکرا فلیغیره بیده....)ئێمە دەتوانین ڕێگریان لێبکەین ، لەوەڵامدا مامۆستا بەدانایی و زانستە وردەکەی دەفەرمووێ کەی ئەوە ئێشی ئێوەیە ئەوە ئەرکی دەسەڵاتە و فەرمووەکەش ئاراستەی کاربەدەستی وڵاتە نەک خەڵک ئەگەرنا پاشاکەردانی و پشێوی و ئاشووبی زیاتری سەراپای ژیان دەگرێتەوە .

دیارە ئەم تێگەیشتنە وردە بۆ حوکمە شەرعیەکان لە و زەمان و زەمینەیەدا بۆ نیشتمان و نەتەوەیەکی بێ قەوارە، نیشانەی گەورەیی و بڵایی فکرو تێگەیشتنی ئەو پیاوەیە، ئەمەش هەمان ئەو بیرکردنەوە و تێگەیشتن و دانایی یە کە پیاوە گەورەکانی دونیای ئیسلام پێی گەیشتوون و پەیڕەویان کردووە.

من بۆخۆم لە کۆتایی حەفتاکاندا لە هەڵەبجە شەوێک لە دوای عیشا لە مزگەوتی (پاشا) لەگەڵ چەند برادەرێکدا کە بە سەردان چووبوین بۆ هەڵەبجە بەشداری وانەیەکی گشتی (مامۆستا عمر)مان کرد کە بابەتی (یارانی ئەشکەوت) ی ڕاڤە دەکرد ئەوە بۆ یەکەم جار بوو بە دیداری شاد بم کە بەڕاستی سەرسام بودم بە شکۆی ویقاروسیمای نوورینی و بە وتاری بە گوفتاری.

سەرەتای سالی هەشتاکان بۆ جارێکی تر لە سلێمانی بە خزمەتی گەیشتمەوە دواتر و لە دوای سالی نەوەدەکانەوە چەند

دەرفەتێکم بۆ ڕەخسا لە نزیکەوە بەخزمەتی بگەم کە هەموو ساتانە بۆ من وانە و یادگار وهێزوو زیندوێتی دەبەخشێت هەتا بێستاش.

❊ ❊ ❊ ❊ ❊ ❊ ❊

مامۆستا (ڕێشاوی)م چۆن ناسی؟

علی صالح میران

کاتێ یەکێک دەیەوێ باسی یەکێک بکات یان دەربارەی بنووسێ، یەکێک.. ڕۆژێک لە ڕۆژان پێی کاریگەر بووەو ئەو کاریگەریەش لە دەروون و میشکی بەردەوام بووەو ماوەتەوە، ئەستەمە بتوانێ هەر وەکو خۆی دەیەوێ لەسەری بدوێ، هەر بۆیە زۆرێک لەوانە تا دەمرن ناتوانن لەسەر ئەو جۆرە کەسایەتیانە بنووسن، نەبادا کورتبڕی تێدا بکەن و مافی خۆی نەدەنێ ، یان نەبادا لایەنێک لە لایەنە شاراوەکانی ژیانی فەرامۆش بکەن، بۆیە هەردەم گوتوومە.. کەسایەتیە کاریگەرەکان لێکۆڵینەوەو توێژینەوەی زۆریان گەرەکە..

هەر لەو سۆنگەوە چەند ساڵێک لەمەوبەر و لە (ڕۆژی وەفا)دا، شیعرێکم بەیادی ئەو ئازیزانەم کە خۆشم ویستوون و پێیان کاریگەر بوومە خوێندەوە، لەوێدا ئاماژەم بەوەکرد کە هەندێک لەو ئازیزانە پێویستە لە جیاتی چەند دێرە شیعرێک، توێژینەوەیان لەسەر هەزرو بیروبۆچونیان بکرێ، لێرەدا مەبەستم (مامۆستا عومەر ڕێشاوی)بوو ، ڕەنگە من پێش زۆر کەسان ، ئەو داوایەم کردبێ و هەر لە زەینمدابووە، بەڵام لەترسی ئەوەی نەتوانم مافی خۆی پێبدەم ، دەستم نەوداوەتێ، کاتێکیش هەوڵی ئەوەم پێگەیشت کە بنەماڵە بەڕێزەکەی ، بە نیازن چەند یاداوەریەک بۆ زانار بانگخواز و کەسایەتی مامۆستا(عومەر ڕێشاوی) کۆ بکەنەوەو لە

دوو تـوێی کتێبێکـدا چـاپی بـکەن، گوشـاد بـووم و بـۆمن جـێگەی شانازیە لەسـەر زاتێکی ئاوها چەند پەیڤێک بنووسم..

بیسـت سـاڵێک لەمەوبەر کـاتێ بـۆ یەکەمجـار لە مـزگەوتەکەی خـۆی لە هەولێـر، (دکتـۆر سـەید ئەحـمەد پێنجـوینی)م بینـی، کە یەکەمین جارم بوو ببینم و بمبێنێ، بـۆی چـووم و وەکو ئەوەی سەد سال بێت یەکترمان بینبێ ، یەکترمان ماچ کرد، ئەو فەرمووی: (بەخوا..لەو شەوانە تۆم لەخەوندا بینی...)، بەهەمان شێوەش، پێش ئەوەی من(مامۆستا عومەر رێشاوی)ببینم و هێشتا نەمبینی بوو، لای خـۆم وام دادەنـا کە عەیـامێکە دەیناسـم و دەمناسـێ و لە کەلەبەری زیندەخەونەکانما هاتوچۆی کردووە..

لەمـلاو لەولا گوێبیسـتی قسـەو گوفتارەکانی(مامۆسـتا عـومەر رێشـاوی) دەبـووم، لە زەینـی خـۆم دامنـابوو ، گەر ئەمجـارە سەفەرێکی شـاری سلێمانیم بکەوێتە پێشـێ ، هەردەبـێ سـەردانی بکەم..

ئەوەبـوو جارێکیـان دانیشـتنی (دەسـتەی بـالای کـۆمەڵەی نووسەران)مان لە سلێمانی ئەنجامدا، دوای دانیشانێکی چڕوپڕ، لە بەیانیەوە تـاکو درەنگـی شـەو بەردەوام بـووین، دوای ئەوەی بـۆ شەو مانەوەو خەوتن، دابەش بووین، دەبوا وەکو هەموو جارێ، لە لای یەکێک لە (براکانم) بمێنمەوە ، بەڵام نازانم چۆن بوو بیستم کە (مامۆسـتا سـالم ئەلحـاج) شـەو لەمـاڵی (مامۆسـتا رێشـاوی) دەمێنێتەوە، ئەوکـات قەت بیـرم بـۆ ئەوە نەدەچـوو کە جەنابیـان زاوای مامۆستابن، (مامۆستا سالم) لە بادینان و مامۆستا رێشاوی لە سلێمانی، چۆن بزانم ! (چی بزانم هێزو توانای موگناتیس ئاسای

ئەو جەمعە پیرۆزە زۆری ئاوهای پەلکێشی یەکتر کردوون، یەکسەر ڕوومکردە (مامۆستا سالم) و گوتم منیش بۆ مالی مامۆستا ڕێشاوی لەگەڵتم، دیاربوو ئەویش ڕەتی نەکردەوە،بەڕاستی لەو کاتە بیرم نایێ، بەڵام ئێستا بیر دەکەمەوە دەڵێم، ڕەنگە ئەوکات بۆ ئەو، ئەمە جێگەی سەرسوڕمان بووبێ، هەر چۆنێ بێ دەرەنگی شەو گەیشتینە مالّی مامۆستا ڕێشاوی.

من یەک دوو ساڵان و یەکەم دەستپێکی مامۆستایم (سالی ۱۹۷۸) لە سلێمانی بوو، لەبەر ئەوەی دوای دەوام زۆر نەدەگەڕام و هەر لەدەوری ئەو هوتێلەی لێیی بووم لە شەقامی سالم دەخولامەوە، شوێنێکی دیکەم نەدەزانی، بەڵام لە ئوتێلەکە هەندێ میوانم دەهاتن ، زۆربەیان قوتابی زانکۆی ئەوێ بوون و لە شارەکانی دیکەی عێراقەوە هاتبوون، و ببوە مایەی بێزاری خاوەن ئوتێلەکە، چەند جارێک ئاگاداری کردمەوە کە دەبێ لە پێشوازیەکە دابنیشن و نابێ میوانەکانت ببەیتە ژوورەوە !

شەو گەیشتینە مالّی مامۆستا، پێشوازیەکی گەرمیان لێکردین، دیاربوو لەگەڵ (مامۆستا سالم)یەک مالّی بوون ، ئەوسا زانیم، جەنابیان زاوای مامۆستان، دوای بەێنێک دانیشتن، چەند باس و خواسێکمان کرد، دیار بوو مامۆستا بە سەلیقەو دووربینی خۆی زانی ماندووین و لە بەیانیەوە تا درەنگی شەو لە کۆبوونەوەی دەستەی بالای نووسەران بووین، بۆیە زیاتر نەیدواندین و بەیانیەکە کاتێک من و مامۆستا سالم بۆ نوێژی بەیانی هەڵساین و بەیەکەوە نوێژمان دابەست، ئەوسا وام بەزەیندا‌هات کە مامۆستا پێش بانگ لەخەو هەڵساوەو چوتە مزگەوت، لەو کاتەوە بینیم

لەسەر کورسیەک لە ژێر پەنجەرەکە دانیشتووە و کتێبێکی گەورەی بەدەستەوە بوو و چاویلکەکەی کردبووە چاوی و بە وردی سەیری دەکرد ، لە شێوەو قەبارەی کتێبەکە زانیم قورئان نیەوە کتێبێکی دیکەیە، ئەو خۆی تێک نەداو هەر خەریکی خوێندنەوەی بوو، کاتێ دەوری کاتژمێر حەوت یان نەختێ زیاتر بوو، لەخەو هەستاین، بینیم مامۆستا هەر لەسەر کورسیەکە دانیشتووەو لە خوێندنەوەی کتێبەکە بەردەوامە، دوای ناخواردنەکەمان ، چووم لەلای دانیشتم، مەراقم بوو بزانم ناوی ئەو کتێبە چیە، بەڵام هەر دانیشتم ، مامۆستا ڕێشاوی کتێبەکەی داخست و لە بان سەری خۆی شوێنێکی بەرز هەبووە خستیە ئەوێ، ئیتر دەستی بەقسان کرد، بەباسێکی ئیمانی دەستی پێکردو دنیاو قیامەتی بەیەکتر پەیوەستکرد، کە لەگەڵ ئەو بەیانیە خۆشەو کەش و هەوایە هاوکوف بوو، بەڕاستی تا بڵێی چێژم لە قسەکانی وەرگرت، بەبێ ئەوەی هیچ پرسیارێکی لێبکەم ، هەر بڕگەیەک لە قسەکانی وەلامێک بووون بۆ پرسیارەکانم، مامۆستام زیاتر خۆشویست، زۆرم حەزدەکرد، ماڵیان لە هەولێر بوایەو زیاتر بە خزمەتی گەیشتبام..

ئەوەبوو، زۆری نەبرد بۆ کاروباری دەعوە، مامۆستا ماڵی هاتە هەولێر، سەرەتا بەهۆی مامۆستا سالمەوە، لە بارەگای کۆمەڵەی نوسەران ، سەردانی دەکردین، بەڵام دواتر هەستمکرد کاتێکیش کە دەهاتە لامان، بەزۆری لە ژوورەکەی من دادەنیشت ، بە وردی و بە هێمنی و بە ئەوپەڕی جەختکردنەوە، باسی بانگەوازی ئیسلامی و ڕۆڵی نوسەرانی بۆم دەکرد، تا بەرەبەری ئیوارە

دەمایەوە، زۆرم حەز بە دانیشتنی دەکرد، هەندێ کەس کاتێ قسانت بۆ دەکات، گەر باشیش گوێی بۆ بگری، دوای بەینێک لە بیرت دەچنەوە، بەڵام مامۆستا ڕێشاوی ، بەردەوام قسەکانی لە زەینمدا دەخولانەوە، لەخۆمەوە چەند لێکدانەوەیەکم بۆ دەکردن، باشەکەیم هەڵدەبژارد.

تا ئەو ڕۆژەی لەسەر بەرمالّی نوێژێک لە نوێژە زۆرەکانی، مالّئاوایی لێکردین، هەر زوو هەوالّی کۆچی دوایی ئەوم بەگوێچکەدا کرا، لەگەڵ ڕازیبوونیش بە قەدەری خودا، ئەو هەواڵە یەکێک بوو لە هەواڵە ناخۆشەکان، دوای کۆچی دوایی مامۆستاش ، لە هەر کوێیەک ناوی ئەو هاتبێ، بەینێک بۆی وەستاوم، ئێستاکە هەر لەبەر ئەو ڕێز لە هەموو نەوەکانی دەگرم، خۆشم دەوێن، بۆیەش لە چامەی(تابلۆی وەفا)شوێنێکی دڵگیری بۆخۆی داگیر کردووە:

هەموو بەیانیەک، لەدوورەوە پیرێک دەبینم، نوورێک بەردەستی دەکا
تا نەکەومە چاڵە وێلەکانی بەردەمم تاڵە نوورەکانی بۆم هەڵدەدا
کە دەڕوانم هەرتاڵە نوورێکی سپی کەخۆی دەدا لەم ناوە..
ناوی مامۆستا (ڕێشاوی) لەسەر نووسراوە
جار جاریش لەسەحەردا دەیبینم لەئەیوانەکەی دانیشتووەو
تا گزنگی خۆرێکی نوێ..
ناخی کتێبێک دەچنێ....

زانا و دانا و پەروەرشیار عومەر رێشاوی

کوردستان سێوکانی

یەکێک لەو مامۆستا بەڕێزانەی کە لە دوای ڕاپەڕین بە خزمەتیان گەیشتم جەنابی مامۆستا عمر رێشاوی بوو(خوای گەورە لێی خۆش بێت) کە لە ماوەیەکی کەمدا پەیوەندی و خۆشەویستییەکی زۆر دروست بوو لە نێوانماندا جەنابیان هەمیشە گەورەیی خۆی ئەنواند و بەندەش ڕێزێکی زۆرم لێ دەگرت و بەڕاستی لەبەر ئەو سیفات و کردارو گوفتارە جوانانەی زۆرم خۆش دەویست.

کۆتایی ساڵی (١٩٩٣) کە بووم بە بەرپرسی ڕابیتەی ئیسلامی پارێزگای سلێمانی زیاتر مامۆستام ناسی و گەورەیی و عیزەتی نەفس و لێهاتوویی و خەم خۆری جەنابیانم بۆ دەرکەوت لە ڕابیتە لیژنەیەکمان پێک هێناو مامۆستا ڕێشاوی سەرۆکی لیژنەکە بوو، هەروەها وابزانم بیرۆکەکەش هەر هی خۆی بوو، لەگەڵ چەند مامۆستایەکی تر ئەویش بۆ هەموو ئاستەکانی پۆلی (١ تا٦) ی سەرەتایی پەروەردەی ئیسلامی وەریانگێڕا بۆ کوردی و دایان نەرشتەوە لە ڕابیتەی ئیسلامی، خوالێخۆش بوو کاک (صلاح الدین محمد یوسف) هاوکار بوو کاک (عمر محمد غفور) تایپی ئەکرد بە ستێنسل ڕای ئەکێشا و هەموو قوتابخانەیەک (٣ تا ٤) کۆپیمان دەدانێ.

*مامۆستا خاوەنی نەفسێکی زۆر بەرز و زۆرچاو تێرو عیزەتی نەفسی هەبوو:

لەو سالانەی نەوەدەکان بەراستی ژیان زۆر سەخت بوو و بەندەش وەکو لێپرسراوی پارتیە زیاتر ئاگاداری ئەو لایەنەی خەڵک بووم و خەڵکانێکی زۆر ئەهاتن و یارمەتییان لە پارتیە وەردەگرت و منیش لەبەرئەوەی مامۆستا عمر زۆر هەوڵی ئەداو هیلاک ئەبوو بە ئەو پەروەردە ئیسلامییەوە و لە لیژنەیەکی تریشدا هەبوو کە لیژنەی ئاینی بوو لەگەڵ خوالێخۆش بوو مامۆستا نەشئەت غەفور و نوری فارس و مامۆستا غەفور کانی سپیکەیی و مامۆستا نوری عبدالله.

بیرمە رۆژێک مامۆستا هەڵوێستێکی نواند بەرامبەرم کە زۆر تەریق بوومەوە و پێم ناخۆش بوو لەو کاتەدا، بەڵام کە بیرم لێ کردەوە مامۆستا ئەوەندەی تر لە لام گەورە بوو دەرسێکی عەمەلی و زۆر گەورەی فێرکردم، ئەویش بەوەی کە زەرفێک بڕێک یارمەتی تیادا بوو خستمە خزمەتی بەڵام جەنابیان یارمەتیەکەی گەڕاندەوە و وەری نەگرت و وتی من وەزعم زۆر باشە و بەهیچ شێوەیەک بۆ پارە نەمکردووە بەراستی زیاتر گەورەیی مامۆستام بۆ دەرکەوت.

سیفەتێکی تری مامۆستا کە من زۆر سودم لێ وەرگرت ئەوەبوو جەنابیان زۆر ڕووخۆش و هەمیشە دەم بەخەندە و قسە خۆش و بە نەرمی قسەی ئەکرد و قەت قسەی ڕەقم لێ نەبیستووە .بیرمە رۆژێک سەر لەبەیانی بوو هات بۆ پارتیەو لە خزمەتیا بودم چەند کەسێکی تریشی لێ بوو منیش پاستیەکەی دەرەنگ ژنم

هێناوە و تازە زاوا بووم هەرچەندە سوپاس بۆ خوا من بە ئیستاشەوە نوێژی بەیانی هەر لە مزگەوت دەکەم، بەڵام ئەو ڕۆژە نوێژی بەیانیم نەکردبوو جەنابی مامۆستا بە فیراسەی خۆی ڕووی تێکردم و فەرمووی ئەوە چیە کوردستان تا ئێستا ئاسەواری خەو بە دەم و چاوتەوە دیارە !! ئیتر زۆر وردی نەکردەوە بەڵام ئامادەبووان نەیانزانی کە مەبەستی مامۆستا چی بە، بەڵام من باش لە وتەکەی جەنابیان تێگەشتم.

بەڵێ مامۆستا بە ئسلوبێکی زۆر زۆر ڕاقی و بەرز قسەکەی کرد بەڕاستی من خۆم زۆر سەرسام بووم بە مامۆستا لە ڕووی زانیاری یەوە لە ڕووی کردارەوە لە ڕووی قسەی خۆشیەوە لە ڕووی ئسلوبی جوانەوە و هەمیشە حەزم کردووە لە مەجلیسی مامۆستا حازر بم..

من وا دەزانم جەنابی مامۆستا و چەند مامۆستایەکی تر کە ئێستاش لە ژیاندا ماون و ئەوەندە دڵسۆز و پاک و بەڕێز و خواناس و خەم خۆر بوون ئەوانە ببونە یەکێک لە هۆکارو تونێلی دابەزینی ڕەحم و سۆز و بەرەکەتی خوایی بۆ سەر ئەم کاروانە و دام و دەزگاکانی .

ئەتوانم بڵێم مامۆستا و چەند مامۆستایەکی تری هاوڕێی پایەیەکی گرنگ بوون لە بزافی ئیسلامی بەتایبەت لە شەستەکانەوە تا ئێستا لەو دەمەی کەئەفکارو ڕێبازی تر پەیدا ببون، بۆیە ئەو قۆناغە بە قۆناغی هەستانەوە و بێداری ڕاستەقینەی بزافی ئیسلامی لەسەر دەستی مامۆستا و برایانی تر تەکانێکی مێژووی بەرو بە ئاراستەی پەروەردە و ململانێ و تێکۆشان و هەوڵ و

کۆشش بە مـاڵ و گیـان و هەمـوو ئامرازەکـانی تـری خەبـاتی ئیسلامی.

خوای گەورە لە مامۆستا خۆش بێت و لە بەهەشتا لە خزمەت پێغەمبەران و شەهیدان و پیاو چاکان حەشر بکرێت.

مامۆستای عیلم و عیرفان عومەر رێشاوی

غەفور حسەین

سڵاو لە گیانی پاکی مامۆستای خواناس و و بۆ خوا صوڵحاو ، گۆرت پر نور بێ رۆحیانەتت لە فیردەوسی ئەعلا بێت لە خزمەتی سەردار و پێشەوایی مرۆڤایەتی محمد المصطفی .

مامۆستای پایە بەرز ئەو ئەمانەتی لە ئەستۆدا بوو بە چاکی و بە پاکی گەیاندت و میژوویەکی پر سەروەریت بۆ بنەماڵەکەت و شارە شەهیدەکەت بە جێهێڵا یەکێک بوویت لەوانەی چرای روناکی بویت بۆ خەڵک.

مامۆستا عمر رێشاوی جگە لەوەی وەک مامۆستای خەڵکی ئەم شارە ناسراو بوو کەمێکیش پەیوەندی خزمایەتیمان بوو و بە یەک ئاشنا بووین.

سالانی ١٩٨٣-١٩٨٥-١٩٨٦-١٩٨٧ هەموو رۆژانێکی هەینی وانەیەکی (فیقە)مان ئەخوێند لە خزمەتیا لە مزگەوتی دار الاحسان و حەمزە و مزگەوتی عوسمانی کوری عفان . ماوەی ئەو چوار ساڵە بەندە وانەیەک غائب نەبوم لە خزمەتیا.

هەموو جارێک پێش ئەوەی دەست پێبکات بە تایبەتی فیقهی کۆمەڵێک وتەی جوان و شیرینی هەبوو ، رۆژێکیان عەرزم کرد مامۆستا گیان ئەم وتە بەنرخانە وەک ئەوە وایە پیاوێکی لادێی باریک دار یان باریک میوە ئەهێنێ بۆ شار بیفرۆشێ پری

بەرچینەیەک هێلکە یان هەر میوەیکی تر ئەخاتە ناو تاقی بارکە بۆ دیاری ئەم دیاریە زۆر لە بارەکە خۆشتر و بەتامترە چونکە ئەمە بۆ دیاری ئەبێت و بارەکە بۆ فرشتن لە بەرئەوە داوا لە بەڕێزتان دەکەم تا بەندە ئامادە نەبێت سەری دیاریەکان هەڵمەتەکێنە و باسی مەکە.

١- رۆژێکیان مامۆستا فەرمووی براینە ئێمە لە شار زۆر بووین وا چاکە بڵاوەی لێ بکەین منیش عەرزم کرد مامۆستا گیان گوندەکان نەماون و چواردەوری شاریش وەکو تەلبەند کرابێت وایە .

٢- رۆژێکیان لە مزگەوتی شەهیدان باسی ئادابی مردوو واتە چۆنیەتی شۆردن و کفنی و نوێژخوێندنی دەکرد لە پر جەنازەی ئافرەتێکیان هێنا یە مزگەوت فەرموی زۆر باشە چەند بەرمالێکی بە یاکدا لوولکرد فەمووی وا دابنێن ئەمە جەنازەیە سێ بەرمالی تری هێنا فەرمووی ئەمە شاکفن و کفنی دووەم و سێیەمی بەم جۆرە کفن ئەکرێت و پاشان هەستا نوێژی مردوومان لەسەر کرد و بەرمان لە گوڵانی خواروو بە خاکمان سپارد و مامۆستا تەڵقینی کرد.

٣- لە ١٩٨٧/٥/١٣ ئێمە خەڵکی گەرەکی کانی عاشقان ئاوارەی ئێران بووین رۆژی ١٥-٥-١٩٨٧ لە سەریاس گیرساینەوە.

٤- لە ١٩٨٧/١٢/٢٥ برایەک بەسەرددان هاتەوە بۆ عێراق و بەندەش نامەیەکم نوسی بۆ خزمەتی مامۆستا و عەرزمکرد مامۆستا گیان جەنابت فەرموت وا باشە بڵاوی لێ بکەین ئیستا قەدەری خوای گەورە ئێمە ئاوارەی ئێران بوونی و نازانین ویستی

خوای گەورە چیە پێمان وەک جنۆکەکان وتیان ﴿ وَأَنَّا لَا نَدْرِيٓ أَشَرٌّ أُرِيدَ بِمَن فِي ٱلْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ﴿١٠﴾ ﴾ **الجن:** ١٠.وا دەرکەوت مامۆستا و خانوری سۆیبەی هاوسەری لە ناوەڕۆکی نامەکە زۆر دڵتەنگ بون چونکە ساڵی ١٩٩٧ کە ئێمە گەرایینەوە بۆ عێراق ڕۆژێکیان گێشتمەوە خزمەتی دادە سۆیبە فەرمووی ئەو نامەی ئەو ساڵە ناردت زۆر دڵتەنگی کردین و زۆر گریاین.

ڕۆژی ٢٣ی ڕەمەزان ی ساڵی ١٤٠٩ کۆچی ببوو لە ئۆردوگای گەلیاران لەگەڵ منداڵەکانی خۆم و دایکیان لە بەندەروە ڕۆشیتن بۆ ئەوێ لە خزمەتی مامۆستای خوا لێخۆشبوو مامۆستا ئیبراهیم ڕێشاوی لە شاری کەنگاوەرەوە هاتین بۆ ماڵی مامۆستا عومەر لە کرماشان پاش چەند ساعاتێک مامۆستا فەرمووی با سەرێکی بازار بدەین ڕۆیشتینە بازاری کرماشان خیابانی مدرسی لە ڕێگەی تیشک بە ناوی (عکاسی تیشکە)ەوە بوو کاک هادی و کاک محمد خاوەنی بوون وتیان مامۆستا دانیشت با پێکەوە ڕەسمێکی هەرسێکتان بگرین.

٥/ لە مانگی ١٩٩٢/٨ کاتێک زانای پەیەبەرز خوالێی خۆش بێ (کاک ئەحمەدی موفتی زادە) ئازادکرا نامەیکم نوسی بۆ جەنابی مامۆستا تاهیری بامۆکی وەک دۆعا و سەلام و هەواڵ پرسین مژدەی ئازادبوونی کاک ئەحمەدم دا، لە کۆتای نامەکەدا نوسیبوم خوا گیان لە کاتێکدا ئەم نامە بگاتە دەستی مامۆستا تاهیر دڵخۆش و دەم بەخەندە بێت بەویستی خوا گەورە کاتێک نامەکە گەیشتوە دەستی ئەو لە خزمەتی مامۆستا مەلا عمردا بووە و ناوەڕۆکی نامەکەی بۆ ئەو خوێندوەتەوە ئەم دێرە شیعرەم تێدا نوسیبوو:

یاران وێنەی ساف وەی وە کامەوە وەیەردەن جەدوو هەر دێم ماوەوە
وات من سەنگێ بیم کەفتەی هەواران. بێ قەدر و قیمەت نارەوای شاران

هەر لەوێدا مامۆستا تاهیر نامەکەی بۆ من نوسییوە و جەنابی مامۆستا عومەریش بە خەتە جوانەکەی نوسیبووی: ﴿وَأَمَّا مَا يَنفَعُ ٱلنَّاسَ فَيَمْكُثُ فِى ٱلْأَرْضِ﴾ **الرعد: ١٧ .**

یاداوەریم لەگەڵ مامۆستا عومەر رێشاوی

حسن شیخ عبدالله

یەکەم جار مامۆستا عمرم ناسی لە پۆلی سێی ناوەندی بووم لە ماڵی پورم لە مزگەوتی دار الاحسان و لەو سەربەندە شیریتێکی تەسجیلی بابەتی مامۆستام دەستکەوت و گوێم لێگرت زۆر کاریگەری بۆ بۆم باسی جیاوازی نێوان وتی خوا و ئادەمیزادی دەکرد فەرموی: مرۆڤ لە قۆڕ باشترین دەستکردی کۆپەلە و گۆزەڵەیە بەلام خوا لەو قورە مرۆڤی دروستکرد جیاوازی کۆرپەلەیەک و مرۆڤ چەندە قسەی خوا و ئادەمیزادیش ئەوەندە جیاوازە لە هەمان پیتەکان وەک لە قورەکە.

ساڵەکانی ١٩٨٦ و ١٩٨٧ لە مزگەوتی عوسمانی کوری عەفان پێشنوێژی بۆ دەکردین دەرسی (فیقە)و اصول الفقه) ی دەوتەوە زۆر کاریگەری بوو بەڵام بەداخەوە بەندە لەبەر کارکردنم نەمتوانی لێ بەرهرەمەند بم.

لە رۆژی ١٩٨٨/٦/١٦ کە کیمایی لێی دایین و هەموو لە ماڵ دەرچووین لەسەر رێگا لە ناو هەڵەبجە دەرچووین بە خزمەتی گەیشتین ئێمە هەناسەمان توندبوو بوو زۆر هیلاک بوین بە حاڵ ڕیمان دەکرد، کە بیبینی فەرمووی ئەم دوعایە زۆر بخوێنن (بسم الله الذي لا يضر مع اسمه شيء في الأرض ولا في السماء وهو السميع العليم) ئێمە دەستمانکرد بە خوێندی دوعاکە و زۆر گوری

پێداین و ڕۆیشتین تا نزیکی عەبابەیلێ نەوەستاین .ڕۆژی دواتر لە ڕێگای گوندی دەرەتوێ و گاکوژە و تا نزیک دوو ئاو بە خزمەتی گەیشتینەوە فەرمووی الحمدالله کە ماون و دەرچوون.

خزمێکی دووری جەنابی مامۆستا لە ئۆردۆگاکانی ئێران بوو وتی ئێمە پێشمەرگە بوین دەمانتوانی شتی زۆر بهێنین لە هەڵەبجە بەڵام پرسیم لە مامۆستا عمر ڕێشاوی وتی: مااڵی خەڵک حەرامە و دەستی بۆ مەبە و وتی خەتای مامۆستا بوو ئەگینا زۆر شتمان دەست ئەکەوت و نەدەفەوتان وئێستا کەس سودی لێ وەرنەگرتن .. منیش لە ئۆردوگای گەلیاران لە شاری کامیاران بە مامۆستام عەرز کرد فەرمووی: مامۆستا حسن من ئەو پیاوەم نەدیوە و هیچم پێ نەوتوە! بەڵام راست دەکات ئەوە مەلا عومەرەکەی ناخی خۆی پێی وتوە حەرامە و دەست لە مااڵی خەڵکی مەدە ناوێرێ بڵێ خۆم قەناعەتم وایە دەڵێ مەلا عومەر وتی.

یاداوەریەك لەگەل مامۆستا عومەر ڕێشاویدا

هەڵاڵە محمد ئەڵماس

لەســـالی ١٩٨٧ لەهەڵەبـــجەی شـــەهید ئەوکـــات دوای خۆپیشاندانەکەی هەڵەبجە دژی ڕژێمی بەعسی فاشی خەلکێکی زۆر بەرەو ئێران کەوتنەڕێ، بەرابەرایەتی زۆرێک لەمامۆستا ناسراو وناودارەکانی هەڵەبجەو سەدان گەنجی خوێن گەرم لەگەڵیاندا ڕۆشتن، ئێمەش هەندێ لەکەس وکارمان بەخۆیان وخێزانەوە چوونە وڵاتی ئێران . بڕا گەورەکەم (مامۆستا جعفر محمد الماس) ئەوکات گەنجێکی خوێنگەرم وگورج وگۆڵ بوو شەو ڕۆژ خەریکی وتنەوەی قورئان وڕێنوماییەکان بوو بەگەنجانی گەرەکی بەنزینخانە، پاش ماوەیەک لەڕۆشتنی ئەم پۆلە لەمامۆستا و دروستکردنی بزوتنەوەی ئیسلامی کوردستان، کاکم ئەم بابەتە جوڵاندی و وەک سەدان گەنجی تر کەوتە ڕێ بەرەو ئێران بەبێ ئاگاداری ماڵەوە، کاتی زانیمان بە باتەکە زور نارەحەت بوو بۆمان، باوکم زۆر پرسیاری لەهاوڕێکانی کرد ئێمە هیچمان نەوت کە ڕۆشتووە بۆ ئێران دوای دوو شەو کاکەم گەرایەوە کە باوکم لێی پرسی لەکوێ بووی وتی لەماڵی مامۆستا عومەر ریشاوی بووم ، ئیتر باوکم دەنگی نەکرد وهەموومان بە گەرانەوەی براکەمان زۆر دلخۆش بووین، قەدەری خوا عەسری ڕۆژی دوایی کاکم هاتەوە (مامۆستا عومەر وسۆیبەخانی بەڕێزی هاوسەری

خـوا پـلەی بەرزی بەهەشـتیان پێبـدات) هـاتن بـۆ مالّمـان بـۆ بەجێگەیاندنی سیلەی ڕەحـم دوای بەخێرهێنـانی گەرم ، نەنکم کە لەوێ بوو وتی مامۆستا گیان یاخوا مالّتان ئاوابیت ئێمە دووشەو بوو ئارامیمان لێبڕابوو بۆ کاکە جعفر کەچی دەڵێ لەمالّی ماموستا بووم خوا لێتان رازی بێت ! مامۆستا زۆر ئاسایی فەرمووی جا جەعفەر کوری خۆمەو مالّی خۆیەتی بەبێ ئەوەی بڵێ من ئاگام لێی نیە ! یا بڵێ جعفر ئەم دوو شـەوە لەکوێ بـووی و کێشەکە گەورە بێت ! ئەو کـات مـن تەمەنـم ١٤ سـاڵ بـوو زۆرم پێ سـەیر بوو مامۆستا ئەوەندە بە حەکیمی و بەجوانی مامەڵەی کرد ودوای مـاوەیەک کـاکمی بانـگ کـردە لای خـۆی و بەهیواشـی بەبـێ ئاگاداربوونی ماڵەوە بابەتەکەی لێ پرسی بوو، کاکم وتبووی بۆیە وام وتووە بۆ ئەوەی باوکم تـورە نەبێت ، چـونکە مـاڵی ئیوە لای بـاوکم تایبەتمەنـدی خـۆی هەیە، جـا ئەوکـات بـۆم دەرکەوت ئەم پیـاوە کە کەسـمانە چ پیـاوێکی خـاوەن ژیـری وسـەلیقە و پەروەرشیاریکی گەورەیە.

ورجل قلبه معلق بالمساجد

جهاد عمر رێشاوی

توانم بڵێم لە تەمەنی ٧-٨ ساڵیەوە، واتە لە ساڵی ١٩٨٠وە
ەوەری هاورێیەتی کردنی مامۆستا عومەر رێشاوی بۆ
زراوەیەکی ئایینی و کۆمەڵایەتی گرنگی وەک مزگەوت
بهندایه. ئەوەی لە یادەوەری مندایە مامۆستا عومەر رێشاوی
هەر شوێنێک نیشتەجێ بووبێت و لە هەر کات و ساتێکدا
بێت هەمیشە هزری و هۆشی لەلای مزگەوت بووە. دیارە
ەی زانیوە کە مزگەوت چ کاریگەرییەکی ئەرێنی پەروەردەیی و
ووونی و کۆمەڵایەتی و ئایینی لەسەر خۆی بەتایبەت و لەسەر
دربەری بە گشتی دروست دەکات. هەربۆیە لێرەدا زۆر بە
رتی ناوی ئەو مزگەوتانە دەخەمە روو کە لە یادەوەری منداا
ن کە مامۆستا (قلبه معلق به) بووە.

١- مزگەوتی دار الإحسان ١٩٨٠ - ١٩٨٦

مزگەوتی دار الإحسان لە هەڵەبجەی شەهید میژوویەکی کۆنی
یە. بیرمە وەک منداڵێک لەکاتێکدا کە مامۆستا پێشنوێژی بۆ
یژخوێنان دەکرد من بەبەردەم ریزی پێشی پێشوەدا رامدەکرد.
ستەش بۆن و بەرامی شەوانی رەمەزانی ئەو مزگەوتە لە هزرمدا
اوە و شاشەی رووداو و هاتوچۆکانی ئەو مزگەوتە لەبیرناچێتەوە.

٢- مزگەوتی حەمزە ١٩٨٠ – ١٩٨٦

مزگەوتی حەمزە لە هەڵەبجەی شەهید یادەوەرییەکی تڕە. لەو مزگەوتەدا مامۆستا موحازەراتی شەوانەی هەبوو وە ئەگەر بە هەڵەنەچووبم عەسرانیشی هەبوو. زۆر جوان ئیستەش لەبەرچاومە کە چۆن لەناو مزگەوت بە بازنەیی خەڵکی دادەنیشتن و گوێیان لە وتارەکانی دەگرت.

٣- مزگەوتی عثمانی کوری عەففان ١٩٨٦ - ١٩٨٨

مزگەوتی عثمانی کوری عەففان لە هەڵەبجەی شەهید ئەگەر بە هەڵەنەچووبم لەدوای ساڵی ١٩٨٦ وە دامەزرا. کاتێک ماڵمان لە ساڵی ١٩٨٦ لە گەڕەکی کانی قولکەوە چووە گەڕەکی مامۆستایان، مامۆستا هاتوچۆی ئەو مزگەوتەی دەکرد و لەوێ وەک پێش نوێژ و وتاردان سەرقاڵ بوو. لەبیرمە لە ژووڕێک کە لەناو مزگەوتەکەدا بوو کە ئیستەش ماوە ڕۆژانی هەینی بازنەیەکی چەند کەسی لە گەنجی هەڵەبجە بەدەوریدا کۆدەبوونەوە و مامۆستا کتێبی (فی ظلال القران)ی بۆ ڕاڤە دەکردن.

٤- مزگەوتی قوتابخانەی شهید مطهری ١٩٨٨

لەدوای کارەساتی کیمیابارانی هەڵەبجە و ئاوارەبوونمان بۆ ئێران و گیرسانەوەمان لە شارێک بەناوی شاری (کنگاور) لە قوتابخانەی شهید مطهری، مامۆستا عمر ڕێشاوی یەکێک لە ڕارەوەکانی ئەو قوتابخانەیەی کردە مزگەوت و بەرپرسانی ئەو شوێنەی ڕازیکرد کە ڕاخەری بۆ دابین بکەن. ڕارەوی قوتابخانە بوو بەڵام بە بۆن و بەرامی مزگەوت.

٥- مزگەوتی ئۆردوگای گەلیاران ١٩٨٨ - ١٩٩٠

لەدوای گواستنەوەمان لەو قوتابخانەیە بۆ ئۆردوگای گەلیاران، لەگەڵ ئەوەی ئۆردوگا خێوەتگە بوو، مامۆستا داوای لە بەرپرسانی ئۆردوگا کرد کە کەلوپەل دابین بکەن بۆ دروستکردنی مزگەوت، لە بیرمە کە دار و تەختە و خێمەیان دابین کرد. مامۆستا لەگەڵ چەند کەسێکی کارامەدا دەستیان کرد بە دروستکردنی مزگەوتێک لە دار و تەختە و خێمە. ئەو مزگەوتە بووە دامەزراوەیەکی گرنگی ئۆردوگا کە هەم مزگەوت بوو هەم قوتابخانە هەم جێی بەڕێوەبردنی ئۆردوگا و کۆبوونەوە بۆ چارەسەرکردنی گرفتەکان.

٦- مزگەوتی سیدقادر ١٩٩٠ - ١٩٩١

لەدوای گەرانەوەمان لە ئاوارەیی وەک خێزان رووماڵکردە شاری رانیە و لەوێ نیشتەجێبووین. لەبیرمە مامۆستا هاتوچۆی مزگەوتی دەست پێکرد و لەگەڵ مامۆستای مزگەوت ئاشنایەتی دروست کرد و وەک نوێژخوێن هاتوچۆی دەکرد.

٧- مزگەوتی هەنجیرە ١٩٩١

لەدوای ڕاپەڕین لە شاری رانیەوە گەڕاینەوە سلێمانی، لە گەڕەکی هەنجیرە و ناسراو بە گەڕەکی خانووە قورەکان نیشتەجێبووین و مامۆستا هاتوچۆی مزگەوتی هەنجیرەکەی دەکرد.

٨- مزگەوتی چاڵەکە ١٩٩١

لە نزیک مزگەوتی هەنجیرەکە لە شەهیدانی ئازادی مزگەوتی چاڵەکە مزگەوتێکی تر بوو کە مامۆستا سەردانی دەکرد و لەبیرمە

لەو مزگەوتە هەوڵیدا چەند فەقێیەک سەرپەرشتی بکات و بۆ ئەوەش سەرپەرشتیارانی مزگەوت ژورێکی مزگەوتیان بۆ تەرخان کرد بەڵام لەبەر هەندێ بارودۆخ هەوڵەکەی سەری نەگرت.

٩- مزگەوتی حەمەی حاجی ڕەشید ١٩٩١

مزگەوتی حەمەی حاجی ڕەشید پڕکاری و چڕی تەرکیزی مامۆستای تیادا کۆبووبوەوە بەو پێیەی ئەو مزگەوتە قوتابخانەی فەقێی تێدا بوو وە مامۆستا وانە فیقهیەکان و وانەی نحو و صرفی بێ دەوتنەوە زۆرچاک لە بیرمە کە منیش بۆ ماوەیەک لە خزمەت ئەو فەقێیانەدا بووم بە خوێندنی وانەی وەک (فقه المیسر) و (جرجانی) لە علمی نحو صرفدا.

١٠- مزگەوتی سەیوانی دووەم ١٩٩٢ – ١٩٩٩

لە ساڵی ١٩٩٢ شوێنی نیشتەجێبوونمان گواستەوە بۆ فولکەی گۆزەکان، مزگەوتی سەیوانی دووەم بووە مەنزڵگای ئیمانی و ئایندای مامۆستا. لەو مزگەوتەدا زۆر جار پێشنوێژی و وتاری دەدا بەتایبەت لە مانگی ڕەمەزاندا، لەو مزگەوتەدا بوو کە مامۆستا وتاردانی شەوانی ڕەمەزانی بە بڵندگۆی مزگەوت ڕاگرت و زۆرچاک لە بیرمە وتی ئەگەر کەسێک دەیەوێت گوێ لە ئێمە بگرێت ئەوا دێتە ئێرە و گوێمان لێ دەگرێت، ئەوەی کە نەهاتووە دیارە نایەوێت گوێی لێمان بێت و ئێمەش بەزۆر کاڵای خۆمان بەسەر کەسدا ناسەپێنین.

١١- مزگەوتی سەلیم بەگ ١٩٩٢ - ١٩٩٩

مزگەوتی سەلیم مەرکەزێکی تری کاری مامۆستا بوو. بەهۆی مامۆستای مزگەوتەکەوە تدریسی بۆ چەند مامۆستایەکی ئایینی دانا

لەژوورێکی ئەو مزگەوتەدا پێی دەوتنەوە. مامۆستای مزگەوت
ر بەشەوق و تەوازوعەوە مامەڵەی لەگەڵ مامۆستا عومەر
کرد.

١٢- مزگەوتی بن تەبەق ١٩٩٢ - ١٩٩٩

لەم مزگەوتەدا مامۆستا وانەی فیقهی و شەرعی هەبوو بۆ
زمەڵێک مامۆستای ئاینی شاری سلێمانی.

١٣- مزگەوتی عوسمانی کوری عەللاف ١٩٩٤ – ١٩٩٧

لە ساڵی ١٩٩٤ شوێنی نیشتەجێبوونمان گواستەوە بۆ گەرەکی
زەرگەتە. شوێنی نیشتەجێبوونی مامۆستا لە نزیک مزگەوتی
عوسمانی کوری عەللاف بوو. ئەو مزگەوتە بووە جێی نوێژ و
وتنەوەی وانەی فیقهی و شەرعی بۆ هەندێ لە گەنجان و
مامۆستایانی ئاینی.

١٤- مزگەوتی گوندی زانکۆ ١٩٩٩ - ٢٠٠١

لەساڵی ١٩٩٩ مامۆستا شوێنی نیشتەجێبوونی خێزانی
گواستەوە بۆ شاری هەولێر. لەو شارەدا لە گەرەکی ٩٢ نیشتەجێ
بوو. شوێنی نیشتەجێبوونی نزیک بوو لە گەرەکی زانکۆ کە شوێنی
نیشتەجێبوونی مامۆستایانی زانکۆ بوو. هەر بۆیە مامۆستا دەستی
کرد بە هاتوچۆکردنی مزگەوتی گوندی زانکۆ کە ناسراو بوو بە
(قریەی زانکۆ).

پاشکۆی

وێنەکان

مامۆستا عومەر ریشاوی لە نیگای شاگرد و دۆستانیەوە

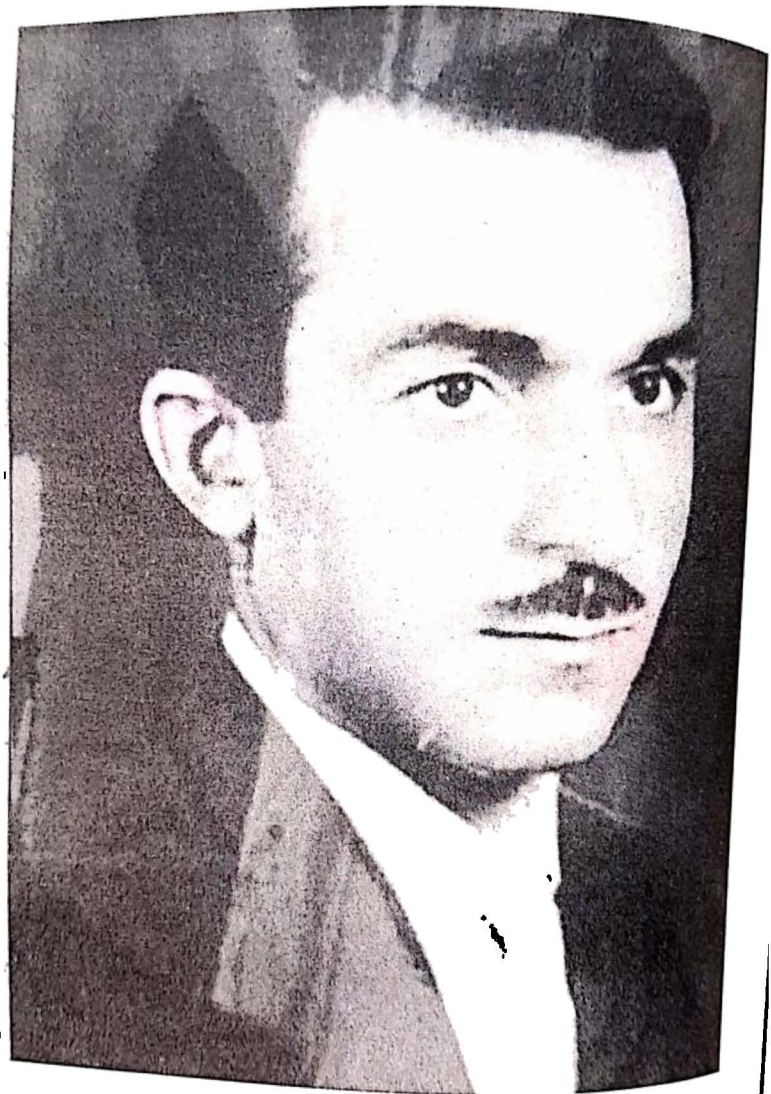

مامۆستا عومەر ڕێشاوی لە نیگای شاگرد و دۆستانیەوە

مامۆستا عومەر ریشاوی لە نیگای شاگرد و دۆستانیەوە

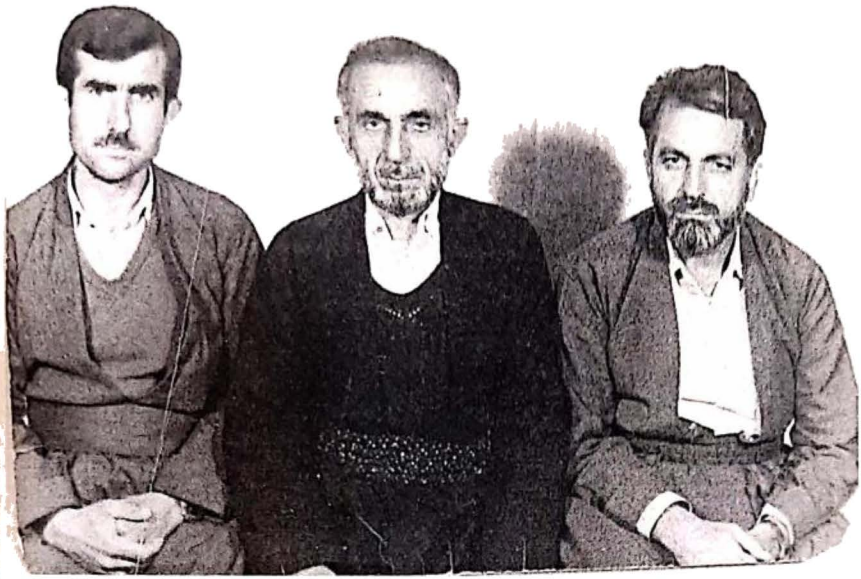

مامۆستا عومەر رێشاوی لە نێگای شاگرد و دۆستانیەوە

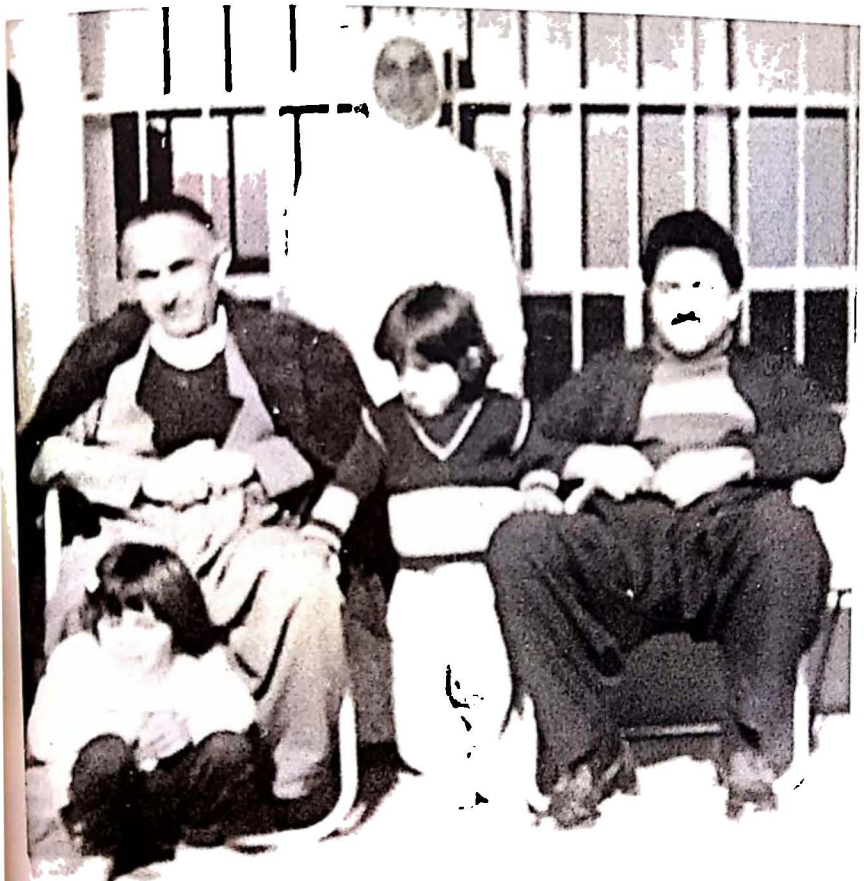

مامۆستا عومەر ڕێشاوی لە نێگای شاگرد و دۆستانیەوە

مامۆستا عومەر ڕێشاوی لە نێگای شاگرد و دۆستانیەوە

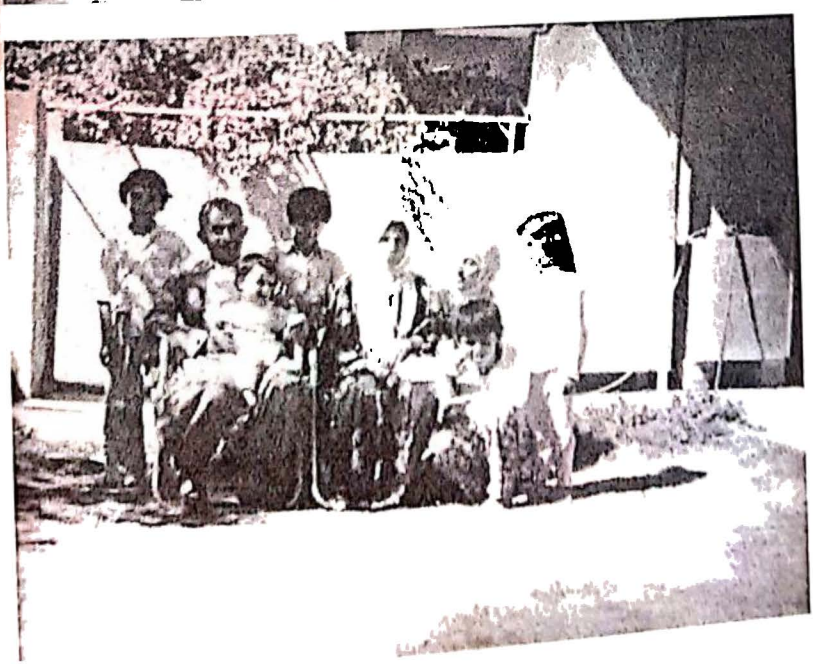

مامۆستا عومەر ڕێشاوی لە نێگای شاگرد و دۆستانیەوە

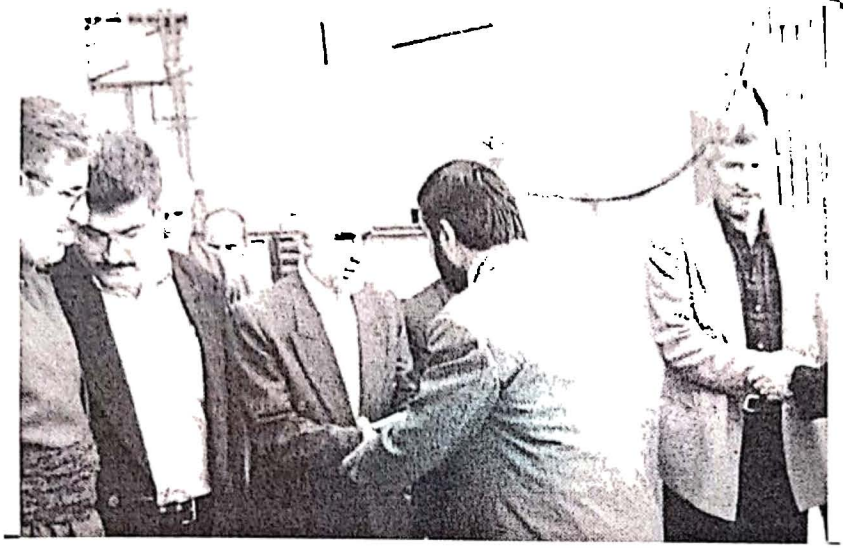

مامۆستا عومەر ریشاوی لە نیگای شاگرد و دۆستانیەوە

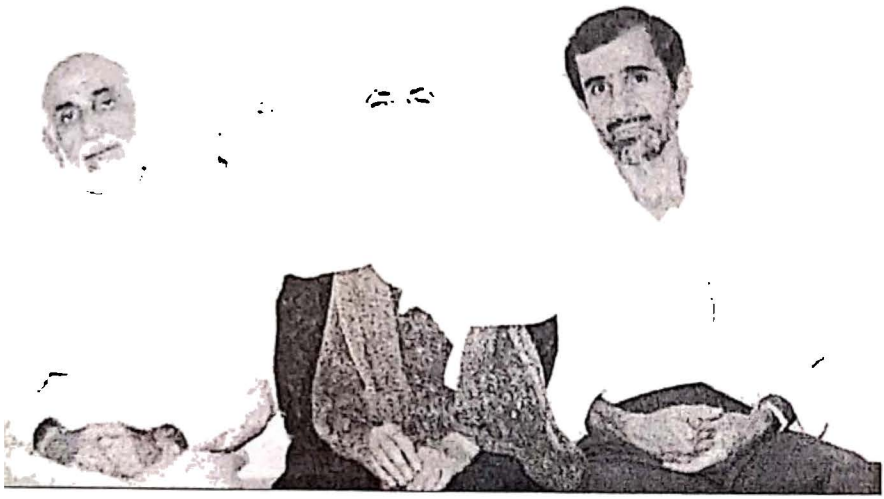

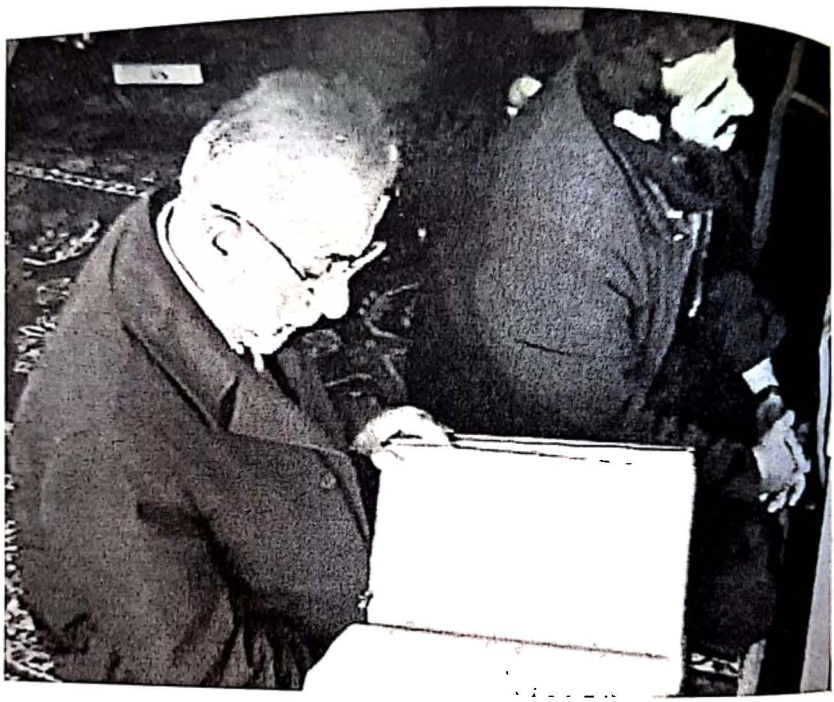

دادپەروەری

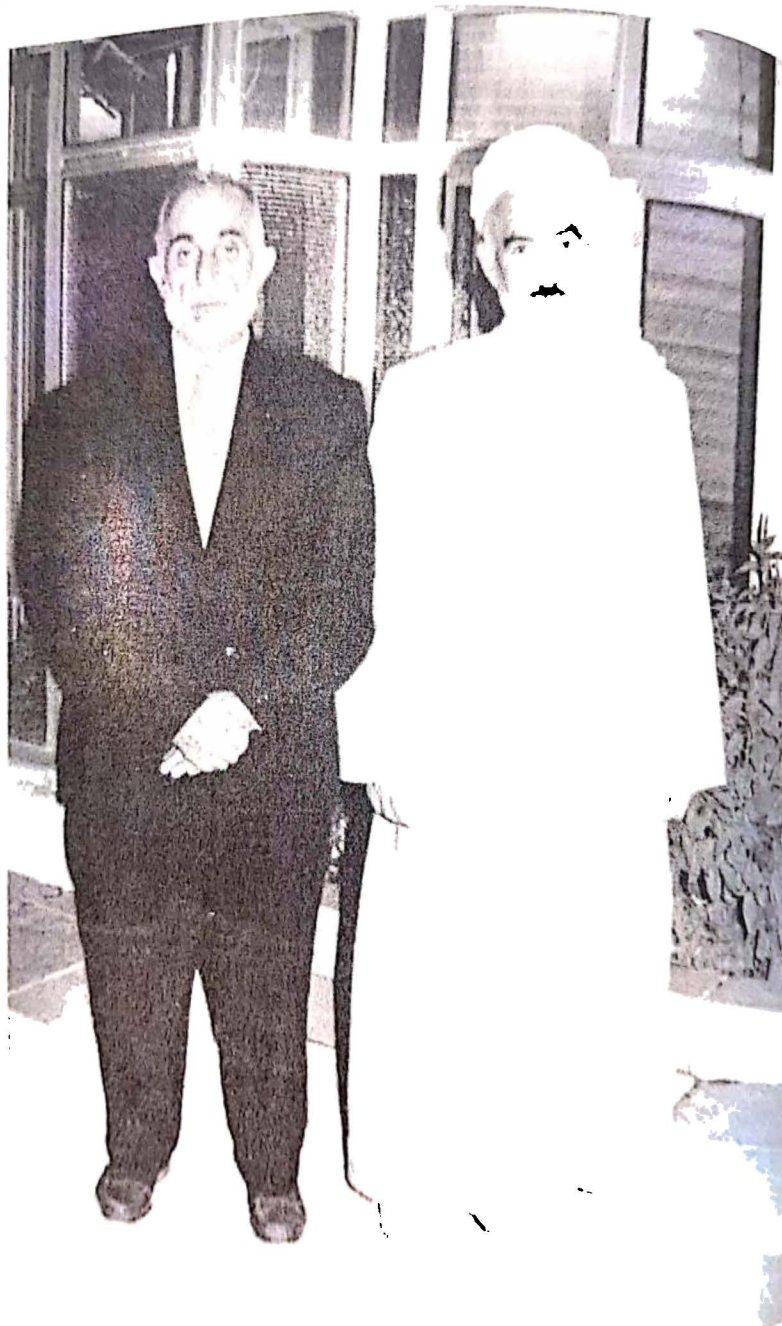

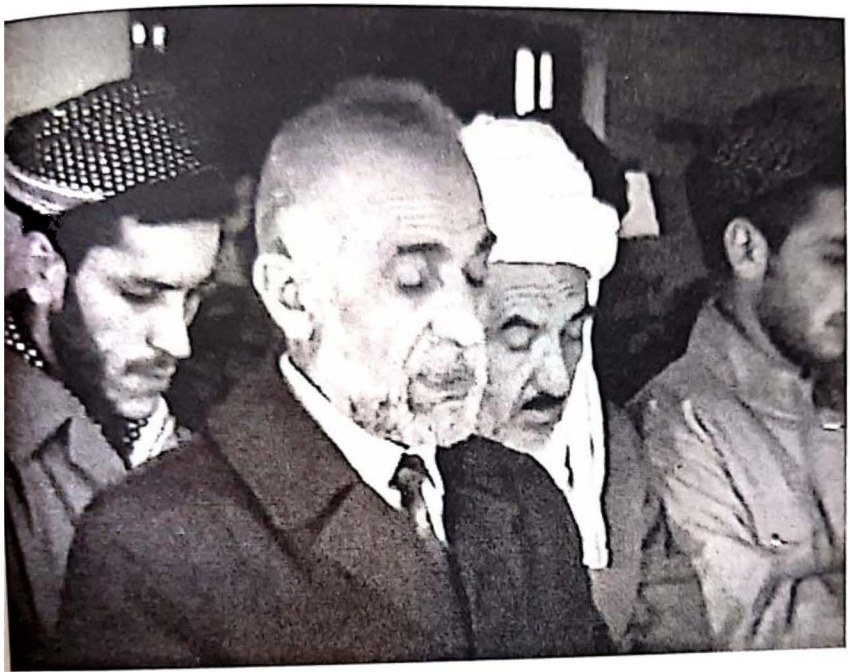

م.صديق
م.صلاح
م.عمر
م.محيّدين
م.بورهان

بسم الله الرحمن الرحيم

الرابطة الإسلامية الكريمة في اليابان

مراسيم افتتاح مسجد سه رجاوه

في الشروع / ٧٧ س

تمويل الأفضل التبرعة سامي احمد ابراهيم

١٩٩٧/٦/١٩م الموافق ١٣ صفر ١٤١٨هـ

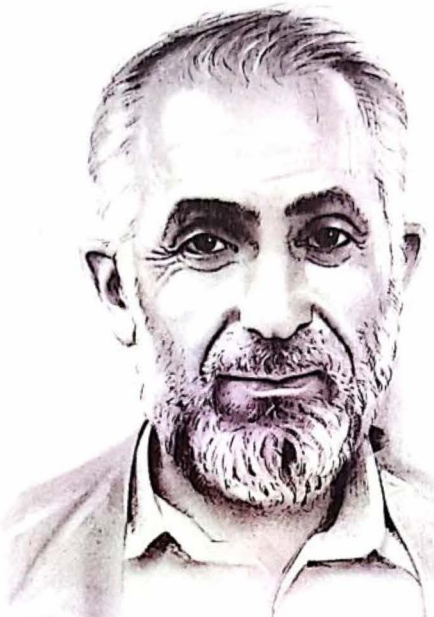

له هەستە عیرفانیەکانی ماموّستا

عومەر ریشاوی

خودا مرۆڤی خولّقاند چونکە خۆشی ویست، ئێمەش لەبەر خۆشویستنەکەی ئەو بۆ مرۆڤ، مرۆڤەکانمان خۆشدەوێت با هەر فکرێك و ئاینێکیشی هەبێت.

خودایە تۆ لەبەرخاتری ئێمە بە زمانێك قسەمان لەگەڵ دەکەیت، کە ئێمە لێت تێبگەین. ئەگەر بە زمانی رەهای خۆت قسە بکەیت گومان دەکەم ئیمە بتوانین لێت تێ بگەین.